

T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

AHMED HAMDÎ'NİN TUHFETÜ'L-GUZÂT'I
(İNCELEME-METİN-SÖZLÜK-TIPKIBASIM)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
RUBEYSA PORSUK

DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ KÜRŞAT ŞAMİL ŞAHİN

BARTIN-2020

T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

AHMED HAMDÎ'NİN TUHFETÜ'L-GUZÂT'I
(İNCELEME- METİN-SÖZLÜK-TIPKIBASIM)
YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
Rubeysa PORSUK

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Kürşat Şamil ŞAHİN

“Bu tez 24/09/2020 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	İMZA
Dr. Öğr. Üyesi Kürşat Şamil ŞAHİN	
Dr. Öğr. Üyesi Yılmaz TOP	
Doç. Dr. Muhittin TURAN	

KABUL VE ONAY

Rubeysa PORSUK tarafından hazırlanan “ Ahmed Hamdî’nin Tuhfetü’l-Guzât’ı (İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım) başlıklı bu çalışma, 24/09/2020 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Dr. Öğr. Üyesi Kürşat Şamil ŞAHİN
(Danışman)
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Yılmaz TOP
Üye : Doç. Dr. Muhittin TURAN

Bu tezin kabulü Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulunun .../ .../ ... tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Hatice Selma ÇELİKİYAY
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Dr. Öğr. Üyesi Kürşat Şamil ŞAHİN danışmanlığında hazırlamış olduğum “Ahmed Hamdî’nin Tuhfetü’l-Guzât’ı (İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)” adlı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

.../.../...

Rubeysa PORSUK

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

“Ahmed Hamdî’nin Tuhfetü’l-Guzât’ı (İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)”

Rubeysa PORSUK

Bartın Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Kürşat Şamil ŞAHİN

Bartın- 2020, Sayfa: İX+120

Bu çalışmada, Ahmed Hamdî’nin H. 1117 (M. 1704) yılında kaleme aldığı *Tuhfetü’l-Guzât* adlı eseri incelenmiştir. Çalışma, giriş ve üç ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde cihâd, gazâ, gâzî ve şehitlik gibi kavramlar tanıtılmış, başlıca cihâd risalelerinin isimlerine yer verilmiştir. Birinci bölüm eserin inceleme kısmını oluşturmaktadır. Bu bölümde, eserin muhtevası, dil ve üslup özellikleri, bölümleri, kaynakları, eserin nüshaları, eserde geçen şahıs adları genel hatlarıyla tanıtılmıştır. İkinci bölüm eserin tenkitli metninden oluşmaktadır. Bu bölümde tenkitli metnin hazırlanmasında izlenen yollardan ve çeviri yazı işaretlerinden bahsedildikten sonra tenkitli metin verilmiştir. Üçüncü bölüm ise sonuç, kaynakça, sözlük ve tıpkıbasımdan oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ahmed Hamdî; Tuhfetü’l-Guzât; gazâ, cihâd, Kandiye

ABSTRACT

M. Sc. Thesis

“Ahmed Hamdî's Tuhfetü'l-Guzât (Review-Text-Dictionary-Facsimile)”

Rubeysa PORSUK

Bartın University

Graduate School

Turkish Language and Literature Department

Thesis Adviser: Asst. Prof. Dr. Kürşat Şamil ŞAHİN

Bartın-2020, Page: İX+120

In this study, Ahmet Hamdi's work named *Tuhfetü'l-Guzât*, which was compiled in Hijri 1117 (AD 1704), was examined. Our study consists of introduction and three main parts. In the introduction, concepts such as jihad, holy war, veteran, martyr are introduced and the names of the main jihad treatises are included. The first part constitutes the study part of the work. In this section, the content of the work, its language and style features, sections, sources, copies of the work, names of persons in the work are promoted in general terms. The second part consists of the critical text of the work. In this section, the translation writing signs and the methods followed in the preparation of the critical text are mentioned and the critical text is given. The third part consists of conclusion, bibliography, dictionary and facsimile.

Key Words: Ahmed Hamdî; Tuhfetü'l-Guzât; examination; text.

ÖN SÖZ

Bu çalışmada, Ahmed Hamdî'nin *Tuhfetü'l-Guzât* adlı eseri incelenmiştir. Eserde cihâd, gazâ, şehitlik ve fetih konuları ele alınmıştır. *Tuhfetü'l-Guzât*, beş bölüm şeklinde tertip edilmiş olup her bölümde ayrı bir konuya değinilmiş ve o konuyla ilgili ayet ve hadislerle de sıkça yer verilmiştir. Eserin beşinci bölümünde Fazıl Ahmed Paşa'nın Kandiye fethi anlatılmaktadır. Yapılan araştırmalar sonucunda *Tuhfetü'l-Guzât*'ın iki nüshası tespit edilmiştir. Bu nüshalardan en eski olan, Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi 19 Hk 1555 numarada kayıtlı nüsha esas alınıp, bu nüshanın İstanbul Millet Kütüphanesi 34 Ae 506 numarada kayıtlı nüsha ile karşılaştırılması yoluyla tenkitli metin oluşturulmuştur.

Çalışma; giriş ve üç ana bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında cihâd, gazâ, gâzî, şehitlik gibi kavramların kısaca izahı yapılmış ve ardından başlıca cihâd risaleleri verilmiştir. Birinci bölümde, Ahmed Hamdî'nin *Tuhfetü'l-Guzât* adlı eseri incelenmiştir. Bu bölümde eserin adı ve müellifi, eserin muhtevası, eserin dil ve üslup özellikleri, eserin kaynakları ve eserde geçen şahıs adları gibi konulardan bahsedilmiş, nüshalarla ilgili gerekli bilgiler verilmiştir. İkinci bölüm, *Tuhfetü'l-Guzât*'ın tenkitli metninden meydana gelmektedir. Ayrıca bu bölümde *Tuhfetü'l-Guzât*'ın metnini vermeden önce tenkitli metnin hazırlanmasında izlenen yollar ve çeviri yazı işaretleri belirtilmiştir. Üçüncü bölüm ise sonuç, kaynakça, sözlük ve tıpkıbasımdan oluşmaktadır. Sonuç kısmında metinden elde edilen bilgiler sunulmuştur. Sözlük kısmında ise metinde geçen Arapça ve Farsça kelimelerin anlamları verilmiştir. Tezin hazırlanmasında istifade edilen çalışmalar ise Kaynakça kısmında sunulmuştur.

Tez konusunun seçiminde ve çalışmanın inceleme sürecinde yol göstericim olan tez danışmanım, saygıdeğer hocam Dr. Öğr. Üyesi Kürşat Şamil ŞAHİN'e teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca yüksek lisans öğrenimim boyunca bilgilerinden istifade edebilme imkânı bulduğum değerli hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Gülay KARAMAN ve Dr. Öğr. Üyesi Yılmaz TOP'a ve tezin her aşamasında maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman benden esirgemeyen aileme çok teşekkür ederim.

Rubeyza PORSUK

Bartın / 2020

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	ii
BEYANNAME.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR.....	ix
GİRİŞ	1
1.TUHFETÜ'L-GUZÂT: İNCELEME.....	5
1.1.Eserin Adı ve Müellifi	5
1.2. Eserin Nüshaları.....	5
1.3. Eserin Telif Sebebi	6
1.4. Eserin Muhtevası.....	7
1.5. Eserin Bölümleri.....	8
1.5.1. Birinci Bölüm: Cihâd ve Gazânın Delilleri	8
1.5.2. İkinci Bölüm: Cihâd ve Gazânın Şartları ve Faziletleri	8
1.5.3. Üçüncü Bölüm: Şehâdetin Faziletleri ve Hasletleri.....	9
1.5.4. Dördüncü Bölüm: Zafer İçin Edilecek Duâlar	10
1.5.5. Beşinci Bölüm: Kandiye'nin Fethi.....	10
1.6. Eserde Yer Alan Sure ve Ayetler	11
1.7.Eserde Yer Alan Hadisler.....	13
1.8. Eserin Dil ve Üslup Özellikleri.....	14
1.9. Eserin Kaynakları	16
1.10. Eserde Geçen Şahıs Adları	16
2.TUHFETÜ'L-GUZÂT: METİN	19
2.1.Tenkitli Metnin Hazırlanmasında İzlenen Yol	19
2.2. Tenkitli Metin	22
3. SÖZLÜK.....	65

SONUÇ.....	87
KAYNAKLAR.....	90
EK (Metnin Tıpkıbasımı)	92
ÖZGEÇMİŞ.....	120

KISALTMALAR

Ar.	: Arapça
b	: bin
Ç	: Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi Nüshası
F	: Farsça
haz.	: hazırlayan
Hz.	: Hazreti
İ	: İstanbul Millet Kütüphanesi Nüshası
Ktp.	: Kütüphane
Müst.	: Müstensih
No.	: Numara
r.a.	: Radiyallâhu anh
S	: Sayfa
s.a.v.	: Sallallâhu Aleyhi ve Sellem
Şerh.	: Şerheden
Şry.	: Şeriyye
Terc.	: Tercüme eden
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TTK	: Türk Tarih Kurumu
vr.	: Varak

GİRİŞ

Arapça’da “güç ve sarf etmek, bir işi başarmak için elinden gelen bütün imkânları kullanmak” anlamındaki cehd kökünden türeyen cihâd, fıkıh terimi olarak daha çok Müslüman olmayanlarla savaş anlamına gelmektedir. Tasavvufta ise cihâd, nefs-i emmâreyi yenme çabası olarak adlandırılmıştır. İslam hukukçuları cihâdı genel olarak “Allah yolunda can, mal, dil ve diğer vasıtalarla savaşta elde edilen güç ve gayreti sarfetmek” şeklinde tanımlamışlardır (Özel, 1993: 531). Mücahede ise uğraşma, savaşma, nefsi yenmeye çalışma ve din düşmanlarıyla savaşma anlamlarındadır (Devellioğlu, 2013: 20). Çaba sarf eden, bütün imkânlarını kullanarak belli bir hedefe ulaşmak isteyen; düşmana karşı bütün varlığıyla mücadele eden, dünyevi hiçbir menfaat beklemeden sadece Allah rızası için ve O’nun yolunda cihâd eden, mücahededede bulunan kimseye ise mücahid denir (Mohammed, 2016: 1).

Gazâ, özellikle Osmanlılar’da din için yapılan savaşlar ve fetih düşüncesi olarak anlatılmaktadır. Gâzî kelimesi, sözlükte “ gazâ eden, ordunun başına geçen, savaşan; savaştan sağ ve muzaffer dönen” manasına gelmektedir (Devellioğlu, 2013, 326). Gâzî; gazâ kelimesinin ism-i fâili olup savaşta başarı kazanan kumandanlara, hükümdarlara şeref ünvanı olarak verilmiştir. Gâzî kelimesi *Kur’ân-ı Kerîm*’de bir yerde çoğul olarak yer almakta (Âl-i İmrân 3/156), başka bir yerde de ima yoluyla şehidlikle birlikte zikredilerek övülmektedir (et-Tevbe 9/52). Ancak *Kur’an*’da bu anlamda daha çok mücâhid kelimesi geçmektedir. Hadislerde ise gâzînin ve çoğulu guzâtın sıkça kullanıldığı görülmektedir (Özcan, 1996: 443).

Arapça “gazâ/gazve” kelimesi ile Farsça “nâme” kelimesinden meydana gelen gazavâtnâme kelimesi düşmanla yapılan savaşları konu alan eserlerin genel adıdır. Gazavât, gazâ kelimesinin çoğuludur. Gaza; cenk, savaş, din düşmanı üzerine yapılan sefer ve saldırı, din uğruna savaştır. Nâme kelimesi, mektup, kitap, mecmua anlamlarına gelir. (Devellioğlu, 2013: 326-942).

Şehâdet (şühûd) masdarından türeyen şehîd, sözlükte “ bir arada şahit olmak, bildiğini söyleyip tanıklık etmek, bir yerde hazır bulunmak” gibi anlamlara gelmektedir. Çoğulu şehedâ olan bu kelime, dinî bir terim olarak Allah yolunda öldürülen Müslümanı ifade eder (Atar, 2010: 428).

Çalışmamızda cihâd, gazâ ve bunların şartları ve faziletleri gibi konular yer aldığı için cihâd risalelerine değinmenin faydalı olacağı düşünülmüş, başlıca cihâd risalelerinin isimleri ve yazarları verilmiştir. Bu kısım oluşturulurken Abdullah Taha İmamoğlu’nun “1. Dünya Savaşına Bibliyografik Bir Katkı: Osmanlı’da Cihâd Risaleleri” adlı çalışmasından yararlanılmıştır (İmamoğlu, 2015). Edebiyatımızdaki başlıca cihâd risaleleri ve yazarları şu şekildedir:

Başlıca Cihâd Risaleleri

XV. yüzyıl

1. Risale-i Fezâil-i Cihâd: Hatibzâde Muhyiddin Efendi
2. Tuhfetü’l-guzât fî fezâil-i’l-çihâd: Ahmed Fehmi Efendi(?)

XVI. yüzyıl

3. Risale-i Fezâil-i Cihâd: Kirmastili Yusuf Efendi
4. es-Sedâd fî fazli’l-Cihâd: Molla Arap
5. Fezaîl-i Cihâd: Birgivi Mehmed Efendi
6. Fezaîl-i Cihâd: Abdülbaki Efendi
7. Fezailü’l-Cihâd: Muslihuddin Mustafa b. Nureddin Ahmed Filibevi
Nureddinzade
8. İmâdü’l-Cihâd, Fezâilü’l-Cihâd: Derviş Ali b. Mustafa-yı Bosnevî

XVII. yüzyıl

9. Risale-i Fezâil-i Cihâd: Manastırlı Kadı Mahmud Efendi
10. Risale-i Fezâil-i Cihâd: Konevî Nuh Efendi.
11. Fezaîl-i Cihâd: Esad Efendi
12. Mühimmâtü’l-Gâzî fî Meyâdini’l-Megâzî: Kayserili Mehmed Fikri Efendi.

XVIII. yüzyıl

13. Tarîkatü’l-Cihâd: Pertevi Ali Efendi
14. Tuhfetü’l-Guzât: Ahmed Hamdî
15. Teşvîkâtü’l-Ciyâd fî’l-Gazvi ve’l-Cihâd: Abdürrezzak b. Abdülfettah Lazkî.
16. Neylû’r-Reşâd fî Emri’l-Cihâd: Emirzâde Salim Efendi

17. İcâletü's-Sefer ve Risaletü'z-Zafer: Osman Kırımî Enderûnî

18. Risale-i Cihâd-ı Kebîr: Carullah Veliyüddîn Efendi

XIX. yüzyıl

19. Terceme-i Siyer-i Kebîr: Hoca Münib Efendi

20. el-Hikmetü'l-Garrâ' fî ahkâmi'l-gazâ': Hoca Münib Efendi

21. Risale-i Fezâil-i Cihâd: Gümüşhaneli Hacı Ahmed Efendi

22. Râyâtü'n-Nasr ve'l-İrşâd: Mehmed Şemî Efendi

23. Kevkebü'l-Mesûd fî Kevkebeti'l-Cünûd: Mehmed Esad Efendi

24. Seyfü'l-Cihâd fî nasri'l-ıbâd: Mehmed Fevzi Efendi

25. Risale-i Cihâd: Yazarı tespit edilememiştir

26. Kitabü'l-Abir fî'l-Ensar ve'l-Muhacir ve'l-Cihâd ve'l-Gazv ve's-Şüheda: Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevi

27. Nehcü'r-Reşâd fî Emri'l-Cihâd: Ahmed Hıfzî Efendi

28. Düstûru'l-Mücâhidîn-li-İzzi'd-dîn: Mustafa Hilmi Paşa

29. Fezâil-i Harbiye-i Bahriye: Hasan Latif Efendi

30. Risale-i Cihâd: Mehmed Halid Bey

XX. yüzyıl

31. Cihâd Emr-i Haktır: Yazarı tespit edilememiştir

32. Sala-yı Cihâd : Çubukcuzâde Mehmed Sıdkı

33. Fezâilü'l-Mücâhidîn: Osman Senai

34. Fezâil-i Gâzâ-Menâkıb-ı Cihâd: Ali Galib Bey

35. Risale-i İrşâdiye, Fezâil-i Cihâd: Hacı Hamid Efendi

36. Şerefü'l-Mücâhidîn: Divrikli Ahmed Mikdad Efendi

37. Cihâd-ı Ekber: Mehmed Halis Efendi

38. Cihâd: Ahmed Fahrüddin Efendi

39. Mevâizü'l-Cihâd ve'd-dîn: Hacı İzzet Efendi

40. Cihâd Hakkında Ehl-i İslâm'a Asker-i İslâm'a Kürsi-i İslâm'dan Bir Hitap: Hasan Fehmi Efendi

41. İslâm'da Cihâd: Musa Kazım Efendi

42. Tuhfetü'r-Reşâd fî Fezâili'l-Cihâd: Kemahlıİbrahim Hakkı Efendi

43. Tâcü'l-Mücâhidin mine'l-Ehadisi'l-Erbain: Kemahlı İbrahim Hakkı Efendi.

44. Mevaizü'l-Cihâdi ve'd-din li Asakiri'l-Muvahhidin: İzzet

45. Hutuvat-ı Sitte ve Tuluat: Bediüzzaman Said Nursi

46. Tahrîsu'l-Mücâhidîn: Hanyalı Ahmed Efendi

47. Fezâil-i Remy: Mehmed Hatib Efendi
48. Tergîbü'l-Mücâhidîn ilâ Nikâyeti A'dâi'd-dîn: Mustafa Asım b. Mehmed Efendi
49. Cihâd'da İslam'ın Vazifesi: Manisalı Halil Hilmi Efendi
50. Risaletü'l-Guzât ve's-Şühedâ: Varnalı Süleyman Vehbi Efendi
51. el-Menhecü's-Sedad ila Efdali'l-cihâd : Abdullah Hasan el-Berzenci
52. et-Turuku's-Sedad fi Fadli'l-ümera ve'l-Cihâd: Muhammed b. İbrahimel-Gazzi
53. Tercüme-i Şerhi Hadisü'l-Erba'in fi Tergibi'l-Cihâd: Serezli Mustafa
54. Terceme Risale fi'l-Cihâd -
55. el-Hamsun fi Tevarihi Cihâdi's-Sultan ma'a'l-Mücâhidin: Abdülevvel b. Hüseyin
b. Hasan
56. Risale Cihâdü'l-Müluk ala Tariki Ahkami'n-Nücum -

1.TUHFETÜ'L-GUZÂT: İNCELEME

1.1.Eserin Adı ve Müellifi

Ahmed Hamdî nüshanın giriş kısmında (vr.9a) eserinin adının *Tuhfetü'l-Guzât* olduğunu söylemektedir. Arapça kökenli “tuhfe” kelimesi hediye, armağan anlamına gelmektedir (Devellioğlu,2013:1296). *Tuhfetü'l-Guzât* ise “gâzilere armağan” demektir.

Tuhfetü'l-Guzât adlı, başka müelliflere ait eserler de bulunmaktadır. Matrakçı Nasuh'un 936'da (1530) silahşorlukla ilgili ele aldığı eserinin adı da *Tuhfetü'l-Guzât*'tır. “I. Dünya Savaşına Bibliyografik Bir Katkı: Osmanlı'da Cihâd Risaleleri” adlı çalışmada *Tuhfetü'l-Guzât* adlı eserin yazarı olarak Ahmed Fehmî Efendi geçmektedir (İmamoğlu, 2015: 157). Fakat bu isme ait herhangi bir bilgiye kaynaklarda rastlanmamıştır. Çalıştığımız eserin kapak sayfasında müellif adı olarak Ahmed Hamdî verilmiştir. Eserin müellifi Ahmed Hamdî ile ilgili kaynaklarda herhangi bir bilgiye ulaşamamıştır. Yazara dair eserinde verdiği bilgilerin dışında bir malumatımız yoktur. Müellif eserde kendisinden bahsederken “bu faķîr-i bî-māye ve ĥaķîr-i za'îfû'd-dirāye keşîrû'n-nisyān ħalîlû'l-bidā'at a'nî Aĥmed Ĥamdî-yi bî-ċāre (vr.5a)” ifadesini kullanmaktadır. Devamında ise Bursa Yenişehirli ve Süleyman Paşa Medresesi'nde müderris olduğunu belirtmektedir (vr.5b). Yani *Tuhfetü'l-Guzât*'ta müellifin ismi, yaşadığı şehir, bulunduğu görev dışında kendisi ile ilgili başka bir bilgi bulunmamaktadır.

1.2. Eserin Nüshaları

“I.Dünya Savaşına Bibliyografik Bir Katkı: Osmanlı'da Cihâd Risaleleri” adlı çalışmada çalışmamızın konusu olan *Tuhfetü'l-Guzât* adlı eserin Edirne, İstanbul ve Çorum olmak üzere üç nüshası belirtilmiştir (İmamoğlu, 2015: 157). Nüshaları incelediğimizde Edirne nüshasının çalışmamıza ait olmadığı, onun farklı bir eser olduğu tespit edilmiş ve iki nüsha ile çalışmaya devam edilmiştir. Kaynaklarda Bursa Orhan Gazi Kütüphanesi 1022 numarada kayıtlı bulunan bir nüshadan da bahsedilmiştir, fakat bu nüshaya ulaşamamıştır (Babür, 2016:358). Yani *Tuhfetü'l-Guzât*'ın iki nüshasına ulaşılmıştır. Bunlardan biri Çorum, diğeri ise İstanbul'dadır. Her ikisinin de müellifin kaleminden çıktığını düşündüğümüz bu nüshaların genel özellikleri şu şekildedir:

A. Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi (19 Hk 1555)

Cilt ve Yazı Ebadı: 170x110 -110x60 mm.

Cilt ve Kâğıt Özellikleri: Mıkblebli, zencirekli, şemseli, çaharkuşe kahverengi meşin, bez kaplı mukavva bir cilt içerisindedir. Üzüm salkımı filigranlı kâğıda yazılmıştır. Serlevha mülevven, cetveller yaldızlıdır.

Yaprak Sayısı-Satır Sayısı-Hattı: 57 yaprak, 15 satırdan oluşan eser nesih hatla yazılmıştır. Söz başları kırmızıdır.

Eser Adı: Tuhfetü'l-Guzât

Müellif: Ahmed Hamdî

İstinsah Tarihi: (Hicri 1117) , (M.1704)

B. İstanbul Millet Kütüphanesi Ali Emiri Koleksiyonu (34 Ae Şeriyye 506)

Cilt ve Yazı Ebadı: 192x125, 136x75 mm.

Cilt ve Kâğıt Özellikleri: Tam meşin, tezhipli, cetvelli, şirazeli, mikleplidir. Sayfaların cetvelleri müzehheptir.

Eser Adı: Tuhfetü'l-kudât

Müstensih: Ahmed Hamdi (toplayan)

İstinsah Tarihi: H. 1119

Yaprak Sayısı-Satır Sayısı- Hattı: 60 yaprak, 13 satırdan oluşan eser Arap-Nesih hatla yazılmıştır.

1.3. Eserin Telif Sebebi

Ahmed Hamdî, *Tuhfetü'l-Guzât*'ın yazılış sebebini eserin girişinde açıklamaktadır. Burada bir meclis ortamından bahsedilmektedir. Ahmed Hamdî, bir gece rüyasında Hz. Ali'yi görür. Hz. Ali ile bir sofrada oturmuştur ve onun iması üzerine de eserini kaleme almıştır. Hamdî bu meclisteyken içinde bulunduğu sıkıntılı ve uyuşuk ruh halinden kurtulur ve onun içi huzurla dolar. Burada bir sofra kurulur ve sofranın kaldırılmasının

ardından meclis tamamlanır. Meclis tamamlandıktan sonra uykudan uyanır ve bu eseri yazar ve beş bölüm üzere düzenler:

“...nā-gāh bir şeb huceste-encāmda çeşm-i cihan-bînüm perde-i ber-endāz-ı ğaflet olmağla seyyāh-ı ‘ālem-gīr rūḥum temāşā-yı eḳālīm ḥayāl iderken bir ḥādim-i rūḥānī vü nūrānī zāhir u nümāyān olup vāriş-i ‘ulūmü’n-nebevī, ḳālī‘-i bābü’l-Ḥayberī a’nī Ḥazret-i İmām ‘Ālī kerrema’llāhu vechesini meclis-i ḥāşında ziyāfete da‘vet ider diyü bir maḳām-ı dil-küşā ve behişt-āsāya reh-nümā ve duḥūlüne İmā etmegin bu faḳīr-i ḥaḳīr-i pūr-taḳşīr daḥı hezār şerm u ḥayā ile ol meclis-i feraḥ-baḥşā vü rūḥ-efzāya dāḥil olduğumda ol Sultān-ı ālī-şān evşāf-ı zāhireleriyle ‘ayān u nümāyān şadr-nişīn-i meclis olup ve yemīninde nūr-ı çeşm-i zehrā, İmām-ı Hüseyin-i müctebā raḍıya’llāhu te‘ālā ‘anh ḥazretleri bedr-i münīr gibi tābān olmağla ben daḥı maḳām-ı hizmetde ṭurdum. Ol ḥazret-i ‘azīmü’ş-şānuñ işāretiyle İmām-ı müşārün-ileyhüñ tahtında oturdum. Mehābet-i meclislerinden ğark-ı ‘araḳ iken ḳulzum-i luṭf u keremleri telāṭuma başlayup gāh remz u işāret ve gāhī nev‘an deḳā’iḳ u ḥaḳā’iḳden muşāḥabetleriyle vahşet u dehşeti ortadan getürdüm. Ol meclis-i feraḥ-baḥşānıñ şafāsından derūnum ḥuzūr u rāḥat u sürūr-ı selvetle ṭoldı. Nā-gāh simāṭ-ı ni‘mete İmā buyurduklarında ḥādimler cevelāna başlayup ni‘met-i firāvānla ol meclis-i ḥuld-i berīni tezyīn eylediler. Ol ni‘metleriñ her birinden yiyüp gürisne iken sīr oldum. Derūnımdan evḥām-ı atıla gidüp rūşen-zamīr oldum. Ba‘dehu ḥ‘ān ḳalḳup meclis tamām olduğda icāzetleriyle yine meḳān-ı ma‘hūde ‘avdet u ḳable’l-bīdār yine tekrar da‘vet u sāniyen hem-şoḥbet u şeref-i muşāḥabetleriyle ğarīḳ-i rāḥat iken ḥ‘ābdan bīdār olup ol zāt-ı sūtūde-simātıñ... İmā vü işāretleriyle... bu terceme-i ferīde-i ‘alā vechi’l- iḥtişār taḥrīr u taştīre getürüp, beş bāb üzere müretteb eyledüm.”[vr. 5b,7a]

1.4. Eserin Muhtevası

Tuhfetü’l-Guzât; cihād, gazâ, gâzîlik, şehâdet, fetih gibi pek çok konunun ayetler, hadisler ve kıssalara dayanılarak anlatıldığı bir eserdir.

Müellif, eserine Allah’a hamd ve senâ, Peygamber’e selam ve salavat ile başlamış, ardından eserini meydana getirirken yararlandığı kaynakları belirtmiştir. Müellif, eserin telif sebebini zikrettikten sonra eserini beş bölüm üzere tertip ettiğini ve bu beş bölümde nelerden bahsettiğini zikretmiştir. Her bölümde bir konu ele alınmıştır. Konu başlıkları birinci bölümden başlayarak tek tek açıklanmıştır. Eserin ilk dört bölümünde cihād, gazâ, gâzîlik ve şehâdet konuları üzerinde durulurken beşinci bölümde ise Fazıl Ahmed Paşa’nın Kandiye fethinden bahsedilmiştir. Müellif, işleyeceği konuyu en güzel şekilde anlatmak için her bölümde ayet ve hadislerden yararlanmıştır.

Eserin içeriği ile ilgili kaynaklarda farklı bilgiler bulunmaktadır. Agâh Sırrı Levend “Gazavât-nâmeler ve Mihaloğlu Ali Bey’in Gazavât-nâmesi” adlı kitabında “Kandiye Fethi; Ahmed Hamdî’nin, Fazıl Ahmed Paşa’nın Kandiye fethinden bahseden eseri I. Selim’in Mısır seferinden bahseden “Tuhfetü’l-guzât” adlı eserin üçüncü bölümünü oluşturmaktadır” şeklinde bilgi vermiştir (Levend, 2000: 124). Harun Er’in “Fetihnâmelerdeki Hadislerin Tesbîti ve Tenkidi” adlı yüksek lisans tezinde ‘Tuhfetü’l-Guzât, Ahmed Hamdî’nin Mısır fethinden bahseden eseri denilmiştir (Er, 2007: 60) Aynı tez çalışmasında “Kandiye fethi: Ahmed Hamdî’nin Fazıl Ahmed Paşa’nın Kandiye fethinden bahseden eseri” denilerek (Er, 2007: 68). Ahmed Hamdî’nin iki ayrı eseri bulunduğu düşünülmüştür.

1.5. Eserin Bölümleri

Ahmed Hamdî, *Tuhfetü’l-Guzât*’ın beş bölümden oluştuğunu ve bu bölümlerde hangi konuların anlatıldığını şu şekilde ifade etmektedir:

“Bu terceme-i ferîde-i ‘alâ vechi’l-ihtîşâr taḥrîr u taṣṭîre getirüp, beş bâb üzere müretteb eyledüm. **Bâb-ı evvelde** edille-i ḳaṭî‘a ile ḡazâ vü cihâduñ faraziyyetin beyân, **bâb-ı şânîde** şerâ’it u fezâ’ilin ‘ayân, **bâb-ı şâlişde** şehâdetüñ fezâ’il u ḥaşâ’ilin tâbân, **bâb-ı râbi‘de** bâ’iş-i nuṣret olan de‘avât-ı me’sûrâtı taḥrîr u nümâyân eyleyüp, **bâb-ı hâmisde** ... cezîre-i Girîd’de vâḳi‘ kılâ, bîḳâ‘-ı felek-irtifâ‘dan Ḳal’a-i Ḳandiyenüñ şîḳât-ı ruvât naḳlî üzre ne vechile silk-i memâlik-i maḥrûseti’l-mesâlik İslâmiyâne dâḥil oldıḡın bi’l-münâsebet âḥir ‘unvân eyleyüp” [vr. 7a,7b]

1.5.1. Birinci Bölüm: Cihâd ve Gazânın Delilleri

Bu bölümde ayetler ve hadislerden yararlanılarak cihâd ve gazânın delilleri üzerinde durulmuştur. Bölümün ilk kısımlarında cihâdın hangi durumlarda farz-ı ayn ve hangi durumlarda farz-ı kifâye olduğu anlatılmıştır. Ardından cihâd ile ilgili ayetler verilmiştir. Savaş öncesi ve savaş esnasında, gerekse sonrasında uyulması gereken kurallardan bahsedilmiştir. Bu bölümde *İhtiyar*, *Dürer*, *Mülteka’l-Ebhûr* ve *Buhârî* kaynak olarak gösterilmiştir.

1.5.2. İkinci Bölüm: Cihâd ve Gazânın Şartları ve Faziletleri

Bu bölümde, cihâd ve gazânın şartları ve faziletleri açıklanmıştır. Bölümün ilk kısmında, Allah rızası için ḡâzi ve mücâhid olmak isteyen Müslüman bir kimseye gazânın on şartının olduğu söylenmiştir. Bu on şart şu şekildedir: Anne ve babasının sözünden

çıkmaııp onlara öf bile dememek, ailesi için yetecek kadar para bırakmak, parası helal olmak, padişah emrine uymak, arkadaşının hakkını vermek ve ihtiyaçlarına yardım etmek, savaşta ve barışta halktan bir kimseye eziyet etmemek, sağlam bir binâ gibi yerinde sâbit ve kararlı olmak, ganimet malına ihânet etmemek, gazâyâ çıkışında doğruyu yanlış birbiriinden ayırt edip Müslümanlara yardım etmeye niyet etmektir:

“Efrâd-ı muvaḥḥidînden bir kimesne gâzî vü mücâhid fî-sebîli'l-lâh olmak murâd eylese gâzânî on şartı vardır anuñla ‘amel eylesün. **Evvelâ** rızâ'-i vâlideynden ḥurûc itmeyüp “**ولا تقاتلهم اذ هم يقاتلون**” naşş-ı kerîmiyle ‘âmil ola. **Şâniyen** ‘unķunda olan emânete Allâhî edâ eyleye ki şalavât u zükûr u ḥacc u keffârat gibi ve emânet-i nâsı daḥî edâ eyleye ki zulm u ğaybete kavî-i zâr gibi ve cemî‘ muḥarremât u menhiyyât u kebâirden ictinâb eyleye. **Şâlişen** ehl ü ‘iyâli için ‘alâ kaderü'l-kifâye nafaķa vaz‘ eyleyüp, **Râbi‘an** nafaķası ḥalâlden ola. **Ḥâmisen** ulu'l-emrûñ fermân-ı hümayyununa itâ‘at eyleyüp “**طيعوا الله واطيعوا الرسول واولي الامر منكم**” naşş-ı kerîmiyle ‘âmil ola. **Sâdisen** refîkinüñ ḥuķûķunı edâ vü havâ'icine ikâmet u i‘ânet eyleye. **Sâbi‘en** seferde vü ḥazarda efrâd-ı nâsdan bir ferde ezâ vü cefâ eylemeye. **Şâminen** zaḥfdan firâr eylemeyüp bünyân-ı merşûş gibi yerinde şâbit u kâ'im olup “**الذين بقائون في سبيل صفاء كما نفهم بنیان مخصوص**” naşş-ı şerîfinden ḥişşe-dâr ola. **Tâsi‘an** mâl-ı ğanîmete ḥıyânet eylemeye. **‘Âşeren** gâzâyâ ibtidâ ḥurûcunda i‘lâ-yi kelimetullâh u i‘zâz-ı dîn-i mübîn u nuşret-i mü'minîn, muvaḥḥidîn için ‘azîmete niyet ḥâlişetü'l- i'tikâdla kaçd u niyyet eyleye.” [vr. 15a, 15b]

Daha sonra *Şir‘atü'l-İslâm* kaynak gösterilerek cihâd ve gâzânın faziletleri, cihâdın edepleri ve sünnetleri ile ilgili hadisler ve bu hadisleri destekleyen ayetler ile konu genişletilmiştir.

1.5.3. Üçüncü Bölüm: Şehâdetin Faziletleri ve Hasletleri

Bu bölümde şehitliğin faziletleri ve özellikleri anlatılmıştır. Şehitliğin yüce bir mertebe olduğundan, Müslümanların dâima şehitlik mertebesine ulaşmak istediklerinden bahsedilmiştir. Ardından *Şir‘atü'l-İslâm*, *Nefehâtü'l-Üns* ve *Mecma‘ü't-Tefâsir* kaynak gösterilerek şehitliğin faziletleri ile ilgili hadislerle yer verilmiştir. Bu bölümde Âl-i İmrân sûresi 169-170-171.ayetlere de gönderme yapılmıştır.

Bu bölümde ayrıca Abbâsî halifesi Harun Reşid’in Seyyid Battal Gâzi ile sohbeti ve ardından Seyyid Battal Gâzi’nin anlatmış olduğu hikâyeye yer verilmiştir. Bu kısımda Seyyid Battal Gâzi’nin cihâd ve gazâyâ niyet edip kâfirlere karşı verdiği büyük mücadele üzerinde durulmuştur. Daha sonra kıyamet gününde şehitlerin altı hâl ile yüceltileceğinden bahsedilmiştir. Bu altı hâl eserde şu şekildedir:

“**Ḥâşşa-i Evvel** ibtidâ anlar mağfûr olup, **Ḥâşşa-i düvüm** kable'l-ḥurûc mine'd-dünyâ müşâhede-i maķâm-ı uķbâ eyleyeler. **Ḥâşşa-i Sivüm** ‘azâb-ı kabrden berzah-ı rûz-ı cezâdan emîn olup, **Ḥâşşa-i Çârüm** başlarına birer tâc-ı vakâr urıla ki bir yâķûtü bu dünyâdan nice kerrât zîbâ ola. **Ḥâşşa-i Pencüm** be-her şehîde yetmiş ikişer ḥurî tezvîc oluna ki ḥüsn ü cemâlde her biri nâdire-i cinân ola.

Hâşşa-i Şeşüm be-her şehîd hîş u akrabâsından yetmiş nefer müsteḥak ‘azâb-ı düzaḥ olmuş ‘uşâta şefâ‘at eyleyüp dâr-ı na‘îme idḥâle bâdî olalar.” [vr. 33a]

Bu bölüm, şehitliğin ebedî mutluluk ve sonsuz seytlik olduğu vurgusuyla bitirilmiştir.

1.5.4. Dördüncü Bölüm: Zafer İçin Edilecek Duâlar

Bu bölümde zafere ulaşmak için hangi duaların edilmesi gerektiği konusu üzerinde durulmuştur. Bölümün ilk kısmında, Müslüman gâzilerin nefislerini manevi kirlilerden arındırmak için sürekli duâ ettiklerinden bahsedilmiştir. Ardından Mevlânâ’nın *Mesnevî*’sinden Farsça şu beyit ve anlamı verilmiştir:

Ez sıfat ve’z nâm çe zâyed hayâl
V’ân hayâleş hest dellâl-i visâl

Bu bölümde *Tefsîr-i Kadı Beydavî*, *Tefsîr-i Uyûn* ve *Esmâ-i Hüsnâ* şerhi kaynak gösterilmiştir. Enbiyâ sûresi 107.ayet, Mâide sûresi 97.ayet, Bakara sûresi 257.ayet, İhlâs sûresi 1.ayet, Neml sûresi 40.ayet ve Tevbe sûresi 18.ayete yer verilmiştir. *Esmâ-i Hüsnâ* şerhinden “Yâ Mâlike’l-Mülk”, “Yâ Kahrîr”, “Yâ Vâris” ism-i şerîflerinin zikir saatleri, zikir adetleri ve fazîletleri anlatılmıştır. Ve yine *Tefsîr-i Kadı Beydavî* kaynak gösterilerek Fetih sûresi ve Nasr sûrelerini okumanın fazîletlerinden bahsedilmiş ve bölüm bir münâcât ile sonlandırılmıştır.

1.5.5. Beşinci Bölüm: Kandiye’nin Fethi

Eserin son bölümünde Kandiye’nin fethi anlatılmıştır. Osmanlı askerlerinin Kandiye kuşatması sırasında metris alanlarını nasıl oluşturduğundan, lağım açma ve savaş sırasında yaşanan olaylardan bahsedilmiştir.

Bölümün ilk kısmında Sadrazam Fâzıl Ahmed Paşa’nın Girit’e çıkışı geniş bir şekilde anlatılmıştır. Kandiye kalesinin iki defa kuşatıldığı ve kuşatmanın engeller sebebiyle sonuçsuz kaldığından bahsedilmiştir.

Müellif, Kandiye kalesinin kuşatılması ile ilgili gün gün bilgiler vermiştir. Sadrazam Fâzıl Ahmed Paşa’nın 5 Cemâziye’l-evvel 1077’de Girit adasına ulaştığından ve Hanya kalesine dâhil olduğundan, 22 Zilkade 1077’de ise Hanya’dan ayrılarak Kandiye’ye doğru yol aldığından bahsedilmiştir. Ardından Sadrazam Fâzıl Ahmed Paşa’nın, Edirne

üzerinden deniz kenarında bulunan Yenişehir'e ulaştığı anlatılmıştır. 2 Zilhicce 1077'de ise üç koldan metrislere girilerek, topraklar yerleştirilmeye başlanmıştır. Kış mevsiminin yaklaşması üzerine, kışı geçirmeye yönelik tedbirler alınmıştır. Toprakların konulması için dayanıklı ve sağlam tabyalar yapılmıştır. Kalenin batı yönünde kaleye bitişik olan Kızıl Tabya, Avrat Tabyası ve doğu yönünde kaleye bitişik olan Kum Tabyasına doğru metrisler yapılarak düşman yolları kapatılmıştır. Bu esnada birçok asker yaralanmış ve şehit düşmüştür.

Eserin bu bölümünde lağım savaşlarından ayrıntılı bir şekilde bahsedilmiştir. Müellif, ifadelerini daha etkili hale getirmek amacıyla bu bölümde de sık sık ayetlere göndermeler yapmıştır. Bu babda Âl-i İmrân suresi 159-160. ayetler, Saf suresi 4.ayet, Tevbe suresi 18. ve 41.ayetler, İbrâhim suresi 48.ayete yer verilmiştir. Bölümün son kısmında Mü'min suresi delil gösterilerek Kandiye kalesinin teslim edilmesi ve büyük şehirlere dâhil edilmesinden bahsedilmiştir.

Çalışmanın beşinci bölümünü oluşturan Kandiye'nin Fethi ile Mustafa bin Musa'nın yazdığı "*Tarih-i Sefer ve Feth-i Kandiye*" adlı eserin 'Kal'a-i Kandiye'nin Lutf-i Hakk'la Fetih Müyesser Oldukda Her Vilâyete Gönderdikleri Fetihnâme Sûretidir' başlıklı bölümünün benzerlik gösterdiği görülmüştür (Aydın, 2016: 16). Muhtemelen Ahmed Hamdî eserin beşinci babını Mustafa bin Musa'nın kaleme aldığı fetihnameden hareketle oluşturmuştur.

1.6. Eserde Yer Alan Sure ve Ayetler

Eser genel anlamda hadisler üzerine kurulmuş olmakla birlikte verilen ayetler de hadisleri destekler niteliktedir. Eserde 27 sure ve bu surelerdeki 52 ayetten yararlanılmıştır. Eserde istifade edilen sureler ve ayetler şu şekildedir:

- Âl-i İmrân Suresi: 3/159, 3/160, 3/169, 3/170, 3/171, 3/174.
- Ahzâb Suresi: 33/27.
- Bakara Suresi: 2/195, 2/207, 2/257.
- Cuma Suresi: 62/4.
- Enfâl Suresi: 8/39, 8/62, 8/63.
- Enbiyâ Suresi: 21/107.

- Fetih Suresi: 48/1, 48/3, 48/20, 48/28, 48/29.
- Hac Suresi: 22/39.
- Haşr Suresi: 59/2, 59/5.
- Hicr Suresi: 15/85, 15/94.
- İbrâhîm Suresi: 14/7, 14/48.
- İhlâs Suresi: 112/1.
- İsrâ Suresi: 17/23.
- Lokman Suresi: 31/15.
- Mâide Suresi: 5/97.
- Muhammed Suresi: 47/19.
- Mü'min Suresi: 40/25.
- Nahl Suresi: 16/125.
- Necm Suresi: 53/3, 53/4, 53/9.
- Neml Suresi: 27/40.
- Nisâ Suresi: 4/59, 4/100.
- Nûr Suresi: 24/36.
- Rahmân Suresi: 55/26.
- Saf Suresi: 61/4.
- Tevbe Suresi: 9/5, 9/18, 9/29, 9/36, 9/41, 9/51.
- Yâsîn Suresi: 36/82, 36/83.
- Yûsuf Suresi: 12/53.

Metinde yer alan ayetler “Cenâb-ı Kibriyâ celle zikre buyurur”, “Kâdir-i zû'l-Celâl-i Furkân bî-mişâlinde buyurur”, “Cenâb-ı Bârî ‘azze ismuhu naşş-ı kerîminde buyurur”, “Kahhâr-ı zû'l-Kibriyâ kelâm-ı mecîdinde buyurur” gibi cümlelerle belirtildikten sonra Arapça orijinal hâliyle verilmiştir.

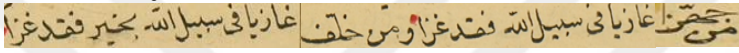
Cenâb-ı Kibriyâ celle zikre buyurur: “ادع الى سبيل ربك بالحكمة والموعظة” [vr.10b]

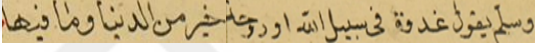
Cenâb-ı Bârî ‘azze ismuhu naşş-ı kerîminde buyurur: “انفكروا الخفاف وبقا لا” [vr.10b]

Eserde genellikle ayetler sarı, hadisler ise kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Metinde ayet ve hadislerin günümüz Türkçesine dönüştürülmüş hâli dipnotta gösterilmiştir. Müellif, ayetlerin bazen tamamını vermiş bazen de ayetin bir kısmını iktibas etmiştir.

1.7.Eserde Yer Alan Hadisler

İslam inancının iki temel kaynağı *Kur’ân-ı Kerîm* ve hadis-i şeriflerdir. *Tuhfetü'l-Guzât*'ta hadisler büyük bir öneme sahiptir. Eserde hadisler genel olarak sûrh adını verdiğimiz kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Eserdeki hadislerin bazıları rivayet eden kişinin adı verilerek, bazıları ise rivayet eden kişinin adı verilmeden doğrudan Peygamber'in ağzından verilmiştir:

Hazret-i fahr-i mevcûdât ‘aleyhi ekmelü’t-tahiyyât bu hadîs-i şahîhinde buyurur: “” [18b]

Hazret-i Sultân-ı enbiyâ şalavātu'llâhi ‘aleyhi ve sellemeden Sehl bin Said’es-Sa’dî rivâyetiyle sâbitdir ki: “” [16a]

Eserde müellifin aktardığı hadisler şu şekildedir:

- Adem su ile çamur arasındayken ben peygamberdim.
- Lâ ilâhe illallâh deyinceye kadar insanlarla savaşmam emrolundu.
- Cihad kıyamete kadar devam edecek bir farzdır.
- Rasulullah (s.a.v.)’ı ‘Sabah ve akşam Allah yolunda gitmek (cihat etmek) dünya ve dünyadaki her şeyden hayırlıdır’ derken duydum.
- Cihada göre iyi amellerin tamamı karanlık denize bir kere üfürmek gibidir.
- Kulların tüm amelleri Allah yolunda cihad edenlerin nazarında gagasıyla deniz suyundan bir damla su alan kırlangıç misalidir.
- Üç oyundan başka diğer bütün oyunlar (eğlenceler) Müslümana haramdır. Bu üç şey ailesi ile eğlenmesi, atını eğitmesi ve oku ile yarışmasıdır.
- Allah bir ok sayesinde üç kişiyi cennete koyar. O oku yapanı, elden ele vereni ve atan kişiyi.

- Kim Allah yolunda cihada gidecek bir gaziye teçhiz eder, cihad için gerekli olan ihtiyaçlarını karşılarsa, adeta cihada gitmiş gibi sevap kazanır.
- Hayır, kıyamet gününe kadar savaş atlarının alınlarında bağlıdır.
- Peygamber (s.a.v.) şikal atları tasvip etmezdi. Şikal, atın ayaklarından birinin sekili diğerlerinin sekisiz olması veya tam tersi durumun bulunmasıdır.
- Kim canı gönülden Allah'tan şehit olmayı isterse, yatağında ölse bile Allah o kişiyi şehitler mertebesine ulaştırır.
- Şehit ölümün acısını sizden birinizin karınca ısırmasını hissettiği kadar hisseder.
- Her ölünün ameli mühürlenir. Ancak Allah yolunda cihad ederek vefat eden hariçtir. Çünkü onun ameli kıyamet gününe kadar artmaya devam eder ve kabir fitnelerinden kurtulur.
- Cennete giren hiçbir kimse tekrar dünyaya dönmeyi arzu etmez. Yalnız şehit bundan hariçtir. Çünkü tekrar dünyaya dönüp gördüğü ikramdan dolayı tekrar şehit olmayı arzular.
- İstişare eden hiçbir topluluk olmasın ki Yüce Allah işlerinde onları en iyi yola iletmesin.

1.8. Eserin Dil ve Üslup Özellikleri

Çalışmanın konusu olan *Tuhfetü'l-Guzât*, nesir türünde yazılmış bir eserdir. Nesir sözlükte “yayma, saçma, manzum olmayan söz” anlamlarına gelmektedir (Devellioğlu, 2013: 965). *Tuhfetü'l-Guzât*, Klasik Türk Edebiyatı'nda kullanılan sade, orta ve süslü gibi türleri bulunan nesir türlerinden, süslü nesir türünde kaleme alınmış bir eserdir. Fakat içerisinde sade nesrin izleri de görülmektedir. Eserin giriş kısmında süslü nesrin izleri ağırlıklı olarak görülürken, Seyyid Battal Gazi'nin kahramanlıklarının anlatıldığı üçüncü bölümde ise sade nesrin izleri hâkimdir.

Tuhfetü'l-Guzât, XVIII. yüzyılın ilk çeyreğinde yazılmış olmasına rağmen Eski Anadolu Türkçesi özelliklerini de yansıtmaktadır. Eserin iki nüshası da Eski Anadolu Türkçesinin dil özelliklerini göstermektedir. *Tuhfetü'l-Guzât*'ta *imdi*, *kaçan*, *anda*, *eyit*-gibi Eski Anadolu Türkçesinin dil özelliklerini yansıtan kelimeler bulunmaktadır.

Eski Anadolu Türkçesinde *ki* bağlacının *kim* şeklinde kullanıldığı durumlar vardır. Metinde her iki durum için örnekler bulunmaktadır. *Kim*, bağlaç görevi gördüğü yerlerde *ki* şeklinde kullanılmıştır:

“Ol daḥı men‘ u redd eyledi. Āḥir-kār ol mel‘ūn-ı nāmdārla yegāne ve merdāne ile āheng-i ceng eyledik kim ne görülmüş ve ne işidilmiştir.”[29b]

“İmdi kütüb-i fetāvāda taḥrīr olunduğı üzere ‘ulemā’-ı dīn raḥimu’llāh-ı te‘ālā beyān buyururlar ki cihād edille-i şelāse ile ya‘nī kitāb u sūnnet ü icmā‘-i ümmetle farz-ı kifāyedir.”[9b]

Eserde Arapça-Farsça tamlamalar önemli bir yer tutmaktadır. Eserin giriş kısmı tamamen süslü ve sanatlı terkiplerle doludur. Bu eserdeki Arapça ve Farsça kelimelerin sayısı, Türkçe kelimelere kıyasla daha fazladır.

Tuhfetü’l-Guzât’tan rastgele seçilip aşağıya alınan şu cümleler, belirtilen durumu anlatmaya yeterlidir. Bu cümlelerde altı çizili olarak verilen fiiller, ekler ve bir zamir dışında neredeyse Türkçe kelime bulunmamaktadır:

“Ve daḥı ‘āzim-i rāḥ-ı ġazā olan ġuzāt-ı Müslimīne teşyī‘ ü istiḳbāl ü ḳudūmünde tehniye vü tebrīk ile ta‘zīm u ikrām eyleyeler ki anlaruñ ta‘zīmünde daḥı ḥasenāt muḳarrerdır.” [17b]

Hamdī, sebep-i telif kısmını da sade bir dille değil süslü ve ağıdalı bir üslupla kaleme almıştır. Fakat eserin dili yine de çok ağır değildir. Bunların yanında eserde aşağıdaki örnekte görülebileceği gibi sade anlatımlar da mevcuttur:

“ Ve maḳdūrın şarf idüp benimle muşāra‘aya iḳdām üzere iken nā-gāḥ ayāğım sürçüp yıkıldım. Beni altına aldı ve göğsüm üzerine çıkup ḥançerin boğazıma ḳodı. Ben eyitdüm: “ Ey pehlivān bir def‘a ben seni başup yine ‘afv eyledüm. Saña daḥı mürüvvetdir ki beni ‘afv eylesin.” Ol daḥı inşāf eyleyüp beni şalıvirdi. [31a, 31b]

Mensur bir eser olan *Tuhfetü’l-Guzât*’ta manzum bölümler de bulunmaktadır. Eserde mesnevi, nazm, beyt, müfred, mısra’ adı verilen manzum kısımlar mevcuttur. Metinde bu manzum kısımlara geçilirken nazım şeklinin adı kırmızı mürekkeple verilmiş ve ardından manzum kısım aktarılmıştır.

Söze güzellik katan ifadelerden biri olan seci, nesirde ahengi sağlamak ve metnin akıcılığını korumak amacıyla kullanılmıştır. *Tuhfetü’l-Guzât*’ta yer yer söze ahenk katan

ve anlatımı zenginleştiren seciler bulunmaktadır. Metinden tespit ettiğimiz bu secilerin bir kısmı aşağıda verilmiştir:

“...‘alem-efrâz-ı tuğyân olan a‘dâsını garîk-i kahr-ı lücce-i ‘ummân..” [2a]

“...Hâzret-i ekmel-i mevcûdât ve efdal-i mahlûkât üzerine olsun ki...” [2b]

“...Ve ‘alâ İlâh u evlâde’l-fiḥām, ve ‘alâ aşhâbe’l-izām...” [3a]

Eserde anlamı zenginleştirmek için ikilemeler ve eş anlamlı kelimeler kullanılmıştır. Eserde “câ-be-câ, pey-der-pey” gibi ikilemelerden de yararlanılmıştır.

Eserde geçen eş anlamlı kelimelere bazı örnekler: ruḥṣat u cevâz, ihtirâz u ictinâb, muḥarremât u menhiyyât, ricâ vü temennâ, ecr ü şevâb, tehniye vü tebrîk, muḥârese u muḥâfaza, tebşîr u âgâh, cerî u cesûr, ḥarb u kıtâl, ‘acz u futûr, müberrâ u mu‘arrâ, cebân u muḥannes, berî u ‘ârî, ḥuşû‘ u ḥuzû‘, taḥrîr u tenmîk, mü’mîn u muvahḥid, lâ-büdd u lazım, ḥavf u hirâs, maḥḥûr u münhezim, metîn u muḥkem, ṭâkât u mecâl, ḥamd u sipâs.

1.9. Eserin Kaynakları

Ahmed Hamdî, *Tuhfetü’l-Guzât*’ta pek çok kaynaktan yararlanmıştır. Eserde en fazla kullanılan kaynak *Kur’ân-ı Kerîm* ve hadis-i şeriflerdir. *Kur’ân-ı Kerîm*’den birçok ayete yer verilmiştir. Eserde 27 sure ve bu surelerden toplam 52 ayetten istifade edilmiştir. Bu ayet ve sureler “*Eserde Geçen Sure ve Ayetler*” bölümünde ele alınmıştır. Ayet ve hadislerin bazen bir kısmı bazen de tamamı metne dâhil edilmiştir. Genel anlamda cihâddan ve gazâdan bahseden hadislerle yer verilmiştir. Aynı zamanda *Esmâ-i Hüsnâ* şerhinden ve *Buhârî* şerhinden de yararlanılmıştır. Bunların dışında eserde kullanılan kaynaklar şu şekildedir: *Tefsîr-i Kadî Beydavî*, *Tefsîr-i Uyûn*, *Mecma’ü’t-Tefâsîr*, *İhtiyâr*, *Dürer*, *Mülteka’l-Ebhur*, *Avârifü’l-Maârif*, *Şîr’atü’l-İslâm*, *Nefehâtü’l-Üns*, *Fâtihü’l-Ebyât*, *Cevherü’l-Cevâhir*.

1.10. Eserde Geçen Şahıs Adları

Âsaf bin Berahyâ: Âsaf b. Berahyâ Ahd-i Atîk’e göre, Levioğulları’na mensup Gerşom ailesinden Berekyâ’nın oğludur. İslâmî kaynaklarda Âsaf b. Berahyâ Hz. Süleyman’ın teyzesinin oğlu, çok güvendiği bir kişi, hatta Hz. Süleyman’ın kâtibi ve veziri olarak gösterilmektedir. Âsaf b. Berahyâ’nın ism-i a’zam’ı bildiği, duasının kabul olduğu,

keramet sahibi olduğu aktarılmıştır. Bazı tarihçiler ve müfessirler Hz.Süleyman’la ilgili bir olayı aktarırken onun adını zikrederler ki bu olay *Kur’ân-ı Kerîm*’de şu şekilde aktarılmıştır: Hz. Süleyman Sebelilerin teslim olmalarını istedi ve çevresindekilere, “Ey ulular, dedi; bana teslim olarak gelmelerinden önce hanginiz onun (Sebe melikesinin) tahtını bana getirir? Cinlerden bir ifrit, ‘Sen yerinden kalkmadan önce ben onu sana getiririm’ dedi. ‘Bunu yapmaya gücüm yeter ve ben güvenilir bir kimseyim’. Kendisinde kitaptan ilim bulunan zat ise, ‘Sen gözünü açıp kapayınca kadar ben onu sana getirebilirim’ dedi” (en-Neml 27/38-40). Sebe melikesinin tahtını göz açıp kapayınca kadar geçecek bir sürede getireceğini söyleyen zatın kim olduğu hususunda çeşitli rivayetler vardır. *Tuhfetü’l-Guzât*’ta belirtildiği gibi müfessirler ve tarihçiler de çoğunlukla bunun Âsaf b. Berahyâ olduğunu söylemişlerdir (Harman, 1991: 455).

İbnü’l-Fâriz: Kahire’de doğmuştur. Babası, mahkemede kadınların eşlerinden almaları gereken miras ve nafakayı tespit işiyle uğraştığından “Fâriz” diye bilindiği için İbnü’l-Fâriz olarak ünlü olmuştur. Hz. Peygamber’in sûtanesi Halîme’nin kabilesine mensubiyetinden dolayı Sa’dî, aslen Hamalı olduğu için Hamevî, Kahire’de doğduğu için Mısırî nisbeleriyle anılmıştır. Babası Ali b. Mürşid, evinin bir depremde harap olması üzerine memleketi Hama’dan göç edip Kahire’ye yerleşmiştir. Zâhid bir kişi olan Ali b. Mürşid, kendisine teklif edilen kâdilkudâtlık görevini kabul etmeyip Ezher Camii’nde inzivaya çekilerek ibadetle meşgul olmuştur. İlk bilgileri babasından alan İbnü’l-Fâriz, Ebû Muhammed İbn Asâkir’den hadis okudu; Şâfiî fikhı, dil ve edebiyat dersleri gördü. Münzirî’nin kendisinden hadis rivayet etmiş olması onun bu alanda oldukça ileri bir seviyeye ulaştığını göstermektedir (Uludağ, 2000: 40).

Köprülüzâde Fâzıl Ahmed Paşa: Köprülü Mehmed Paşa’nın oğlu olan Ahmed Paşa, 1635-36 yılında Amasya’da doğdu. Annesi Ayşe Hanım’dır. Babasıyla beraber İstanbul’a gitti ve burada dönemin ünlü ilim adamlarından dersler aldı. Ahmed Paşa on altı yaşından itibaren çeşitli medreselerde “paşazâde” unvanıyla müderrislik yaptı. Çeşitli görevlerde bulunan Köprülüzâde Fâzıl Ahmed Paşa, yirmi yedi yaşında sadrazam olduğu dönemde önce Erdel meselesi çözüldü. Daha sonra ise Avusturya ile barış yapıldı. Babası Köprülü Mehmed Paşa döneminde ülkedeki iç sorunlar büyük oranda çözüme kavuşmuştu. Sıra yirmi bir yıldır devam eden ve devleti maddî-manevi olarak yıpratın Girit’in fethinin tamamlanmasına gelmişti. 6 Eylül 1669 tarihinde Ahmed Paşa şehrin anahtarlarını teslim

aldı. Ahmed Paşa, Girit meselesinin sonuçlandırılmasının ardından bir süre iç ve dış sorunlar ile ilgilendi (Özcan, 2002: 260-261).

Hârûnu’r-Reşîd: 149 (766) veya 145 (763) yılında Rey’de doğdu. Babası Halife Mehdî-Billâh, annesi Hayzürân bint Atâ’dır. Küçük yaştan itibaren iyi bir eğitim gördü. Genç yaşlarında Bizanslılar’a karşı düzenlenen iki seferde yer alıp, orduyu sevk ve idare etti. Bu başarılarından dolayı kendisine 166’da babası tarafından “Reşîd” lakabı verilmiştir. Hârûn Reşîd, halife olunca bazı iç meselelerle uğraşmak zorunda kaldı. 193’te (809) vefat etti (Bozkurt, 1997: 258-261).

Battal Gazi: Emeviler devrinde Anadolu’da Bizans’a karşı yapılan savaşlarda ün kazanmış, Müslümanlar arasında büyük bir gazi-velî kimliğiyle yüceltilip destan kahramanı yapılmış Müslüman emîrdir. Battal Gazi’nin tarihî şahsiyetiyle menkıbevi şahsiyeti kaynaklarda ve hâfızalarda birbirine karışmıştır. Endülüs’ten Orta Asya’ya kadar bütün Müslüman milletlerin ortak malı haline gelmiş olan Battal Gazi’nin gerçek kimliği ile efsanevî kimliği birbirinden ayrı olarak ele alınmalıdır. Battal Gazi’den bahseden pek çok kaynakta tarih ve menkıbe iç içedir. Bu sebepten Battal Gazi’nin tarihî şahsiyetini ortaya koymak zordur. Hemen hemen bütün kaynaklar, “Battal” kelimesinin onun asıl adı değil kahramanlığını belirten lakabı olduğunu bildirmişlerdir. Asıl adının Abdullah olduğunu bildirirler. Battal Gazi’nin künyesi ve ailesi hakkındaki bilgiler de birbirini tutmaz (Ocak, 1992: 204).

Tuhfetü’l-Guzât’ta yukarıda zikrettiğimiz şahısların ders verici hikâyelerine, bunlarla ilgili anekdotlara ve bu kişilerin hikmetli sözlerine yer verilmiştir. *Tuhfetü’l-Guzât*’ta Sehl b. Said’es-Sa’dî, Ebû İmrân el-Cevnî, Akşemseddin-zâde Mehmed Hamdi gibi isimler de zikredilmiştir. Mevlânâ’ ise *Mesnevî*’sinden bir beyit verilerek anılmıştır. Eserde peygamberlerden Hz.Muhammed (s.a.v.), Hz.Süleyman ve sahabelerden Hz.Osman (r.a.) ve Hz.Ömer (r.a.) ismen zikredilmiştir.

2.TUHFETÜ'L-GUZÂT: METİN

2.1.Tenkitli Metnin Hazırlanmasında İzlenen Yol

1. İki nüsha arasındaki farklılıklar dipnotta gösterilmiştir. Nüshalar arası farklar (:)’dan sonra verilmiştir. Bir nüshadaki fazlalıklar (+), eksiklikler (-) şeklinde gösterilmiştir.

2. Metin oluşturulurken çeviri yazı alfabesi kullanılmıştır. Çeviri yazı alfabesi ayrıca verilmiştir.

3. Metinde her sayfanın başında parantez içerisinde varak numarası verilmiştir.

4. *Tuhfetü'l-Guzât*’ta oldukça fazla ayet ve hadis bulunmaktadır. Eserde genellikle ayetler sarı, hadisler ve söz başları ise kırmızı mürekkep ile yazılmıştır.

5. Çeviri yazılı metinde ayet ve hadisler Arapça orijinal haliyle verilmiştir. Arapça orijinal hali verilirken daha okunaklı olması sebebiyle İ nüshası esas alınmıştır. Ancak İ’de bulunmayan kısımlarda Ç’den yararlanılmıştır.

6. Ayet ve hadislerin Türkçe karşılıkları dipnotta gösterilmiştir. Ayetlerin Türkçe karşılığı verilirken Diyanet İşleri Başkanlığı’nın *Kur’ân-ı Kerîm* mealinden yararlanılmıştır.

7. Metnin daha anlaşılır hale gelebilmesi için gerekli görülen yerlerde noktalama işaretleri ilave edilmiştir.

8. Metinde özel isimlere büyük harfle başlanılmış ve özel isimlere gelen ekler kesme işareti ile ayrılmıştır. Eser adları ise italik olarak verilmiştir.

9. Metinde derkenarlar bulunmaktadır. Bu derkenarlarda yazılan kısımlar eğer o sayfada bahsedilen konu ile ilgiliyse metne dâhil edilmiş, değil ise dipnotta gösterilmiştir.

10. Eserde üstü çizili olan kısımlar okunmamıştır. Okunamayan kelimeler ise orijinal haliyle verilmiştir.

11. Farsça kelimelerdeki ħ harfinden sonra gelen vâv-ı ma'dûdeler ^v işareti ile gösterilmiştir: ħ^vâb vb.

12. Fiil sonuna gelen “-ip/-up” eklerinde “be” harfı “p” olarak okunmuştur.

13. Atıf vavları sessiz harfle biten kelimelerden sonra “u-ü” şeklinde, sesli harfle biten kelimelerden sonra ise “vü” şeklinde okunmuştur.

14. Eserin imlasında müelliften kaynaklı hatalar da bulunmaktadır. Örneğin ayetlerin başında “ف” harfı kullanılması gereken durumlarda “ج” harfini kullanmıştır.

15. Birleşik Farsça sözcüklerde iki kelime arasına çizgi konulmuştur: dest-āvīz vb.

16. Farsça ikili tekrarların yazılışında tekrarlanan kelimeler arasına kısa çizgi konulmuştur: ser-ā-ser vb.

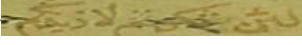
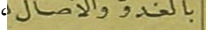
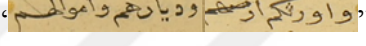
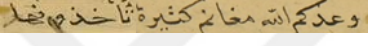

Çeviri yazı İşaretleri

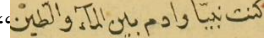
آ, ا	a, e, ā	ص	ş
ب	b	ض	ž, ḍ
پ	p	ط	ṭ
ت	t	ظ	ẓ
ث	ṯ	ع	‘
ج	c	غ	ġ
چ	ç	ف	f
ح	ḥ	ق	ḳ
خ	ḫ	ك	k, g, ñ
د	d	ل	l
ذ	ẓ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, o, ö, u, ū, ü,
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	ي	y, ı, i, ĩ
ش	ş	ء	’

2.2. Tenkitli Metin

TUHFETÜ'L-GUZÂT

(1-b) Hâzret-i Kâhâr-ı zü'l-Celâl ve Kâdir-i lâ-yezâl celle 'azametehu ki vezâ'if-i leṭâ'if şükr-i bî-kıyâsî be-hükm “”¹ cemî'-i ins ü cāna bā'ış-i izdiyād-ı ni'am-ı celîle olup “”² tevağğul u iştigâli ser-levḥa-i dibāce-i a'mâl idügi zamîr-i münîr-i şâhib-kemāle hüveydâ vü 'ayāndır. Felâ-cerem a'zam-ı ni'amlâ Hudâ-yı cihân ve ekremü'l-Hâlık-ı kevn ü mekân sāye-nişînân-ı mihrâb-ı dîn ü îmân olan (2-a) bende-gân-ı Yezdâna bir feḥvâ-yı el-mülkü ve'd-dîn-i tev'eman feyz-baḥş-ı nazm-ı kerîm-i sübhândan ihsân-ı bî-pâyândır ki maṭla' “”³ feḥvâ-yı mekremet-ihtivâsından mücâhidîn-i dîn-i mübîn üzerine pertev-endâz-ı iclâl olan intihâb-ı va'd-ı kerîm “”⁴ ṭulû' u suṭû' eyledigine binâ'en şad- hezâr ḥamd u sipâs u şükr-i bî-kıyâs ol Sultân-ı 'âli-şân u Hâlık-ı kevn ü mekân dergâhına nişâr olsun ki lafz-ı kün ile kevneyn ü iki ḥarfle âlemîni îcâd eyleyüp, 'alem-efrâz-ı tuğyân olan a'dâsını ğarîḳ-i kahr-ı lücce-i 'ummân⁵ eyledi. “”⁶ (2-b)⁷ Mışra':

Ba'de ḥamd Hudâ-yı Rabb-i kadîm

Neşr: Şad hezârân şalli-i şalavât-ı zâkiyât ve tuḥaf-ı teslîmât-ı sâmiyât Hâzret-i ekmel-i mevcûdât ve efḍal-i maḥlûkât üzerine olsun ki ol resûl-i güzîn nâṭıḳ “”

¹ “Andolsun, eğer şükrederseniz elbette size nimetimi artırırım.” (*Kur'ân-ı Kerîm*, İbrâhîm, 14/7).

² “O evlerde ki: Allah onların rif'atlandırılmasına ve içlerinde isminin zikredilmesine izin vermiştir, onlar da sabah ve akşam üstleri ona tesbih ederler.” (*Kur'ân-ı Kerîm*, Nûr, 24/36).

³ “Sizi onların topraklarına, yurtlarına ve mallarına varis kıldı.” (*Kur'ân-ı Kerîm*, Ahzâb, 33/27).

⁴ “Allah size, elde edeceğiniz birçok ganimetler vaad etmiştir.” (*Kur'ân-ı Kerîm*, Fetih, 48/20).

⁵ Kahr-ı lücce-i 'ummân: lücce-i 'ummân-ı kahr İ.

⁶ “Bir şeyi dilediği zaman onun emri o şeye ancak “Ol” demektir. O da hemen oluverir. Her şeyin hükümrânlığı elinde olan Allah'ın şanı yücedir! Siz yalnız O'na döndürüleceksiniz.” (*Kur'ân-ı Kerîm*, Yâsîn, 36/ 82-83).

⁷ Derkenar: Bülbül bostân serâ-yı sübhâne'illezî esrâ.

”⁸ mütekellim ene seyyide’l-evvelîne ve’l-âhîrîn ellezî nuzl-i fî şâne “⁹ وما أرسلناك ol server-i enbiyâ vü ser-defter-i gürûh-ı aşfiyâ, muḳarrib-i bârgâh-ı Kibriyâ, tûḫî-nevâ-yı “¹⁰ وما ينطق عن الهوى”¹¹ mu‘ciz-nümâ-yı “¹² ان هو الا وحى يوحى”¹³ mükerrem-i bâ-
kirâm “¹⁴ انا فتنا لك فتنا مينا” ve mu‘azzez-i bâ-i‘zâz “¹⁵ وينصر الله نصرنا عن يرا” ve ol ḥabîb-i
Ḥazret-i İlâhi sultân-ı serîr-i li-ma‘allâh burhân-ı bî-iştibâh “¹⁶ فاعلم انه لا اله الا الله”¹⁷
maẓhar-ı hidâyet “¹⁸ وكفى بالله شهيدا محمد رسول الله”¹⁹ (3-a) şalavâtu’llâhi ‘aleyhi ve selleme ve
‘alâ cemî‘u’l-enbiyâ ve’l-mürselîn. Ol serv-ḳâmet-i naḥl-i büstân-i sübhânî ve ḥâşşü’l-
ḥâş-ı maḥrem-serâ-yı Raḥmânî ki bî-sâye iken iki ‘âlem sâyesinde râḥat ve zıll-ı
hümâyûnunda istirahat ider. **Nazm:**

Şalli ‘alâ rûḥ-ı nebiyyü’l-ümem

Kevkebe-i dürr-i-sipîhr-i kerem

Âmâde vü refte-i bedân-ı âstân ḥânde-i şalâtât-ı be-hezârân zebân **Dîger** İmâmü’l-enâm,
hümâmü’l-kirâm ‘aleyhi’ş-şalavât ‘aleyhi’s-selâm. **Nesr:** Ve ‘alâ İlâh u evlâde’l-fiḥâm, ve
‘alâ aşḥâbe’l-‘izâm ve ‘alâ min vâfiḳhım fi’l-İslâm. **Nazm:**

Her nefes ez-lücce-i deryâ-yı nûr

Ber-ter ü aşḥâb-ı tev tâ nefḥ-i şûr

Dîger: Siyyemâ kim zât-ı pâk çâr-yâr-ı bâ-şafâ. Ber-i Ebûbekr u ‘Ömer ‘Oşmân ‘Aliyyü’l-
murtaẓâ¹⁶ (3-b) rıdvânu’llâhi te‘âlâ ‘aleyhim ecma‘în **ammâ ba‘dü** feẓâ’il-i cihâd u
ğazâda nâzım-ı cevahir-i aḥbâr u râḳım-ı nevâdir-i âşâr olan bende-i ḥak-sâr u ser-

⁸ Hadis-i şerif “ Adem su ile çamur arasındayken ben peygamberdim.” el-Aclûnî bu hadisi, “ Küntü evvele’n-nebiyyîne fi’l-ḥalḳ...: Ben peygamberlerin ilk yaratılanıyım...” başlığı altından inceler. el-Aclûnî, II, s.132.

⁹ “ (Ey Muhammed!) Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.” (*Kur’ân-ı Kerîm*, Enbiyâ, 21/107).

¹⁰ “ O, nefis arzusu ile konuşmaz.” (*Kur’ân-ı Kerîm*, Necm, 53/3).

¹¹ “ (Size okuduğu) Kur’an ancak kendisine bildirilen bir vahiydir.” (*Kur’ân-ı Kerîm*, Necm, 53/4).

¹² “ Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik.” (*Kur’ân-ı Kerîm*, Fetih, 48/1).

¹³ “ Allah sana, şanlı bir zaferle yardım etsin.” (*Kur’ân-ı Kerîm*, Fetih, 48/3).

¹⁴ “Bil ki Allah’tan başka hiçbir ilâh yoktur.” (*Kur’ân-ı Kerîm*, Muhammed, 47/19).

¹⁵ (*Kur’ân-ı Kerîm*, Fetih, 48/28-29).

¹⁶ Nesr: + i.

efgende-i nā-çār ya'nī **Aḥmed Ḥamdī-yi** bī-mikdār bu terceme-i ġarībeyi ve bu dürre-i ferīdeyi āyāt u eḥādīs-i şerīfeden ve şikāt-ı ruvāt-ı muvaḥḥidīnden ve kütüb-i mu'teberāt-ı mudevvenātdan, *Tefsīr-i Qādī Beydāwī* ve *Tefsīr-i 'Uyūn* ve *Mecma'ü't-Tefāsīr* ve *İhtiyār ü Dürer* ve *Mültekā'l-Ebḥur* ve *'Avārifü'l-Me'ārif* ve *Şir'atü'l-İslām* ve *Münyetü'l-vā'izīn* ve *Nefḥatü'l-üns* ve *Fātiḥü'l-Ebyāt*, ve *Cevherü'l-Cevāhir*¹⁷ ve *Esmāü'l-Ḥüsnā* şerḥinden¹⁸ nākilen u taḥrīren cem' ü terceme eylemişdir ki ḥaḳīḳaten her każıyye-i merzıyyesi dürc-i dür-i 'ibret ve her kıssa-i pür-ḥaşşası **(4-a)** burc-ı derārī-i ḥikmet olmuştur. Fevā'id-i ḥaşā'il-i ġarībesi yāḳūt-ı aḥmer gibi başā'ir-i nūraniyye-i mezīd, 'avā'id-i rivāyāt-ı 'acībesi kurb-ı dūn u denīden ba'īd olup muḥaşşal bu kitāb-ı ḥikmet-nişābuñ ḥaşā'il-i ḥamīdesi mesālik-i zabt-ı memālike sülūk iden mülūk-i şāḥib-tāca tebāşīr-i envār 'ibreti ḥāşıl **خاعتجروا إلى الابصار**¹⁹ mübteğāsınca berekāt-ı āşār ġayreti mütevāşıl olup mücib-i taḥşīl-i merātib-i 'izzet-i dü cihānī ve müstevcib-i tekmīl-i menākıb-ı devlet-i sa'ādet-i²⁰ cāvidānī olmak muḥaḳḳaḳdur. Felā-cerem erbāb-ı tercemenüñ baḥr-i zāmīri güher-engīz ve şehd-i beyānı şükr-āmīz olup zurūf-ı aşdāf-ı ḥurūfda ve dürc-i me'ānī-i me'lūfda **(4-b)** derc etdikleri cevāhir-i zevāhir-i kelām ve kelimāt-ı leālī-i intizāmları dürr-i meknūn gibi manzūm u mevzūn olmağın ümīddir ki sübḥa-vār fi'l-leyli ve'n-nehār dest-āvīz-i selāṭīn-i ālī-nejād olmağ²¹ sezā-vār ola.

Müfred:²²

Çün kilik-i suḥan be-dest-ğīred

Bāzār-ı güher şikest ġīred

¹⁷ Cevherü'l-Cevāhir: Şerḥ-i Esmā'i'l-Ḥüsnā İ.

¹⁸ Esmā-i Ḥüsnā şerḥinden: Cevherü'l-Cevāḥirden İ.

¹⁹ "Ey basiret sahipleri ibret alın." (*Kur'ân-ı Kerīm*, Haşr, 59/2).

²⁰ devlet-i sa'ādet: devlet u sa'ādet İ.

²¹ Ve naẓar-ı vüzerā'-i 'izāmle i'tibār bulmağ + İ.

²² Müfred: Naẓm İ.

Neşr: ²³ huşûşan ki güzîde-i husrevân-ı cihân ve zübde-i mülûk-i eḳālîm-i devrân, vâriş-i mülk-i Süleymân, bâsiṭü'l-emni ve'l-emân, ser-firâz-ı âl-i 'Oşmân menbau'l-cüd ve'l-ihsân, kâtil-i ehlu's-şirk ve't-ṭuḡyân, fermânde-i ins ü cân, el-müeyyid min 'inda'llâhü'l-melikü'l-mennân. **Mısrâ':**

Senindür râyet u ḥurşîd-ṭal'at

Neşr: Sulṭân bin Sulṭân ve Ḥākân bin Ḥākân el-muhtaşş (5-a) bî-mezîdi 'inâyâtü'r-Raḥmân sulṭân-ı zamân²⁴ Ahmed Hân²⁵ İbnü's-Sulṭân Ġâzî Meḥemmed Hân eyyida'llâhü saltanatehu bi'n-naşr ve't-temkîn ilâ-âhirü'd-devrân Ḥâzretleri a'mâr-ı güzesteḡân sâlini hemîşe taḥşîl-i feẓâ'il-i rûḥâniyyeye maşrûf kılop tettebbu'-ı kütüb-i mu'teberâtdan ale't-tevâlî ḥâlî olmadıkları mukarrerdür. Lâkin “*liküllî cedîd lezze*”²⁶ fehvâsınca²⁷ bu faḳîr-i bî-mâye vü ḥaḳîr-i²⁸ za'îfû'd-dirâye²⁹ keşîrû'n-nisyân ḳalîlü'l-bidâ'at a'nî **Aḥmed Ḥamdî-**yi bî-çâre (5-b) “*كل من عيبا فاك*”³⁰ be-ḥükm-i “*el ḳanâ'atü kenzün lâ yefnâ*”³¹ mesken-i aşlî ve maskaṭ-ı re'si olan Burûsa Yeñişehrinde vâkı³² Süleymân Pâşâ Medresesi'nde müderris³³ ve³⁴ tedrîs-i 'ulûmla³⁵ küşe-nişîn ḥâne-i ḥumûl ve ferâḡat-güzîn-i kâşâne-i üfûl iken nâ-gâh bir şeb-i ḥuceste-encâmda çeşm-i cihan-bînüm perde-ber-endâz-ı ḡaflet olmaḡla seyyâh-ı 'âlem-gîr-i rûḥum temâşâ-yı eḳālîm-i ḡayâl iderken bir ḥâdim-i rûḥânî vü nûrânî zâhir u nümâyân olup vâriş-i 'ulûmü'n-nebevî, ḳâlî-i bâbü'l-Ḥayberî a'nî

²³ Zıkr-i pâdişâh baḥr u ber muḳarrerdir ki her defter ḥalîfe-i zamânıñ nâm-ı vâcibü'l-iḥtirâmı ile mu'anven olmaya ebterdir. Ve sîm u zer ki pâdişâh-ı cihânıñ mühr-i sikke-i mihrenden cebînene urulmaya fûls-i aḥmerdir (+) İ.

²⁴ el-muhtaşş bî-mezîdi 'inâyâtü'r-Raḥmân sulṭân-ı zamân: - İ.

²⁵ Aḥmed Hân: Es-sulṭân Aḥmed Hân İ.

²⁶ İ'de fazladan Farsça bir şiir bulunmaktadır.

Naẓm : Şehriyâra hemîşe mey-h'âhım, düşmenet ser kende heşe to bad/ Mişevved ser-firâz der 'âlem sere mûr heki der rehe tu nehed İ.

²⁷ Fehvâsınca: felâ cerem İ.

²⁸ Faḳîr-i bî-mâye vü ḥaḳîr: faḳîr-i ḥaḳîr bî-mâye İ.

²⁹ za'îfû'd-dârâya: - İ.

³⁰ “Yer üzerinde bulunan her canlı yok olacaktır.” (*Kur'ân-ı Kerîm*, Raḥmân, 55/26).

³¹ “Kanaat tükenmez bir hazinedir.”

³² Merḥûm: + İ.

³³ Medresesinde müderris: müderrisi olub İ.

³⁴ Ve: - İ.

³⁵ Vâkı' Süleymân Pâşâ Medresesi'nde müderris ve tedrîs-i 'ulûmla: satır arasına yazılmıştır.

Hazret-i İmām ‘Alī kerrema’llāhu³⁶ veche (6-a) sini meclis-i hāşında ziyāfete da‘vet ider diyü bir maķām-ı dil-güşā vü behişt-āsāya reh-nümā ve duḥūlüne ĩmā etmegın bu faķır-i ḥaķır-i pür-taķşır daḥı hezār şerm u ḥayā ile ol meclis-i feraḥ-baḥşā vü rūh-efzāya dāḥil oldıgumda³⁷ ol Sultān-ı ‘ālī-şān evşāf-ı zāhireleriyle ‘ayān u nümāyān şadr-nişīn-i meclis olup ve yemīninde nūr-ı çeşm-i Zehrā, İmām Hüseyn-i müctebā radıya’llāhu te‘ālā ‘anh ḥazretleri bedr-i münır gibi tābān olmağla ben daḥı maķām-ı hizmetde tırdım. Ol ḥazret-i ‘azīmü’ş-şānuñ işāretiyle İmām-ı müşārün-ileyhūñ taḥtında oturdım. Mehābet-i meclislerinden ğark-ı ‘araķ iken ḳulzum-i luṭf u keremleri telāṭuma başılayup ğāḥ remz u işāret ü ğāḥı nev‘an deķā’ıķ u ḥaķā’ıķden muşāḥabetleriyle (6-b) vaḥşet u dehşeti ortadan getürdüm. Ol meclis-i feraḥ-baḥşānıñ şafāsından derūnum ḥuzūr u rāḥat u sürūr-ı selvetle tıldı. Nā-ğāḥ simāṭ-ı ni‘mete ĩmā buyurduķlarında ḥādimler cevelāna başılayup ni‘met-i firāvānla ol meclis-i ḥuld-i berīni tezyīn eylediler. Ol ni‘metlerūñ her birinden yiyüp ğürisne iken sīr oldım. Derūnımdan evḥām-ı ‘āṭıla gidüp rüşen-zamır oldım. Ba‘dehu ḥ‘ān ḳalkıp meclis tamām olduķda icāzetleriyle yine meķān-ı ma‘ḥūde ‘avdet u ḳable’l-bīdār³⁸ yine tekrār da‘vet ü şāniyen hem-şoḥbet u şeref-i muşāḥabetleriyle ğarīķ-i rāḥat iken ḥ‘ābdan bīdār olup ol zāt-ı sūtūde-simāṭıñ³⁹ ĩmā vü işāretleriyle (7-a) bu terceme-i ferīde-yi ‘alā vechi’l- iḥtişār taḥrīr u taştīre getürüp, beş⁴⁰ bāb üzere müretteb eyledüm⁴¹.

Bāb-ı evvelde edille-i ḳāṭı‘a ile ğazā vü cihāduñ faraziyyetin beyān, **Bāb-ı şānīde** şerā’iṭ u fezā’ilin ‘ayān, **Bāb-ı şālīsde** şehādetūñ fezā’il u ḥaşā’ilin tābān, **Bāb-ı rābi‘de** bā’iş-i nuşret olan da‘vāt-ı me’sūrātı taḥrīr u nümāyān eyleyüp, **Bāb-ı ḥāmisde** Ḥazret-i pādīşāh-ı kām-kār ü sāye-i perverdigāruñ vālid-i mācidleri cennet-mekān, firdevs-āşiyān merḥūm u maġfūrleh Ġāzī Sultān Mehemed Ḥān (7-b) ‘aleyhi’r-raḥmetü ve’l-ġufrān Ḥazretleri zamān-ı salṭanatında şadr-ı a‘zam olan nāzım-ı umūr cumḥūr-ı ümem fāzıl-ı efāzıl-ı benī

³⁶ Allah kelimesi ĩ’de iki defa yazılmıştır.

³⁷ Oldıgımda: olduķda ĩ.

³⁸ Ḳable’l-bīdār: Pīş ez bīdār ĩ.

³⁹ Meclis-i hāşşında ṭulū‘u suṭū‘ iden isti‘dād u feyz-baḥşāları bu faķır-i nāġāḥa mertebe-i tercemeye vesile olduġına binā’en süveydā-yı dil bī-ġallem bu sevdā lāyiḥ u fāyiḥ oldu ki + ĩ.

⁴⁰ Beş: penç ĩ.

⁴¹ Eyledüm: eyleyem ĩ.

Âdem. Ve memdûhu'l-aḥvâl fi'l-'âlem merḥûm **Fazıl Ahmed Paşa**'yı ṭarf-ı bâhirü'l-şereflerinden serdâr-ı zafer-menâl ta'yîn u irsâl buyurmalarıyla fetḥi hem-hâbe-i Selâṭîn-i İslâm u mulâḥaza-i ümem-i seyyidü'l-enâm olan⁴² cezîre-i Girîd'de vâkı' kıla', bıka'-ı felek-irtifâ'dan Qal'a-i Qandiyenüñ şikât-ı ruvât nakli üzere⁴³ ne vechile silk-i memâlik-i maḥrûseti'l-mesâlik-i İslâmiyâne⁴⁴ dâhil oldığın bi'l-münâsebet⁴⁵ 46âḥir 'unvân eyleyüp⁴⁷ bu çerîde-i cedîdeyi ol sultân-ı 'âlî-şân u pâdişâh-ı zamân⁴⁸ zıllu'llâh-ı fi'd-devrân kâmi'-i biḥü's-şirk ve't-ṭuğyân **(8-a)** şâhibü'l-cüd ve'l-iḥsân, ḥâfız-ı bilâdu'llâhu'l-melikü'l-mennân, nâşır-ı 'ibâdu'llâhu'l-'azîzü'd-diyâr, ḥâdimü'l-ḥaremeyni's-şerîfeynü'l-mükerremeyn, sultân-ı selâṭîn-i zamân⁴⁹ a'nî sultân Ahmed Hân ḥazretlerinin⁵⁰ **Mısrâ**:

Bi-bârgâh-ı Süleymân çi tuhfe-i ard-ı mûr

Neşr: Feḥvâsıncadur⁵¹ devlet kararlarına îşâr u nişâr eyleyüp, nâm-ı nâmîleri zikriyle mu'anven u menşe' ü ism-i sâmi'leri yâdıyla müsemmâ kıldum ki ilâ rüzü'l-kıyâm, manzûr-ı ḥalâyıq-ı enâm oldukça zikr-i cemîllerin tezekkür ü du'âya bâdî ve evşâf-ı ḥamîde vü aḥlâk-ı pesendîdelerin yâda sebeb-i 'adî ola.⁵² Fe-emmâ taḥrîr u taştîre bu bende-i aḥḳar u ser-efgende-i kemterde liyâḳat u ṭâḳat olmadığından nâşî nâzır olan

⁴² Ḥazret-i pâdişâh-ı kâ-m-kâr ü sāye-i perverdigāruñ vâlid-i mâcidleri cennet-mekân, firdevs-âşiyân merḥûm u mağfûrleh Gâzî Sultân Mehmed Hân 'aleyhi'r-raḥmetü ve'l-ḡufrân Ḥazretleri zaman-ı saltanatında şadr-ı a'zam olan nâzım-ı umûr cumhur-ı ümem fâzıl-ı efâzıl-ı benî Âdem. Ve memdûhu'l-aḥvâl fi'l-'âlem merḥûm Fazıl Ahmed Paşa'yı ṭarf-ı bâhirü'l-şereflerinden serdâr-ı zafer-menâl ta'yîn u irsâl buyurmalarıyla fetḥi hem-hâbe-i Selâṭîn-i İslâm u mulâḥaza-i ümem-i Seyyidü'l-enâm olan: - İ.

⁴³ şikât-ı ruvât nakli üzere: - İ.

⁴⁴ silk-i memâlik-i maḥrûseti'l-mesâlik-i İslâmiyâne: Memâlik-i İslâmiyâne İ.

⁴⁵ Bi'l-münâsebet: bi'l-münâsebe İ.

⁴⁶ Fenn-i muḥâşarada destûr-ı'l-'amel olmağa sezâ olduğün + İ.

⁴⁷ Ve bâb-ı evvel ḥilâlinde bir fasl-ı îcârda muşâlaḥa ve muvâde'anıñ tecvîz u terḥîşi 'alâ tîretü'l-icmâl tanık u beyân olunup (+) İ.

⁴⁸ Padişâh-ı zaman: padişâh-ı cihan ve ... üftâdegân İ.

⁴⁹ Zıllu'llâh fi'd-devrân kâmi'-i biḥü's-şirk ve't-ṭuğyân şâhibü'l-cüd ve'l-iḥsân ḥâfız-ı bilâdu'llâh el-melikü'l-mennân, nâşır-ı 'ibâdu'llâhu'l-'azîzü'd-diyâr, ḥâdimü'l-ḥaremeyni's-şerîfeynü'l-mükerremeyn, sultân-ı selâṭîn-i zamân - İ.

⁵⁰ **Naẓm:** Cā'et Süleymân yevmü'l-'arz deylemetün / Bi-nıṣf-i ricl-i cerād kâne fî fîḥā

Terennüm et bi-rafi'i's-şavti ve i'tezeret/ İnnel-hedâyā 'alā miḳdâr-ı mehdihā + İ.

⁵¹ Feḥvâsıncadur: feḥvâsı üzeredir İ.

⁵² ki ilâ rüzü'l-kıyâm, manzûr-ı ḥalâyıq-ı enâm oldukça zikr-i cemîllerin tezekkür ü du'âya bâdî vü evşâf-ı ḥamîde vü aḥlâk-ı pesendîdelerin yâda sebeb-i 'adî ola: - İ.

erbāb-ı kerem ü aşhāb-şiyem⁵³, huşūşan pādīşāh-ı a‘zam (8-b) ü şehin-şāh-ı mu‘azzam, mālīk-i rīkābū’l-ümem, Mevlā-yı mülūku’l-‘Arab ve’l-‘Acem zıllu’llāh-ı fi’l-‘ālem ḥazretlerinüñ naẓar-ı iḥsān u keremleri ile maḥrūn-ı ḳabūl-i ‘āṭīfet-eşerleri olur ise bir feḥvā-yı **Mısrā’**:

Her ‘ayb ki sulṭān-ı bi-pesend hūner est

Neşr: ‘İbārāt-ı nā-pesendīdesi isti‘ārāt-ı sencīdeye mübeddil olup sā’ir erbāb-ı ma‘ārifden daḥı⁵⁴ mütezarrı‘ vü mütevaḳḳı’dır ki⁵⁵ ḳuşurun micmer- āsā dāmen-i ‘afv-ı keremle mestūr ve edā-yı nā-sezāsını⁵⁶ ma‘zūr buyurup bir ḥasbe’l-‘özr makbul-i ‘ind-i kirāme’n-nās, ḳalem-i keremle ‘aybını ḡayb⁵⁷, ve du‘ā bi’l-ḥayrlarıyla yād ve rūḥ u revānımı şād buyuralar⁵⁸. **Nazm**:⁵⁹

Her ki ḥānd du‘ā ṭama’dārim

Zan-ki bende-i günāh-kārim.

DİĞER ümīd-vārım ki bā’iş ola yāda (9-a) vesīle ola ḥaḳḳānī murāda. **Neşr**: Ba‘de-itmāmü’l-muḳaddimāt-ı semiyine **Tuḥfetü’l-Guzāt**. Ve bi’llāhi’t-tevfīḳ ve bihi ezimmetü’l-taḥḳīḳ. **Bāb-ı evvel** ḡazā vü cihādın farāziyyetin⁶⁰ beyān ider. Ba’d-ez-ān erbāb-ı ‘ilm ü irfān u aşhāb-ı fark-ı vicdāna ḥafī vü ḥabī olmaya ki⁶¹ bir pādīşāh-ı şāḥib-intibāḥ, küffār-ı rü-siyāḥ üzerine fī-sebīli’l-lāh cihād u ḡazāya ‘azīmet murād-ı şerīfleri olsa evvelā aḥvāl-i umūrını şerī‘āt-ı şerīfe-yi ḡarrāya muṭābıḳ u muvāfıḳ eyleye. Aḡrāz-ı dünyeviyye vü ālāyiş-i fāniyye ḥatırāsın derūnundan iḥrāc buyurup i’lā-yı kelimetu’llāh ve

⁵³ Şiyem: şiyemden İ.

⁵⁴ Huşūşan pādīşāh-ı a‘zam ve şehin-şāh-ı mu‘azzam, mālīk-i rīkābū’l-ümem, Mevlā-yı mülūku’l-‘Arab ve’l-‘Acem zıllu’llāh-ı fi’l-‘ālem ḥazretleriniñ naẓar-ı iḥsān u keremleri ile maḥrūn-ı ḳabūl-i ‘āṭīfet-eserleri olur ise bir feḥvā-yı **Mısrā’** her ‘ayb ki sulṭān bi-pesend hūner est. **Neşr**: ‘ibārāt-ı nā-pesendīdesi isti‘dāt-ı sencīdeye mübeddil olup sā’ir erbāb-ı me‘ārifden daḥı: -İ.

⁵⁵ mütezarrı‘ vü mütevaḳḳı’dır ki: mütezarrı’dır ki İ.

⁵⁶ Edā-yı nā-sezāsını: ‘ibārāt-ı nā-sencīde u isti‘ārāt nā-pesendīdesin İ.

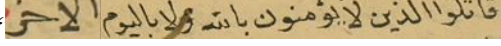
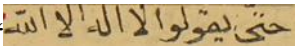
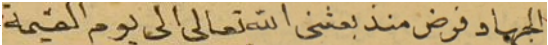
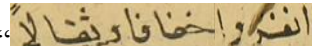
⁵⁷ ‘aybını ḡayb: ‘aybını ḡayb buyuralar İ.

⁵⁸ ve du‘ā bi’l-ḥayrlarıyla yād u rūḥ u revānımı şād buyuralar - İ.

⁵⁹ Bu kelimeyi İ’ye göre okuduk.

⁶⁰ Edille-i şelase ile +İ.

⁶¹ Bir şāh-ı ‘adālet-penāḥ +İ.

i‘zâz-ı dîn-i mübîn ü kahr-ı müşrikîn ü def‘ü’l-fesâd-ı ‘ani’l-Müslimîn kaşdıyla ‘azm u niyyet u ğayret u (9-b) ħamiyyet eyleye. İmdi kütüb-i fetāvâda tahrîr olunduğı üzere ‘ulemâ’-ı dîn raḥimu’llâh-ı te‘âlâ beyân buyururlar ki cihâd edille-i selâse ile ya‘nî kitâb u sünnet ü icmâ‘-i ümmetle farz-ı kifâyedir. ‘İyâzen-bi’llâh te‘âlâ cāḥidi kâfir olur. Ve ‘umûm üzere terk olunmasıyla cemî‘ ehl-i İslâm âşim olurlar. Cihâduñ kitâbla farziyyeti kavle tebâreke ve te‘âlâ ⁶² naşş-ı şerîfiyle ⁶³ şâbit u zâhirdir. Ve sünnetle faraziyyeti bir muḳteżâ-yı kavı-i Resûlu’llâh ⁶⁴ Ve fî ḥadîş-i âḥir ⁶⁵ Ve ‘aleyhi ecmâ‘i’l-ümmet. Kezâ fî’l-*İhtiyâr*. İmdi bu muḳaddime üzere (10-a) ğazâ vü cihâd ‘ibâd-ı münḳâd üzerine edille-i selâse ile farz-ı kifâyedir. Şalavât-ı cenâze gibi kaçan küffâr-ı ḥâk-sâr bilâd u diyârında ber-ḳarâr olup kaṭ‘â yerinden ḥareket eylemese ‘iyâzen billâh te‘âlâ kaçan ki küffâr-ı bed-tebâr dâr-ı İslâmdan bir diyâra ve bilâdından bir beldeye hücum eylese ve yâḥûd müstevlî olup alsa ol diyâr u beldenüñ aḳrebinde olan ehl-i İslâm üzerine cihâd farz-ı ‘ayn olur. Şalavât-ı ḥams gibi kaçan ki aḳreb-i diyâr ehl-i İslâm i‘ânetleriyle i‘zâz-ı dîn ü kahr-ı müşrikîn mümkün olmayup nefîr-i ‘âm olmak iktizâ’ eylese ki a‘dâ-yı dîn-i mübîn mü‘minîn, muvaḥḥidîn üzerine hücum eylese ol ân aḳreb-i aḳrebinde olan ehl-i İslâm üzerine cihâd farz-ı ‘ayn olur. (10-b) şümme ve şümme ‘ale’t-tedric şarḳan ve ğarban ⁶⁶ cemî‘ ehl-i İslâm üzerine farz-ı ‘ayn olur. Nitekim Cenâb-ı Bārî ‘azze ismuhu naşş-ı kerîminde buyurur: ⁶⁷ el-âyetü kezâ fî ed-*Dürer* ve daḥı Ḥazret-i faḥr-i mevcûdât ‘aleyhi ekmelü’t-taḥiyyât ibtida’-ı emrde müşrikînden şafḥ u irâz ile me’mûr oldılar. Nitekim Cenâb-ı Kibriyâ ⁶⁸ buyurur: “

⁶² “Allah’a ve ahiret gününe iman etmeyen kimselerle savaşın.” (*Kur’ân-ı Kerîm*, Tevbe, 9/29).

⁶³ Naşş-ı şerîfiyle: naşş-ı şerifle İ.

⁶⁴ Hadis-i şerif. “Lâ ilâhe illallâh deyinceye kadar insanlarla savaşmam emrolundu.” Sahih Buhari, İman, hadis no:25.

⁶⁵ Hadis-i şerif. “Cihad kıyamete kadar devam edecek bir farzdır.” Ebû Davûd, el-Cihad, hadis no: 33.

⁶⁶ Şarḳan ve ğarban: şarka ve garba İ.

⁶⁷ “Gerek yaya olarak, gerek binek üzerinde Allah yolunda sefere çıkın.” (*Kur’ân-ı Kerîm*, Tevbe, 9/41).

⁶⁸ Cenâb-ı Kibriyâ: Cenâb-ı Kibriyâ ‘azze ismehu İ.

”⁶⁹ فاصف الصغ الجليل ve yine buyurur: ”⁷⁰ واعرض عن المشركين badehu ʔarīḳ-i müstaḥsene vü mev‘ıza-i ḥasene ile dīn-i İslāma da‘vet ile me’mūr oldılar. Nitekim Cenāb-ı Kibriyā celle zikre buyurur: ”⁷¹ ادع الى سبيل ربك بالحكمة والموعظة el-āyet ba‘dehu ʔitāl ile me’mūr oldılar. Kaçan ki bidāyet küffār-ı tebeh-rüzgārdan olsa (11-a) nitekim Feyyāz-ı muṭlaḳ kelām-ı mecīdinde buyurur: ”⁷² اذن للذين يمانون بانقسم ظلموا ey üzine lehüm bi’d-def‘a ba‘dehu ba‘zı ezmānda ibtidā-i ʔitāl ile me’mūr oldılar. Nitekim Kādir-i zū’l-Celāl Furḳān-ı bī-miṣālinde buyurur: ”⁷³ فاذا انسلخ الا شهر المحرم فاقتلوا المشركين ba‘dehu küllī ezmānda ve cemī‘ emākinde muṭlaḳa ʔitāl ile me’mūr oldılar. Nitekim ʔahhār-ı zū’l-Kibriyā kelām-ı mecīdinde buyurur: ”⁷⁴ وقالوهم حتى لا تكون فتنة ve yine buyurur: ”⁷⁵ وقالوا الذين لا يؤمنون”⁷⁶ kezā fī ed-Dürer kaçan ki ‘avn-i ‘ināyet-i Rabbānī ve naşr-ı hidāyet-i şamedānī birle ‘asākir-i İslām nuşret-i encām küffār-ı bed-girdār ʔilā‘ından bir ʔal‘a-yı ve yāḥūd bilādından bir beldeyi muḥāşara itseler (11-b) imtişālen li’l-emri’l-ilāhi evvelā içinde olan küffār-ı rü-siyāḥı ʔarīḳ-i müstaḥsene vü mev‘ıza-i ḥasene ile dīn-i İslāma da‘vet eyleyeler. Nitekim mefḥar-i mevcūdāt ve efḍal-i maḥlūḳāt ‘aleyhi efḍalü’s-şalavāt⁷⁷ buyurur. Mā-ḳātilu ʔavmen ḥattā du‘ā hem ile’l-İslām şıdk-ı resūl’llāh kaçan ki ol ʔavm-i şūma hidāyet-i ḥayy-i ʔayyüm yetişmeyüp dīn-i İslāmı ʔabūl itmeden rü-gerdān olsalar edā’-i cizyeye da‘vet eyleyeler. Eger ʔabūl iderler ise dima’ vü emvālleri bizim dima’ ve emvālimiz gibi olur ve eger ʔabūl-i cizyeden daḥı ibā vü ictināb⁷⁸ iderler ise menceñḳ u taḥrīḳ u taḡrīḳ u remy ile

⁶⁹ “ Sen şimdi güzel bir şekilde hoşgörü ile muamele et.” (Kur’ân-ı Kerîm, Hicr, 15/85).

⁷⁰ “ Ve Allah’a ortak koşanlara aldırış etme.” (Kur’ân-ı Kerîm, Hicr, 15/ 94).

⁷¹ “Ey Muhammed! Rabbinin yoluna, hikmetle, güzel öğütlerle çağır.” (Kur’ân-ı Kerîm, Nahl, 16/125).

⁷² “Kendilerine savaş açılan Müslümanlara, zulme uğramaları sebebiyle cihad için izin verildi.” (Kur’ân-ı Kerîm, Hac, 22/39).

⁷³ “ Haram aylar çıkınca bu Allah’a ortak koşanları artık bulduğunuz yerde öldürün.” (Kur’ân-ı Kerîm, Tevbe, 9/5).

⁷⁴ “ Ve fitne kalmayınca kadar onlarla savaşın.” (Kur’ân-ı Kerîm, Enfâl, 8/39).

⁷⁵ “ Ve Allah’a ortak koşanlarla topyekûn savaşın.” (Kur’ân-ı Kerîm, Tevbe, 9/36).

⁷⁶ (Kur’ân-ı Kerîm, Tevbe, 9/29).

⁷⁷ efḍalü’s-şalavāt: ekmelü’t-taḥiyyāt İ

⁷⁸ İbā vü ictināb: istinkāf u i‘rāz İ

muḥārebe olunur. Eger yanlarında Müslim daḥı bulunur ise ve yāḥūd anuñla metris (12-a) idinürler ise kāfir niyyetine remy olunan ālāt onlara daḥı işābet itse nesne lāzım gelmez. Ve daḥı da‘vet iblāğ olunmayan ḳavmi bir daḥı davet eylemek vācib olur. Ve da‘vet iblāğ olan ḳavmi tekrar da‘vet eylemek müsteḥabbdır. İmdi icābet-i da‘vetinden istinkāf u i‘rāz⁷⁹ iden küffār-ı tebeh-rūzgār üzerine kārzārda ihtimām u aḥz-ı intikām içün iḥrāk u od-veş ü iḳlā‘ eşcār-ı meyve-dār u ifsād-ı zer‘a daḥı bi-ḥasebü’l-ikṭizā ruḥṣat u cevāz gösterilmiştir. Nitekim bunu nazīr ḳaçan ki mefḥar-ı ‘ālem seyyid-i sādātü’l-‘arab ve’l-‘acem şalla’llāhu te‘ālā ‘aleyhi ve sellem ḥazretlerinden teḥaṣṣun itdikde⁸⁰ eşcār-ı naḥllerinden ḳaṭ‘ u taḥrīḳa emr itdiler (12-b) *Ma kūntü terḳā bi’l-fesād* diyü feryād itdiklerinde Ḳahhār-ı zū’l-Celāl bu āyet-i kerimeyi inzāl eyledi ki⁸¹: “
”⁸² el-āyet hemān ol ān beyān oldu ki bu ef‘āl fesād deḡil imiş. Ve daḥı ehl-i İslāma lā’iḳ u sezā olan ḡadr u ḡalūl u müşleden iḥtirāz u ictināb eylemekdir. Ḡadir naḳz-ı ‘ahde itlāk olunur. Emāndan şoñra naḳz-ı ‘ahd ḥod cā’iz degildir. Emāndan muḳaddem olursa lā-be’sdir. Ḡalūl daḥı māl-ı ḡanā’imden⁸³ ḥıyānet u sereḳa itmege ta‘bīr olunur. Andan daḥı ictināb u iḥtirāz olunup, müşle ki anı ḡayra nekāl u ‘ibret ḳılmaḳdır. Ḳaṭ‘-ı a‘zā vü tesvīd u cehle bundan daḥı ihtinā vü iḥtişā‘ eyleyeler. (13-a) Fe-emmā şerḥ-i Buḥārīde mezkūrdur ki müşle-i menhiyye ba‘de’z-zafer oldıḡı ḥāldedir. Ḳable’z-zafer oldıḡı şūretde küffār-ı bed-girdārı tezlīle daḥı eblaḡdır diyü buyurur zeyli daḥı bu ḳavle zāhib olup iḥrāḳa nazīr olur. Belki aḥsendir diyü buyurur. Ve daḥı küffārdan mecānīn u kūdekān u pīr-i fānī vü zenān ü muḳ‘ad u nā-bīnā vü maḳṭū’-ı el-yümni olanlar ḳatl olunmadan nehy olınmışlardır. İllā bunlardan birisi zū-māl olup māl u lisānıyla küffāra i‘ānet yāḥūd vücūdlarında ḳuvvet ve yāḥūd ḳitāle taḥrīş ve mekr u ḥīle bābında i‘ānetleri ola. Ol taḳdīrce ḳatlleri evlā olup ancak ṭā‘ife-i kūdekān bu ḡavā’ilden ma‘şūmlardır, anlar ‘afv olunalar. (13-b) Ve daḥı bir ḡāzī dār-ı ḥarbda vālidini görür ise

⁷⁹ istinkāf u i‘rāz: ibā vü ictināb İ

⁸⁰ İtdikde: itdiklerinde İ

⁸¹ Eyledi ki: eyledi İ

⁸² “(Savaş gereḡi) hurma ağaḳlarından her neyi kestiniz, yahut (kesmeyip) kökleri üzerinde dikili bıraktınızsa hep Allah’ın izniyledir.” (*Kur’ân-ı Kerīm*, Haşr, 59/5).

⁸³ Māl-ı ḡanā’imden: māl-ı ḡanāyimden İ.

ibtidā' katl eylemeye illā vālidī anı katle mübāşeret idüp anı katl eylemedikce yedinden hālāş mümkün olmaya. Ol zamān katl eylemek cā'iz olur. Nitekim Hāzret-i Kādir-i zū'l-Celālī Furkān-ı bī-miṣālinde buyurur : «**وصاحبها في الدنيا**»⁸⁴ imdi katl ile bidāyet-i ma'rūfdan degildir. Zīrā baba oğlunuñ sebab-i vücūdıdır. Ol anuñ sebab-i fenāsı olmaya illā nefsdan def' içün iktizā eyleye. Ve dahı dār-ı harba muşhaf⁸⁵ getürmeyeler ki⁸⁶ ihtimāldir⁸⁷. Dārü'l-küfr içinde kalup ihānet ideler. Ve dahı t̄ā'ife-i nisvāndan getürmeyeler ki⁸⁸ yahtemil giriftār-ı dām-ı küffār olup bādī-i fażāyih-i nā-hacār ola. İllā 'asker-i İslām-ı⁸⁹ nuşret-encām keşret üzere⁹⁰ olup, (14-a) emn olıcağ ikisi dahı cā'izdir. Kezā fi'l *Multekā'l-Ebhūr*⁹¹ ve dahı küffār-ı bed-girdār⁹² ile muşālaḥa-i 'āmmehu⁹³ Müslimīne enfa' olursa ⁹⁴ murahḥaş vallā cā'iz degildir ki şüreten ve ma'nen cihāduñ terkine bādī olur. Ve ba'de'l-muşālaḥa naḳz-ı şulḥ-ı 'āmmehu Müslimīne enfa' olursa şehriyār-ı cihān u pādīşāh-ı zamān zıllu'llāh-ı fi'd-devrān hāzretleri şulḥı naḳz ve ḥaber-i naḳzı küffāra i'lām u ī'lān eyleyüp ba'de kıtāle 'azīmet ideler ve eger ḳable'l-naḳz ol t̄ā'ife-i güm-rāhdan ḥıyānet şādır olursa irsāl-i ḥaberdan maḳdem muḳātele ile bed'en olunur. Ve eger 'iyāzen bi'llāh te'ālā küffār-ı ḥāk-sār dār-ı İslāma istīlā ve yāḥud bilādından bir beldeyi muḥāşara (14-b) eyleyüp ehl-i İslāmdan māl almak üzere muşālaḥaya rağbet eylese ol guruh-ı İslāma serdār-ı zafer-şī'ār olan şulḥ-ı mezkūrı ḳabul eylemeye ki andan ehl-i İslāma mezellet lāḥik olur. Zīrā server-i enbiyā vü ser-defter-i gürūh-i aşfiyā' 'aleyhi ekmelü't-taḥiyyāt "leysü'l-mü'min an yezelü nefsu" buyurur. İllā helākdan ḥavf oluna ol taḳdīrce yediyle ilkā' tehlike ḳabīlinden olur. Nitekim Cenāb-ı

⁸⁴ " Ve onlarla dünyada iyi geçin." (*Kur'ân-ı Kerīm*, Lokmân, 31/15).

⁸⁵ Muşhaf: muşhaf-ı şerīf İ.

⁸⁶ Getürmeyeler ki: getürmeyeler İ.

⁸⁷ İhtimāldir: İhtimāldir ki İ.

⁸⁸ Getürmeyeler ki: getürmeyeler İ.

⁸⁹ 'asker-i İslām: mekr-i 'asker-i İslām İ.

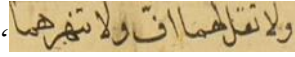
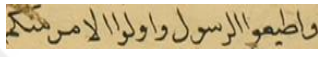
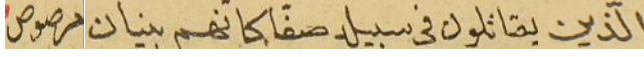
⁹⁰ nuşret-i encām keşret üzere: nuşret-i 'āḳıbet u fert u keşret ? İ.

⁹¹ Fi'l *Multekā'l-Ebhūr*: fi'l *Multekā* faşl İ. Faşl kelimesi kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

⁹² küffār-ı bed-girdār: küffār İ.

⁹³ Muşālaḥa-i 'āmmehu: muşālaḥa u muvāde'a āmmehu İ.

⁹⁴ Müslimīne enfa' olursa : Müslimīne ḥayr u enfa' olursa İ.

Kibriyâ ‘azze ismuhu buyurur: “”⁹⁵ el-âyet minvâl-i meşrûh üzere olıcak nice tarîkle def‘i mümkün ise anuñla ‘amel olunmak murahhaşdır.⁹⁶ **Bâb-ı şânî** ğazâ vü cihâduñ şerâ’i’ u fezâ’ilin beyân ider. Kıdve-i kâ’ilîn, zübde-i kâmilîn, şâhib-i *Münyetü’l Vâ’izîn*, kitâb-ı hikmet-nişâb-ı mev‘izet **(15-a)** iktisâbında tanımak ve beyân u tahrîr u ‘ayân eylemişdir ki efrâd-ı muvaḥḥidînden bir kimesne ğazî vü mücâhid fî-sebîli’l-lâh olmak murâd eylese ğazânuñ on şartı vardır anuñla ‘amel eylesün. **Evvelâ** rızâ’-i vâlideynden ḥurûc itmeyüp “”⁹⁷ naşş-ı kerîmiyle ‘âmil ola. **Şâniyen** ‘unḳunda olan emânete Allâhı edâ eyleye ki şalavât u zükür u ḥacc u keffârât gibi ve emânet-i nâsı daḥı edâ eyleye ki zulm u ğaybete⁹⁸ kavı-i zâr gibi ve cemî‘ muḥarremât u menhiyyât u kebâirden ictinâb eyleye. **Şâlisen** ehl ü ‘iyâli⁹⁹ içün ‘alâ kaderü’l-kifâye nafaḳa vaż‘ eyleyüp, **Râbi’an** nafaḳası ḥalâlden ola. **Ḥâmisen** ulu’l-emrûñ fermân-ı hümayûnuna¹⁰⁰ itâ‘at eyleyüp “ (15-b) ”¹⁰¹ naşş-ı kerîmiyle ‘âmil ola. **Sâdisen** refîḳinüñ huḳûḳunı edâ vü ḥavâ’icine¹⁰² iḳâmet u i‘ânet eyleye. **Sâbi’en** seferde vü ḥazarda efrâd-ı nâsdan bir ferde ezâ vü cefâ eylemeye. **Sâminen** zaḥfdan firâr eylemeyüp bünyân-ı merşûş gibi yerinde sâbit u kâ’im olup “”¹⁰³ naşş-ı şerîfinden ḥişşe-dâr ola. **Tâsi’an** mâl-ı ğanîmete ḥiyânet eylemeye. **‘Âşeren** ğazâyâ ibtidâ ḥurûcunda i‘lâ-yi kelimetu’llâh u i‘zâz-ı dîn-i mübîn u nuşret-i mü’minîn, muvaḥḥidîn içün ‘azîmete niyet¹⁰⁴ ḥâlişetü’l- i’tikâdla ḳaşd u niyyet eyleye. *Şir’atü’l-İslâm*da mezkûrdur ki fî-sebîli’l-lâh olan ğazâ vü cihâduñ ğudve vü revḥası dünya vü mâ-fî-hâdan ḥayırlar

⁹⁵ “Kendi kendinizi tehlikeye atmayın.” (*Kur’ân-ı Kerîm*, Bakara, 2/195).

⁹⁶ İ’de bu kısımda farklı bir olaydan bahsediliyor.

⁹⁷ “Sakın onlara ‘öf’ bile deme, onları azarlama” (*Kur’ân-ı Kerîm*, İsrâ, 17/23).

⁹⁸ Ğaybete: ğaybet İ

⁹⁹ Ehl ü ‘iyâli: ehl-i ‘iyâli İ

¹⁰⁰ Fermân-ı hümayûnuna: fermân-ı vâcibü’l-imtişâline İ

¹⁰¹ “Allah’a itaat edin, Peygambere itaat edin ve ulu’l-emre (idarecilere) de.” (*Kur’ân-ı Kerîm*, Nisâ, 4/59).

¹⁰² Ḥavâ’icine: ḥavâyicine İ

¹⁰³ “Kendi yolunda, duvarları birbirine kenetlenmiş bir bina gibi saf bağlayarak çarpışanları” (*Kur’ân-ı Kerîm*, Saff, 61/4).

¹⁰⁴ Niyet: niyyet İ.

olduğunu nāṭık ḥadīṣ-i ṣaḥīḥ (16-a) Ḥazret-i Şulṭān-ı enbiyā şalavātu'llāhi 'aleyhi ve sellemeden **Sehl bin Said'es-Sa'dī** rivāyetiyle şābitdir ki kāl: **خير من الدنيا وما فيها**

”**سمعت رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم يقول غدوة في سبيل الله اوروحة**“¹⁰⁵ ve fī ḥadīṣ-i āḥir “

”**ما جميع اعمال البر عند الجهاد الا كفالة نلقى في بحر الحى**“¹⁰⁶ kezā fī *Şir'atü'l-İslām* Ḥazret-i server-i

enbiyā 'aleyhi efḍalü's-şalavāt bir ḥadīṣ-i āḥirde daḥı buyurur a'māl-i birrūñ cemī'si cihād katında değıldir. İllā baḥr-ı vāsi'a ilkā olınmış ḥabāb mişillidir. Ve fī¹⁰⁷ ḥadīṣ-i āḥir

”**ما جميع اعمال العباد عند المجاهد في سبيل الله كمثل خفاف اخذ بمنقار من ماء البحر**“¹⁰⁸ kezā fī *Şir'atü'l-*

İslām Ḥazret-i Şulṭān-ı enbiyā şalavātu'llāhi 'aleyhi ve selleme bir ḥadīṣ-i āḥirde daḥı

buyurur ki: “fī-sebīli'l-lāh mücāhidīn katında cemī' a'māl-i 'ibād degildir. İllā bir

piristūnīñ āb-ı baḥrdan (16-b) minḳarıyla aḥz itdiği mā'-i ḳalīl mişillidir.” Taḥḳīḳ aşḥāb-ı

guzīn rızvānu'llāhi te'ālā 'aleyhim ecma'in, Resūl-i rabbū'l-ālemīn 'aleyhi efḍalü's-

şalavāt¹⁰⁹ ḥazretlerinden suāl itdiler ki: “Yā Resūlu'llāh efḍal-i cihād nedir”

”**فقال النبي صلى الله تعالى عليه وسلم ان يعجز جوادك ويحرق ذمك**“ yanī fī-sebīli'l-lāh gāzā vü

cihāda kemāl-i iḳdām-ı ihtimāmdan-nāşī¹¹⁰ rākib olduğıñ semendūñ pālari şikest ve

vücūduñdan ḳan revān ola. Ve daḥı sūnnetdendir ki nefsinı evvel emrde ṭā'at-ı Allāh ile

mücāhid eyleye. Ba'dehu ḡayruñ üzerine mücāhede vü muḥārebe ile te'aṭṭuf eyleye. Ve

daḥı remy u rekūbuñ ta'līmi sūnnetdir. Ve fī'l-ḥadīṣ **بقوسه وثاديبه قوسه ومراعبه اهل**

”**كل شئ يلهو به المسلم باطل الا محبة**“¹¹¹ ya'nī Ḥazret-i Sulṭān-ı enbiyā¹¹² (17-a) şalavātu'llāhi

'aleyhi ve selleme¹¹³ buyurlar ki ¹¹⁴ Müslimūñ her şey' ile lu'b u lehvi bāṭıldır. İllā

¹⁰⁵ Hadis-i şerif. “Rasulullah (s.a.v.)'ı ‘Sabah ve akşam Allah yolunda gitmek (cihat etmek) dünya ve dünyadaki her şeyden hayırlıdır’ derken duydum.” Sahihi Buhari, hadis no: 6567.

¹⁰⁶ Hadis-i şerif. “ Cihada göre iyi amellerin tamamı karanlık denize bir kere üfürmek gibidir.” Tahric el İhya, s. 2, hadis no: 379.

¹⁰⁷ İ'de harfinin noktası koyulmamıştır.

¹⁰⁸ Hadis-i şerif. “Kulların tüm amelleri Allah yolunda cihad edenlerin nazarında gagasıyla deniz suyundan bir damla su alan kırlangıç misalidir.” *Kenzü'l-Ummāl*, hadis no: 10680.

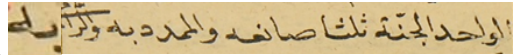
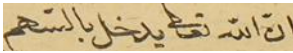
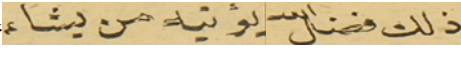
¹⁰⁹ Efḍalü's-şalavāt: şalavātu'l-muṣallīn İ.

¹¹⁰ kemāl-i iḳdām-ı ihtimāmdan-nāşī: kemāl-i iḳdām u ihtimāmdan-nāşī İ.

¹¹¹ Hadis-i şerif. “ Üç oyundan başka diğer bütün oyunlar (eğlenceler) Müslümana haramdır. Bu üç şey ailesi ile eğlenmesi, atını eğitmesi ve oku ile yarışmasıdır.” *Sünen-i Tirmizi*, hadis no: 1637.

¹¹² Ḥazret-i Sulṭān-ı enbiya: Ḥazret-i server-i kâ'ināt İ.

¹¹³ Şalavātu'llāhi 'aleyhi ve selleme: 'aleyhi efḍalü's-şalavāt İ.

ķavsiyle remyi vü feresini te'dīb ü ta'lîmi vü ehlîyle mulâ'abesi degil tahķîķ anlar ĥaķdır. Ve daķı ġazā vü cihāda yevm-i ĥamîsde ĥurūc müsteĥabb kılındı. Kaķan Ĥazret-i Sultān-ı enbiyā¹¹⁵ şalavātu'llāhi 'aleyhi ve selleme bir yere ceys ve yāĥūd seriyye irsāl itseler evvel nehārda irsāl buyurırlar idi. Ve daķı ġazī tarīķ-i ġazāda olan her meşakķat u nekbet u 'usvet u 'usreti içün Ĥazret-i Vāhibü'l-'aţāya celle zikreden ricā vü temennāyı şevāb eyleye ki tahķîķ-i tarīķ-i ġazāda olan ālām-ı şedā'id içün ecr u şevāb muķarrer u muĥakķaķdır. Ke-zālik 'alef dāyesi vü revşı vü bevli mîzān-ı ĥasenātına dāķil (17-b) olup nevm ü yaķazasiçün daķı ecr ü şevāb muķarrerdir. Kezā fî *Şir'atü'l-İslām* ve daķı cihāda ĥurūc itmeye illā ehl u eţfāl u ĥizmet-i vālideynden fāriġ olan kimesne ĥurūc eyleye. Zîrā anlaruñ ĥizmeti cihāddan muķaddemdir. Belkim efđal-i cihād oldır. Ve daķı 'āzm-i rāh-ı ġazā olan ġuzāt-ı Müslimîne teşyî' vü istikbāl ü kudümünde tehniyye vü tebrîķ ile ta'zîm u ikrām eyleyeler ki anlaruñ ta'zîminde daķı ĥasenāt muķarrerdir. Ve daķı ġuzāt-ı mü'minîne ĥizmet ve yāĥūd anları muĥārese vü muĥāfaza ve yāĥūd kendileri ten'îm ve yāĥūd mevāşî vü devābb ü kilāblarını ten'îm tahķîķ-i ĥuşuş-ı mezķuruñ küllîsi 'indallāh 'azze vü celle mekân u menzilindedir. İmdi ġuzāt-ı muvaĥĥidîne ķudreti mertebesi (18-a) ĥizmet u muĥārebeye 'alā ķadrü'l-imkân mu'āvenet eyleyeler. Ĥadîş-i şaĥîĥ-i nebevîde vārid olmuşdur ki: "Ĥāle'n-nebiyyi 'aleyhi's-selām   kezā fî *Şir'atü'l-İslām* ĥazret-i Şultān-ı enbiyā şalavātu'llāhi 'aleyhi ve selleme bu ĥadîş-i şerîfinde buyurur ki: "Tahķîķ Allāh-ı 'azîmü's-şān sehm-i vāĥid sebebiyle üç nefer 'abдини fażl u kereminden cennāt-ı 'āliyātına idĥāl eyler. Ol¹¹⁷ üç neferuñ biri sehmüñ şāni'i vü biri daķı¹¹⁸ demreninüñ şāni'i vü biri daķı fî-sebîli'l-lāh ol sehmî a'dā-ya remy iden ¹¹⁹ ve daķı ġāzinüñ techîzi vü ehli üzerine ĥilāfeti sünnettendir." Nitekim Ĥazret-i faĥr-i mevcūdāt 'aleyhi ekmelü't-

¹¹⁴ Buyururlar ki: buyurur ki İ.

¹¹⁵ Ĥazret-i Şultān-ı enbiya: Sultān-ı enbiya İ.

¹¹⁶ Ĥadis-i şerif "Allah bir ok sayesinde üç kişiyi cennete koyar: O oku yapanı, elden ele vereni ve atan kişiyi." Ebu Dâvûd, cihād, s.24, hadis no:2513;Tirmîzî, *Fedâilü'l-cihād*, s.11, hadis no:1637.

¹¹⁷ Ol: - İ.

¹¹⁸ Daķı: - İ.

¹¹⁹ " İşte bu, Allah'ın lütfudur. Onu dilediğine verir." (*Kur'ân-ı Kerîm*, Cuma, 62/4).

taḥiyyāt bu ḥadīṣ-i (18-b) şahīḥinde buyurur: غازی فی سبیل اللہ بخیر فقد غزا

”¹²⁰ kezā fī *Şir‘atü’l-İslām* ya’nī Ḥazret-i Resül-i

Kibriyā revnak-dih-i maḳām-ı ”¹²¹ قَاب قَوْسین اِزْوَاجِی ” şalavātullāhi ‘aleyhi ve selleme buyurur ki¹²²: “Efrād-ı mü’minān bir ferd fī-sebīli’l-lāh gāzīnūn levāzımātını görse taḥkīk-i gāzā itmiş gibidir. Ve daḥı ehl ü ‘iyālī ve diyārında olan ‘alākası üzerine ketḥūdā olup istikāmetle ve ḥayrile ḥizmetini edā eylese taḥkīk-i gāzā itmiş gibidir.” Ve daḥı ḥadīṣ-i i şahīḥ-i nebeviyyede vārid olmuştur ki: Kāle’n-nebiyyi ‘aleyhi’s-selām¹²³ “

الخیر معقور فی نواصی الخیل الی یوم القيمة”¹²⁴ şıdk-ı Resūlu’llāh¹²⁵ kezā fī *Şir‘atü’l-İslām*

Ḥazret-i Sultān-ı serīr-i lima‘allāh ümmet-i büzürg-vārın bu ḥadīṣ-i şahīḥle tebşīr u āgāh idüp ecr-i müzd-i ‘azīm (19-a) u ḡanāyim-i ceyşem murādıyla buyururlar ki ḥayr-nevāşī ḥaylde ma‘ḳūddır. Yevm-i kıyāmete varınca ve daḥı semend-i şabā-reftārdan Ḥazret-i Seyyidü’l-beşer ‘aleyhi ekmelü’t-taḥiyyāt ihtiyār eyledigi nev‘i ihtiyār eyleyeler ki ol sultān-ı gūzīn ü resül-i Rabbü’l-‘ālemīnūn ihtiyār eyledikleri esb-i bād-pā her edhem u aḳraḥ u erşem yāḥūd aḳraḥ-ı muḥaccel ṭalku’l- yümñī ola. Ya’nī siyāḥ u saḳar u şedīd beyāze’s-saḳar ola. Yāḥūd¹²⁶ saḳar u yümñī āsī sekili ola. Ve daḥı ḥaylden faḥl-i gūzāta eḥabdır. Zīrā cerī vü cesūr u aḳvā olur. Kezā fī *Şir‘atü’l-İslām* ve “

النبي عليه السلام الشكالي في الخيل وهي التي تكون احدي قوائم مطلقه والثلاث محبذ او على العكس

”¹²⁷ kezā fī *Şir‘atü’l-İslām* ya’nī Ḥazret-i Mefḥar-ı ‘Ālem (19-b) Şalla’llāhu te‘ālā ‘aleyhi ve sellem şikāl olan ḥaylden ikrāḥ buyurdılar: Şikāl ol esbe ıtlāk olınur ki yek pāyī siyāḥ se pāyī sekil ola. Yāḥūd se pāyī siyāḥ yek pāyī sekil ola. Ve daḥı fī-sebīli’l-lāh irtibāt-ı

¹²⁰ Hadis-i şerif “ Kim Allah yolunda cihada gidecek bir gaziye teḥiz eder, cihad için gerekli olan ihtiyaçlarını karşılasa, âdeti cihada gitmiş gibi sevab kazanır.” *Sahihi Buhari*, İman, hadis no: 25.

¹²¹ “İki yay uzunluğu kadar yahut daha yakın” (*Kur’ân-ı Kerîm*, Necm, 53/9).

¹²² Buyurur ki: buyururlar ki İ.

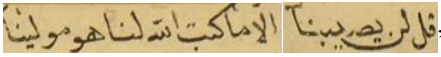
¹²³ ‘aleyhi’s-selām: şallallahu te‘ālā ‘aleyhi vesellem İ.

¹²⁴ Hadis-i şerif. “ Hayır kıyamet gününe kadar savaş atlarının alınlarında bağıdır.” *Sahihi Cami*, hadis no: 3349.

¹²⁵ Şıdk-ı Resūlu’llāh: -İ

¹²⁶ Yāḥūd: ve yāḥūd İ.

¹²⁷ Hadis-i şerif “ Peygamber (s.a.v.) şikal atları tasvip etmezdi. Şikal, atın ayaklarından birinin sekili diğerlerinin sekisiz olması veya tam tersi durumun bulunmasıdır.” Müslim, imâret s.102, hadis no:1875; Ebu Dâvûd, cihâd, s.46, hadis no:2547; Tirmîzî, cihâd, s.21, hadis no:1698.

hayl sünnetdendir ki tahkîk ol dağı cihâddandır. Ve dağı sünnettendir ki Hâzret-i fahr-i mevcûdât ‘aleyhi efḍalü’s-şalavât a‘dâ’-yı dîn ile muḳâbil oldukları hâlde ṭulû‘-ı fecerden ṭulû‘-ı şemse varınca imsâk idüp kaçan şems ṭulû‘ eylese kıtâl iderler idi. Muntaşif-i nehâr olınca kaçan nısf-ı nehâr olsa imsâk iderler idi. Hattâ şems zevâle varınca kaçan şems zevâlden güzâr eylese muḳâtele iderler idi. Hattâ vaḳt-i ‘aşr (20-a) olınca ba‘dehu imsâk idüp şalavât-ı ‘aşrı edâ vü ba‘dehu kıtâle müheyyâ’ olurlar idi. Hattâ şems ğurûb idince imdi ol çâr bâliş-nişin eyvan-ı ıstıfâ revnak-dih-i maḳâm-ı kâbe kavseyn ev-ednâ¹²⁸ Hâzret-i Resûl-i Kibriyâ şalavātu’llâhi ‘aleyhi ve selleme ki ezher-i zât-ı şerifi vü ‘unşûr-ı laṭîfi gencîne-i ḥaḳā’îk-i esrâr-ı kâ’inât¹²⁹ u ḥazîne-i mâ-verâ’-i sūrâdıkâtdır. Anların sünen-i seniyyeleriyle¹³⁰ ‘âmil olup ef‘âl u aḳvâllerine ittibâ‘ u inkıyâd cemî‘ ümmet büzürg-vârları üzerine elzem-i levazımat-ı umûr-ı dîniyyedendir. Ve dağı ol mefḥar-ı kâ’inât¹³¹ ‘aleyhi efḍalü’s-şalavât ḥâzretleri kaçan bir medînede mescid-i şerîf görseler , yâḥûd bâng-ı ezân (20-b) mesmû‘-ı laṭîfleri olsa muḳâtele buyurmazlar idi. Ve dağı sünnetdendir ki ğâzî harb u kıtâl üzerine cesûr olup ḳalb-i cerî ile muḥârebeye iḳdâm u kemâ-yenbağî ihtimâm eyleye ki şiddet-i harb u kıtâlden ‘acz u futûr göstermeyüp dil-i pür-temkînini müstaḥkem u vesâvis-i şeyṭâniyyeden müberrâ u mu‘arrâ tutup “
¹³² kelâm-ı ḳadîm-i ezel-i subḥânî vü ḥurşîd-i te’yîd¹³³ sa‘âdet-nuvîd-i şamedâniden ṭâlî‘ u lâmi‘ olan beyân-ı sâtî‘u’l-burhânla ihticâc idüp da’imâ ḳırâ’atına müdâvim ü kendüye vird-i zebân eyleyüp tahkîken ma‘lûmı ola ki cebân u muḥanneş olmak eceli te’ḥîr eylemez. Ve muḳdim u cesûr olmak dağı taḳdîm eylemez. Şir‘atü’l- İslâm’da mezkûrdır ki (21-a) cenge iḳdâmda eşnâf-ı ḥayvânâta teşebbüh eyleyüp ḥavf u teḥayyür u firâr u cebâniyetden berî vü ârî ḳalble dil-i pür-temkînini şîre hem-ser ü tevâzu‘ı ref‘ idüp a‘dâya kibr eylemede kendüyi ğayre berâber

¹²⁸ (Kur’ân-ı Kerîm, Necm, 53/9).

¹²⁹ Kâ’inât: kâyinât İ.

¹³⁰ Sünen-i seniyyeleriyle: sünen-i seniyyeleri ile İ.

¹³¹ Mefḥar-ı kâ’inât: mefḥar-ı kâyinât İ.

¹³² “De ki: “Bizim başımıza ancak, Allah’ın bizim için yazdığı şeyler gelir. O bizim yardımcımızdır.” (Kur’ân-ı Kerîm, Tevbe, 9/51).

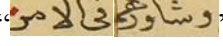
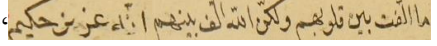
¹³³ Te’yîd: te’lîd İ.

şecā‘atde dübb-i ekberden beş beter hamlede hûkdan ber-ter nehb ü gâretde gürg-i h‘ân-
h‘ârdan bed-ahter ola. Ve dahı silāh-ı sengīn taḥammülünde mūr-veş cesūr ola ki iz‘āf-ı
vezn-i vücūdınıñ taḥammülüne kâdirdir. Ve dahı yerinde şābit u kâ‘im olmada senüñ
sengīne mu‘ādil olup mekânından zā‘il olmaya şabrda ḥimār gibi olup vücūdına vāşıl olan
zaḥm-ı tīr ü tīg ü ta‘n-ı rimāḥdan kât‘ā āh vāh eylemeye. Ve dahı vefādārılıқта (21-b)
kelb gibi olup seyyidī nāre dahı dāḥil olursa yüz çevürmeye. Ve iltimās-ı fırşatda dik
meşābesinde olup yevm-i zaḥfda şaff çeküp musallī gibi ḥuşū‘ u ḥuzū‘la kâ‘im u
yerinde şābit u ber-karār ola. İmāma mütāba‘atı şalavātda imāma mutāba‘atı gibi ola. Ve
dahı ez-ser-tā-pā cemī‘ ālāt-ı kār-zāra bir vechile müstağraḳ ola ki bikr leyl-i zifāfda
nefsini şiyābla tezyīn u cemī‘ vücūdunu setr u tağtiye eyledigi gibi ola. Ve silāh u māl
kalīl oldığı ḥâlde ‘ibādeti kalīl olup ḥalk-ı ‘āleme iksār u irā‘et u işā‘at eyleyen mūrā‘īler
gibi teksīr-i silāḥa sa‘y eyleye. Ve kaçan inhizām vāḳı‘ olsa ¹³⁴keyd u mekr u ḥīlede rūbāḥ-
ı ḥīle-kār (22-a) seng-i şayyāddan muztarr olup ḥalāş-ı cānı içün eyledigi muḥāda‘at
mertebesi ḥayl u ḥud‘a vü keyd ü mekr eyleye. Şaffeyn mābeyninde tebahtur eylemede
‘arūs gibi ola. Ḥıffetde vü kıtālī pīşe eylemede kūdekān gibi ola. Kaçan a‘dāsına şayḥa
eylese şavtı ra‘d-ı kâşif gibi ola. Cemī‘ aḥvāle sū-i ḡann eylemede gūrāb-ı ebḳa‘ gibi ola.
Ḥirāsetde geregi gibi ola.

Ve dahı kıtālī takviyyet içün ḥud‘a vü kizbe ruḥşat virilmiştir. Ve dahı ‘asākır-i İslām-ı
nuşret-encāma serdār-ı ser-firāz olan sa‘ādet-mendüñ üzerine lāzımdır ki ceş-i kıtāle
taḥrīz u tenfīl eyleye. Nitekim Ḥazret-i faḥr-i mevcūdāt ‘aleyhi efḍalü’s-şalavāt itdükleri
gibi (22-b) ceş-i İslāmı meşāf-ı kıtāle taḥrīz u tenfīl ol vetīre üzeredir ki anlara imām-ı
ser-dār olan nām-ver rūy-ı dil gösterüp mevā‘id-i bī-ğāye ile her birine miḳdārınca
va‘deler idüp her kim bir kāfir katl iderse üzerinde olan esliḥa vü emti‘ası anuñ olsun ve
her kim kāfirden māl alursa anuñ olsun ¹³⁵ ve her kim de ki isti‘dād olup dār-ı ḥarbden bir
tarafa müstevlī olursa ihtiyār itdügi mertebesi aña i‘tā’ u isārı vü emvālleri anuñ olsun

¹³⁴ ‘iyāz billāh te‘ālā: + İ.

¹³⁵ ve her kim kāfirden māl alursa anuñ olsun: - İ.

diyü i'lân u i'lâm buyrıla ki huşûş-ı mezkûr harb u kıtâle ib'aşdır *El insan 'abîdû'l ihsân*¹³⁶ fehvâsınca enseb u ehrâz u dahı şaff-ı kıtâlde mübâriz u bahâdır u eşca' olanı vü dahı fenn-i kıtâlde¹³⁷ a'lem olanı (23-a) takdîm eyleyüp her ıfâ'ifenuñ üzerine ebnâ'-yı cinslerinden emîr naşb ideler. Kezâ fî *Şir'atü'l-İslâm*. Ve dahı 'asâkir-i nuşret-şi'âra serdar-ı zafer-âşâr olan şâhib-vaqâra vâcib u lâzımdır ki emr-i gâzâda rü'esâ-yı 'asker-i İslâmla müşâvere idüp, be-ğukm ¹³⁸ müşâvereti câdde-i mübâşeretden münharif kılmayalar. Tâ ki ber-mücib-i mâ-teşâvür kademü'l-ihdâhüm Allâh Te'âlâ lâ-reşâd-ı umûr hem netâyic-i efkâr-ı işâbet-şi'âr u nesâyic-ârâ-yı memleket-ârâları muķterin-i şalâh-ı ahvâl-ı guzât-ı İslâm ü mutaẓammın-ı nizâm-ı kûmât-ı enâm ola. 'Aleyke'l-meşveret fi'l-mu'dilât fe-'aqlâne-i hayr-ı mine'l-vâhid. Ve levlâü'n-nümâdan-ı lem yestakîm. Umûr-ı'l- ma'îşetü'l-fârid. Felâ-cerem istişâr-ı rü'esâ-yı guzât-ı İslâm u zübde-i cumhûr-ı enâm muktezâsıyla anlaruñ re'y-i reşîd ve fikr-i şavâb-dîdelerinden tulu' u suṭu' iden tevcihât-ı ma'ķûlîleriyle 'amel u te'lîf kılup üzere vifâķ u ittifâķların kabûle maḥall buyurup mücibini icrâda hilâf u ihtilâfından tecânüb buyuralar ki te'lîf-i ķulûbe sa'y-ı cemîl ile naşr-ı celîl 'azze ismuhuye muķârenet u muvâfaķat¹³⁹ muḥaķķaķdır. Nitekim Cenâb-ı Kibriyâ celle zikre kelâm-ı mecîdinde buyurur: ¹⁴⁰ Te'lîf-i ķulûbe sa'y-ı cemîl ol vetîre üzere ola ki 'asâkir-i İslâm-ı naşr-ı encâma serdâr-ı zafer-âşâr olan şâhib-vaqâr rü'esâ-yı guzât-ı İslâmla hîn-i muḥârebede zâhiren ü bâṭinen yek-dil ü yek-cihet olup derûnlarında olan aġrâz-ı dünyeviyye ihrâc ve birbirini 'unf u zemm ü ķadḥdan teḥşî vü birbirlerine tesellî vü 'alâ merâtib-i isti'dâd hem mevâ'id-i şādıķa ile rûy-ı dil gösterüp hilâf u ihtilâfdan müberrâ u mu'arrâ ve vifâķ u ittifâķla muṭarrâ olup ḥattâ

¹³⁶ İnsan, ihsanın kuludur.

¹³⁷ ve dahı fenn-i kıtâlde: ve fenn-i kıtâlde İ.

¹³⁸ “ İş konusunda onlarla müşâvere et.” (*Kur'ân-ı Kerîm*, Âl-i İmrân, 3/ 159).

¹³⁹ muķârenet u muvâfaķat: muvâfaķat u muķârenet İ.

¹⁴⁰ “ Eğer seni aldatmak isterlerse bilmiş ol ki sana yetecek Allah'tır. O, seni bizzat kendi yardımıyla ve mü'minlerle destekleyen ve onların kalplerini uzlaştırandır. Şayet yeryüzündeki şeyleri tümüyle harcasaydın sen onların kalplerini uzlaştıramazdın. Fakat Allah onların arasını uzlaştırdı. Şüphesiz o mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.” (*Kur'ân-ı Kerîm*, Enfâl, 8/ 62-63).

nefs-i vâhîde gibi olalar. Ve cumhûr-ı rû'esâ-yı İslâmdan müttetik **الكلمه** tûlû' u suţû' iden vech-i ma'kûli telakkî-i bi'l-kabûl ü 'amel-i bi'l-medlûl buyurmağla Cenâb-ı Kibriyâ 'azze ismuhu kemâl-i lûtf u kereminden te'lîf kılup, ihsân eyleyüp naşr-ı Yezdânîsi ve avn-i Şamadânîsi ile 'ibâd-ı munkâdını şâdân u handân eyleye. Ve dahı *Münyetü'l-Vâ'iz*inde mezkûrdır ki ahvâl-i gâzî dört vechden hâlî degildir . Yâ budur ki fazl-ı Hâkka sezâ olup cür'eti 'afv olunur. Nitekim Cenâb-ı bârî 'azze ismuhu Furkân-ı Kerîminde buyurur: **وَاغْلِبُوا بِنِعْمَةِ اللَّهِ لَمْ يُبْسِ لَهُمْ شَيْءٌ**”¹⁴¹ el-âyet yâ budur ki tarîk-i gâzâda fevt olup ecr-i 'azîme nâ'il olur. Nitekim Hâzret-i İzîd-i bârî¹⁴² 'azze ismuhu buyurur: **الموت**”¹⁴³ el-âyet yâ budur ki esîr olup merzât-ı Hâkka mukârin olur. Nitekim Hâzret-i Vâhibü'l- 'aţâyâ celle zikre buyurur: **وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ مُهَاجِرًا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ يُدْرِكْهُ**”¹⁴⁴ el-âyet (23-b) yâ budur ki ma'rekede katl olunup şehîd olur ki fezâ'ilî bî-nihâyedir. İn-şâ'allâhu te'âlâ bâb-ı şâlişde mufaşşalan beyân olunur. **Bâb-ı şâliş** şehâdetüñ fezâ'il u haşâ'ilin beyân ider. İmdi şehâdet bir mertebe-i 'âliyedir ki ta'rîf u tavşîfinde zebân tünd u lâl¹⁴⁵ ve bir sa'âdet-i ebediyye vü siyâdet-i sermediyyedir ki tahrîr u tenmîkinde kilik-i serî'ü'n-nişân âzurde-ğâl olur. Binâ'en 'alâ-zâlik cemî' mü'min u muvaḥḥid üzerine lâ-büdd u lâzımdır ki dâ'imâ temennâ-i şehâdet ideler. Nitekim Hâzret-i Resûl-i Kibriyâ¹⁴⁶ şalavâtu'llâhi 'aleyhi ve selleme buyurur **فَعَلَى كُلِّ مُؤْمِنٍ أَنْ يَقْبَلَ الشَّهَادَةَ ابْرَأَ**”¹⁴⁷ kezâ-fî *Şir'atü'l-İslâm* şıdk-ı niyyet ve hulûş-ı ḥamiyyetle dâ'imâ mütemennî-i şehâdet olan mü'min firâşında dahı fevt olursa (24-a) menâzil-i şühedâya bâliğ olmak muḥakkak olduğunu nâṭık-ı ḥadîş-i şaḥîḥ-i nebevî vârid olmuştur ki: **قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ يَسْأَلُ اللَّهَ الشَّهَادَةَ بَصَدْقٍ بَلَّغَهُ اللَّهُ مَنَازِلَ الشَّهَادَةِ وَأَنْ مَاتَ عَلَى فِرَاشِهِ**”

¹⁴¹ “ Bundan dolayı Allah'tan bir nimet ve lütufla kendilerine hiçbir fenalık dokunmadan geri döndüler.”

(*Kur'ân-ı Kerîm*, Âl-i İmrân, 3/ 174).

¹⁴² Hâzret-i İzîd bârî: İzîd bârî İ.

¹⁴³ “Kim Allah'a ve Peygamberine hicret etmek amacıyla evinder çıkar da sonra kendisine ölüm yetişirse”

(*Kur'ân-ı Kerîm*, Nisâ, 4/100).

¹⁴⁴ (*Kur'ân-ı Kerîm*, Bakara, 2/207).

¹⁴⁵ zebân tünd u lâl: zeban tünd u ebkem u lâl olur İ.

¹⁴⁶ Hâzret-i Resûl-i Kibriyâ: **Naẓm**: Dürr-i yetîm-i şadeî-i ıstıfa / Vâsita-i 'aḳd-i resûl Muştafâ İ.

¹⁴⁷ ... dolayısıyla her mü'minin daima Allah'tan şehitlik talep etmesi gerekir

”¹⁴⁸ kezā fī *Şir‘atü’l-İslām* anuñ gibi sa‘âdet-i ebediyye vü siyâdet-i sermediyyeye tâlib u râğib olmağla nâ’il-i merâm-ı maṭlab-ı a‘lâ vü kâşid-ı maḳām-ı maḳşad-ı aḳşâ olup evvelâ vekāyi‘-i berzah-ı ahiretten vaḳ‘a-i evvel ki hâlet-i nez‘-i rūḥda merâre-i mevtdir. ‘Ulemâ’-i muḥaḳḳakîn rahime-hümullâhü te‘âlâ beyânı üzere hezâr ḍarb-ı seyfe mesâvî iken bir fehvâ-yı sa‘âdet-ihtivâ-yı ḥadiş-i şaḥîḥ-i Muştafavî ‘aleyhi şalavâtü’l-bārî “

النهي لا يجادل الفضل الا كما يجادلكم الم العزدة”¹⁴⁹ Kezā fī *Şir‘atü’l-İslām* elem-i ḳatlden murād merâre-i mevt olmak takrîbiyle şühedâ içün ol hâleti ancak bir mūr-i (24-b) za‘îfün zaḥm-ı dendânından mûriş olan eleme mu‘âdil buyurmuşlar. Ve bir ḥadiş-i âhirde daḥı **القبير**

keẓā fī **كل ميت يختم على عمله الا الذي مات مرابطا في سبيل الله فانه يختم له عمله الى يوم القيمة ويامن من فتنه**¹⁵⁰ *Şir‘atü’l-İslām* ol sultân-ı serîr-i lî-maa’llâh bu ḥadiş-i şaḥîḥle ümmet-i şāḥib- intibāhların tebşîr u âgâh buyurup leb-i dūr-nişârların şükr-rîz iderler ki cemî‘ mevtâ ‘amelleri üzere ḥatm olurlar. İlâ şühedâ’-i fî-sebîlî’llāhuñ ‘ameli ilâ rûzu’l-ḳıyām nümâ vü izdiyâd üzere olup berzah-ı ahiretten vaḳ‘a-i şāniyye ki fitne-i ḳabrdür andan daḥı emîn olurlar. Ba‘de- zâlik ervâḥ-ı şühedâ ṭuyûr-ı ḥazrâ cevfinde ṭayerân u Ravza-i Rıdṽandan diledikleri maḳâmı seyrân iderler. (25-a) Nitekim Ḥazret-i fahr-i ‘âlem şalla’llāhu te‘âlâ¹⁵¹ ‘aleyhi ve sellem buyurur: **الهيوف واما شهداء المحبة فاجسادهم وارواحهم في حواصل طير خضر نوح من الجنة حيث يشاؤون**

” Kezā fī *Nefehâtü’l-Üns* fe-emmâ şühedâ’-i muḥabbetu’llāhuñ¹⁵² ecsâdı vü ervâḥı ṭuyûr-ı ḥazrâ cevfinde ṭayerân u cennetden¹⁵³ diledikleri maḳâmı seyrân iderler. Maḥdûm-ı sāmî **Mevlânâ Cāmî**¹⁵⁴ ‘aleyhi

¹⁴⁸ Hadis-i şerif. “ Kim canı gönülden Allah’tan şehit olmayı isterse, yatağında ölse bile Allah o kişiyi şehitler mertebesine ulaştırır.” Müslim, imara, 157; Cihad, 156-157; Tirmizî, *Fedâilü’l-Cihâd*, 19; Nesâî, Cihâd, 36; Ebu Dâvud, Salât, 361; İbn Mâce, Cihad, 15.

¹⁴⁹ Hadis-i şerif. “ Şehit ölümün acısını sizden birinizin karınca ısırmasını hissettiği kadar hisseder.” *Müsned*, Ahmed b. Hanbel, hadis no:7953; *Sahîhi Tirmizî*, hadis no:1668; *Süneni Nesâî*, hadis no: 3161; İbn-i Mâce, hadis no:2801.

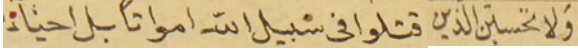
¹⁵⁰ Hadis-i şerif. “ Her ölünün ameli mühürlenir. Ancak Allah yolunda cihad ederek vefat eden hariçtir. Çünkü onun ameli kıyamet gününe kadar artmaya devam eder ve kabir fitnelerinden kurtulur.” Tirmizî, Sünen, *Fedâilü’l-Cihâd*, 2, hadis no: 1621.

¹⁵¹ te‘âlâ: -İ.

¹⁵² fe-emmâ şühedâ’-i muḥabbetu’llāhuñ: fe-emmâ muḥabbetu’llāh şühedâsınıñ İ.

¹⁵³ Cennetden: cennetde İ.

¹⁵⁴ Mevlânâ Cāmî: Mevlânâ ‘Abdurrahmân bin Cāmî İ.

rahmetü'l-Bārī *Nefahātü'l-Üns*'de İbnü'l- Fārize'l Hameviye'l-Mısrî¹⁵⁵ kuddisa'llāhu te'ālā sırrıhu menākıbında pīr bakḳāl ḥikāyesinde şühedā'-i muḥabbetu'llāhuñ aḥvālını te'yīd ider. İtnābdan ictināba nakli ṭayy olundu. İmdi şühedā'-i süyūf olan ṭā'ife-i celīlū's-ṣān vaḳtā kim terk-i cān u cihān eyleyüp vāşıl-ı en'ām-ı Hudā-yı kevn ü mekân olduklarında anlar zümre-i mevtādan (25-b) ta'dād olunmayup belki ihyālardandır. Nitekim İzīd-i Bārī 'azze ismuhu kelām-ı ḳadīmde buyurur: “”¹⁵⁶ el-ayet. Nitekim bu āyet-i kerīmenūñ maẓmūn-ı derd-i meşḥūnunı Mu'eyyid-i zübde-i aşḥāb-ı ḥaḳā'ik ü ḳıdve-i erbāb-ı deḳā'ik¹⁵⁷ merḥūm Akṣemseddīn-zāde Mehmed Ḥamdi *Mecma'ü't-Tefāsīr* nām kitābınıñ nişf-ı evvelinde naklen mine'l-Ravza ile taḥrīr u beyān u taṣṭīr-i nümāyān eylemişdir ki **Ebū İmrān el-Cevnī** 'aleyhi rahmetü'l-Bārī buyururlar ki vālidimden istimā' eyledüm. Bir recül cihād-ı mu'tāduñ evṣāf-ı ḥamīde ve aḥlāḳ-ı pesendīdesini ki ism-i şerīfine Ca'fer u laḳab-ı laṭīfine **Seyyid Baṭṭal Ġāzī** derler idi. Vaḳtā kim bu bahādır-ı nām-ver cihād u ḡazāya āḡāz ve ol ḥīnde (26-a) dārū'l-küfr olan arz-ı Rūma vaḥīd u tenhā 'azīmete pervāz eylemek murād eylese tebdīl-i cāme idüp Rūmīler zeyyine girüp serv-i endāmına bürnüs ki ḳissīs u ruhbān libāsıdır. Anı giyüp ve boynına İncīl aşup 'azm-i rāh iderdi. Ḳaçan küffārdan on neferden elli nefere varınca cem'iyetlerine¹⁵⁸ rast gelse şīr-i jiyān u bebr-i beyābān gibi üzerlerine ḥamle idüp bilā-amān cümlesin ṭu'me-i şemşīr-i āb-dār iderdi¹⁵⁹. Ḳaçan elli neferden ziyāde olsa kendüyi imsāk eyleyüp vaḳār u sekīne üzere 'āzim-rāh olurdu. Anlar daḥı neşārā 'ālemlerinden ḡann eyleyüp, her biri i'zāz u ikrām u enām-ı il feẓā'il tābını būs itmege iḳdām iderler idi. Bu ḥāl üzere (26-b) niçesinin a'vām-ı küffār-ı tebeh- rūzgārdan fī-sebīl-ı-lāh kām u intikām alup ba'dehu ḥulefā-i 'Abbāsiyyeden zamān-ı **Ḥārūn er-Reşīd**'de arz-ı İslāma 'avdet ü ḥalīfe-i müşārūn-ileyh ile hem-şoḥbet olduklarında ol ḥalīfe-i 'ādil aña ikrām u inbisāṭ-ı rüy-ı dil gösterüp

¹⁵⁵ İbnü'l- Fārize'l Hameviye'l-Mısrî: İbnü'l-Fāriẓ İ.

¹⁵⁶ “Allah yolunda öldürülenleri sakın ölümler sanma. Bilakis onlar diridirler.” (*Kur'ân-ı Kerīm*, Âli-İmrân, 3/ 169).

¹⁵⁷ Deḳā'ik: deḳāyık İ.

¹⁵⁸ cem'iyetlerine: - İ.

¹⁵⁹ İderdi: İdi İ.

buyurdılar ki : “Yā Baṭṭāl ḥaddışını bā-‘aceb şey’i ra’yet fī arzu’r-Rūm”¹⁶⁰ ya’nī Arz-ı Rūmda gördüğün ‘acāyibātuñ a‘cebinden bize ḥaber vir ki istimā’ı ḥāṭır-ı ḥāṭırımız tenvīr ve dil ḥazīnemiz ālāyış-i ğamdan taḥhīr eylesün didik de bu ḥikāyete ğarībetü’l-āşarı naql u taḥrīre āġāz eyledi ki yā emīrū’l-mū’minīn arz-ı Rūmda dārū’l-küfr içinde seyāhat eyledigim demde kıssīs u ruhban şüretinde Rūm vādīlerinde¹⁶¹ bir vādīdeki **(27-a)** ābādāna ḡarīb idi. Giderdim nā-ġāh varamadan ġuşıma bedriḡa-i ni‘āl-i esb āvāzesi geldi. Dönüp nazār eyledigimde gördüm ki bir süvār-i şabā-refṭār-ı çāpük-kār belinde tīġ-i ābdar ve elinde sinān-ı cevşen-guzār. Ve’l-ḡāşıl müstaġraḡ-ı cemī‘ ālāt-ı kārzār vaḡtā kim baña ḡarīb oldıġda ehl-i İslām selāmıyla selām virdi. Pes bildüm ki ol şahş-ı Rüstēm-nişān şahīḡ-i Müslümān u bende-i sübhāndır. Felā-cerem ben dāḡı selāmını aldım. Evvelā feth-i kelām idüp baña didi ki: “ Yā şāḡibū’l-bürnüs hel ‘arefet bi-Baṭṭāl” ya’nī “Ey bürnüs şāḡibi Baṭṭālı bilir misin?” ben dāḡı didüm ki : “Anı su’āl itmeden ne murād idersin? Baṭṭāl benim.” Vaḡtā kim ol fāris bu cevābı işitdi. Hemān esbinden nüzül ve benimle mu‘ānaḡa idüp **(27-b)** ricā eyledigi müddetü’l- ‘ömr ḡizmetünde olup senünle ma‘ā fī-sebīli’l-lāḡ ġazā vü cihād eyleyem ki bu dünyā-yı bī-vefā ed-dünyā mezra‘atü’l-āḡiret fehvasınca zirā‘at-ġāḡ-ı ‘uḡbādır. Ümīd-vārim ki sa‘ādet-i şehādete nā’il ve siyādet-i ebediyye vü sermediyyeye vāşıl olam ¹⁶²didik de ben dāḡı temennāsın ḡabül ve murāfaḡat u muvāfaḡatın maḡbül gördüm. Nāġāḡ¹⁶³ ābādāna ḡarīb olmaġla küffār-ı ¹⁶⁴bed-girdār ḡaşrdan bizim mu‘āmele vü mu‘ānaḡamız temāşā iderler imiş. Ālāt-ı ḡarb u ḡitāle müstaġraḡ dört nefer kāfir-i nām-dār her biri bir esb-i şabā-refṭāra süvār olup geldiler ve üzerimize ḡücüm idüp lisānlarınca na’reler ḡayḡırup at şaldılar. Ol yār-ı vefā-dār benden ṭaleb-kār izn oldı ki bunlara ḡamle eyleye ben dāḡı **(28-a)** izn virdigimde altında olan semend-i şabā-refṭārına mehmüz urup ve elinde olan sinān-i cevşen-ġüzārın bir ḡaç def‘a çevirüp bunların üzerine şā’iḡa-vār u berḡ-girdār irişdi. ġüyā ki Ḳahramān-ı zamān u Nerīmān-ı cihān idi kim dördi ile dāḡı cenge ṭurışdı. Ol kāfirler dāḡı küffār içinde her biri

¹⁶⁰ Herkes Rum ülkesinde gördüğüm hiçbir şeyi sevmiyor.

¹⁶¹ Rum vādileride: rum vadilerinden İ.

¹⁶² Vāşıl olam: vāşıl olam ki maṭlab a‘lā vü maḡşad aḡşādır +İ.

¹⁶³ Nāġāḡ: -İ.

¹⁶⁴ Küffār: Nāġāḡ küffār İ.

mānend-i ‘ifrīt-i merdum huz-ı hınzır şāhib-zūr olmalarıyla bu dil-āver yegāne ortaya alup dört tarafından üzerine hücum ve tīg u tır u nīze vü gürz ile yek sā‘at mīkdārı ceng eylediler. ‘Āķibetü’l-emr ol bahadır-ı şāhib-hüş bu çār mel‘ün elinden şerbet-i şehādeti nüş eyleyüp rüh-ı revānı ravza-i Rıdvāna **(28-b)** vü bağ-ı cināna tayerān eyledi. Vaqtā kim ol kāfirler¹⁶⁵ yār-ı vefādārımı şehīd eylediler. Bī-kibār benim üzerime hamle eyleyüp didiler ki “Üzeründe olan¹⁶⁶ esās-ı kıssīsini çıkar ve nefsiñi halāş eyle”. Ben dahı “Üzerimde bürnüs ü İncīlden gayrı bir şey’im yokdur. Eger¹⁶⁷ benimle muhārebe murād iderseniz baña mehl ü ārām virüñ. Refīķ-i şefīķimüñ semendine süvār olup ve nīzesin alup siziñle yek-ā-yek ceng idelim¹⁶⁸” didigimde “eyle olsun” didiler. Ben dahı refīķimüñ atına binüp ve nīze vü kalkānın alup ‘azm-i meydān eyledüm. Hemān ol kāfirlerüñ dördi dahı üzerime def‘aten hamle eylediler. İnşāfıñız yok mıdur ki ben yalnız siz dört nefer kimesne üzerime hücum idersiz didigimde **(29-a)** inşāf itdiler. Üçi at başın çeküp şābit u ber-ķarār ve birisi üzerime at sürüp benimle kārzār eyledi. Ol baña ve ben aña gāh nīze u gāh tīgle hamle iderken āhir-kār ol mel‘ünü tīg-i ābdārla gerdeninden eyle çaldım ki kellesi top gibi rüy-ı zemīne düşüp cān-ı habīşi nār-ı caħīme revān oldu. Anı görüp biri üzerime¹⁶⁹ atın şıçratdı. Ve anuñla dahı bir zamān ceng-i ‘azīmden soñra nīze-i cān-sitānla hūşāk-ı vücūdundan rüy-ı zemīni pāk eyledüm. Ba‘dehu biri dahı hamle eyledi. Hemān tır u kemān ele alup bir tır-i dil-pezīr ile işin bitirdüm. Baķıyyetü’s-süyūf olan mel‘ün ki anlaruñ re’īsi imiş vaqtā kim anlaruñ helāk oldıgın gördi. **(29-b)** bir na‘re-i ciger-süz ve bang-i dil-düz eyle hayķırdı kim¹⁷⁰ tağlar yanķulandı¹⁷¹. Ve üzerime¹⁷² atın şıçradup sinānın başından çevirüp üstüme havāle ķıldı. Ben dahı kalkān berāber virüp men‘ eyledüm. Tekrār tīgün ğılāfından ‘uryān idüp beni çaldı. Yine kalkān u tīg berāber virmekle men‘ u redd eyledim. Vaqtā kim nevbet-i kārzār baña döñdi. Ben dahı aña nīze

¹⁶⁵ Kāfirler: kāfir İ.

¹⁶⁶ Olan: -İ.

¹⁶⁷ Eger: ve eger İ.

¹⁶⁸ İdelim: eyleyelim İ.

¹⁶⁹ biri üzerime: biri dahı üzerime İ.

¹⁷⁰ hayķırdığım: İ nüshasında r harfi silinmiş

¹⁷¹ tağlar yanķulandı: kūh u hāmūn şahrā velvelesā oldu İ.

¹⁷² Ve üzerime: ve ‘akābince üzerime İ.

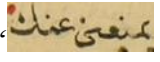
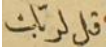
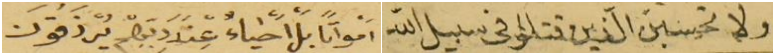
vü tîğle hamleler eyledüm. Ol dahı men‘ u redd eyledi. Āhır-i kār ol mel‘ün-ı nāmdārla¹⁷³ yegāne ve merdāne ile¹⁷⁴ āheng-i ceng eyledik kim ne görülmüş ve ne işidilmiştir. Ahırü’l-emr anuñ dahı ve benim dahı ellerimizde olan nîzelerimiz şikest olup her birimiz suvār iken piyāde ve birbirimiz ile cenge āmāde olduk. Ol baña ve ben aña tîğ-i āteş-bārla **(30-a)** ceng ü cidāle āğāz eyleyüp tarafeynden ikdām-ı tām u maqđūrumuz şarf u ihtimāmla bī-ārām ceng eyledik. Āhır-i kār tîğlerimiz dahı şikest olup biz dahı ser-mest u bī-mecāl u āzürde-hāl olduğumuzda vaqt-i şām u hengām-ı zālām dahı yetişdi. Bu dāstān-ı dil-sitānı rivāyet iden rāvī ġarā’ib beyān ider. Hikāye bu maḥalle geldikde ol pehlivān-ı ‘adū-şikār eyitdi: “Ey pādīşāh-ı kāmkar u ey şehriyār-ı tācdār bu devr-i rüzgārda a‘dā-i bī-şümār ile çendān¹⁷⁵ ceng-i yek-bār eyledüm¹⁷⁶. Bu kāfir-i bed-tebārda olan kuvvet u fenn u kārzārı müddetü’l- ‘ömr görmüş degil idim.” Bi’l-āhire ben eyitdüm “bugün şabaḥdan şāma dek seniñle ceng-i bī-ārām idüp dīnimiz üzere farīzaü’l-edā **(30-b)** olan şalavātımız kazāya kaldı. Bir miqdār ārām ve edā-yı mā-faraza’llāh ihtimām eyleyüp bu gice her birimizistirāḥāt u ‘ale’-ş-şabāḥ yine cenge iḳāmet eyleyelim didigimde anuñ dahı cānına minnet imiş. Hemān ol ān cengden ferāğat ve dīnince küfrün iḳāmet itmege gitdi. Ben dahı tecdīd-i vuzū idüp şalavāt-ı mā-fātımı edāya ikdām ve şabāḥ olunca ārām eyleyüp çün şalavāt-ı subḥı dahı edā eyledüm. Yine kemā-kān ol adū-yı bī-īmānla ceng-i bī-emāna mübāşeret gāḥ müşt u gāḥ leked ile muḳāvemet üzere iken nā-gāḥ ‘avn-i Şamedānī ve ‘ināyet-i Yezdānīden vücūduma kuvvet gelmekle ol mel‘ünü kemerinden yapışup zūr eyledüm. Ve kaldırıp yere urup sīnesi üzerine oturdum. Ve ḥançer boğazında **(31-a)** ḳodum ve dīn-i İslāma da‘vet eyledüm. Nā-gāḥ gözün açup kendüsin bu ḥālde gördi. Baña niyaza āğāz eyleyüp eyitdi: “ Ey pehlivān-ı cihān u şāḥib-ḳırān-ı zamān kişi başdıgın boğazlamak mürüvvet ü fütüvvetden dūrdur beni bu def‘a āzād eyle. Senüñle bir dahı muşāra‘a idelim. Eger yine mağlūbuñ olursam itdiğüñ teklifī ḳabūl eyleyem. Yāḥūd beni helāk ve sīnemi çāk eyleyesin” diyü zārī zārī ağladı. Ben dahı ḥāline merḥamet ve

¹⁷³ Nāmdārla: nāmdār ile İ.

¹⁷⁴ İle: öyle İ.

¹⁷⁵ Çendān: şad-bār İ.

¹⁷⁶ Ceng-i yek-bār eyledüm: yek-ā-yek ceng eyledüm İ.

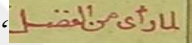
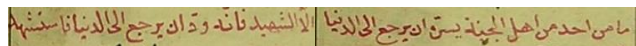
şāyed İslāma gelür diyü mürüvvet eyleyüp üzerinden kalkdım. Ve elimde olan hançerī ğılāfına şokdum. Ol daḥı yerinden kalkup baña yine şarıldı. Ve maḳdūrın şarf idüp benimle muşāra‘aya iḳdām üzere iken nā-gāh ayāğım sürçüp **(31-b)** yıkıldım. Beni altına aldı ve göğsüm üzerine çıkup hançerin boğazıma ḳodı. Ben eyitdüm: “ Ey pehlivān bir def‘a ben seni başup yine ‘afv eyledüm. Saña daḥı mürüvvettir ki beni ‘afv eylesesin.” Ol daḥı inşāf eyleyüp beni şalıvirdi. Tekrār bir daḥı birbirimiz ile tutuşup ol beni süridi. Ve ben anı aḥir mağlūbiyyetden dil-i pūr-ḥazānim gam-gīn u münkesir olmağla baña yine ğālib olup altına aldı. Ve göğsüm üzerine çıkup hançeri boğazımda ḳodı. Ben eyitdüm: “ Yā yigit bir def‘a ben seni ‘afv eyledüm ve bir def‘a sen beni mürüvvet degil midir ki benim üzerime bir daḥı ‘afv eylemekle tefazżul eylesesin.” Ol daḥı inşāf u mürüvvet eyleyüp yine ‘afv eyledi. Tekrār kalkup yine şarıldım. Ve ḳuvvet u maḳdūrum **(32-a)** şarf u iḳdām-ı tām ile ihtimām eyledüm. Mümkün olmayup tekrār beni yine altına aldı. Ve eyitdī ki : “ Ey merd-i ḥayyāl ben seni bildüm ki Baṭṭālsın bu def‘a seni helāk u diyār-ı Rūmı keyd ü mekrden ḥalās u pāk eyleyeyüm.” Ben eyitdüm: “*Kelle inşā’e rabbi lem taḳdir ‘alā ḫalike*” ¹⁷⁷ya‘nī Rabbim benim¹⁷⁸ ḳatl olundıgum dilemezse sen beni ḳatl eylemege ḳādir degilsin” didigümde ol kāfir-i gümrāh u mel‘ūn bī-āgāh :   ¹⁷⁹ya‘nī Rabbūne di seni benden kurtarsın diyü kelām-ı nā-sezāya cesāret ve hançerin çeküp beni ḳatle ḳaşd u ‘azīmet eyledi. Vaḳtā kim hançer-i ser-tīzin ḥulḳūmuma vaż‘ itmege ḳarīb oldı. Nā-gāh ol Ḳahhār-ı zū’l-Celāl u Ḳādir u lā-yezāl emriyle refīḳ-i şefīḳūm olan sa‘īd u şehīd **(32-b)** maḳtūlen yaturken ḥayyen ḳā’im olup tīğini ‘uryān idüp ḳaldırdı. Ve ol mel‘ūnuñ eñsesinden eyle bir tīg urdı kim başı ve elinde olan hançeri yere düşüp cān-ı ḥabīşi nār-ı caḥīme revān oldı. Anı gördüm ki ol şehīd ḳā’im ve elinde tīgi ‘uryān oldıgı ḥālde āvāz-ı bülend u zeban-ı faşīḥle bu āyet-i kerīmeyi ḳırā‘at eyledi: “ ¹⁸⁰ El-āyet vaḳtā kim bu āyet-i kerimeyi tamām eyledi. Yine ke’l-evvel meyyiten düşdi. Ben bu ḥāle ḥayrān ve Ḥālīḳ-ı

¹⁷⁷ Hayır, şayet Rabbim dilerse senin buna gücün yetmez.

¹⁷⁸ Rabbim benim: beni rabbim İ.

¹⁷⁹ Rabbine söyle de beni senden engellesin.

¹⁸⁰ (*Kur’ân-ı Kerîm*, Âli-İmrân, 3/169-170-171).

kevn ü mekân dergâhına şükr-i bî-pâyân eyledüm diyü naql u taqrîr eyleyüp Hârünü'r-Reşîd dahı bu hikâyet-i garîbeti'l-âsârı gûş-ı cânla istimâ' ve tahrîrine işâret eyledigi yâdigâr-ı cihân u 'ibret-nümâ-yı âdemiyan ola. İmdi (33-a) ol Hâzret-i Vâhibü'l-'aţâyâ rûz-ı cezâda şühedâyı şeş hâşşa ile ser-firâz eylese gerekdir. **Hâşşa-i Evvel** ibtidâ anlar mağfûr olup, **Hâşşa-i düvüm** kable'l-hurûc mine'd-dünyâ müşâhede-i maķâm-ı uķbâ eyleyeler. **Hâşşa-i Sivüm** 'azâb-ı kabrden berzâh-ı rûz-ı cezâdan emîn olup, **Hâşşa-i Çârüm** başlarına birer tâc-ı vakâr urıla ki bir yâķütü bu dünyâdan nice kerrât zîbâ ola. **Hâşşa-i Pencüm** be-her şehîde yetmiş ikişer hûrî tezvîc oluna ki hûsn ü cemâlde her biri nâdire-i cinân ola. **Hâşşa-i Şeşüm** be-her şehîd hîş ü akrabâsından yetmiş nefer müsteħak-ı 'azâb-ı düzaķ olmuş 'uşâta şefâ'at eyleyüp dâr-ı na'îme idhâle bādî olalar. Hâşıl-ı kelâm bu tâife-i celîl (33-b) ü'ş-şâna rûz-ı cezâda ţaraf-ı Hâzret-i Vâhibü'l-'aţâyâ celle zikreden olan en'âm u fażl u ihsân kâbil-i ta'bîr u beyân olmadıĝından nâşî Cenâb-ı Hâzret-i Kibriyâ 'azze ismuhudan ricâ vü temennâ ideler ki bizi bir dahı dâr-ı dünyâyâ irsâl eyleyüp a'dâ'-i dîn ile kıtâl u mertebe-i şehâdete irtihâl eyleyelüm. Bu ĥod-maĥall nitekim seyyid-i sâdâtü'l-'Arab ve'l-'Acem şalla'llâhu te'âlâ 'aleyhi ve sellem bu ĥadîş-i şaĥîhinde buyurur: ¹⁸¹ Kezâ fî *Şir'atü'l-İslâm* bu tâife-i Celîlü'ş-şâna rûz-ı cezâda olan fażl u 'aţâyâdan mâ-'adâ şehâdetleri ĥâlinde olan i'zâz u ikrâm kâbil-i taqrîr (34-a) u beyân degildir. Yessir nâllah te'âlâ ve iyyâķüm min luţfihe'l-cezîl nitekim *Ġaniyyetü'l-mütte'iz*inde meşûrdur ki mübâriz-i ehl-i İslâmıdan elli nefer ĝâzî Tarsûsdan Rûma ĝazâ niyyetiyle 'azm-i râh idüp nâ-gâh küffârdan bir ĝürûh-ı enbûhe rast geldiler. Tarafeynden şâflar bağlayup yek-â-yek cenge iķdâm ve dîn-i mübîn uĝrına fî-sebîli'l-lâh ĝazâyâ ihtimâm itdiler. Ol elli nefer ĝâzînüñ içlerinden bir şaĥîb-hûşı bu hikâyet-i şaĥîĥatü'l-iĥbârı eyle naql u taqrîr eyledi ki nâ-gâh benüm çeşm-i cihân-bînimden perde-i ĝaflet ref' olunup beyne's-semâ ve'l-arz bir minber mevzû' gördüm. Elli dereceye taķsîm olunmuş her derecenüñ üstünde hûr-i 'ayndan iki zevce gördüm. Her

¹⁸¹ Hadis-i şerif. “Cennete giren hiçbir kimse tekrar dünyaya dönmeyi arzu etmez. Yalnız şehit bundan hariçtir. Çünkü tekrar dünyaya dönüp gördüğü ikramdan dolayı tekrar şehit olmayı arzular.” Buhârî, cihâd, hadis no:21.

ikisinüñ yanında (34-b) cennet hüllelerinden birer kefen ve micmer u gül-âbdân gördüm. Vaktâ kim bizden birimiz şehîd olsa iki hür-i ‘ayn bir dereceden nüzûl idüp anı ğasl u taḥhîr u şemâ’im-i¹⁸² ṭayyibâtla taṭyîb u teşmîm ve techîz u tekfîn idüp maḳâm-ı a‘lâ’ya ref‘ iderler. Bizim ḥod ol gürûh-ı küffâr ile yek-â-yek cengimiz mütemâdî olup mertebe-i şehâdete vâşıl olanımız bu ḥâl üzere maḳâm-ı a‘lâya nâ’il oldılar. Ḥattâ refîklerimizden kırk toḳuz nefer kimesne bu rütbe-i ‘âliyeyi iḥrâz itdiler. Ancak yalnız ben ḳaldım ve bir derecede iki hür-i ‘ayn ḳaldı. Bu ḥâli müşâhede itdigimüñ şafâsından derûnım sürûr-ı selvet ve ḥużûr-ı rāḥat ile ṭoldı. Nevbet-i şehâdet baña geldi diyü muntazır oldum. Ol ḥâlde iken nâ-gāḥ (35-a) Rûmîlerden biri benim önime gelüp silâḥını ilḳâ ve benden telḳîn-i şehâdet ṭaleb itdi. Ben daḥı aña ta‘lîm-i şehâdet ve telḳîn-i dîn ü millet eyleyüp sebeb-i İslâmından su’âl eyledüm. Ol eyitdi : “Sizüñ ḳıtâl üzerine şabrınız sebep oldı ki biz gürûh-ı enbûhe ve siz şirzime-i ḳalîle idiñiz ki bize muḳâbil olup bünyân-ı merşûş gibi yeriñizde şâbit u ḳâ’im oldıñız. Ḥattâ cümleñiz ḳatl olunınca ceng idüp firâr itmediñiz. Baña daḥı hidâyet-i ezeliyye yetişdi. Bildim ki dîniñiz ḥaḳ dînidir. Ve âḥiretde mertebemiz ‘âlî ve meskeniñiz Firdevs-i berîn ve zevcâtıñız hür-i ‘ayndir. Anuñçün İslâma geldüm” didi. Ve benden izn alup kendüsin Rûm askerine urdı. Ve anları târ u mâr¹⁸³ eyledi. Tekrâr yine cem‘ (35-b) olup ğayret u ḥamiyyet eylediler. Ve ol mübârizi ortaya alup şehîd etdiler. Pes ol maḳâm-ı ‘âlîde bâḳî ḳalan bir dereceden ol iki hür-i ‘ayn der-ḥâl nâzil olup anı ğasl u taḥhîr u revâyiḥ-i fevâ’ih-i ṭayyibâtla taṭyîb u tebhîr¹⁸⁴ ve techîz u tekfîn eyleyüp maḳâm-ı a‘lâ’ya ref‘ itdiler. “Benim ol ḥasretle ḥâlim digergün oldı” didi. İmdi şehâdet-i sa‘âdet-i ebediyye ve siyâdet-i sermediyye oldıḡı muḥaḳḳaḳdır¹⁸⁵. Niyyeti fî-sebîli’l-lâḥ olıcaḳ¹⁸⁶ ‘iyâzen billâḥ te‘âlâ niyet-i fâside ve ḥayâl-i bâṭıla ki riyâ vü sum‘a vü ‘aceb ve kibr ü ğurûr¹⁸⁷. Ve ṭaleb-i cāḥ u riyâset u ser-ver gibi a‘mâl-i şâlihâyı ibṭâl idüp mertebe-i şehâdete îşâl u irtihâle mânî‘ olur. Nitekim Ḥazret-i server-i enbiyâ şalavātu’llahi ‘aleyhi

¹⁸² Şemâ’im: şemâyim İ.

¹⁸³ târ u mâr: perâkende u perişan İ.

¹⁸⁴ Tebhîr: bu kelime İ’de tebhîr şeklinde yazılmıştır.

¹⁸⁵ oldıḡı muḥaḳḳaḳdır: olup İ.

¹⁸⁶ Şâhib-i nâ’il derecât-ı ‘âliyât olmak muḥaḳḳaḳdır: + İ.

¹⁸⁷ ‘aceb ve kibr ü ğurûr: ‘aceb u ğurûr İ.

veselleme buyurur : “Ekşer-i şühedā-i ümmeti (36-a) aşhābü’l-ferş ü Rabb-i katīl-i beyn-i şaffeyn Allāh-ı a’lem kezā fī ‘*Avārifü’l-Me’ārif bāb-ı rābi*’ bā’ış-i nuşret olan da’vāt-ı me’sūrātı beyān ider. İmdi ‘āzim-i şırāt-ı müstaķīm olan ğuzāt-ı Müslimīne ba’de tezkiyetü’n- nefş lā-büd ü lāzımdır ki da’vāt-ı me’sūrātdan ba’zı ed’iyyeye müdāvemet u mülāzemet eyleyeler. Nitekim rivāyet-i şahīḥa üzere *Fātihü’l-Ebyāt* nām kitābda meşṭūr u mezkūrdur ki ke-mā rū-yı an

Ali Bin Ebā Ṭālib kerrema’llāhu veche ḳālu rāyetü’l-ḥazar fī’l-menām ḳable bedru fe-kültü lehü ‘allemini şey’en enşar bihi ‘ale’l-a’dā’ fe-ḳāle: “Yā hüve, yā men hüve yā men lā hüve illā hüve” fe-lemmā **اجبت** ḳaşaştühā ‘alā Resūlu’llāh şalla’llāhu te’ālā ‘aleyhi ve selllem fe-ḳāle lī yā ‘aliyyü ‘allemtü’l-isme’l-a’zam ve ruviye ḳara’e yevme bedrin “**يا هو يا من هو يا من لا هو الا هو انصرنا على القوم الكافرين**”¹⁸⁸ fe-lemmā feraḡa (36-b) ḳāle: “**يا هو يا من هو يا من لا هو الا هو انصرنا على القوم الكافرين**” ve didi kāne ‘Alī kerrema’llāhu veche yeḳüle zalike yevm-i şaffeyn-i fe ḳitāl lihi emīrū’l-mū’minīn mā hazāu’l-kināyāt ḳāle ismü Allāhu’l-‘āzim ü ‘imādū’t-tevhīd. Ey Ṭālib-i esrār-ı hüviyyet egerçi Hū ism-i a’zamdır. Lākin mücerred melfūz olan ve evhā degil belki hüviyyet muṭālaḳaya ism ü işāret oldığı i’tibārla pes, sen ey zākir-i Hū hüviyyetü’l-hayyede ḡāfil olduḡuñ ḥālde nām-ı Hūya ḳāni’ olsañ ve bu iki ḥarf-i dā’im zikr ḳılsañ ne ifāde ider. Belki ‘ömr-i nefīsüñ yabāna gider. Ne’am min vech zikr-i lafz fā’ide ider. Eger ol ismden bir fikr ü bir ḥayāl tevellüd idüp ol mezkūr olan ismüñ müsemmasını ṭaleb ḳılursa ve müsemma ḥayāliyle zākir olursa (37-a) nitekim Ḥazret-i Monlā Celāleddīn Ḳuddisa’llāhu te’ālā sırrıhu **Meşnevī-i Şerīf**inde buyurur **Meşnevī**:

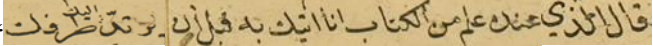
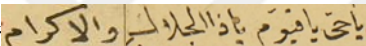
Ez şıfat ve’z nām çe zāyed ḥayāl

V’ān hayāleş hest dellāl-i vişāl

Neşr¹⁸⁹: Bu beyt-i şerīfün ma’nā-yı laṭīfi oldur ki şıfatdan ve nāmdan ne ṭoḡar ḥayāl ṭoḡar. Meşelā Allāh Cenāb-ı Ḥaḳḳa ‘ilm gibidir, ve şıfatı luṭf u kerem gibidir. Ya’nī bir kimse bu ism-i şıfatları ki zikr eyleye ol zākire andan bir ḥayāl tevellüd ider ki ol ḥayāl-i dellāl-i

¹⁸⁸ “ De ki: “O, Allah’tır, bir tektir.” (*Kur’ân-ı Kerīm*, İhlās, 112/1).

¹⁸⁹ Neşr: -İ.

vişāl olur. Ve dağı ism-i a‘zam için rivāyāt-ı keşīre vārid olmuştur. Nitekim *Tefsīr-i ‘Uyūn*da bu āyet-i kerīmenin tefsirinde mezkūrdur ki Cenāb-ı Kibriyā **Āsaf bin Berahyā** hakkında buyurur: ¹⁹⁰ el-āyet (37-b) vaktākim Hāzret-i Süleymān nebī ‘aleyhi’s-selām vāşıta-i Hūdhūd ile keyfiyyet-i ‘arş-ı Belkısı vākıf olduysa Sabā mülkünden tūrfetü’l-‘aynda hūzūr-ı ‘izzetine gelmesini murād eyledikde, “ Kimdir benim a‘vān u itbā’ımdan ki ‘arş-ı Belkısı bu anda benim hūzūrıma getüre” diyü hūṭāb itdikde kitāb-ı mübīnden kātında ‘ilm olan **Āsaf bin Berahyā** “Ben ol ‘arşı saña tūrfetü’l-‘ayn içinde¹⁹¹ getüreyim” diyüp yum gözüñ didi yumdı ve aç didi açup ‘arş-ı Belkısı hūzūrunda gördi ki ol hīnde anlaruñ meskeni Kuds-i şerīf olup Sabā mülkünden ol diyāra kırk günlük ve yāhūd bir rivāyetde otuz günlük¹⁹² yol ola. **Āsaf bin Berahyā**nuñ bu hārik-i ‘āde olan fi’le iktidārı dā’imā ism-i a‘zāma meşgūl idi ki ol ism-i şerīf (38-a) budur: ¹⁹³ kezā fī *Tefsīr-i ‘Uyūn*¹⁹⁴ ve dağı Esmāu’l-Hüsnā şerhinde mezkūrdur ki bir kimesne şerāyiṭiyle beher yevm-i Uṭārid yāhūd mirriḥ sā’atinde Esmāu’l- Hüsnādan *Yā Mālikū’l-Mülk* ism-i şerīfinde toḡsan bir kere¹⁹⁵ müdāvemet eylese hāşşası budur ki heft kişverde kahrāmān¹⁹⁶ olup ‘ālemde olan cemī‘ şāhān aña muṭī‘ u münkād ve emrine fermān-ber olalar ve cümle cihānı kefine ala ki pādīşāh-ı İslām u zillu’llāh-ı fi’l-‘arż ‘ale’l-enām hāzretlerine münāsibdir. Ve dağı bir kimesne beher yevm-i sā’āt-i mirrīḥde üç yüz altmış altı kerre *Yā Kāhhār* ismine müdāvemet eylese a‘dā-yı dīni bi’l-cümle kahr ola. Ve dağı bir kimesne beher yevm-i sā’āt-i zührede yedi yüz yedi def‘a *Yā Vārīs*¹⁹⁷ (38-b) ismine müdāvemet eylese ‘ākıbet her hūşūşda a‘dāsına gālīb olup ve devlet ü nuşret aña yüz tūtup cemī‘an kām u ārzūsı ve cümle dünyānuñ varı taht-ı yedinde olup āhireti dağı ma‘mūr ola. Ve dağı *Tefsīr-i Kāḍi*

¹⁹⁰ “ Kitaptan bilgisi olan biri, “ Ben onu, gözünü kapayıp açmadan önce sana getiririm” dedi. Süleyman tahtı yanında” (*Kur’ân-ı Kerīm*, Neml, 27/40).

¹⁹¹ Tūrfetü’l-‘ayn içinde: tūrfetü’l-‘aynda İ.

¹⁹² ve yāhūd bir rivāyetde otuz günlük: -İ.

¹⁹³ Sabah namazının sūneti ile farzı arasında okunacak dua.

¹⁹⁴ kezā fī *Tefsīr-i ‘Uyūn*: -İ.

¹⁹⁵ kere: kerre: İ.

¹⁹⁶ “Kahrāmān” kelimesindeki nun harfī İ nüshasında silinmiştir.

¹⁹⁷ İ nüshasında kelimenin yanına kırmızı mürekkep ve arapça rakamlar ile yedi yüz yedi sayısı yazılmıştır.

Beydāvī'de meşûr u mezkûrdur ki¹⁹⁸ ani'n-nebiyyi şalla'llāhu te'ālā 'aleyhi ve sellem men karra' şüretü'l-Feth şehede ma' fe kâne mā kâne resûlu'llah feth-i Mekke ya'nî ol çar-bâliş-nişîn-i eyvân-ı ıstıfâ Şalavātu'llāhi 'aleyhi ve selleme buyurur ki: "Bir kimesne sûre-i Fethi kırâ'at eylese hemân Hâzret-i resûlu'llāh ile ma'a feth-i Mekke'de hâzır olmuş gibidir." Ve yine *Tefsîr-i Kâdî Beydāvî*'de mezkûrdur ki bir kimesne İzâ-câe sûresin kırâ'at eylese yevm-i feth-i Mekke'de Hâzret-i Muhammed 'aleyhi efđalü's-şalavâtla ma'â hâzır olmuş (39-a) gibidir. Nitekim buyurur: Men kıra'i sûrete İzâ-câe u'ṭiye mine'l-ecr ke-men şehide ma'a Muhammed şallallāhu te'ālā¹⁹⁹ 'aleyhi ve sellem yevm-i feth-i Mekke imdi sûre-i Feth ile sûre-i Naşruñ müdâvemet kırâ'atlerinde havaşş-ı keşîre ve fezâ'il-i 'azîme vardır. **Münâcât:**

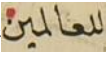
Ey bâr-i Hüdâ, v'ey şâhibü'l 'azze ve'l-Kibriyâ,

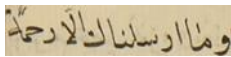
Ey Hayy ü dâna ,v'ey Kayyûm-ı tuvânâ ,

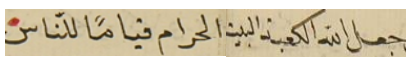
Yâ müfettihe'l-ebvâb ü yâ müsebbibü'l-esbâb,

Yâ kâziye'l hâcât ü yâ mucîbü'd-de'avât,

Biz 'âciz u bî-dermân ve âlûde-i zunûb u 'işyân.

Kullaruñ ol sultân-ı 'âlî-şānuñ ümmetlerindeniz ki anuñ şān-ı şerîfinde

 ²⁰⁰ buyurduḡ. Ol vücûd-ı şerîfûñ âb-ı rû-yı hürmetine. Ve dahı “

 ²⁰¹ buyurduḡuñ (39-b) Beyt-i harâm hürmetine İlâhî

kâmilü'l-'ayâr olan kulüb hürmetine. Ve firdevs-i cinânda olan hür u kuşûr 'izzetine ve insân-ı muhkem-îmân u îkân hürmetine. Ve tarîḡ-i şavâbda mühtedî olan ehl-i istikâmet hürmetine. Ve 'atebe-i faḡr u fenâda 'anâ çeküp ğinâ şeklin gösteren ehl-i mücâhede 'izzetine zâlimlerden mazlûmlaruñ haḡḡını hâlâş iden perverdigârsın 'ilmüñ kâşif-i esrârdır. Ve keremüñ merhem-i cerâḡat-füccârdır. İlâhî bizim cürm u 'işyânımıza, ve

¹⁹⁸ meşûr u mezkûrdur ki: meşûrdur ki İ.

¹⁹⁹ te'ālâ: -İ.

²⁰⁰ (*Kur'ân-ı Kerîm*, Enbiyâ, 21/107).

²⁰¹ “Allah; Ka'be'yi, o saygıdeğer evi, insanlar için bir durak kıldı.” (*Kur'ân-ı Kerîm*, Mâide, 5/97).

taķşīrāt-ı noķşānımıza bakmayup, ²⁰² «الله ولي الذين امنوا يخرجهم من الظلمات الى النور»
 buyurduġuñ mü'min ü muvaħħid kullaruñı dā'imā mansūr u muẓaffer, ²⁰³ «ان الله كان لكا نرين»
 buyurduġuñ a'dālarıñı²⁰⁴ maķhūr u müdemmer eyleyüp bunca māh u
 sāl (40-a) envā'-ı elvān-ı küfr ile²⁰⁵ māl-ā-māl olan kenā'is²⁰⁶ü biya'ların «من امن بالله»
 buyurduġuñ üzre me'ābid-i ehl-i tevħīd u ĩmān idivir. Bi-luţfuñ yā
 Laţīf ve bi-keremüñ yā Kerīm, ve bi-nuşretüñ²⁰⁸ yā Naşır, ve bi-'izzetüñ²⁰⁹ yā 'Azīz, ve
 bi-kudretüñ yā Kādir, āmīn bi-ħurmeti seyyide'l-mürselīn, ve bi-ħurmeti kelāmuñ el-
 Kādīm. **Bāb-ı hāmis** kal'a-i Kāndiyenüñ fethi ve muķaddimātı beyānındadır.
 Nüvīsendedgān-ı vaķā'i²¹⁰ aħbār ve muħarrirān-ı tevārīḥ u āsār ḥarā'id-i²¹¹ cera'id-i aħbāra
 ḥacle-i ḥayālde bu zīverle ārāyiş u 'arā'iş nefā'is-i āsāra mannaşa-i maķālde bu zīb u ferle
 nümā'iş²¹² virirler ki selāṭīn-i ḥavāķīn-i güzeşteġān-i'izāmü'l-'Oşmān enārallāh-ı
 berāhinehüm ḥazarātından çihil-sāl (40-b) taht-nişīn-i salţanat-ı 'Oşmāniyān olan cennet-
 mekān firdevs-āşiyān merḥūm u maġfūrleh Ġāzī Sulţān Mehemmed Hān 'aleyhi'r-
 raḥmetu ve'l-ġufrān ki āstāne-i āsmān-medārında selāṭīn-i nāmdār ġulām-ı ḥalka-be-ġuş
 ve 'atebe-i 'aliyye-i gerdün-iķtidārında ḥavāķīn-i kāmķār ḥuddām-ı ġāşiye-i ber-düş
 olmuşıdı. **Nāzm**²¹³:

Ferīdün-ḥaşmet u Dārā-şalābet

Senüñdür şevket u Cemşīd-heybet

²⁰² “Allah iman edenlerin dostudur. Onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır.” (*Kur'ân-ı Kerīm*, Bakara, 2/257).

²⁰³ “Allah da kâfirlerin düşmanıdır.” (*Kur'ân-ı Kerīm*, Bakara, 2/98).

²⁰⁴ a'dālarıñı: a'dāları

²⁰⁵ Kefere ile: kefare vü dālāl ile İ.

²⁰⁶ Kenā'is: kenāyis İ.

²⁰⁷ “Allah'ın mescitlerini ancak Allah'a inananlar imar ederler.” (*Kur'ân-ı Kerīm*, Tevbe, 9/ 18).

²⁰⁸ Nuşretiñ : naşrıñ İ.

²⁰⁹ 'izzetiñ: 'azziñ İ.

²¹⁰ Nüvīsendedgān-ı vaķā'i': nüvīsendedgān-ı vaķāyi' İ.

²¹¹ Ḥarā'id: ḥarāyid İ.

²¹² Nümā'iş: nümāyiş İ.

²¹³ Nāzm: - Ç.

Nesr: Hāşiye bisāt-ı devlet-i rüz-efzünü hemîşe vüzerā-yı şāhib-rāy ve umerā-yı leşker-ārā'ile²¹⁴ ārāste vü pāy-ı taht-ı āsmān-pāye-i hümayūnı hemvāre fużalā-yı fazīlet-perver ve hūkemā-yı hūnerver-i naşīhat-güsterle pīrāste ve hizānesi envā'ı cevāhir u ecnās-nukūd-ı vāfirle meşhūn u leşker-i cerrār-ı pūr-şalābeti **(41-a)** hadd u hisābdan ve fe-zālik-i şümārdan bīrūn idi. Ol pādīşāh-ı şāhib-i intibāhuñ ve şehin-şāh-ı felek-bār-gāhuñ dergāh-ı ma'delet-penāhında melek-nihād u āşaf-nejād, ra'ıyyet-perver, ve merhāmet-güster bir vezīr-i cihān-gīr ve muşīr-i şāhīb-i tedbīri vār idi ki re'y-i 'ālem-ārāsı şem'-i şebistān-ı memleket, ve fikr-i kişver-küşāsı hallāl-i müşkilāt-ı saltanat idi. **Müfred**²¹⁵ çü re'y-i hürde-dān-ı der-kār bestī biñ tedbīr şad-leşker şikestī

Nesr: Tünd-bād-ı şarşar-ı siyāseti bīh-i bünyād-ı zulm u bī-dādı ber-bād itmişidi. Ve tedbīr-i umūr ve zabt-ı şuğūr ve kıyām-ı muşālīh-i cumhurda şahā'if-ārā-yı Āşaf Berahyāya haṭ-ı hıṭā çekmişidi. Çün anuñ re'y-i hucestesiyile nizām-kār **(41-b)** memālik-i intizāmı revnaḡ-tamām ve bāzār-ı mehāmm-ı ḡalā'ik-i²¹⁶ revāc-ı mā-lā-keḡām bulmuşidi. Ber-ḡasbe'l-esmā'-i tenezzül mine's-semā'-i Fāzıl Aḡmed Paşa aña nām olmuşidi. Ol şehin-şāh-ı behişt-āşiyān a'nī Ġāzī Sultān Mehemed Hān küllü emrin zī-balin belki cüz'ī aḡvālde re'y-i 'ālem-ārā-yı Fāzıl Aḡmed Paşa'ya mūrāca'at buyurup ne andan icāzetsiz meyl-i dīvān-ı bezm ve ne anuñla meşveretsiz 'azm-i meydān-ı rezm eylerdi. Ve çün vüzerā-yı şāhib-i rāy-ı memālik-ārā mūcibāt-ı fethū'l-bāb-ı mevāhib-i İlāhi ve ümārāt-ı devām-ı devlet-i şehin-şāhī ve delā'il-i esās-ı cihāndārı ve 'alā'im²¹⁷-i şebāt-ı ḡaşmet-i kām-kāridir. Lā-cerem selāṭīn-i cihān ki fi'l-ḡaḡkīka esāṭīn-i bünyān-ı zemīn ü zamāndır. Vācibdir ki **(42-a)** ḡall-i mu'ānid-i mūhimmāt-ı memleket ve feth-i meḡālīd-i mūhimmāt-ı saltanatda ve hengām-ı nizām-ı umūr u kıyām-ı mehāmm-ı cumhūrda 'ulemā-yı ḡabīrleruñ vüzerā-yı şāḡīb-ı²¹⁸ zamīrleruñ tedbīr-i işābet-peżīrlerine mūrāca'at buyurup

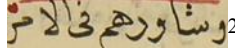
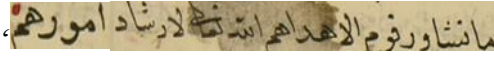
²¹⁴ Ārā'la: ārāyla İ.

²¹⁵ Müfred: Nazm İ.

²¹⁶ ḡalā'ik: ḡalāyık İ.

²¹⁷ 'alā'im: 'alāyim İ.

²¹⁸ Şāḡīb: şā'ib İ.

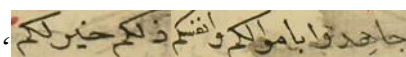
be-ḥükm ²¹⁹ ḳadem-i muşāvereti cādde-i mübāşeretden münḥarif ḳılmayalar. Tā ki ber-müceb-i ²²⁰netā'ic-i²²¹ efkār-ı isabet-şi'ār u nesā'ic²²²-ārā-yı memleket-ārāları muḳterin-i şalāḥ-ı ehl-i 'ālim ve mutaẓammın-ı nıẓām-ı aḥvāl benī ādem ola. **Nazm:**

‘Aleyke’l-meşvereti fi’l-mu‘dilāt

Fe-‘aḳilāne ḥayri mine’l-vāḥid

Velevlā et-te‘āvenü lem yestaḳım

Umürü’l-ma‘īşeti lil-ḳādehi

²²³Felā-cerem ol şehriyār-ı kerīmü’l-ḥiṣāl Ḥazret-i **(42-b)** Hudā-yı zü’l-Celāl u vāhibü’l-‘atāyā ve’l-āmāl dergāh-ı ‘ālīsine rūy-māl idüp ²²⁴ „mubteḡāsınca ‘ināyet-i bī-ḡāyet-i İlāhiyye’ye tevekkül ve ḥazret-i seyyidü’r-rusül şalavātu’llāhi ‘aleyhi ve selleme mu‘cizāt-ı keşīretü’l- berekātına tevessül ile “
²²⁵ naşş-ı şerīfinüñ feḥvā-yı sa‘ādet-i ihtivāsından ḥişşe-dār olmak ümniyyesiyle ²²⁶ emrine imtişālen ḡazā vü cihāda ‘azm u niyyet idüp küffār-ı füccār ve ṭā’ife-i eşrārdan risālet-i ḥazret-i seyyidü’l-kevneyni²²⁷ inkār ile me’nūs ve ḍalālet u tuḡyānla ṭarīḳ-i hidāyetden me’yūs cumhūr-ı Venedik-i menḥūsa muntelib **(43-a)** muḳaddemā Ḥanya ve Resimo nām iki ḳal‘ası ehl-i İslāma naşīb olup cezīre-i Girīdde düşmen-i rü-siyāhuñ baḳıyyetü’s-

²¹⁹ (Kur’ân-ı Kerîm, Âl-i İmrân, 3/159).

²²⁰ Hadis-i şerif. “ İstişare eden hiçbir topluluk olmasın ki Yüce Allah işlerinde onları en iyi yola iletmesin.”

Beyhâki, cild,3, s.357.

²²¹ Netā’ic: netāyic İ.

²²² Nesā’ic: nesāyic İ.

²²³ Neşr: + İ.

²²⁴ “ Karar verip azmettin mi, artık Allah’a tevekkül et.” (Kur’ân-ı Kerîm, Âl-i İmrân, 3/159).

²²⁵ (Kur’ân-ı Kerîm, Saf, 61/4).

²²⁶ (Kur’ân-ı Kerîm, Tevbe, 9/41).

²²⁷ ḥazret-i seyyidü’l-kevneyni: ḥazret-i seyyidü’l kevneyn ‘aleyhi efḍalü’s-şalavātu İ.

süyüfî tehaşşun eylediği²²⁸ Kandiye kal'ası ki iki def'a serdâr-ı şâhib-vakâr ile muhâşara olunup mevânî' sebebiyle ellerinde kalmış idi. Feth u teshîrine 'inân-ı 'azîmet-i şâhânesin ma'tûf u hamiyyet-i şevket-i pâdişâhânesin maşrûf kılup mütevekkilen 'alellâhü'l-fettâh râyât-ı zafer-necâh ve elviye-i nuşret-riyâh ile²²⁹ vezîr-i müşârün-ileyh 'asâkir-i encüm-şümâr-ı 'adû-şikâr ile donanma-yı hümayun-sefînelerine girüp biñ yetmiş yedi cemâziye'l-evveliyelerini²³⁰ beşinci günü cezîre-i Girîde vâşıl ve Hanya kal'asına dâhil olup hengâm-ı şitâ **(43-b)** güzêrân²³¹ idince anda mekş u ârâm idüp ve nakli müte'assir u müte'azzir iri toplar dökmek için mahşûr olacak kal'a muqâbelesinde müceddeden tobb-hâne binâ olunup ve âlât-ı muhâşara bi't-tamâm hâzır olındıktan soñra sene-i mezbûre zî'l-ka'desiniñ yigirmi ikinci günü müşârün-ileyh vezîr-i a'zam Hanya'dan kalkup sefer-i hümayûna me'mûr olan vüzerâ-yı 'izâm ve mîr-i mîrân-ı fehham u ümerâ-yı kirâm, ve altı bölük halkı ve dergâh-ı 'âlî yeniçerileri ve 'umûmen kapu kulları ve bi'l-cümle eyâlet-i Rûmili ve Anañolı 'askerleri ve me'mûr olan Mışır u Şam kulları ile tuğlar u sancak u 'alemler kaldırıp tabl u zurnâ vü nefîr avâzesin peyveste iderek fevc fevc yürüyüp 'azm-i râh itdiler. Günlerde **(44-a)** bir gün leb-i deryâda vâkî' niçe şehr-i Rûsînin ceng-i bî-kârı²³² derkâr olıcağ hîyel-i harb-i kârzâr²³³ ile dâ'iren mâ-dâr-ı muhkem u üstüvâr bir tılsım-ı düşvâr olup tedbîr-i teshîri²³⁴ hayret-fezâ-yı 'uqûl olan Kandiye kal'ası muqâbelesine²³⁵ alay alay, mevc mevc gelüp nüzûl itdiler. At sehîlinden ve tabl u nefîr âvâzesinden küh-ı hāmūn²³⁶ velvelesâ olmağla küffârūñ derûnına ru'b müstevlî olmağın²³⁷ vücûdları sıtmalu odları şatmalu oldu. Bu tarafdan vezîr-i müşârün ileyh dahı emr eyledi. Otağ u hayme vü sâye-bânlar qurup qondılar. **Beyt :**

²²⁸ tehaşşun eylediği : tehaşşun itdikleri İ.

²²⁹ Nuşret-riyâh ile: nuşret-riyâhla İ.

²³⁰ cemâziye'l-evveliyelerini: cemâziye'l-evveliniñ İ.

²³¹ Güzêrân: güzâr İ.

²³² Ceng-i bî-kârı: ceng u bî-kâr İ.

²³³ Hîyel-i harb-i kârzâr: hîyel u harb u kârzâr İ.

²³⁴ Tedbîr-i teshîri: tedbîr u teshîri İ.

²³⁵ muqâbelesine: muqâbelesinde İ.

²³⁶ küh hāmūn: küh u hāmūn İ.

²³⁷ olmağın: olub İ.

Buyurdi kındılar bir hoş mekāna

Ki zībālıkda beñzerdi cināna

Dīger: Girifte ser-ā-ser hıyām u sipāh

Heme kūh u şahrā der-ān ‘arşagāh

²³⁸Bu dāstān-ı **(44-b)** dil-sitān rivāyetine āgāz iden merd-i sūhan-sāz²³⁹ eydür. Ol vezir-i ‘ākıl vaqtā kim otağına nāzil olduḡda rūy-ı tazarru‘ı seccāde-i niyāza koyup dergāh-ı kādıyū’l-hācāta tazarru‘ u zārī ile nāle-künān u naşr-cūyān. **Münācāt:**

Ey nıgeh-dārende-i arz u semā

Naşr u avnuñ baña eyle reh-nümā

Neşr: Diyü münācātdan soñra emr eyledi. Sene-i mezbūre zi’l-ħıccesinüñ ikinci günü idi ki üç koldan metrīse girilüp muhāşara vü ḡal‘a-küb u ra‘d-āşüb toplar yerlü yerine ḡonulmak ile ceng ü ħarbe mübāşeret olunup neheng-āheng toplar ile der u dīvār-ı ħışārı küffāruñ başına teng ve ħumpāra vü tüfenk ile īşāl-i cām-ı merg iderek metris yolları yüridülüp düşman-ı pür-ħıyel lağımlar i‘māle götürdüḡi maħalle varıldıḡda miyān-ı **(45-a)** İslāmiyānda olan naḡḡābān-ı Ferhād-ı fen daḡı ibtāle keyd-i düşmān içün lağımlar i‘māl idüp ḡarafeynden atıldıḡca ve ‘arşa-i kārzār “بِجُودِ بِنُزُولِ الْأَرْضِ غَيْرِ الْأَرْضِ”²⁴⁰ mişdāk-ı kerīmine nümūdār olduḡca fi’l-ħāl ‘asker-i ferḡunde-fāl atılan yerlere yerleşerek ve gün-be-gün iştıḡāl-i nevā’ir-i ħarb u kıtāl ile ilerü giderek ħandaḡ başında vāḡı‘ ḡal‘a mişāl olan tabyasınuñ ħandaḡına varıldıḡda ħandaḡında ve eger tabyasına el urılup üzerine çıķılmada erbāb-ı küfr ü ḡalāl ile bī-ħadd ceng u cidāl olunduḡda ħayḡa-i ta‘dāddan bīrūn lağımlar i‘māl olunmaḡla tabyası ma‘dümü’l-eşer olup zemīnini²⁴¹ musaḡḡhar ve ḡal‘a ħandaḡına duḡūl müyesser olduḡda eyyām-ı şitā ħulūl idüp **(45-b)** der u dīvāre vuşūl ve burūc-ı ḡal‘aya duḡūl müte‘assire’l-ħuşūl olmaḡın evvel bahār-ı ħucest- āşāra te’ḡīr

²³⁸ Neşr: + İ.

²³⁹ Sūhan-sāz: sūhan-dān

²⁴⁰ “ O gün yer, başka bir yere” (*Kur’ân-ı Kerīm*, İbrāhîm, 14/48).

²⁴¹ Zemīnini: zemīni İ.

olunup kabza-i teshîre gelen yerlerde ‘asker-i İslâm akdām²⁴²-ı ikdām üzere kıyām idüp
 eyyām-ı şitâda bila-hâ’il üzerlerine nâzil olan berf u bārân ve metrislere revân olan seyl-i
 firāvân meşakkatlerine taḥammül ve bürüdet-i şiddet-i şitâdan şiyâb-i kesb-i şivâba
 terakḳub idüp tazâyîk-i küffâr için metrislerüñ cānib-i yesârı daḥı ki ḳal‘anuñ taraf-ı
 ğarbîsidir deryâ kenârına varınca metrisler ile ihâta olunmak tedârîki görölüp zemîni
 kazılması mümkün olmaz. Sengistân olmağla cümle toprak taşınup ve taşınan toprakla
 metris yolları tertîb ü istîfâ ve cā-be-cā **(46-a)** ḳal‘a ve deryâya havâle toḳ tabyaları binâ
 olup cānib-i şarkîde vâkı‘ Küllük nām maḥalde daḥı deryâ yalıyla metrislere girilmek
 şavâb-dîd-i cumhur-ı ‘asker olmağın anda daḥı Şu Kulesi ve liman ağzın gözedir toḳlar
 vaz‘ olunmak için metîn u muḥkem tabyalar yapılp muḥâşara vakti ḥulûl u mühimmât-ı
 seferiyye cezîreye vuşûl bulduğı ân ‘asker-i zafer-iḳtirân ol tarafından daḥı metrislere girüp
 cānib-i ğarbîde ḳal‘aya muttaşıl olan Kızıl Tabya ve ‘Avrat Tabyasına ve cānib-i şarkîde
 ḳal‘aya muttaşıl Kûm Tabyasına toḳrı metris yolları yürüdölüp düşmen-i bed-fi‘âl sedd-i
 rāh teshîr için i‘māl eyledüğü şaranpolar ve iri ağaçlardan çatılma ḥinzîr ḥāneler **[46-b]**
 Ve müte‘addid tabyalar ve dîvâr şekli envā‘-ı âteş ile âmāde itdigi mişli görölmemiş eşnâf-
 ı ḥiyel-i ḥarbî üzerine varıldıkda ğuzât-ı muvaḥḥidîn ğayret-i dîn-i mübîn idüp ḳaṭ‘ā havf
 u hirās itmediler. Bu dāstân-ı dil-ġîr u ğüftâr-ı bî-naẓîri rivāyet iden üstād-ı şāḥib-dirāyet
 eydür “Vaktâ kim mücāhidîn-i mü‘minîn tabyalara ḳarîb oldukda her tarafından düşmen-i
 pür-fiten-i top u tüfenk mütevellî idüp ve büyük havanlar ile bārân mişâl üzerlerine
 ḥumpara ve taş yağdırdığından mâ‘adâ lâ-yenḳatı‘ el ḥumparasın atup ve vaşfı mümkün
 olmaz âlâtla ileri varan ğuzât-ı İslâm üzerine âteşler saçup bahâdırân-ı İslâmdan niçe
 şāḥib-i sa‘âdet şerbet-i şehâdeti nûş itdikden soñra **[47-a]** sâ’ir ‘asâkir-i nuşret-girdâr
 daḥı berḥurdâr ve ni‘am-ı celîle-i fevz u zaferden hemîşe behre-dâr olsunlar. Şeş cihetleri
 âteş iken semender-vâr bünyân-ı merşûş gibi yerlerinde şābit u ber-ḳarâr olup nâ’ire-i
 ceng-i bî-kârda merdâne ve dilîrâne niçe hüneler gösterüp atış işleri ile şaranpoların
 tûtuşdırup ve ḥinzîr-ḥāneleri üzerine pey-der-pey iri ḳazan ḳumparaları²⁴³ düşürüp sâ’ir

²⁴² Akdām: bu kelime İ’de iki defa yazılmıştır.

²⁴³ Kumparaları: humparaları İ.

h̄ile-kārlıklarına medār olan cāy-ı tehaşşünlerin daḥı kimin ṭob ile zīr u zeber ve kimin naḳb ile ḥāke berāber idüp küffārdan daḥı bī-şümār melā'īn dār-ı caḥīme gidüp şarkī ve ġarbī taraflarından ḳal'a tabyaları dīvārına bi-'avn'ullāh te'ālā el urılup ḍarb-ı ṭop ve a'māl-i naḳb ile [47-b] ḥayli yeri inhidām u iḥlāl bulmaḡla 'asker-i düşmen-şiken serdengeçdileri açılan gediklerde 'ale't-tevālī ṭırād u nizāl idüp 'arūs-ı feth ü zafer menāssa-i zuhūrda cılve-ger olmasına müterākḳıb iken yine hengām-ı şitā gelüp ḳarīb olup emr-i feth u teşḥīr sene-i şālīşeye ḳalmaq 'alāyimleri ṭab'-ı şehriyārīye lā'ih²⁴⁴ u fā'ih²⁴⁵ olmaḡla hümā-yı himmet-i şāhānesi uğūr-ı hümāyūnında miḥen u ālām çeken mücāhidān-ı İslām üzerlerine başt-ı cenāḥ-ı şefḳat idüp nevādir-i ezmine ve ḳurūn olan ol sefer-i zafer-maḳrūna bi'z-zāt Cenāb-ı celālet- me'āb-ı şehriyārī fer-i şavlet-i düşmen-güzārı ile ḥareket ve dārū's-salṭanat-ı maḥmiyye-i Edirnedən nehẓat buyurup şevket u iḳbāl (48-a) ile sāhil-i bahre ḳarīb Yenişehir-i Fenāre sāye-endāz-ı iclāl olup 'ale't-tevālī irsāl-i 'asker u i'dād-ı levāzım-ı sefer ile ġuzāt-ı muvaḥḥidīne imdād u i'ānet ve tergīb u inzārla taḳviyyet virmekle 'asākir-i nuşret-ḳarīn daḥı ri'āyet-i ġayret-i²⁴⁶ dīn-i mübīn idüp eyyam-ı şitā ve hengām-ı sermāda icrā-yı merāsım-i ġazāda izḥār-ı futūr itmeyüp küffār-ı li'ām-ı eyyām-ı şitāda metrislere revān olan seyl-i firāvāna ġuzāt-ı nuşret-iḳtirān bu sene bir vechile tāb u tüvān getüremez zu'munda olup nuzūl-i bārān nümāyān olduḡca metrisleri başmaq ve 'askeri çıkarmaq ḳaşdıyla hücum idüp her ḥamlesinde cümle ġuzāt-ı zafer-intimāyı mānend-i merkez dā'ire pā-ber-cā ceng u ḥarbe ḥāzır u müheyyā buldı. (48-b) Bu dāstān-ı dil-sitānıñ ḳışver-i rivāyetini zebān-ı tīġ-i ser-tīzle feth iden üstād-ı suḥan-rīz eydür. Küffār-ı bed-girdār piyāde vü süvār-ı 'asker-i bī-şümār ile bir def'asında Küllük tarafına çıkup metrisleri başmaq ḳaşdıyla yüridikde metrislerde olan piyāde-gān-ı İslām daḥı her taraftan ḳarşulayup tarafeynden nā'ire-i ḥarb u ḳitāl iltihāb u işti'āl üzere mütemādī²⁴⁷ olmaḡla 'asker-i İslāmıla düşmenān-ı li'ām mānend-i nūr-ḳalām birbirine ḳarışıp ḳatışdılar. Ṭop u tüfenk şadāsından zemīne zelzele ve cihāna velvele düşüp buḥar-ı

²⁴⁴ Lā'ih: lāyih İ.

²⁴⁵ Fā'ih: fāyih İ.

²⁴⁶ ri'āyet-i ġayret: ġayret İ.

²⁴⁷ İшти'āl üzere mütemādī: işti'āl ḥarb u mütemādī İ.

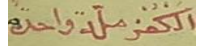
duḥāndan şu‘ā’-ı āftāb mānend-i sincāb-ı kebūd-pūş olup giderek ceng-peyveste oldığın müşārün-ileyh şadr-ı a‘zam ve serdār-ı ekrem muşāhede itmekle emr eyledi. (49-a) Ordu-yı humāyūnda ceng-i ḥarbīler çalınup vuzerā-yı ‘izām ve mīr-i mīrān-ı fiḥām u ümerā-yı kirām ve zu‘amā-i erbāb-ı tīmārdan çāpūk-süvār ‘asker-i bī-şümār şīr-i ğarrān u bebr-i beyābān gibi ekreşüp ve gümreşüp küffār-ı ḥāk-sār üzerine at şaldılar. Ve irişen kendüsin kāfir ‘askerine²⁴⁸ urup giderek ceng ulaldı ve kabardı. Hūn-ı revan-ı a‘dāyla ova vü yazı tıldı. Ṭabl u nefīr āvāzesinden ‘ālem yanķulandı. Tīġ u tīr u nīze vü tüfenk ile īşāl-i cām-ı merg iderek küffār-ı hezīmet-menālī gerüsine sürdiler. Ğayret u ḥamiyyet eyleyüp bir vechile cenge āheng eylediler ki **Nazm:**

Hevā nice nümūdendür kārzār

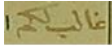
Ne Rüstem nümūd u ne İsfendiyār

Nesr: mazmūnun iş‘ār ve niçe biñ bellü başlu (49-b) melā‘īn ile fezālik-i şümārdan bīrūn küffār-ı düzah-ķarār ḥāk-ı helāka düşüp nesīm-i zafer cānib-i İslāma tensīb itmekle kefere-i fecere maķhūr u münhezim olup baķiyyetü’s-süyūf olanları daķı bīm-i cānla firār itmekle mücāhidān-ı İslām ḥandaķ başına varınca ķovup ve ķırup şirzime-i ķalīlesi ķal‘aya girmekle cān ķurtarup bi’l-cümle ol ķış düşmen-i bed-ķīş ‘asker-i zafer-eşeri vardıkları yerden şadde vü rāh-ı cihādların sūdde-i bī-nihāye cidd u cehd ve var-ı maķdūrın şarf etdiginden nāşī deryā kenārında yüridilen metris yolları ve tabyalar yek-pāre ķaya üzerinde ğuzāt-ı İslām arķalarıyla taşdıkları toprakla yüridilmiş iken yek-pāre ķayayı (50-a) beşer ve altışar adam boyı delüp ve ķa‘r-ı zemīnden niçe laġımlar idüp taġlar gibi ķayaları ‘asker-i İslām üzerine devirüp bu ḥāle tākāt u mecāl muḥāl iken ‘ināyet-i Mülk-i Müte‘āl ile ğuzāt-ı zafer-me’āle aşlā melāl gelmeyüp sebt-i fevā’id üzre her ferd edā’-yı farīza-yı cihāda ictihād eyledüğün düşmen-i dīn muşāhede ve niçe hücūm u iķdāmlardan soñra ķal‘anuñ kadīm olan tabyasın istiḥlāşa mecāl ķalmadüğün mu‘āyene idicek sedd-i rāh-ı mücāhidīn iķün cānib-i ğarbde vāķı‘ Kızıl Tabya iķerüsünde ķat ķat şaranpolar dizüp ve aralarında ḥinzīr-ḥāneler düzüp daķı ğirüsünde metīn u üstüvār bir

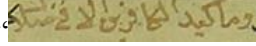
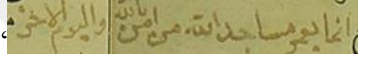
²⁴⁸ Kāfir ‘askerine: Bu kısım İ’de silik olduğundan okunamamıştır.

dīvār çeküp üzerine toplar (50-b) vaz‘ itmekle bu taraftan dağı ihdāş eylediği ħinzīr-
hāne vü şaranpo dīvārına ħavāle yüksek tabyalar yapılup ve üzerine bālyemez toplar
ķonılup ve pey-der-pey etdirilüp kudūm-i faşl-ı bahār ile hevāya i‘tidāl geldikde ‘asākir-i
zafer-menāl tarīķ-i feth u teshīri cüst ü cūda a‘māl-i tedbīr u efkār idüp şarf-ı naķdiyye-i
sa‘y-yı bī-şümār ile Kızıl Tabya üzerine metris yolların yüridüp tabya üzerine çıkıldıkda
ilerüsinde olan dīvāruñ tūlı ħavāle ve arası şaranpo ve ħinzīr-hāne olmağın Kızıl Tabya
üzerinde top tabyaları yapılup ve üzerine toplar ķonılup yeñi dīvāruñ topların ibtāl u
şaranpo ve ħinzīr-hānelerinde vaşfa gelmez niķe ceng ü kıtāl (51-a) u ‘aẓīm lağımlar i‘māl
olunup Küllük ķolunda olan ‘asker-i nuşret-rehberde dađı ol sāl-i meymenet- me’ālūñ ol
bahārında donanmā-yı hümāyun ‘askeriyle imdād olunup ol tarafta dağı taẓyīķ-i düşmen
iķün deryā yalısyıla tersanesine toğrı metris yolları yüridilüp ħayta-yı taķrīre gelmez. Niķe
ceng ü cidāl ü lađımlar i‘māl olunduđı eşnāda düşmen-i hezīmet-menālūñ
²⁴⁹ maẓmūnı üzere mülūk-ı Neşārādan istinşār u istinfār ile deryūze etdiđi ceng-cüyān-ı
küffār ile meşhūn yetmiş beş pāre ķalyon imdādı gelüp bir iki gün iķinde ķal‘aya girdiler.
Bu dāstān-ı dil-sitānıñ kişver-i rivāyetini zebān-ı tīg u sinān ile feth iden üstād-ı sūĥan-dān
eydür. Mülūk (51-b) –ı Nesārādan istinşār u istinfār ile küffār-ı ĥāk-sārdan deryūze
itdikleri ecnās-ı ĥannās ķal‘ada bir kaç gün ārām u tedārike olup bir gice vaķt-i şabāĥa
ķarīb vefret u keşretle Aķ Tabya tarafından Küllük metrislerine def‘aten çıkup anda olan
metrislerüñ ordan almak ve tabur ķurup metrisde olan ‘asākir-i İslāmı tād u redd idüp
kendüleri yerleşmek zu‘mıyla metrislerin başığıkda metrislerde olan bahādırān-ı İslām dağı
Allāh Allāh şadāsın āsmāne peyveste idüp tīglerin ‘uryān ve ‘uķāb-vār şıķraşup her
taraftan şīr-i jiyān gibi küffāruñ üzerine ĥamle idüp gerüñ gerisine reme-i gūsfende girer
gibi girişdiler. Tarafeynden (52-a) ceng germiyyet bulup vardığınca ulaldı ve ķabardı. Tob
u tüfenk şadāsından ‘ālem lerzān olup şu‘ā’-ı şemşīr-i āteş-bārdan şeb-i tīre rüz-ı rüşene
döndi. Piyāde-gān-ı ‘asākir-i İslām būnyān-ı merşūş gibi yerlerinde şābit u ber-ķarār olup
her taraftan āb-ı revān u seyl-i firāvān gibi bahādırān-ı dilāverān aķup gelmede ve
gitdikce ķuvvet bulmada idi. Ćün fālikū’l-ışbāĥ-ı mişbāĥ-ı şabāĥı niderdi. Ol şeb-i tīre

²⁴⁹ Hadis-i şerif. “Küfür tek millettir, kâfirlerin dini tektir”.

âhirinde hareket-i rûbâh-ı hîle-kârdan ser-dâr-ı zafer-şî‘âr âgâh olıcak vüzerâ-yı ‘izâm ve mîr-i mîrân-ı fiḥâm ve mîrân-ı zevî’l-ikrâm u sipâh-ı pür-intibâh u zu‘amâ vü erbâb-ı tîmârdan bî-şûmâr süvâr-ı nâm-dârı cenge ta‘yîn etmekle ceng-i ḥarbîler çalınup ṭabl u nefîr (52-b) âvâzesinden kûh u hāmûn velvele-sâ olup gül-gün u mûnaḳḳaş sancaḳ u bayraklar çeküp her biri küffâr-ı tebeh-rûzgâr üzerine pîl-i demân ve bebr-i beyâbân gibi gâjgarup ḥamle eylediler. Vardığınca ceng peyveste olup âteş-i ḥarb u kıtâl iltihâb u işti‘âl üzere mütemâdî olmada idi. Eyle bir ceng-i dilîrâne ve neberd-i şîrâne eylediler ki dilâverler na‘resin işidenler ra‘d-ı kâşîf ve tîğler şa‘şa‘asın gözler berḳ-i ḥâṭîf şanurlardı. Çok rûzgâr idi ki felek-i devvâr böyle bir kâr-zâr-ı düşvâr görmemekle yüzine şehâbdan niḳâb çeküp zâr zâr ağladı. Vaḳtâ kim sulṭân-ı ḥâver şu‘â‘ın izḥâr ve ‘alem-i zerrîn-fâmı bâm-ı felege diküp nişf-ı nehârda kendüyi (53-a) âşîkâr eyledi. Bahâdırân-ı İslâm ḡayret u ḥamiyyet u ihtimâmla küffâr-ı li‘âm-ı hezîmet-encâm üzerine ḡâlib olup “ ان ينصركم الله فانه”²⁵⁰ âşâr-ı kerem-nişârı zâhir olmaḡla başlarına arz-ı vâsîi ṭar ve tîğ-i ḳahrile cem‘iyyetlerin târ-mâr eylediler. Küffâr-ı sitîze-kâr firâra yüz tutup ekşeri ṭu‘me-i şemşîr-i âbdâr u baḳıyyetü’s-suyûf olan melâ‘în ḳal‘aya cân atup birkaç gün ḳarâr itdikden soñra zu‘m-i fâsidince ḡayret-i câhiliyye u mel‘anet-i cebeliyyesin izḥâr idüp ḳalyon u mavna vü çekdiri ve bi’l-cümle gemilerin çeküp bir şehir kenâra yaklaşup ḳıyâmet-âşûb velvele ile iki buçuk sâ‘at-i nücûmî ḳadar cānib-i ḡarbîde olan metrisleri toplayup metrislerden (53-b) deryâya ḥavâle ḳonılan ṭoblar daḡı pey-der-pey atılup gemilerinüñ ekşeri zaḡmdâr olduğundan ḡayrı kûh-pâre mânendi numâyân olan patronasının cebe-ḡānesine ‘ināyet-i ilāhî ile ṭob dānesi işābet idüp içinde olan melâ‘în ile def‘aten iḥrâḳ olup bāḳî gemileri şikeste vü zaḡmdâr gerüsine bâdbân-ḡüşâ-yı idbâr olup ḡuzât-ı nuşret-girdâr ise üzerlerine ṭob ḡülleleri ṭolu danesi gibi yaḡar iken ve düşmen-i dîn deryâdan ve ḳal‘adan bu ḡüne vaz‘-ı mehîb ile hücum etmiş iken pür-dil-ân-ı ḡuzât-ı İslâm aşlâ izḥâr-ı fütûr ve ârām itmeyüp der-kâr olan ḥarb-i kâr-zârda ke’l-evvel bezl-i iktidâr idüp ‘avn-i ināyet-i melikü’s- settâr ile yeñi dīvâra (54-a) varılup ḍarb-ı ṭob ve a‘mâl-i naḳb ile anda daḡı

²⁵⁰ “Allah size yardım ederse, sizi yenecek yoktur.” (*Kur’ân-ı Kerîm*, Âl-i İmrân, 3/160).

metris yolları açılıp ve arasına geçildikde alargada düşmân-ı bed-tebâruñ yeñi ihdâş olunmuş bir dīvârı dañı zâhir olup üzerinde tobları ve arasında kemâ fi'l-evvel şaranpo ve hınzîr-hâneleleri olmağla tobların gözler evvelki tabyalardan ileri tabyalar yapılıp ve üzerine toblar konulup şaranpolar ile mânend-i çengel-istân olan meydânun içinde on beş ‘aded metris yolları yürütilüp her bir qarış yeri nice âteşîn a‘mâl ile idi. Müşrikînden inzâ‘ olunarak gidilüp tevfiķ-i ‘ināyet-mücīb ile metris yolları ikinci yeñi dīvâra dañı qarīb olduğu maħalde düşmen-i ber-geşte-(54-b) hâl “”²⁵¹ kelâm-ı kerîmi mışdâķınca bāzâr-ı hîyel u mefāsidi kāsîd olduğun görüp bundan şöñra izhâr-ı tâb-ı tüvân itdiği şüretde me‘âlî haybet-i hüsrân olacağın re’yü’l-‘ayn müşāhede u iz‘ân idicek ħal‘ayî virmek üzere ṯalib-i şulh u emān olduğda müşārün-ileyh vezîr-i a‘zām ve serdâr-ı ekrem dañı *el-Afvü zekatü’z-zāferî*²⁵² muktezāsıyla ‘amel eylemegi ma‘ķûl u münāsib görüp ve ricāları ħabûle qarîn olmağla sene-i şemānîn ve elf cemāziye’l-evveliyesinüñ ğurresinde ħal‘ayî top u cebe-hānesiyle vezîr-i müşārün-ileyhe teslîm idüp Allāhü’l-ħamd ħal‘a-yî menî‘a-yî Ķandiye silk-i memālik-i maħrûsetü’l-mesālike dāħil olup bunca māh u sāl (55-a) envā‘-ı elvān küfr ü dālāl ile māl-lā-māl olan kenā’is ü bey’ “”²⁵³ mücebince me‘ābid-i ehl-i tevĥîd-i ĩmān olup ħün bu futūĥât-ı celîle içün erbāb-ı ma‘ārifiñ her biri bir tārîĥle ğüyā ve fātîĥ-i mûmā-ileyhe ‘arz u inhā’ etdiklerinde anlar dañı bedîhe bu mışra‘-ı ra’nâyî tārîĥ-i zîbā düşürdiler.

Mışra‘: Āyet-i naşr-ı minallāh ile feth oldu ğamum?

Neşr: Ve ol şehriyār-ı kām-kār ile ol fāzıl-ı rûzgār bu feth-i meymenet-āşarı şaĥā’if-i aĥlāk u a‘māllerine şebt idüp teşyîd-i mebānî-i ğazā vü cihādda ve temhîd-i ħahr-ı a‘dāda ve te’yîd-i nizām-ı ‘asker-i ĩslāmda bezl-i maķdûr u sa’y-i mevfûr eyleyüp şafaĥât-ı rûzgārda nām-ı (55-b)²⁵⁴ memdûĥ ve zîkr-i maĥmûdı yādigār ħodılar. **Nażm:**

²⁵¹ “Fakat kâfirlerin tuzağı hep boşa çıkmıştır.” (*Kur’ân-ı Kerîm*, Mû’mîn, 40/25).

²⁵² Zaferin zekatı aftır.

²⁵³ “Allah’ın mescitlerini, ancak Allah’a ve ahiret gününe inananlar imar ederler.” (*Kur’ân-ı Kerîm*, Tevbe, 9/18).

²⁵⁴ Derkenar: Bir feĥvâyî (*Kur’ân-ı Kerîm*, Yûsuf, 12/ 53).

Du çiz hāşılı ‘ömr est hayr u nām-ı nikū

Ve zīri çeh dergūzeri küllü min ‘ileyha kāne

Mebāş der-pey i āzār u kāmı halk berār

Ki in du beyābī sa‘ādeti du-cihān

Bi-ḥamdüli’llāh ve’l-minhe. Bu cerīde-i cedīre intihā vü itmām buldı.

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Sözi icāz u kaşr eyle ki ey Ḥamdī yeter güftār

Ḥaṭī’āt-ı zunūb-ı cürmi ki setr ide ol Settār

Ġarīķ-i baḥr-i ‘isyān ġarķa-i ‘ummān-ı nisyānsın

Ki dergāh-ı Ḥudā’ya eyle nāliş ‘afv ide Ġaffār

Ki nef-s-i emmāre sū’dür berī olmağa sa’y eyle

Seni dām-ı hevāya pes giriftār itmesun mekkār

Ki bil a’dā ‘adū-güzer mücerred nef-s-i bed-endīş

Beyān etdi bu güftārı ḥadīş-i seyyidü’l-muḥtār

Rızā-i Ḥālıkı (56-a)²⁵⁵ bulmağa sa’y-i bī-şümār eyle.

Ki tā-feyz-i ḥaķāyıkdan saña mekşūf ola esrār,

Deķā’ik baḥrına ġavvāş olup ķo ḥubb-ı dünyāyı

‘Alā’ikden ‘avā’ikden perīşān etmesun efķār,

Ḥudāyā cürm-i mārā bī-şümār u bī-‘aded bāyed

‘Afüv kon cürm-i mā ez-luṭf-i tu yā ‘ālemü’l-esrār

²⁵⁵ Derkenar: Bir muḳtezāyı (*Kur’ân-ı Kerīm*, Bakara, 2/201).

Ki ez-dünyā vü ez-rüz-ı cezā müzd-i ‘aṭā ḥ’āstem

Hıfız kon mā ‘azābe’n-nār vaḥṣurnā me‘al-ebrār

Menim ol pīšvā-yı mübtelā-yı nefis diyü şüm

Siyeh-rüy-ı tebeh-rüz-ı eşīm u nādim-i ğam-ḥ’ār

‘Aceb bunca ḥaṭā ile nice dergāhına varam

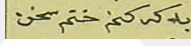
Meger fażl u ‘aṭā ile ‘uyūbum setr ide Settār

Bahāya i’tibār olmaz bahāne ister ol ‘afve

Eger fażl u ‘aṭāya mazḥar olmazsam işim düşvār

Hudāvendā benim gibi ‘ubeydüñde bahā olmaz

Meger baña şefī‘ ola (56-b) ḥabībūñ Aḥmedü’l-muḥtār

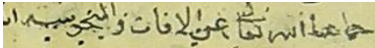
Nazm-ı diger Çünkü berīn pāye resāndem kelām ve’s-selām.

Elḥamdüli’llāh ḥamden keşīran ‘ale’l-itmām ve ‘ale’r-Resūl efḍalü’ş-şalavāt ve’s-selām.

Ve ‘alā ālihi ve aṣḥābe’l-‘izām. Ve ‘alā min tābi‘him **tārīḥ**²⁵⁶. Fi’l-islām. **Terceme**²⁵⁷. Qad

vaḳa‘al-ferāġi min taḥrīrihi te‘līf-i haza’t-tercümeü’l-laṭīfetihī fī medreseti Süleyman Paşa

nevverallāhu merḳadehu El vāḳi‘ fī medīne-i Yenişehir Burūsa

 faḳrū’l-müderriş Ahmed Hamdī-yi Yenişehir. Fi’l yevmi’r-

rābi‘ aṣer min şehr-i Şa‘bānū’l- muazzam sene tis‘a ‘aṣer ve mi’e ve elf min hicret-i men

lehu’l-‘izzu ve’s-şeref.

²⁵⁶ Tārīḥ: (-) İ.

²⁵⁷ Terceme: (-) İ.

3. SÖZLÜK

-A-

Âb-dâr (Far.): 1. Sulu, taze. 2.Parlak. 3. Sağlam vücutlu. 4.Nükteli. 5. Zarif, güzel. 6.Hoş. 7. Su veren hizmetçi.

‘Acz (Ar.): Beceriksizlik.

A‘dâ-yı dîn: Din düşmanları.

Âgaz (Far.): Başlama.

Ahbâr (Far.): 1. Haber, ortada dönen söylentiler 2.Yahudi bilginleri, hahamları 3. Meserretler; iyilikler, 4. Yazı mürekkepleri.

Ahmer (Ar.): Kırmızı, kızıl.

Akrah (Ar.): Alnı beyaz at.

Akreb (Ar.): Yakın.

Akvâl (Ar.): Sözler, lakırdırlar.

Âlâm (Ar.): Kederler, elemeler, acılar, sızılar.

Âlât (Ar.): Vâsıtalar, aygıtlar.

Alem-efrâz (Ar.): Bayrak çeken, bayrak kaldıran.

Âmâde (Far.): Hazır, hazırlanmış.

A‘mâl (Ar.): İşler.

Âmil (Ar.): 1. Sebep 2. İşleyen 3. Vergi tahsiline me’mur kimse; mütesellim; müteveli. 4. Vâlî.

Ârâyiş (Far.): 1. Süs, bezek, ziynet. 2. Süsleme, süsleniş; süsleyiş.

Ârî (Ar.): 1.Çıplak. 2. Hür.

Ârâste (Far.): Bezenmiş, süslenmiş.

‘Arûs (Ar.): 1. Gelin. 2. Husrev Perviz’in sekiz hazinesinden biri. 3. Kükürt.

Asâkir: Erler.

Âsâr (Ar.): 1.İzler, nişaneler, alametler.2. Âbideler 3. Hikâyeler; an‘aneler, gelenekler.

‘Avâ’id (Ar.): İratlar, gelirler.

Avdet (Ar.): Geri gelme, dönme, dönüş.

-B-

Ba‘dehu (Ar.): Ondan sonra.

Bâdî (Ar.): 1.Sebeup, mucip. 2.Sebebolan. 3.İlk, başlangıç.

Bahâdır (Far.): Cesur, yiğit.

Ba‘îd (Ar.): Uzak, ırak.

Bakıyyetü’s-süyûf : Kılıçtan kurtulanlar.

Bâng (Far.): Ses, sedâ, haykırma.

Basâ’ir (Ar.): İbretli görüşler, deliller, ibretler.

Bast (Ar.): 1. Yayma, açma, uzun uzadıya anlatma.

Bâzâr (Far.): 1. Pazar, çarşı. 2. Alışveriş. 3. Pazar yeri.

Bebr (Far.): Eski kitaplara göre, Hindistan’da ve Afrika’da bulunur, kediye benzer, gayet büyük üstü yol yol tüylü, saldırdığı zaman derisindeki tüylere kabarıp korkunç bir manzara arzeden, arslanın bile korktuğu, azgın bir canavar.

Bed-girdâr : Meşguliyet, iş.

Bedr-i münîr: Parlak dolunay.

Berî (Ar.): Sâlim, kurtulmuş; temiz.

Ber-karâr : kararlı, yerli, dâimî, devamlı.

Berzah (Ar.): 1. İnce, uzun kara parçası, dar, dil. 2. Can sıkıcı yer veya şey. 3. Zor, güç. 4. Ölülerin ruhlarının kıyâmete kadar bulunacakları yer.

Beyâbân (Far.): Kır, çöl.

Bika‘ (Ar.): Yerler, topraklar, ülkeler.

Bilâd (Ar.): Memleketler, şehirler, kasabalar.

Bîm (Far.): Korku.

Bî-nihâye (Far.): Nihâyetsiz, sonsuz, tükenmez.

Binâ’en alâ-zâlik (Ar.): Bundan dolayı, bunun üzerine.

Bî-şümâr (Far.): Hadsiz, sayısız, pek çok.

Biya‘ (Ar.): Kiliseler.

Bünyân (Ar.): Yapı, binâ.

Büzürg-vâr (Far.): Büyük, ulu, saygıdeğer.

-C-

Câ-be-câ (Far.): Yer yer.

Câm-ı merg: Ölüm kadehi.

Cebân (Ar.): Korkak.

Cebe-hâne (Far.): Barut, kurşun, gülle ve benzerleri gibi harb malzemesi ve bunların bulunduğu yer.

Cehd (Ar.): 1. Çalışma, çabalama. 2. Abdullah Cevdet tarafından İstanbul'da yayımlanmış aylık iktisadî, içtimaî, edebî bir dergi.

Cenâh (Ar.): 1. Kanat, kuş kanadı.

Cennet-mekân (Ar.): Yeri cennet olan.

Cerrâr (Ar.): Çekici. 2. Dilenci. 3. Arkasından sürükleyen 4. Harp âletleriyle donatılmış kalabalık ordu.

Cevâhir (Ar.): 1. Cevherler, elmaslar, kıymetli taşlar. 2. Mayalar, özler.

Cevâz (Ar.): Câiz olma, izin, müsâade.

Cevelân (Ar.): Dolaşma, dolanma, gezinme.

Ceyş (Ar.): 1. Asker, ordu. 2. Ses, sedâ.

Cidd (Ar.): 1. Bir işi gerçekten çalışıp işleme. 2. Ciddîlik.

Cûyân (Far.): Arayıcı, arayan.

Cür'et (Ar.): Cesâret, atılganlık, yiğitlik.

-Ç-

Çâr-bâliş (Far.): 1. Padişahların ve büyüklerin üzerinde oturdukları dört katlı şilte. 2. Dört unsur.

Çihil-sâl (Far.): Kırk yaşında.

-D-

Dâmen (Far.): Etek.

Dendân (Far.): Diş.

Der-kâr (Far.): 1. Mâlûm, âşikâr, bilinen, belli. 2. İşde, iş üzerinde bulunan.

Derûn (Far.): 1. İç, içeri, dâhil. 2. Gönül, kalb, yürek.

Devabb (Ar.): Yük ve binek hayvanları.

Dîk (Ar.): Horoz.

Dimâ' (Ar.): Kanlar.

Dîvâr (Far.): Duvar.

Duhûl (Ar.): İçeri girme, içine girme.

Dürc (Ar.): Kutu, kutucuk; hokka. **2.** Sandık, cevâhir kutusu. **3.** Hokka gibi olan ağız.

Dürr-nisâr: İnci serpen, saçan.

-E-

Eblag (Ar.): Daha (en, pek) belîğ, en fasih ve olgunluk derecesine çok yakın olan.

Ecr (Ar.): **1.** Bir iş, hizmet karşılığında verilen şey. **2.** Ahrete ait mükâfat, sevap. **3.** Ücret.

Ecnâs (Ar.): Cinsler, neviler, çeşitler, türlüler, soylar.

Ecsâd (Ar.): Vücutlar, tenler, gövdeler.

Edille (Ar.): **1.** İşâretler, kılavuzlar, rehberler. **2.** Her hangi bir dâvâyı ispat etmeye yarayan şeyler.

Ef'âl (Ar.): İşler, ameller.

Efdâl (Ar.): **1.** Ziyâdeler, fazlalar. **2.** İhsanlar, meziyetler, lütuflar, iyilikler.

Efrâd-ı nâs: Halk, avam.

Efgende (Far.): **1.** Yıkılmış, yıkık, düşürülmüş, yere atılmış. **2.** Düşkün, biçâre.

Evsâf-ı hamide: Övülen, beğenilen nitelikler.

Elem (Ar.): **1.** Ağrı, acı, sızı, sancı; keder, dert, maddî-mânevî ızdırıp.

Elvân (Ar.): **1.** Renkler, çeşitler. **2.** Rengârenk, alacalı.

Elzem (Ar.): Daha lâzım, lüzumlu.

Emti'a (Ar.): **1.** Kumaşlar. **2.** Satılacak şeyler, mallar.

Emâkin (Ar.): Mahaller, mevziler, mevkiler, yerler.

Emvâl (Ar.): Mülkler, para ile alınan şeyler.

Enâmil (Ar.): Parmak uçları.

Encâm: Nihâyet, son.

Enseb (Ar.): Daha münâsip, uygun, çok yerinde.

Envâ' (Ar.): Çeşitler, türlüler.

Ervâh (Ar.): Canlar, hayâtın cevherleri.

Envâr (Ar.): Ziyâlar, aydınlıklar, ışıklar, parlaklıklar.

Esb (Far.): At, beygir.

Esliha : Silahlar.

Esrâr (Ar.): Gizlenilen ve bilinmeyen şeyler, aklın eremeyeceği işler.

Eşca‘ (Ar.): Daha şecâatli, en cesur ve yiğit.

Eşcâr (Ar.): Ağaçlar.

Evvelâ (Ar.): 1.Birinci olarak. 2.Her şeyden önce. 3. İlkönce.

Eyvân (Far.): 1.Büyük sofa, divanhâne, salon 2. Kemerli yüksek binâ, oturacak yüksek yer, köşk. 3. Çardak.

Ezher (Ar.): Pek beyaz, güzel ve parlak.

Ezmine (Ar.): Anlar, vakitler, çağlar.

-F-

Fârig (Ar.): 1. Vazgeçmiş, çekilmiş. 2. Rahat, âsûde. 3. Boş, boş kalmış, işini bitirmiş, işsiz.

Fâris (Ar.): 1.Atlı. 2. Binici, ata binmekte mahâretli. 3. Ferâsetli, anlayışlı. 4. İran’ın güneyindeki Şîraz vilâyeti.

Farîza (Ar.): 1. Farz, Allah’ın emri. 2. Lâzım, vacip, gerek. 3. Borç, vazife.

Farz-ı ayn: Allah’ın, teker teker her Müslümanın yerine getirmesi lâzımgelen emri.

Farz-ı kifâye: Allah’ın, bir kısım Müslümanların yerine getirmesiyle, diğerlerinden sâkıt olan emirleri.

Fe-emmâ (Ar.): Kaldı ki; gelince.

Felâ-cerem (Ar.): Muhakkak, şüphesiz.

Ferâgat : 1. Vazgeçme, el çekme. 2. İstirahat, dinlenme. 3. Vazgeçecek kadar zengin olma.

Ferah-bahş (Ar.): Ferah bağışlayan, sevinç veren.

Ferîde (Ar.): 1.Tek, eşsiz, eşi olmayan; kıyas kabul etmez, ölçüsüz.

Fetâvâ (Ar.): Müftünün verdiği şer‘î cevaplar.

Fevâ’id (Ar.): 1. Menfaatler, faydalar, kârlar, kazançlar.

Fevc fevc: Bölük bölük.

Fevt (Ar.): Bir daha ele geçmemek üzere kaybetme, elden çıkarma, kaçırma.

Firâr (Ar.): Kaçma, savuşma, izinsiz veyâ nizamsız olarak ortadan kaybolma.

Fî-sebîlillâh (Ar.): Allah yolunda; karşılık beklemezsiniz.

-G-

Gadr (Ar.): 1.Hâinlik, vefasızlık. 2.Zulüm, merhametsizlik. 3.Haksızlık

Gajgar: Kükremiş

Garîbe (Ar.): Evvelec görülmemiş tuhaf, şaşılacak şey.

Gencîne (Far.): Hazîne, define.

Gudve (Ar.): Sabah, sabahla güneş doğması arasındaki zaman.

Gurre (Ar.): 1. Aklık, parlaklık. 2. Atın alnındaki beyazlık, akıtma. 3. Arabî ayın birinci gecesi ve günü.

Gurûb (Ar.): 1. Bir gök cisminin batıda görünmez olması, batması.

Gürûh (Far.): Cemâat, bölük, takım.

Güzâr (Far.): 1.Geçme, geçiş.

Güzeşteğân (Far.): Geçmişler, önden gelmişler.

-H-

Hâdim (Ar.): 1. Hizmet eden, yarayan.

Hafî (Ar.): Gizli, saklı.

Handân (Far.): 1. Gülen, gülücü, güler; sevinçli. 2. Kadın adı.

Harb (Ar.): Cenk, kavga, döğüş, savaş.

Hasâil (Ar.): Hasletler, huylar, tabîatlar.

Hasenât (Ar.): İyilikler, iyi haller, iyi işler, hayırlı işler.

Havf (Ar.): Korku, korkma.

Hayl (Ar.): 1. At. 2. At sürüsü. 3. Atlı sürüsü. 4. Zümre, takım güruh.

Hazîne (Ar.): Devlet malının, devlet parasının saklandığı yer.

Hemîşe (Far.): Dâimâ, her vakit, her zaman.

Hem-hâbe (Far.): Yatak arkadaşı, oda arkadaşı.

Hem-ser (Far.): 1. Arkadaş, kafadar. 2. Erkek ve kadın eşlerden her biri.

Hengâm-ı şitâ: Kış mevsimi.

Hezîmet (Ar.): Bozgun, bozgunluk, savaşta bir taraf askerinin bozulması.

Hilâf (Ar.): 1. Karşı zıd. 2. Yalan.

Himâr (Ar.): Erkek eşek.

Hirâs (Far.): Korku.

Hiyel (Ar.): Oyunlar, aldatmalar, dubârâlar.

Hizâne (Ar.): 1. Hazne, hazîne. 2. Kalb, gönül. 3. Hazînedarlık.

Huceste (Far.): 1. Uğurlu, meymenetli; hayırlı, saâdetli, kutlu. 2. Kadın adı.

Hud'a (Ar.): Aldatma, oyun, hîle, dalavere, düzen, dek.

Huld-i berîn : Kutsal cennet.

Humûl (Ar.): Birinin adı, sanı batma, ünü kaybolma.

Hurûc (Ar.): Çıkış, çıkma; dışarı çıkma; ayaklanma.

Hurûf (Ar.): Harfler.

Hurşîd (Far.): 1. Güneş 2. Erkek adı.

Huşû' (Ar.): 1. Gönül alçaklığı. 2. Tanrı huzurunda boyun eğme, nefsin hor ve hakir görme.

Huzû' (Ar.): Alçakgönüllülük, gönül alçaklığı.

Hücûm (Ar.): 1. Saldırış, saldırma.

-I-

Istifâ' (Ar.): 1. Bir şeyin hâlisini, temizini seçip alma. 2. Seçme, seçkinlik. 3. Ayıklama, ayıklanma.

İtlâk (Ar.): 1. Salıverme, koyuverme.

İtnâb (Ar.): Sözü uzatma, lüzumsuz tafsîlât ile haşve boğma.

-İ-

İb'âs (Ar.): Gönderme.

İcâbet (Ar.): 1. Kabûl etme, kabul edilme. 2. Muvâfakat etme, râzı olma, uyma.

İcâzet (Ar.): 1. İzin, ruhsat. 2. Diploma. 3. Eski bir yazı türü.

İctinâb (Ar.): Sakınma, çekinme, uzaklaşma.

İclâl (Ar.): 1. Büyültme, saygı gösterme, ikrâm. 2. Büyüklük, kudret ve kuvvet. 3. Kadın adı.

İdhâl (Ar.): 1. Dâhil etme, içeri sokma. 2. Memleket dışından mal getirme.

İhâta (Ar.): 1. Bir şeyin etrafını çevirme, sarma, kuşatma, etrâfı çevrilme, kuşatılma, sarılma. 2. Tam kavrayış, anlayış, geniş bilgi.

İhdâs (Ar.): Meydana getirme, ortaya çıkarma.

İhlâl (Ar.): Halel getirme, bozma, sakatlama.

İhrâk (Ar.): 1.Yakma, yakılma.

İhticâc (Ar.): Delil, vesîka, şâhit, tanık gösterme.

İhtilâf (Ar.): Ayrılık, uymayıp, uymama, anlaşmazlık, aykırılık.

İhtimâm (Ar.): Dikkatle, gayretle çalışma, özenle iş görme.

İkdâm(Ar.): 1. Gayret ve sebatla çalışma, devamlı çalışma. 2. İlerleme.

İkrâh (Ar.): 1.Birine zorla iş yaptırma. 2.İğrenme, tikslenme.

İhtivâ' (Ar.): İçine alma, içinde bulundurma.

İhyâ (Ar.): 1. Diriltme, diriltilme, canlandırma. 2. Tâze can verircesine iyilik, lütfetme. 3. Yeniden kuvvetlendirme. 4. Uyandırma, canlandırma, tazelik verme.

İkbâl (Ar.): 1. Birine doğru dönme. 2. Baht, tâlih. 3. İşlerin yolunda gitmesi; bahtlı, saâdetli, mutlu olma. 4. Arzu, istek. 5. (eskiden) sarayın haremde pâdişahın eşi, gözdesi olmaya namzet cariye. 6. Erkek veyâ kadın adı.

İkdâm (Ar.): 1. Gayret ve sebatla çalışma, devamlı çalışma. 2. İlerleme. 3. 1984'te Ahmet Cevdet Oran ve Ethem İzzet Benice tarafından İstanbul'da yayımlanmış günlük bir gazete.

İksâr (Ar.): Çoğaltma, çoğaltılma, arttırma.

İktizâ' (Ar.): 1. Lâzım gelme, gerekme. 2.Lâzım getirme, gerektirme. 3.İhtiyaç, gereklilik. 4. İşe yarama.

İ'lâm (Ar.): Bildirme, bildirilme, anlatma.

İ'lân (Ar.):1.Açığa vurma, meydana çıkarma, belli etme. 2.Yayma; yaymak için gazeteye verme. 3. Gazetelerde bu yolda veyâ reklam için yazılmış yazı.

İltimâs (Ar.): 1. Kayırma. 2.Arka, kayırcı. 3. Yapılmasını isteme.

İmtisâlen (Ar.): 1.Uyarak. 2.Bağlı olarak.

İnâyet (Ar.): 1. Dikkat, gayret, özenme 2. Lütuf, ihsan, iyilik.

İnbisâd(Ar.):1.Yayılma, açılma, genişleme. 2.İç açılma, ferahlık. 3.Sıcaklığın tesiri ile mâdenîcisimlerin enine, boyuna büyüüp uzaması, genleşme.

İnhidâm (Ar.): Yıkılma, harap ve virân olma.

İnhizâm (Ar.): Hezimete uğrama, bozulma, alt olma, yenilme; bozgunluk.

İnkıyâd (Ar.): Boyun eğme; kendini teslim etme.

İntihâb (Ar.): Yağma ile mal alma, kapışma, talanlama.

İntizâm (Ar.): Nizamlı, tertipli, düzgün olma, düzgünlük.

İ'râz (Ar.): 1.Yüz çevirme, başka tarafa dönme. 2. Çekinme, sakınma.

İrsâl (Ar.): 1. Gönderme, gönderilme, yollama. 2. Salıverme, koyuverme.

İsti'dâd (Ar.): 1. Bir şeyin kabulüne, kazanılmasına olan tabîi meyil, kabiliyet. 2.Akıllılık. 3.Anlayışlılık.4. İstîdadı olan kimse.

İstihlâs (Ar.): 1.Bir şeyi kendine mahsus kılmaya çalışma. 2.Kurtarma, kurtarılma.

İstikbâl (Ar.): 1. Gelecek zaman. 2. Birini karşılama, birine karşı çıkma.

İstimâ' (Ar.) : 1.Dinleme, dinlenilme, işitme, işitilme. 2. Dinleyip, kabul etme. 3.Kulak verip dinleme.

İstinkâf (Ar.): Kabûl etmeme, reddetme, yüz çevirme, vazgeçme, çekimser kalma.

İşâ'at (Ar.): Haber yayma, herkese duyurma.

İşti'âl (Ar.): Şu'lelenme, tutuşup yanma, parlama, alevlenme.

İştigâl (Ar.): Meşgul olma, bir şeyle uğraşma.

İ'tâ' (Ar.): Verme, verilme; ödeme.

İttibâ' (Ar.): Tâbî olma, uyma, ardısıra gitme.

İ'tidâl (Ar.): 1.Orta oluş, ortalama, aşırı olmama hali, ölçülülük.

İttifâk (Ar.): Birleşme, uyuşma; sözleşme.

İz'âf (Ar.): Zayıflatma, kuvvetini azaltma. 2.Bir şeyin üstüne bir mislini zammetme.

İzdiyâd (Ar.): Ziyadeleşme, artma, çoğalma.

İzhâr (Ar.): 1. Gösterme, meydana çıkarma. 2. Yalandan gösteriş.

-K-

Kâb (Ar.): Uzaklık, mesafe.

Kalîl (Ar.): Az, çok olmayan.

Kâ'im: 1.Ayakta duran, ayakta bulunan. 2.Birinin yerini tutan, birinin yerine geçen. 3.Namaz kılan, vaktini namaz kılmakla geçiren.

Kâm (Far.):1.Ağzın üstü, tabanı, damak. 2.Meram, arzu, emel, istek. 3.Lezzet, zevk.

Kâm-kâr (Far.): İsteğine ulaşmış, mutlu.

Kâr-zâr: Cenk, kavga, savaş.

Kavseyn (Ar.): İki kavis.

Kebâir (Ar.): Büyük günahlar.

Kelb (Ar.): Köpek.

Ke'l-evvel (Ar.): Evvelki gibi, eskisi gibi.

Kemâ-fi'l-evvel (Ar.): Evvelki gibi.

Kemâl (Ar.): 1. Olgunluk, yetkinlik, tamlık, eksiksizlik.

Kemâ-yenbagî (Ar.): Gereği gibi; lââyık olduğu gibi, uygun şekilde.

Kemter (Far.): 1. Daha aşağı, aşağıda bulunan, hakir, îtibarsız. 2. Eksik, noksan.

Kenâ'is (Ar.): Kiliseler.

Ketb (Ar.): 1. Yazma işi, yazma.

Kevkebe (Ar.): 1. Gökteki yıldız. 2. Süvâri alayı. 3. Gösteriş, tantana.

Keyd (Ar.): Hîle, oyun, dalavere, dolap.

Kıtâl (Ar.): Vuruşma, birbirini öldürme; savaş.

Kilâb (Ar.): Köpekler.

Kizb (Ar.): Yalan söyleme, yalan.

Kurb (Ar.): 1. Yakın olma, yakınlık, yakın bulunma.

Kurûn (Ar.): 1. Zamanlar, devirler, çağlar.

Küffâr (Ar.): 1. Kafirler. 2. Hak dinini inkar edenler.

Kümât (Ar.): Yiğitler, kahramanlar; savaşçılar.

Kütüb (Ar.): Kitaplar.

-L-

Lâ-be's (Ar.): Sakınca yok.

Lâmi' (Ar.): Parlayan, parıldayan; parlak.

Leâîf (Ar.): İnciler.

Letâif (Ar.): Lâtîfeler, güldürecek güzel sözler ve hikâyeler.

Levâzım (Ar.): 1. Lâzım olan şeyler, gerekli şeyler; yaşamak, geçinmek, yolculuk için lüzumlu olan nesneler. 2. Askerin yiyecek, giyecek, yakacak ve savaş eşyâsı ve bu işlerle uğraşan dâire.

Liyâkat (Ar.): 1. Lâyık olma, değerlilik, yararlılık. 2. İktidar, hüner, fazîlet.

Lu'b (Ar.): Oyun, eğlence.

Lücce (Ar.): 1. Engin su. 2. Kalabalık, gürûh.

-M-

Mâ-verâ (Ar.): Ard, geri, bir şeyin ötesinde arkasında bulunan.

Ma'hûde (Ar.): 1.Ahdolunmuş, bilinen; sözleşilen. 2.Sözü geçen. 3.Fenâ bilinen kadın.

Mahlûkât (Ar.): Yaratılmış şeyler, canlılar; yaratıklar.

Makhûr (Ar.): 1. Kahrolmuş, mağlûbolmuş, bozguna uğratılmış, yenilmiş. 2. Allah'ın gazabına uğramış.

Mâl-â-mâl (Ar.): Çok dolu, dopdolu.

Mâ-lâ-kelâm (Ar.): Söz götürmez, diyecek yok.

Mâlî (Far.): 1. çok, fazla. 2. Dolu.

Mânend (Far.): Benzer, eş.

Ma'reke (Ar.): Savaş meydanı.

Masrûf (Ar.): 1. Sarf olunmuş, harcedilmiş. 2.Çevrilmiş, döndürülmüş.

Ma'tûf (Ar.): 1. Eğilmiş, bir tarafa doğru çevrilmiş. 2. Birine isnâd olunmuş, yönetilmiş.

Ma'zûr (Ar.): Özürlü, özürü olan.

Mecâl (Ar.): 1.Güc, kuvvet, tâkat. 2.Fırsat, imkân.

Mecânîn (Ar.): Deliler, çılgınlar, aklından zoru olanlar.

Medlûl (Ar.): 1. Delîl getirilmiş şey. 2. Delâlet olunan, gösterilen şey. 3. Bir kelimeden veyâ bir işâretten anlaşılan.

Mefhar (Ar.): 1. Fahirlenme, övünme. 2.Övünmeye sebeb olan, övünmeyi gerektiren.

Mehâbet (Ar.): Azamet, ululuk, korkunçluk; büyük görünme.

Mehîb (Ar.): 1.Heybetli, azametli; korkunç. 2.Arslan.

Mekr (Ar.): 1.Hîle, düzen. 2.Hîle ile aldatma, maksadından vazgeçirme.

Meks (Ar.): Durma, bekleme, bir yerde kalma, eğlenme.

Mekremet (Ar.): 1. Kerem, izzet, şeref, onur. 2. Cömertlik, ağırlama, saygı.

Melâ'in (Ar.): Mel'unlar, herkesin lânet ve nefretini kazanmışlar.

Melâl (Ar.): 1. Usanç, usanma, bıkma. 2.Sıkılma, sıkıntı.

Me'lûf (Ar.): Ülfet edinilmiş, alışılmış, alışmış; huy edilmiş.

Memâlik (Ar.): 1. Memleketler; ülkeler. 2. Bir devletin toprağı.

Memdûh (Ar.): 1.Medholunmuş, övülmüş; övülecek. 2.Erkek ve kadın adı.

Menâzil (Ar.): Menziller, duraklar, konak yerleri.

Mencenîk (Ar.): Mancınık, düşmana taş atmak üzere kullanılan büyük sapan.

Menhiyyât (Ar.): Dînin yasak ettiği şeyler.

Menşe' (Ar.): 1.Bir şeyin neşet ettiği, çıktığı yer, esas, kök. 2.Yetişilen yer, bitirilen mektep.

Merâtib (Ar.): Rütbeler, dereceler.

Mersûs (Ar.): 1. Kurşun mâdeniyle sağlamlaştırılmış şey. 2. Sağlam.

Merzât (Ar.): Rızâ, râzı olma, hoşnutluk.

Mesmû' (Ar.): 1.İşitilmiş, duyulmuş, haber alınmış. 2. Dinlenen, işitilen.

Me'sûr (Ar.): Esîr edilmiş, tutsak, yolu kesilmiş.

Meşhûn (Ar.): Doldurulmuş, dolu.

Mevâ'id (Ar.): 1.Va'dolunmuş şeyler. 2. Muayyen, belirli zamanlar.

Mevâni' (Ar.): Mânîler, engeller.

Mevâşî (Ar.): Davar ve mal gibi hayvanlar.

Mevc (Ar.): Dalga.

Mevcûdât (Ar.): var olan şeyler, mahlûklar.

Mev'ize (Ar.): 1.Öğüt.

Mevzûn (Ar.): 1. Vezinli, tartılı, tartılmış. 2. Vezinli, vezinle yazılmış olan.

Mesâbe (Ar.): Derece, rütbe; kadar.

Me'yûs (Ar.): Yeise düşmüş, ümidi kesilmiş, ümitsiz.

Mezellet (Ar.): Zelillik, horluk, hakirlik; alçaklık, itibarsızlık.

Mezîd (Ar.): 1. Artma, arttırma, çoğalma. 2. Artmış, arttırılmış, büyümüş, çoğaltılmış. 3. Aslına harf ilâve olunmuş fiil.

Mezkûr (Ar.): Zikrolunmuş, adı geçmiş, anılmış.

Mihen (Ar.): Eziyetler, meşakkatler, sıkıntılar.

Minkâr: 1. Yırtıcı kuş gagası. 2. Taşçı kalemi.

Minvâl (Ar.): 1. Çulhaların tezgâh âletlerinden üstüne bez sardıkları ağaç. 2. Tarz, yol, suret, şekil.

Mu'teberât (Ar.): İtibarlı, geçer şeyler.

Mu'âdil (Ar.): 1.Musâvî, denk. 2.Eşdeğer.

Mu'ânid (Ar.): İnatçı, kimseye uymayan, dediği dedik.

Muanven (Ar.): 1.Ünvanlı. 2. Debdebeli, tantanalı.

Mu'arrâ (Ar.): 1. Çıplak, soyulmuş. 2. Temizlenmiş, arınmış.

Muâvenet (Ar.): Yardım, yardım etme; yardımcılık.

Mu'azzam (Ar.): 1. Kocaman, koca. 2. Ulu, koskoca. 3. Mühim, ağır.

Mûcib (Ar.): 1.Îcâbeden, lâzım gelen, gereken, gerektiren. 2.Sebeb, vesîle.

Muhaccel (Ar.): 1. Zifafhâneye, gerdege konulmuş. 2. Ayağı sekili, beyazlı at.

Muhâdaat (Ar.): Hile etme, oyun etme, aldatma.

Muhâfaza (Ar.): Hıfzetme, saklama, koruma, kayırma.

Muhâl (Ar.): mümkün olmayan, olamaz, olmaz, olmayacak.

Muhârese (Ar.): Muhâfaza, koruma.

Muharremât (Ar.): Şeriatça haram ve yasak olan şeyler.

Muhâsara (Ar.): Kuşatma, etrâfını çevirme.

Muhannes (Ar.): Korkak, alçak, kadın tabiatlı, kalles.

Muhassal (Ar.): 1. Tahsîl olunmuş, hâsıl edilmiş, elde edilmiş. 2. Hâsılı, hulâsa, sözün kısası, işin sonu.

Muhkem (Ar.): 1. Tahkîm edilmiş, sağlam kılınmış, sağlam, berk, sağlamlaştırılmış, kuvvetli. 2. Değiştirilmesi mümkün olmayan yazı, söz.

Mukâbil (Ar.): 1. Karşı karşıya gelen, bir şeyin karşısında bulunan. 2.Bir şeye karşı, bir şeye karşılık yapılan. 3.Karşılık 4. Karşılığında.

Mukaddem (Ar.): 1. Takdîm edilen, sunulan. 2. Önde olan, önden giden. 3. Önce gelen, önceki. 4. Değerli, üstün. 5. Öneri. 6. Redif askerinin ayrıldığı iki kısımdan birincisi.

Mukârenet : 1. Bitişiklik; yaklaşma, kavuşma, bitişme. 2. Uygunluk.

Mukarrib (Ar.): 1. Takrîbeden, yaklaştıran; yakınlaştıran. 2. Ramazan'da Kur'an metinlerini padişah huzurunda yorumlayan hoca, huzur hocası.

Mukarrer (Ar.): 1. Kararlaştırılmış. 2. Şüphesiz, sağlam. 3. Anlatılmış, bildirilmiş.

Mukârin(Ar.): Bitişik, ulaşmış, erişmiş, yaklaşmış, bir yere gelmiş.

Mukâtele (Ar.): 1. Birbirini öldürme, vuruşma. 2. Savaş; kavga.

Mukterin (Ar.): İktirân eden, yaklaşan, yakın gelen.

Muntasıf (Ar.): 1.Yarılanmış, yarıya varılmış. 2.Yarı, orta.

Mûr (Far.): 1. Karınca. 2. Yoksulluk, fukaralık sembolü. 3. Pas hastalığı.

Mûris (Ar.):1. Îrâseden, getiren, veren, kazandıran. 2. Miras bırakan.

Musâhabet (Ar.): Sohbet etme, konuşma, görüşme.

Musallî (Ar.): Namaz kılan, beş vakit namazına devâm eden.

Mutâbık (Ar.): Uyan, uygun.

Mu'tâd (Ar.): İtiyâd edilmiş, âdet olunmuş, alışılmış.

Mutarrâ (Ar.): Tarâvetli, tâze.

Muttasıl (Ar.): 1.İttisâl eden, ulaşan, kavuşan, bitişen. 2.Aralıksız, hiç durmadan, biteviye.

Mutazammın (Ar.): 1. Tazammun eden, içine alan.

Mu'teberât (Ar.): İtfîbarlı, geçer şeyler.

Muvâfakat (Ar.): 1. Uygunluk, uyma. 2. Uzlaşma, râzı olma, peki deme.

Muvahhidîn (Ar.): 1. Tevhîdedenler, Allah'ın birliğine inananlar. 2. Fas ve İspanya'da hüküm sürmüş olan bir hânedan.

Muvâfık (Ar.): 1.Uygun, yerinde. 2.Ali Şah bin Hacı Büke'nin edvarında andığı makam.

Muztarr (Ar.): Çaresiz kalmış, zorunda kalmış, zorlanmış.

Mübâriz (Ar.): 1. Döğüşe, güreşe kalkışan. 2. Kuvvetli münakaşaya giren.

Mübâşeret (Ar.): Bir işe başlama, girişme.

Mübeddil (Ar.): Tebdîl edici, değiştirci.

Müberrâ (Ar.): Beri kılınmış, temize çıkmış, aklanmış.

Müceddeden (Ar.): Yeni olarak, yeni baştan.

Müctebâ (Ar.): Seçilmiş, seçkin. 2. Erkek adı.

Müdâvim: 1.Devam eden, bir işe aralıksız çalışan. 2. Bir yere devamlı olarak gidip gelen kimse.

Müheyyâ (Ar.): Hazır, hazırlanmış.

Mükerrem (Ar.): 1. Muhterem, aziz, sayın, saygıdeğer, sayılan; ululandırılan, hürmet ve ta'zîme erişmiş. 2. Erkek ve kadın adı.

Münharif (Ar.): 1.İnhirâf eden, sapan, doğru gitmeyen. 2. Çarpık, sapa. 3. Sağlam olmayan.

Münhezim (Ar.): İnhizâm eden, hezimete uğrayan, bozguna uğrayan, uğramış, bozgun.

Müsemmâ (Ar.): 1. Tesmiye olunan, bir ismi olan, adlanmış, adlı. 2. Muayyan, belirli (zaman).

Müstahsene (Ar.): İstihsan edilmiş, güzel sayılmış, beğenilmiş. 2. Türk müziğinde diapaza la sınıfa olarak kabul eden âhenk.

Müstağrak (Ar.): Batmış.

Müstehabb (Ar.): 1. Sevilen, beğenilen. 2. Farz ve vâcibden başka olarak sevap kazanılan iş.

Müstahkem: İstihkâm edilmiş, istihkâmlı, sağlamlaştırılmış, sağlam.

Müstevlî (Ar.): 1. İstilâ eden, ele geçiren, idâresi altına alan. 2. Yayılan, her tarafı kaplayan. 3. Salgın.

Müşâhede (Ar.): Bir şeyi gözle görme.

Müşârün-ileyh (Ar.): “Kendisine işâret olunan”: adı geçen, adı anılan.

Müşâvere (Ar.): Danışma, bir iş üzerinde konuşma.

Müte‘addid (Ar.): Taaddüdeden, çoğalan, çok, bir çok, birkaç, türlü türlü.

Müte‘âl (Ar.): 1. Yüksek, yüce. 2. Tanrı’nın sıfatlarından. 3. Deneyüstü, tecrübe ile elde edilen bilginin sınırlarını aşan.

Müdevvenât (Ar.): Tedvîn olunmuş, sıralanmış, bir araya getirilmiş eserler.

Mürâ’î (Ar.): İkiyüzlü.

Müstevcib (Ar.): 1. Lâyık. 2. İcâbeden, gereken.

Müstevlî(Ar.): 1. İstila eden, ele geçiren, idaresi altına alan 2. Yayılan, her tarafı kaplayan. 3. Salgın.

Mütâba‘at (Ar.): İttibâ etme, birine tâbî olma, arkasından gitme, uyma.

Müte‘assir (Ar.): Teassur eden, güçleşen, güç, zor, çetin.

Müte‘azzir (Ar.): Taazzür eden, özürlü, özürü bulunan. 2. Mümkün olmayan, güç.

Mütekellim (Ar.): 1. Tekellüm eden, söyleyen, konuşan. 2. Birinci şahıs. 3. Nutuk söyleyen. 4. Kelâm bilgini.

Müterakkıb (Ar.): Terakkubeden, bekleyen, gözleyen, uman.

Mütevakkı‘ (Ar.): Tevakku' eden, medet eyleyen, bekleyen, uman.

Mütevâsıl (Ar.): Birbirine vâsıl olan, gelen; birbirine bitişmiş.

-N-

Nâ-gâh (Far.): 1. Vakitsiz. 2. Ansızın, birdenbire.

Nahl (Ar.): 1. Hurma ağacı 2. Gümüş veya mumdan yapılarak gelinlerin önünde götürülmesi ve sonra gelin odasına konulması, vaktiyle âdet olan süs ağacı.

Nâil (Ar.): 1. Murâdına eren, ermiş, ele geçiren. 2. Erkek adı.

Nakb (Ar.): 1.Delme. 2. Delik veya lağım açma.

Nâle-künân (Far.): İnleyerek, feryâd ederek.

Nâmî (Far.): 1.Namlı, şöhretli, ünlü. 2.Erkek adı.

Nâm-ver (Far.): Namlı, adlı, ünlü.

Nasr (Ar.): 1.yardım. 2.üstünlük.

Nâşî (Ar.): 1.Neşet eden, edici, ileri gelen. 2. Ötürü, dolayı, sebebiyle.

Nâzil (Ar.): 1.Yukarıdan aşağıya inen, inici.

Nazîr (Ar.): Benzer, eş.

Nehâr (Ar.): Gündüz.

Nehb ü gâret: Çapulculuk etmek, yağmalamak.

Nefîr-i âm: Düşmanla savaşmak için îlân edilen genel seferberlik.

Nehzat (Ar.): Hareket, yola çıkma.

Nekâl (Ar.): 1. Azap, işkence. 2. İbret, bir olaydan alınan ders.

Nevâdir (Ar.): Nadir olan, az bulunan şeyler.

Nev'an (Ar.): 1. Nevi, çeşit bakımından, cinsçe. 2. Biraz.

Nısf (Ar.): 1.Yarım, yarı 2. Bir yazı stili.

Nisâb (Ar.): 1. Asıl, esas. 2. Bir malın zekâtını vermek üzere varılması gereken miktar. 3.Sermâye, mal. 4. Derece, istenilen had.

Nisâr (Ar.): 1. Saçma, serpme. 2. Saçı, düğünde saçılan para.

Nîze (Far.): Kargı, mızrak; süngü, harbe.

Nûrânî (Ar.): 1. Nurlu, ışıklı. 2. Saygı uyandıran bir yüz.

Nusret (Ar.): 1. Yardım 2.Allah'ın yardımı. 3.Başarı, üstünlük. 4.Erkek adı.

Nümâ (Far.): Gösteren, bildiren mânâlarıyla kelimelere katılır.

Nümâyân (Far.): Görünücü, görünen; meydanda.

Nüvîd (Far.): 1. Müjde, muştı.

-P-

Pâ-ber-câ (Far.): Ayağı yerde, yerinde duran.

Pertev-endâz (Far.): Nurlandıran, ziyâ veren, ışık veren.

Pervâz (Far.): 1. Uçma, uçuş. 2. Saçak. 3. Hücre. 4. Ayna. 5. Dolap. 6. Aynalı ince uzun tahta.

Pesendîde (Far.): 1. Beğenilmiş, seçilmiş. 2. Türk müziğinin bir mürekkep makamıdır. III.Selim tarafından terkîbedilmiştir.

Pey-der-pey: Birbirinin ardı sıra, yavaş yavaş.

Peyveste (Far.): 1. Ulaşmış, bitişik. 2. Dâimâ.

Pîrâste (Far.): Tertiplenmiş; düzenlenmiş, donatılmış, süslü.

Piristû (Ar.): Kırlangıç.

Pîşe (Far.): 1.San‘at, meslek. 2.İş. 3.Huy, tabiat, âdet, alışkanlık. 4. Kaval.

Pür-dil-ân (Far.): Yürekli, cesurlar.

Pür-taksîr: Kusurlu, kabahatli.

-R-

Ra‘d-ı kasîf: Şiddetli gök gürültüsü.

Râgıb (Ar.): 1. İstekli, isteyen, rağbet eden. 2. Erkek adı.

Ref‘(Ar.): 1.Kalkındırma, yüceltme. 2.Yukarı kaldırma. 3.Lağvetme, kaldırma, hükümsüz bırakma. 4.Arapça bir kelimenin sonunu ötreli okuma.

Refîk (Ar.): 1.Arkadaş, yoldaş.

Refte (Far.): Gitmiş, geçmiş.

Revân (Far.): 1.Yürüyen, giden, akan, su gibi akıp giden. 2.Ruh, can; nefis-i nâtika.

Revha (Ar.): 1. Rahat, gönül rahatlığı.

Revnak (Ar.): Parlaklık, güzellik, tazelik, süs.

Rezm (Far.): Kavga, savaş, cenk.

Rimâh (Ar.): Mızraklar, süngüler, kargılar.

Ru‘b (Ar.): Korku.

Rûbâh (Far.): Hilekâr, kurnaz.

Ruhbân (Ar.): Evlenmeyen papazlar.

Ruhsat (Ar.): İzin, müsaade.

Ruvât (Ar.): Rivâyet edenler, hikâye edenler.

Rû-siyâh (Far.): 1.Kara yüzlü.2. Yüzü kara. 3. Ayıblı olan.

Rûzgâr (Far.): Rüzgar.

Rüesâ (Ar.): Reisler, başkanlar.

-S-

Sâbit (Ar.): 1. Hareketsiz, kımıldamayan, yerindeduran. 2. İspât edilmiş, anlaşılmış.

Sad-hezâr (Far.): Yüz bin.

Salâh (Ar.): 1. Düzeltme, iyileşme, iyilik. 2. Rahatlık, barış. 3. Dîne olan bağlılık. 4. Erkek adı.

Samedânî: Allah'a ve O'nun ezeli kuvvet ve kudretine mensup, Allah ile ilgili olan.

Saffeyn (Ar.): 1. İki sıra. 2. Savaşta karşılaşılan iki taraf.

Sâtî' (Ar.): Yükselip meydana çıkan, yükselen, yükseldikçe yükselen.

Savt (Ar.): 1. Ses, sedâ. 2. Bağırma, haykırma, çığlık.

Sa'y (Ar.): 1. Çalış, çabalama, gayret, emek. 2. Geçinmek için emek iş işleme.

Sayha (Ar.): Bağırma, nâra atma.

Sayyâd (Ar.): Avcı.

Sebt (Ar.): Yazma, kaydetme, deftere geçirme.

Selvet (Ar.): 1. Gönül rahatlığı, iç huzuru. 2. Memnunluk, mutluluk; zevk, keyif.

Sereka (Ar.): Hırsızlar.

Ser-tâ-pâ (Far.): Baştan ayağa, baştan aşağı, baştan başa, tamamıyla, büsbütün.

Server-i enbiyâ: Hz. Muhammed.

Seriyye (Ar.): 1. Düşman üzerine gönderilen küçük süvâri müfrezesi; gece baskını gazvesi. 2. Cârîye, odalık.

Sezâ-vâr (Far.): Münâsip, uygun, yaraşır.

Sımf (Ar.): Sınıf.

Sinân (Ar.): 1. Mızrak, süngü. 2. Erkek adı.

Sîr (Far.): Tok, doymuş.

Siyâb (Ar.): Giyecekler.

Sikât (Ar.): İnanılır kimseler.

Simât (Ar.): 1. Sofra, yemek masası. 2. Sofraya gelmiş yemekler. 3. Ziyâfet.

Siyâdet (Ar.): 1. Seyyidlik, efendilik, beğlik, sahiplik. 2. Hz. Hasan vâsıtasıyla Hz. Muhammed'in soyundan olma hâli.

Sû-i zann: Fena, kötü sanış.

Sutû‘ (Ar.): 1. Yükselme, yukarı çıkma. 2. Belli olma, yayılma.

Sünen-i seniyye: Hz. Muhammed’in işledikleri kutsal işler.

Sürûr (Ar.): Sevinç.

-Ş-

Şâd (Far.): Sevinçli.

Şâdân (Far.): 1. Sevinçli, keyifli. 2. Şad kimseler. 3. Kadın ve erkek adı.

Şecâ‘at (Ar.): Yiğitlik, yüreklilik.

Şedâid (Ar.): Zahmetli, meşakkatli, eziyetli haller, sıkıntılar.

Şerm: Utanma.

Şemşîr (Far.): Kılıç.

Şerâ’it (Ar.): Şartlar.

Şevket (Ar.): 1. Büyüklük, heybet. 2. Erkek adı.

Şikâl (Ar.): 1. Devenin ayağının bağlandığı ip, bukağı, köste; el ve ayak zinciri. 2. Devenin palanını bağlayan ip. 3. Üç ayağı sekili (beyaz) at.

Şîr-i jiyân : Kızgın, kükremiş aslan.

Şûm (Ar.): Şom, uğursuz.

Şühedâ (Ar.): Şehitler.

-T-

Tâb ü tüvân: Güç.

Ta‘bîr: 1. İfâde, anlatma. 2. Bir mânâsı olan söz. 3. Deyim. 4. Terim. 5. Rü'yâ yorma.

Tabl (Ar.): 1. Davul. 2. Kulak zarı.

Ta‘dâd (Ar.): 1. Sayma; sayı. 2. Birer birer söyleme, sayıp dökme; sayım.

Tagtiye (Ar.): Örtme, örtülme.

Tahkika: Gerçekten.

Tahrîr (Ar.): 1. Yazma, yazılma.

Tahrîz (Ar.): Kışkırtma, kışkırtılma.

Tâ‘ife: 1. Bölük, takım, grup, fırka. 2. Kavim, kabile. 3. Tayfa, gemi işçisi.

Tâkat (Ar.): Güç, kuvvet.

Takdîm (Ar.): 1. öne geçirme, geçirilme, öne alma, ileriye sürme, sürülme. 2. Büyük bir kimsenin huzuruna bir şey götürme, verme. 3. Sunma, küçük büyüğe bir şey verme. 4. Birini, bir başkasını tanıtmak.

Takrîb (Ar.): 1. Yaklaştırma, yaklaştırılma. 2. Tahmîn. 3. Yolunu bulma. 4. Vesîle, bahâne.

Takviyet (Ar.): Kuvvetlendirme, kuvvetlendirilme.

Tal'at (Ar.): 1. Yüz, surat, çehre. 2. Güzellik.

Tâli' (Ar.): 1. Nişangâhın arkasına düşen ok, 2. Tulû' eden, doğan.

Ta'n (Ar.): Sövmek, yermek; ayıplama.

Tahayyür (Ar.): Hayrân olma, hayrete düşme, şaşakalma, şaşırma.

Ta'rîf (Ar.): 1. Etrâfıyla anlatma, anlatılma; etrafıyla bildirme, bildirilme. 2. Bir maddeyi bütün lüzumlu noktalarını içine alır şekilde bir ibâre ile anlatma.

Tastîr (Ar.): Satır dizme, yazı yazma, yazılma.

Tavsîf (Ar.): 1. Vasıflandırma, niteleme. 2. İlim, bilgi.

Ta'zîm (Ar.): 1. Büyükleme, ululama, büyük sayma. 2. Saygı gösterme, ikrâm etme.

Tebahtur (Ar.): 1. Kibirli kibirli yürümek. 2. Dalgalanma, dalgalanır olma.

Tebâr (Far.): Asıl, soy.

Tebşîr (Ar.): Müjde verme, müjdeleme, müjdelenme.

Tecânüb (Ar.): Sakınma, çekinme.

Techîz (Ar.): Cihazlama, lüzumlu şeyleri tamamlama; donatma, donatım.

Te'dîb (Ar.): 1. Edeplendirme, edeplendirilme. 2. Terbiye etme, terbiyesini verme; haddini bildirme.

Tekmîl (Ar.): 1. Kemâle erdirmek. 2. Bitirme, bitirilme, tamamlama, tamamlanma. 3. Tam, eksiksiz, bütün, hep.

Teksîr (Ar.): Çoğaltma, çoğaltılma.

Telâtum (Ar.): 1. Çarpışma. 2. Çok dalgalanma.

Temâşâ (Far.): 1. Bakıp seyretme. 2. Gezme.

Temkîn (Ar.): 1. Ağır başlılık. 2. Hastalığın bir yere yerleşmesi.

Tenfil (Ar.): Savaşa teşvik maksadıyla bir takım askerlere ve gazîlere bol ganimet vaat etme ve yağmada bulunmalarına izin verme.

Ten'im (Ar.): 1. Nîmetlendirme, nîmetlendirilme. 2. "Evet" diye cevap verme.

Te'hîr (Ar.): Sonraya, geriye bırakma, geciktirme, geciktirilme.

Tenmîk (Ar.): 1. Güzel yazı ile yazma. 2. Yazma, yazılma.

Tensîb: Münâsip görme, ugun bulma.

Tenezzül (Ar.): 1. Kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etme, alçalma, inme, aşağılama. 2. Gönül alçaklığı, kibirsizlik. 3. Düşme, inme.

Terakkub (Ar.): Bekleme, gözetme.

Tergîb (Ar.): Arzu ettirme, istek verme, isteklendirme.

Tesvîd (Ar.): 1. Karartma, karartılma. 2. Müsvedde yapma; karalama yapma; müsvedde.

Teşyî' (Ar.): 1. Selâmetleme, uğurlama. 2. Ramazandan sonra altı gün yânî şevvalin birinden altısına kadar oruç tutma.

Tetebbu' (Ar.): Bir şeyi etraflıca tetkik etme, mâhiyetini anlamaya çalışma, etraflıca inceleme, bir şey hakkında geniş bilgi edinme.

Tevcihât (Ar.): Rütbe vermeler, verilmiş rütbeler.

Teveşsül (Ar.): 1. Sarılma. 2. İnanma. 3. Sebep tutma. 4. Başvurma, girişme.

Tevfik (Ar.): 1. Uydurma, uydurulma, uygunlaştırma.

Te'yîd (Ar.): 1. Kuvvetlenme, kuvvetlendirilme, sağlamlaştırma. 2. Doğru çıkarma, doğrulama; destekleme.

Teşebbüh (Ar.): Benzeme, andırma; kendini benzetmeye özenem, zorla benzemeye çalışma.

Tevâzu' (Ar.): Alçakgönüllülük gösterme.

Tezekkür (Ar.): 1. Hatıra getirme. 2. Bir meseleyi konuşma, bir mesele konuşulma.

Tezlîl (Ar.): Zelîl etme, edilme, tahkir etme, hor ve hakir görme, görülme.

Tezyîn (Ar.): Zînetlendirme, süsleme.

Tırâd (Ar.): 1. (savaşta) ileri atılma, saldırma. 2. Vahşî hayvanları kovalayarak av yapma. 3. Kısa mızrak, harbe.

Tîr (Far.): Ok.

Tîg (Far.): Kılıç.

Tuğyân (Ar.): Taşma, taşkınlık; azgınlık, coşkunculuk.

Tulû'-ı fecr: Tan atması, güneşin doğması.

Tu'me(Ar.): 1. Yiyinti, azık. 2. Tad, çeşni. 3. Lokma.

-U-

Ukûl (Ar.): Akıllar, zihinler, uslar.

Umûr (Far.): 1. İşler, hususlar, maddeler, şeyler.

-Ü-

Ümem(Ar.): Ümmetler.

Üstüvâr (Far.): 1.Sağlam, kuvvetli, dayanıklı. 2.Güvenilir.

-V-

Vâcib (Ar.): Terki câiz olmayan, yapılması gerekli. 2. Yapılması şer'an lüzumlu olan, farz derecesine yakın bulunan.

Va'de (Ar.): 1. Bir işin için önden belirtilen zaman. 2. Bir işi geciktirmek için belirtilen zaman. 3. Ecel. 4. Söz verme.

Vâki' (Ar.):1.Vuku' bulan, olan, düşen; olagelen, rastkayan. 2.Geçen, geçmiş olan.

Vârid (Ar.): 1. Gelen, vâsıl olan, erişen.

Vesâvis-i şeytâniyye: Şeytanca kuruntular.

Vetîre (Ar.): 1. Dar yol, keçi yolu. 2. Yol, üslûp, tarz.

Vifâk (Ar.): 1. Uygunluk, aynı düşüncede olma. 2. Barış.

-Y-

Yâkût(Ar.): Yâkût, değerli süs taşı.

-Z-

Zahm (Far.): Yara.

Zahmdâr (Far.): Yaralı.

Za'îf (Ar.):1. Zayıf, güçsüz, kuvvetsiz, tâkatsiz, kansız, arık. 2. Gevşek. 3. Tenbel.

Zâ'il (Ar.): 1.Sona eren, devamlı olmayan. 2. Geçen, geçmiş.

Zevâhir (Ar.): 1. Çiçekler 2. Parlak.

Zevâl (Ar.): 1. Yerinden ayrılıp gitme. 2. Zâil olma, sona erme. 3. Güneş'in başucunda bulunma zamanı, öğle vakti, saat tam 12.00. 4. Bozulma, yenilme. 5. Kabahat, suç.

Zurûf (Ar.): Zarflar, kablalar.

SONUÇ

Bu çalışmada, Ahmed Hamdî'nin *Tuhfetü'l-Guzât* adlı mensur eseri incelenmiştir. Yaptığımız araştırmalarda eserin giriş kısmında verilenlerin dışında müellif ile ilgili herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Ahmed Hamdî, eserini beş bölüm üzere tertip etmiştir. Bölüm başlıkları bablar şeklinde yazıldıktan sonra konu kısaca tanıtılmıştır. Eserin ilk dört bölümünde cihâd, gazâ, gâzî ve şehitlik konularından bahsedilirken beşinci bölümde Fazıl Ahmed Paşa'nın Kandiye fethinden bahsedilmiştir.

Farklı kaynaklardan derleme yoluyla oluşturulan eserde, İslam inancının iki temel kaynağı olan ayet ve hadislere çok sayıda gönderme yapılmıştır. Metinde hiçbir bölüm, ayet ya da hadis verilmeden oluşturulmamıştır. Eserde 27 sure ve bu surelerden 52 ayetten yararlanılmıştır. Mensur olmakla birlikte eserde mısra', nazm, beyt, mesnevi adı verilen manzum kısımlar da bulunmaktadır. Ayrıca eserde Arapça ve Farsça beyitler de yer almaktadır.

Yoğun olarak Arapça-Farsça kelimeler bulunan eserin sanatlı bir dili mevcuttur. Ayrıca *Tuhfetü'l-Guzât*'ta, Eski Anadolu Türkçesi dil özelliklerini gösteren kelimelere de rastlanılmaktadır. Ahmed Hamdî eserinde birçok ismi zikretmiştir. Bunların başında Battal Gazi, Köprülü Fazıl Ahmed Paşa, Âsaf bin Berahyâ yer almaktadır. Ahmed Hamdî eseri kaleme alırken *Tefsîr-i Kadı Beydavî*, *Tefsîr-i Uyûn*, *Mecma'ü't-Tefâsîr*, *İhtiyâr*, *Dürer*, *Mülteka'l-Ebhur*, *Avârifü'l-Maârif*, *Şîr'atü'l-İslâm*, *Nefehâtü'l-Üns*, *Fâtihü'l-Ebyât*, *Cevherü'l-Cevâhir*, *Esmâ-i Hüsnâ* ve *Buhârî* şerhinden yararlanmıştır.

Çalışmanın temelini oluşturan tenkitli metin bölümü oluşturulurken iki nüsha üzerinde çalışılmıştır. Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi en eski tarihli nüsha olması dolayısıyla ana metin olarak verilmiş ve İstanbul Millet Kütüphanesi nüshasıyla karşılaştırılmıştır. Her ikisinin de müellifin elinden çıktığını düşündüğümüz bu nüshalar arasında çok büyük farklılıklar olmadığı gözlemlenmiştir.

Bazı çalışmalarda hem Ahmed Hamdi hem de *Tuhfetü'l-Guzât* ile ilgili bazı yanlış bilgiler sunulmuştur. Mesela, "Fetihnâmelerdeki Hadislerin Tesbîti ve Tenkidi" adıyla hazırlanan yüksek lisans tezinde eserin Mısır fethinden bahsettiği ve Ahmed Hamdi'nin Kandiye fethinden bahseden müstakil bir eseri daha olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmayla *Tuhfetü'l-Guzât*'ın beş bölümden oluştuğu ve eserin beşinci bölümünün ise Kandiye'nin fethine ayrıldığı tespit edilmiştir.

Çalışmanın beşinci bölümünü oluşturan Kandiye'nin Fethi ile Mustafa bin Musa'nın yazdığı “Tarih-i Sefer ve Feth-i Kandiye” adlı eserin ‘Kal’a-i Kandiye’nin Lutf-i Hakk’la Fetih Müyesser Oldukda Her Vilâyete Gönderdikleri Fetihnâme Sûretidir’ başlıklı bölümünün benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Muhtemelen Ahmed Hamdi eserin beşinci babını Mustafa bin Musa'nın kaleme aldığı fetihnameden hareketle oluşturmuştur.

Yapılan bu çalışmayla Ahmed Hamdî ve *Tuhfetü'l-Guzât* adlı eser bilim dünyasına tanıtılmış, eserin çeviri metni araştırmacıların istifadesine sunulmuştur.

KAYNAKLAR

- Adıyeke, N. (1988). *Hikayet-i Azimet-i Sefer-i Kandiye*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ateş, A. (1940-42). Metin Tenkidi Hakkında. *Türkiyat Mecmuası*, VII-VIII, 253-267.
- Aynur, H., Çakır, M., Koncu, H., ve Özyıldırım, A. E. (2017). *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları XII Metin neşri: Problemler, Tespitler, Öneriler* (1.bs.). İstanbul: Klasik Yayınları.
- Babür, Y. (2016). *Nihâlî Fethiyye-i Yemen Mesnevîsi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Erzincan: Erzincan Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bursalı Mehmed Tahir. *Menakıb-ı Harb*. Dersaâdet: Ahmed İhsan ve Şürekâsı, 1333/1917.
- Bozkurt, N. (1997). Hârunürreşîd. TDV İslâm Ansiklopedisi, (Cilt: 16, 258-261). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Cengiz, H. A. (2019). Girit'in Fethine Işık Tutan Bir Eser: Tevârîh-i Cezâire-i Girid. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 433-451.
- Devellioğlu, F. (2013). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat* (30.Baskı). Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Ebûbekr, M. b. (1980). *Şir'atül İslâm/ İslâm Yolu*. (Şerh. S. Alizâde.) İstanbul: Çelik Yayınları.
- Er, H. (2007). *Fetihnâmelerdeki Hadislerin Tesbîti ve Tenkidi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Harman, Ö.F. (1991). Âsaf b. Berahyâ. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (Cilt:3, 455). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- İmamoğlu, A.T. (2015). I.Dünya Savaşına Bibliyografik Bir Katkı: Osmanlı'da Cihâd Risaleleri. *Savaş Tarihi Araştırmaları Uluslararası Kongresi* (s.151-179). Çanakkale: Çanakkale Valiliği Yayınları.
- Kadı Nasırüddin Ebu Said Abdullah b. Ömer b. Muhammed eş-Şirazi el-Beydavî. (2013). *Envaru't-Tenzil Ve Esraru't-Te'vil Beydavî Tefsiri*. (A. Öztürk, Terc.) İstanbul: Kahraman Yayınları.
- Kafadar, C. (1996). Gazâ. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (Cilt:13, 427). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Kanar, M. (2011). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü* (1.bs b.). İstanbul: Say Yayınları.
- Kavakçı, Y. Z. (1971). *İslâm Araştırmalarında Usul*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Levend, A. S. (1988). *Türk Edebiyatı Tarihi*. Ankara: TTK Basımevi.

Levend, A.S. (2000). *Gazavâtnâmeler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavâtnâmes*. Ankara:TTK Yayınları.

Şahin, K. Ş. (2012). Gazavâtnâmeler Üzerine Yapılan Çalışmalar Hakkında Bir Bibliyografya Denemesi. *Turkish Studies*, 7(2), 997-1022.

Mohammed, M. B. (2016). *Sultan I.Murad'a Sunulan Arapça Bir Risale: Tuhfetü'l-Guzât Fî Fezaili'l-Cihâd (Tercüme ve Değerlendirme)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Mustafa Bin Musa *Tarih-i Sefer ve Feth-i Kandiye* (2016). Haz. Meltem Aydın. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Ocak, A.Y. (1992). Battal Gazi. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (Cilt: 5, 204). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Özcan, A. (1996). Gazi. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (Cilt:13, 443). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Özcan, A. (2002). Köprülüzâde Fâzıl Ahmed Paşa. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (Cilt:26, 260-261). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Özel, A. (1993). Cihâd. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (Cilt:7, 531). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

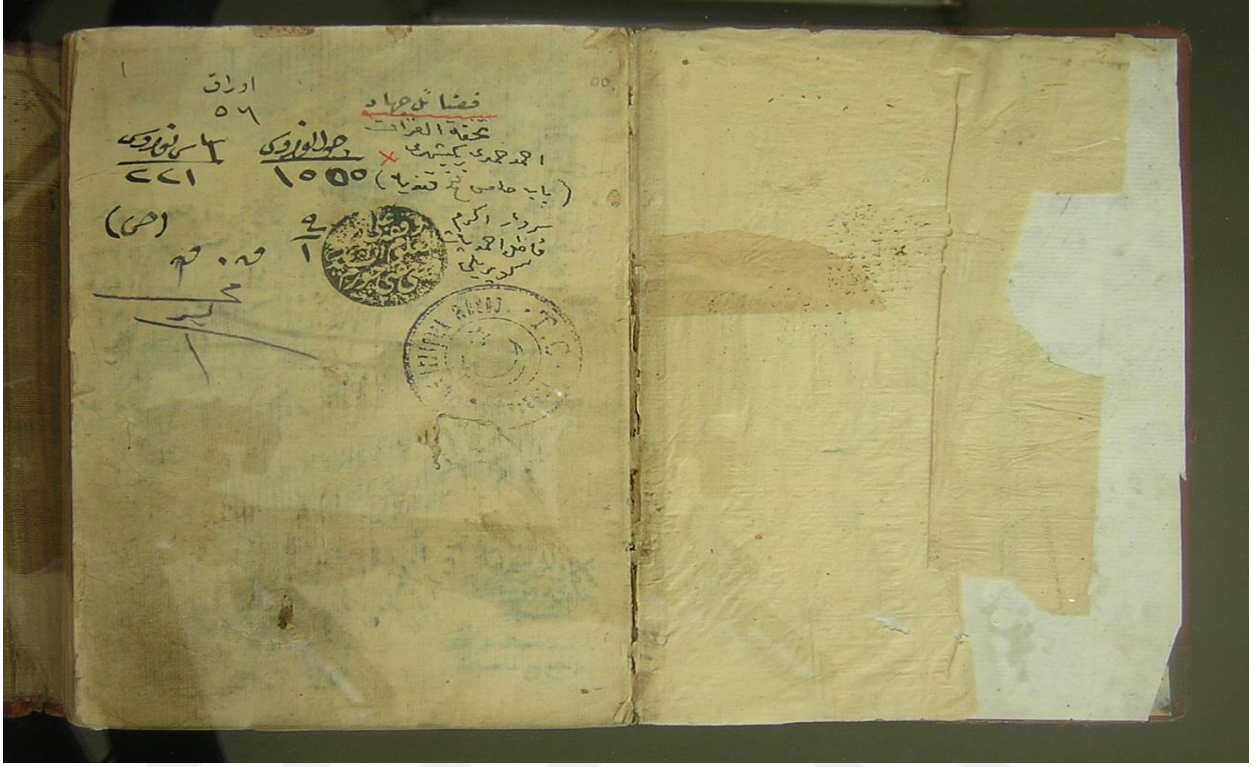
Uludağ, S. (2000). İbnü'l-Fârız. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (Cilt: 21, 40). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Ünver, İ. (2008). Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler. *Turkish Studies. International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 3/6 Fall.

Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an-ı Kerim Meali.

EK (Metnin Tıpkıbasımı)

1.Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi Nüshası

157

صلوات الله عليه وسلامه وعلی جمیع
الانبياء والمرسلین اول سر و قامت
خلیوستان سبحانی و داخل الخاص
محرم سزای رحمتی که بی سایه ایکن ایکن
عالم سایه سندان راحت و ظل هایت بدین
استراحت ایدر نظم
الایم کز کعبه دود سپهر کرم آمدن
و دفته بدین استان خواندن صلوات
بمضاران زبان دگر امام الانام همام
الکرام علیه الصلوة علیه السلام
و علی اله واولاده الخاتم و علی اصحابه
العظام و علی من وافقهم فی الاسلام
نظم هر نفس از لجه در باری نون
بر تو و اصحاب تو تافخ صورت کسب ایکن دان
یا حادیار با صفا بر آبا بکر و عمر غفر الله

م سرعم

七

برج در اوی حکمت و لمشد و فرائد خلا
عزیه می یافت احرار می بصائر نورانیه
مزید **عوائد** و آیات عجیده سی قرب
دول و دینیک بعید اولوب محصل
بو کتاب حکمت نصایک خصال حمیده می
مسالك صبطه اما لکنه سالوک ایدن ملوک
صاحب تاجه تباثیر عبرتی حاصل
فاعتبروا یا اولی الابصار میفاسیده
برکات اثار عبرتی متراصل اولوب موجب
تحصیل مراتب عزت و وجهان
و مستوجب تکمیل منافع دولت سعادت
جاودانی اولوق محققدر فلاح حیر
ارباب ترجمه نکه بحر ضهوری کهر انگیز
و شهید بیانی سکر امیز اولوب ظروف
اصداق حروفند و درج معانی ماثوفند

درج اندک و عجز اهراف و اهر کلام
 و کلیات لای انقلا ملوی در ممکن بوی
 منظوم و موزون و لمفین امتداد در که
 سبجه وار فی السبل والنهار دست اوین
 سله طین علی نژاد اولغه سزاوار
 اولد **مقد** چون کلک سخن بدست کبره
 باز آن کهر شکست کبره **نقش** خضی صاکه
 کزین خسروان جهان و زین ملوک
 اقالیم دوران و ارث ملک سلیمان
 باسط الامن والامان سرفراز العظمی
 منیع الجود والاحسان قاتل اهل الشرك
 والظفیان فرمانده اسیر جان الموبد
 من عند الله الملك الملتان **سج** سکندر
 رایت و خورشید طلعت **نقش** سلطان
 بن سلطان و حاقان بن حاقان المنفص

نیز

نیزید عنایات الرحمن سلطان زبانت
 احمد خان ابن السلطان غازی محمد خان
 اید الله سلطنته بالنصر والتکین فی اخر الدوان
 حضرت ناری اعجاز کد شکست سالی همیشه
 تحصیل فضائل روحانیده مصروف قلوب
 تتبع کتب معبر اندک علی المتوالی خالی
 اولد فلوی مقرب و لکن **لعل جدید** **لک**
 فی اسنیه بوفیقیه مایه و تحفیر ضعیف
 الدرایه کتب والنسیان قلیل البضاعة
 اعنی الحرحری بجان **سج** سوزان
 حیدر مشربیت عزایله کامکار و بیغ
 انطیضیه **سج** سوزان **سج** سوزان
 ایمن عصمتی غافل الاقل و مشاعر الیه
 بالمشاک و نه لخصاص **سج** سوزان
 و وفور دوان **سج** سوزان **سج** سوزان

اولاد و عزم سلسله **سج** سوزان
 نیایار بله اجای احکام شرعیه و کمال مجتهد
 صاحبان من مذکر کثرت علیه الیه کسب فضائل
 و ضبط مسائل و زوره ایمن حکم خدای جهان
 بر فخرای **کل مع علیها نادر** اولد **سج** سوزان
 عطیعت عنان الیکله بوفیقیه **سج** سوزان
سج سوزان **سج** سوزان **سج** سوزان
 راسی اولان برومه کجسته **سج** سوزان
 خانه جمل و فراغت کزین کاسانه افول
 ایکن ناکاه بر شب خجسته **سج** سوزان
 بیتم برده بر انداز غفلت اولغله ستاح
 عالمگیر دوشم تماشای اقالیم حیال ایدری
 بر خادام و روحانی ظاهر و نمایان
 اولوب وارث علوم السنوی قانع بام
 الجبیری **سج** سوزان **سج** سوزان

سج سوزان
 سج سوزان
 سج سوزان

سج

سجی مجتهد خالصند ضیا فقه دعوت اید
 دیو بر مقام دلکشا و بهشت اسایه **سج** سوزان
 و دخولده ایما امکان بوفیقیه حضرت برقصیه
 دخی هزاران شرم و حیا الیه اول مجتهد
 فرج مجتهد و روح افزایه داخل اولدین
 اول سلطان عالمین اوصاف ظاهره الیه
 عیان و نمایان صدر نشین مجلس اولوب
 و میبندند نور چشم زهرا امام حسین مجتهد
 رضی الله تعالی عنه حضرت تلوی بد و منبوی
 تابان اولد خلد بیداری مقام خدمت طهر
 اول حضرت عظیم الشان اسرار نیله امام
 مشران الیه یکن تختند او تور دم معیبات
 مجلس لوند غرق عرف ایکن فلزم **سج** سوزان
 کرم لوی تله طبعه بشیروب کاه و مز و اشار
 و کاهی نوزاد فائق و حقا نقد مصاحبه **سج** سوزان

6

و حشمت و دهشتی او رتد دن کتوردم
اول مجلس فرج بخشانک صفا سندن
دروغ حضور و راحت و سرور سلو ناله
طولدی ناکاه سحاط نعمته ایما بیوردن
خادمه جولا نه بشلیوب نعت فرا ناله
اول مجلس خلد برین تزیین ایلدیلر اول
نعمتارک هر بزدن سیوب کرسنه ایکن
سیور اولدم درو غمدن او هام عا طله
کیدوب درو شق ضییر اولدم بعد خزان
قالقوب مجلس تمام اولد قن اجازت ایلد
ینه مکان معهوده عودت و قبل المیدار
ینه تکرار دعوت و ثابنا همصحب و شرف
مصاحبت ایلد عزیزین راحت ایکن خرابدن
بیدار اولوب اول ذات سزده سمانک
ایما و ایشار ایلد

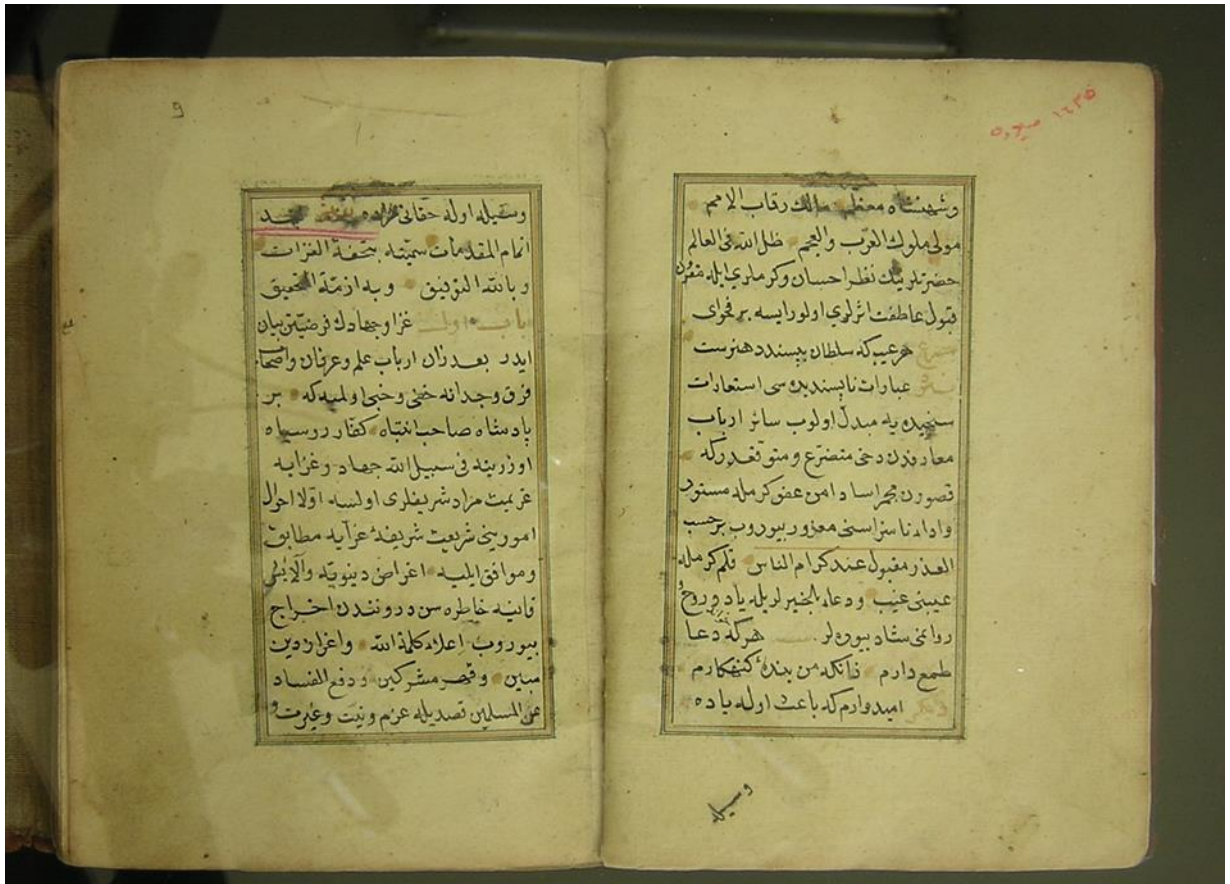
استفاد

مسند ایلد مشیت بنی المری به فرج ناکاه
نعمت و شرف و تزیین و سیر ایلد اولد
بشمه مسند ایلد و سیر ایلد و سیر
و غایب اولدیم بو ترجمه فرج علی وجه
الاختصار و تحریرو و تفسیر کتوروب لیسان
اوزره مرتب ایلتم **باب اول** اده قاطعه
ایله غزا و جهاد ک فرضیتان میان **باب**
ثانی سرائط و نضایان عیان **باب**
ثالث شهادت نضایان و خصایان نایان
باب رابع باعث نصرت اولان
دعوت مانورانی تحریرو نمایان ایلدوب
باب خامس حضرت پادشاه
کامکار و سیاه پرو و دکارک و والد
ماجدلوی جنت مکان فردوس استبان
مرحوم و مغفور له غازی سلطان محمدخان

علیه الرحمه و العفو ان حضرتلری زمان
سلطنته صدر اعظم اولان ناظم امور
جمهور امم فاضل فاضل بنی ادم
و مدد و الاحوال العالم مرحوم فاضل
احد پاشای طرف باهر الشرفار نعت
سردار نظرمثال تعیین و ارسال بیورلو ایلد
فتیحه هجریه سلاطین اسلام و ملاحظه
امم سید الانام اولان جزیره کربده
واقع قلاع دفاع فلک ارتقا عدن قلعه
قدیمه نکت نشات روات نقلی اوزره
نه و جسد بسلاک عمالک محروسه المسالک
اسلامیانه داخل اولدین بالنا سیه
اخر عنوان ایلدوب بوجوب جیدن اول
سلطان عالی شان و پادشاه زمان
ظل الله فی الدوران تامع بیج التکرار الحقیق

صلی

صاحب الجود و الاحسان حافظ بلده الله
الملك المثلان ناصر عباد الله العزيز الدیان
خادم الحرمين الشريفین المکرمین سلطان
سلاطین زمان اعنی سلطان احمد خان
حضرتلریک مبارکاه سلیقه جده ارموز
فتی فخر سخته در وک قار لوبنه ایشاد
و شتار ایلدوب نام نامیلوی ذکر یله معنون و
منشأه واسم سامیلوی بادیه مسی قدیم
الرد و القیام منقوط خلا یق انام اولدنج
ذکر جمیلون تکرار وده عابه بادی و اوصاف
حمیم و اخلاص پسندین لرون یاده
سبب عادی اولد فاما تحریرو و تفسیر
بورشد احقر و سر افکنده کمرده لیاقت
طاقت اولد یقندن ناسی ناظر اولان ارباب
کرم و اصحاب شیم خصوصاً پادشاه اعظم

ثم وثم على التمدد بج شرقاً وغرباً جميع
 اهل اسلام او ذريته فري عين اولور
 نته كيم جناب باوي عز اسماء نصر كيمند
 بيور **الفروخافا و قتال الاله كذا في**
 الدير و دخی حضرت فخرموجود است
 عليه اكل الغيات ابتداء امرده
 مشركين صغ واعراض ايله مأمور
 اولد يار نته كيم جناب كير يا بيور
 قاصغ الصغ الجبل ويند بيور و اعرض
 عن **الفروخافا و قتال الاله كذا في**
 عظمة بعد طريق مستحسنه و عظمه
 حسنه ايله دين اسلامه دعوت ايله مأمور
 اولد يار نته كيم جناب كير يا جل ذكره
 بيور **دع الاله كذا في**
 بعد قتال ايله مأمور اولد يار فخر
 بدايت كفار بنده روزگار دن اولسه

ننه

نته كيم قياض مطلق كلام مجيد ننه بيور
دع الاله كذا في
 بعد بعضي زمانن ابتداء قتال الاله مأمور
 اولد يار نته كيم قادر ذو الجلال و الزقان
 بي مثالنن بيور **دع الاله كذا في**
دع الاله كذا في
 بعد كل زمانن
 و جميع اما كنن مطلقا قتال الاله مأمور
 اولد يار نته كيم فقار ذو الكبر يا كلام
 مجيد ننه بيور **دع الاله كذا في**
 ويند بيور **دع الاله كذا في**
دع الاله كذا في
 بعون عنايت رباني و نصر هدايت صديقه
 بوله عساكر اسلام نصرت انجام كفار
 بذكر دار قلا عندن بر ناهدي و يلخه
 بلاد نندن بر يارنن في محاصره افندي لور

ننه

امثال **دع الاله كذا في**
 كفار و وسياهي طريق مستحسنه و عظمه
 حسنه ايله دين اسلامه دعوت ايله
 نته كيم مخز موجودات و افضل مخلوقات
 عليه افضل الصلوات بيور و ما قاله
 قوما حتى دعاهم الى الاسلام صدق
 رسول الله فبشك اول قوم شومه هديت
 حتى في قوم يتشبهوب دين اسلامي قبول
 انه دن روكر دان اولسه لور اداء جزيه يار
 دعوت ايله لور اكر قبول ايدر لور ايسه دماء
 و اموال لور بزم دماء لور كير اولور و اكر
 قبول جزيه دن دخی ابا و اجتناب ايدر لور
 ايسه منجنيق و تخريف و غريب و رعي ايله
 محاربه اولور اكر بار ننه مسلم دخی
 بولنور ايسه و باحوذ اكله متوس

ايور لور

ايدن نور لور ايسه كافري بنده دخی و لور
 الات انلوه دخی اصابت انسه نسنه
 لازم كلور و دخی دعوت ابلرغ اولمدين
 قومي بر دخی دعوت ابلرغ واجب اولور
 و دعوت ابلرغ اولان قومي نكر دخی
 ابلرغ مستحيدر ايدر اجات دخی
 استنكاف و اعراض ايدن كفار بنده روزگار
 او ذريته كا و زارده اهتمام و اخذ
 انتقام ايجون احراق و ادوش و افلاخ
 اشجار و ميوه دار و افساد زرع دخی
 بحسب لاقتضا و خست و جزا كوسر
 نته كيم بنو نظير فينكده صغر عالم سيد
 سادات العرب و العجم صلى الله تعالى عليه
 وسلم حضرت نندن مختص انكده
 اشجار و مخلوق قطع و تحريقه امر اندلور

ننه

ما كنت ترضى **المسا** ديو فني ياد انديك دغ
فهمان دغا الجلال بوايه كرميه انزال يلد كيه
ما قطعتم من لينة **ارزكموها** الآية
هسان اول ان بيان اولد كيه بواضعال
فساد و دكل ايمش و دخی اهل اسلامه
لانق و سزا اولان عذر و غلول و مثاله
احتراف و اجتناب بلكدر عذر نقص
عهد اعدا و اولنورا ماند نصك نقص
عهد خود جاستر دكلان اماندن مقدم
اولورسه لا باسد دخی مال
غنا مدن خيانت و سرفه امله تعبیر
اولنور اترن دخی اجتناب و احتراز
اولوب مثاله كه اني غيره بكال و عبرت
قلمد و قطع اعضا و تشوید و جملله
بونون دخی اهتتا و اخشاع اليه

فتما

فاما شح بخار بن مذکور در كه مثاله
منهيه بعد الظفر ولد دخی حاله در
قبل الظفر ولد دخی صورته كفار بد
كر داري نذليله دخی ابلخدر ديو بودر
زبلعي دخی بوقوله ذاهب اولوب احراقه
نظيرا ولور بلكه احسندن ديو بودر
ودخی كفار دن محانين و كودكان و پير
فاني و زنان و مقصد و نابينا و مقطوع
اليمنى و لشارقتل و لفته دن نهي و لشفه
الا بونلردن بر سبي ذ و مال اولوب مال
لسا نيلاه كفاره اعانت ياخود و جرد لرت
قوت و ياخود فتاله تحريص و مكر و حيله
بايند اعانتاري اوله اول تقدير جه
فتالري اولي اولوب دخی طائفه كودكان
بوغوا نلن معصومار د رانر عفو اوله

ودخی ترغاي د ار جرد و الد في كور
ابتدا قتل ايميه الا و الذي اني فتاله مباشر
ايدوب اني قتل ايلد كيه بدندن خلاص
ممکن اولميه اولزمان قتل ايلك جائز اولور
نتيه كيم حضرت قاد و ذوالجلال فرقان بے
مثالند بيور و **صاحبها** الله ايدري
قتل ايله بديت معروفندن دكلدر زيرا
بابا او غلتك سبب وجود يدر اولانك
سبب فتاهي اولميه الا نفسندن دفع
ايچون اتقنا ايميه و دخی دار جبه
مصطف كورميه لركه احتمالدار دار الكفر
ايچين قلوب اهانت ايدن و دخی طائفه
تشویدون كورميه لركه بحتل كرفشار دام
كفار باوي فضايخ ناهيجار الا عسكو
اسلام نصرت انجام كزوت و زره اولوب

امر

امن و ليجي ايكيسي دخی جائز در كذا في المي
الاجر و دخی كفار بدكر دار ايله مصالحه
عامه مسلمينه افغ اولورسه مرتضى
والاجاز دكلدر كه صورت و معنى جهاد
تر كنه بادي اولور و بعد المصالحه نقص
صلح عامه مسلمينه افغ اولورسه
شهر يارجهان و باد شاه زمان ظل الله
في الدوران حضرت نوري صلي نقص و خبر
نقص كفاره اعلام و اعلام ايلوب بعد
فتاله عزيمت ايدن و اكر قبل النقص
اول طائفه كراهدن خيانت صادر
اولورسه ارسال خبر دن مقدم مقاله
ايله بذا اولنور و اكر عينا با الله تعالى
كفار خاكسار دار اسلامه استيلا
آياخود بلاد نندن بر بلر في محاصره

مستقار و بیه اخذ اندکی ماه قلیل مثل لیلیدر
تحقیق صحاب کزین رضوان الله تعالی علیهم
اجمعین رسول رب العالمین علیه افضل
الصلوات حضرتان ندن سؤال اندیکه یار رسول الله
افضل جهاد نه در فقال النبي عليه السلام
ان يجر جهادك ويجهادك في سبيل الله
غز و جهاد کمال اندام اهتمامدن ناشی
و اکب اولدینک سندنک بالوی شکست
و وجود کدن قان روان اوله و دخی
نسنند ندر که نفسی اول امر ده طاعه
الله الیه مجاهد ایلیه بعدن غیرک او ذوبه
مجاهدن و محاربه ایلیه تعطف ایلیه و دخی
رحمی و رکوبک تعلیمی سنند **رونی الحدیث**
کل شیء یلهو یسلم باطل الا ربه یومنه
و تادیه نسه الا فی سبیل الله حضرت سلطان انبیا

صبر

صلوات الله علیه و سلامه بیوردر که
مسلمک هر شیشه لعب و لهوی باطلدر
الا فوسيله رمی و فرسی تادیب و تعلیمی
و اهلیلله ملاعبه سی دکل تحقیق انبیا
و دخی غزا و جهاد به یوم خمیسنه خروج
مستحب قلندی یجن حضرت سلطان انبیا
صلوات الله علیه و سلامه بریر جیش
و یاجزد سربده ارسال انسه لاول نهاده
ارسال بیوردر لرایدی و دخی غازی طریق
غزاده اولان هر مشقه و کتبت و عترة
و عترة یجن حضرت و اهبا لعلابا
جلد کدن دن رجاء و ثنای ثواب ایلیه که
تحقیق طریق غزاده اولان الام شد اندیچون
اجر ثواب مغزی و محققدر کذلک علف دانه
و رونی و بوی میزان حسنه نه داخل

اولوب نوم و بقیظه سچون دخی اثر ثواب
مقررور کذا فی شرعه الاسلام و دخی
جهاد ه خروج انمیه الا اهل و اطفال و عترة
والدیندن فارغ اولان کسنه خروج ایلیه
زیرا انلرک خدمتی جهاد دن مقدمدر
لکم افضل جهاد اولدر و دخی عازم راه
غزا اولان غزات مسلمینه تشبیح و استیلا
و قدومدن تصنیف و تبریک ایلیه بقطعیتم
و اکرام ایلیه لکه انلرک تعلیمده دخی حسنه
مقررور و دخی غزات مؤمنینه خدمت
و یاجزد انلری محاربه و محاذیقه و یاجزد
کند بلوی تنعم و یاجزد مرشی و دوات
کلا بلوی تنعم تحقیق خصوص مذکورک
کلبی عند الله عن رجل مکان و منزلند
ایدی غزات مؤمنینه و درونی مرتبه سی

حذر

خدمت و محاربه به علی قدر الامکان
معاونت ایلیه لرحیبت صحیح نبی بده وارد
اولمشدر که **قال النبي عليه السلام ان الله جل**
بالمسلم الواحد الجنة ثلثا صاته والمدة والاف
کذا فی شرعه الاسلام حضرت سلطان انبیا
صلوات الله علیه و سلامه بوحیدتی بیوردر
بیوردر که تحقیق الله عظیم الشان سهم واحد
سببیلله اوج نفع عبدی فی فضل و کرمند
جنات عالیا نه ادخال ایلر اول اوج
نضوک بری سیمک صانع و بری دخی
دمر و نیک صانع و بری دخی فی سبیل الله
اول صحیح عدا به دخی ایدر **و لک فضل الله**
و تادیه نسه و دخی غازی نیک و اعلی
او ذوبه خلایق سنند ندر نه کهیم چتر
فخر موجودات علیه اکمل النبیات برتحد

و غنائم جیم مراد بله بیور در لکه خیر
نواصی خیلده معقود در بوم قیمته ورنه
و دخی سمند صبا دفنارون حضرت
سید البسریه اکل البیات اختیار
ایلدی نوحی اختیار دایلیه لکه اول سلطان
کزی و رسول رب العالمین اختیار دایلیه
اسب باد باهرادهم و اقرح و ازیم یاخود
اقرح بجل طلق المینی اوله یعنی سیاه
و سفور و شدید بیاض الشقر اوله یاخود
سفر و مینی سی سیکل اوله و دخی خیلده
فحل غزاته اجبد و زبراجری و جسر
افری و لور کذا فی شرعه الاسلام
و کوه البی علی اسلام الشکال فی الخیل و هی الی
یون احدی فی انما مطلقه و الله یجزل و اعظم
کذا فی شرعه الاسلام یعنی حضرت مفر عالم

صیغته بیور در جیم غزاته سبیل الله
نوحی و ازیم خیلده غزاته سبیل الله کذا فی شرعه الاسلام
یعنی حضرت رسول کبریا و نفع ده مقام
قاب قوسین او ادنی صلوات الله علیه
و سلامه بیور که افراد من منیندن بر
فرد فی سبیل الله غزاتینک لرا و مانی کور
تحقیق غزاتینک کبید و دخی اصل و عیالی
و یارین اولان علاقه سی و زینده کعدا
اولوب استغنا منله و خیر بله خدمتخوا
ایله تحقیق غزاتینک کبید و دخی خدمت
صیغ بیورین وارد اولمشد که قال الله علیه
الحبر معقود فی نواصی الخیل الیوم الفیله
صدوق رسول الله کذا فی شرعه الاسلام حضرت
سلطان سوری مع الله امت بزکوار و بوجده
محققه تبسیر و اکاه ایدوب اجر مزد عظیم

و غنائم

اولینجه بعد امساك ایدوب صلوات
عصری ادا و بعد قتاله مغبیا و لور
ایدی حتی شمس غروب اید بجه اید
اولچار بالکن ایوان اصطفاه و نفع ده
مقام قاب قوسین او ادنی حضرت
رسول کبریا صلوات الله علیه و سلامه
که ازهر ذات شریعی و عنصر لطیفی
کنجینه حقائق اسرار کائنات و خزینه
ماوراء سرادق اندر انارک سنان سینه
لریله عامل اولوب انفال و اقوال الدینه
اتباع و انقیاد جمیع امت بزکوار لری
اوزرینه الزم لوازمات مورد بینه
و دخی اول مفخر کائنات علیه افضل
الصلوات حضرت لری چین بر مبدینه ده
مسجد شریف کورسده لر یاخود باین ازان

صلی الله تعالی علیه و سلم شکال اول الخیل
اکراه بیور دیلر شکال اول اسبه اطراف
اولنور که یک بای سیاه سه بای سکل
اوله یاخود سه بای سیاه یک بای سکل
اوله و دخی فی سبیل الله ارتباط خیل
سندند که تحقیق اولد اخی جهاد دند
و دخی سندند که حضرت مفر موجود است
علیه افضل الصلوات اعداء دین ایلله
مقابل اولد قاری خالده طلوع خردن
طلوع شمس و ازینجه امساك ایدوب
چین شمس طلوع ایلسه قتال اید و لرایدی
منتصف نهار اولینجه چین نصف نهار
اولسه امساك اید و لرایدی حتی شمس
زواله و ازینجه چین شمس زوالده کذا
ایلسه مقاتله اید و لرایدی حتی و عصر

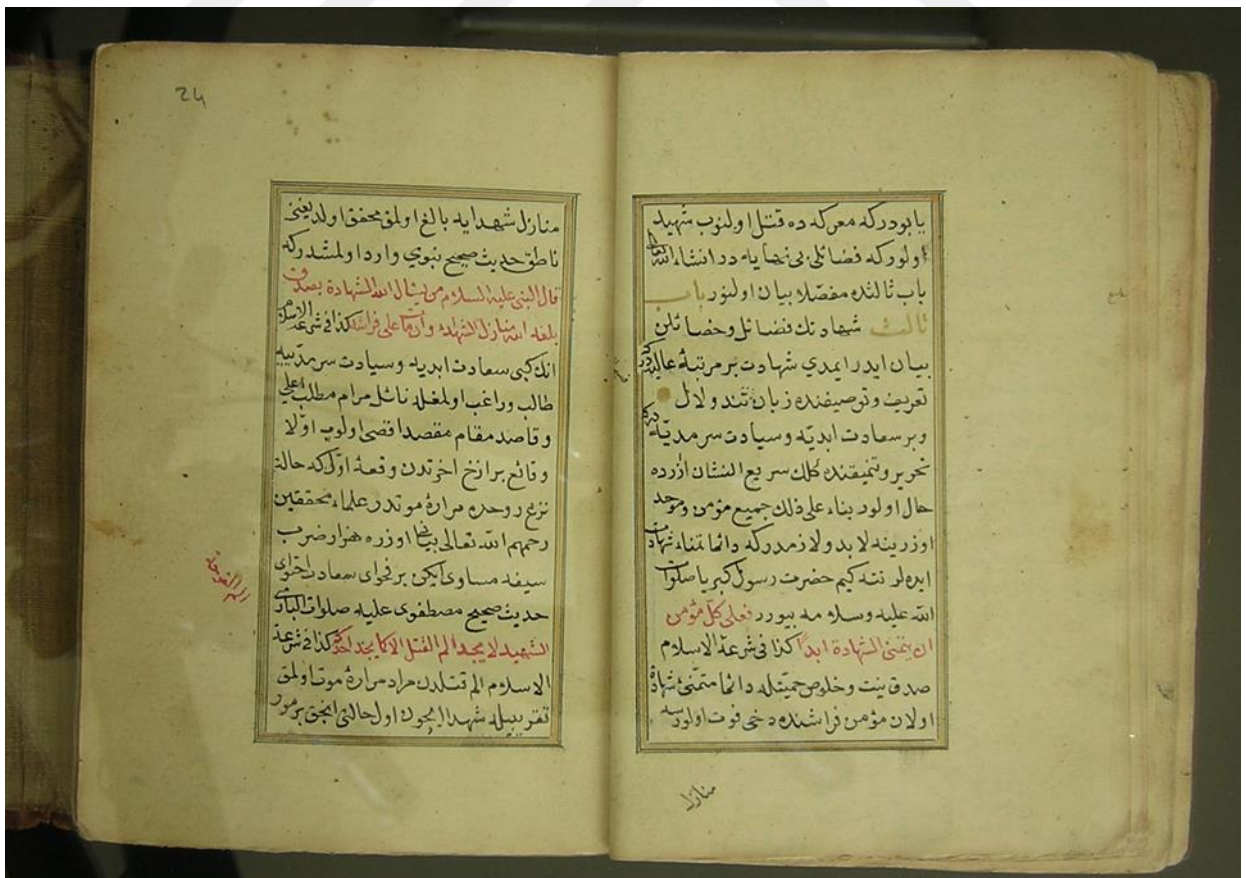
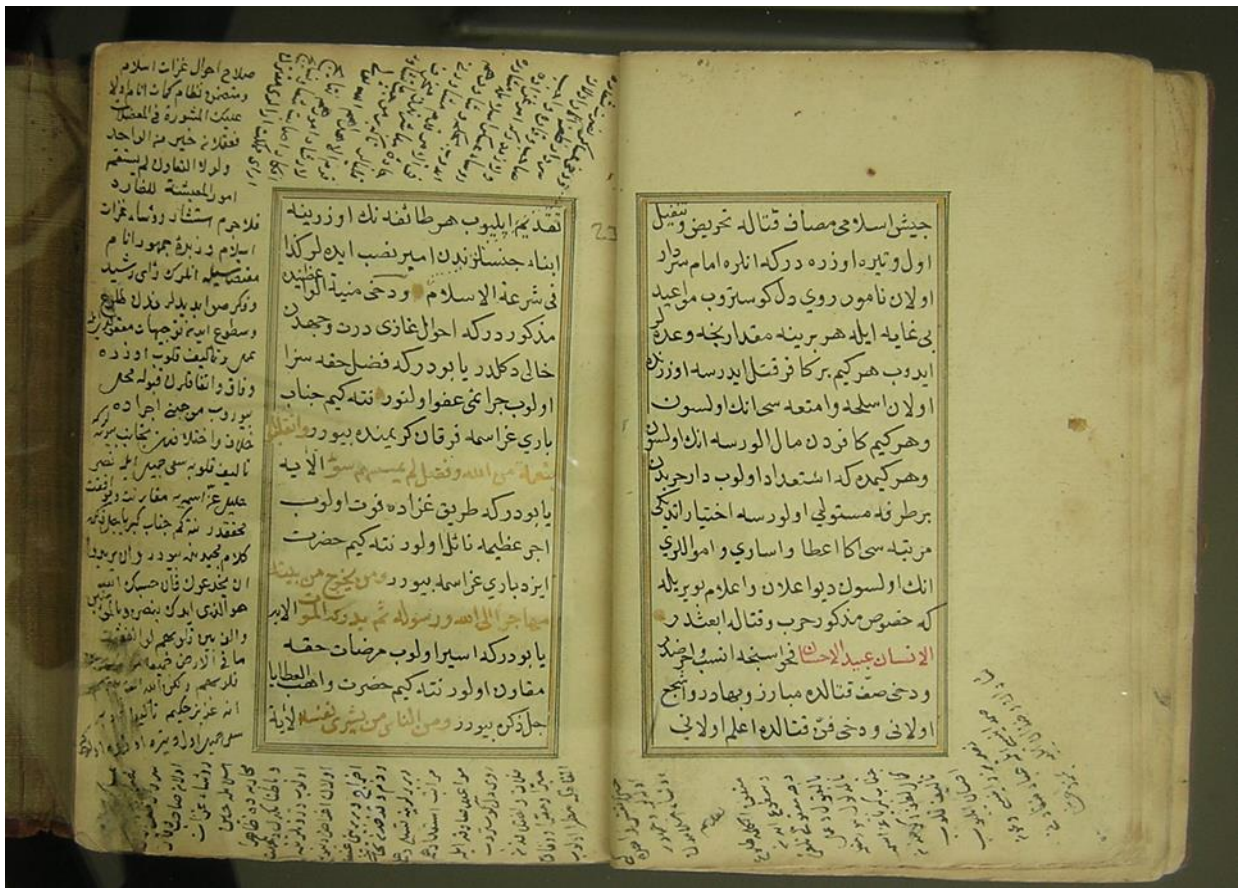
و غنائم

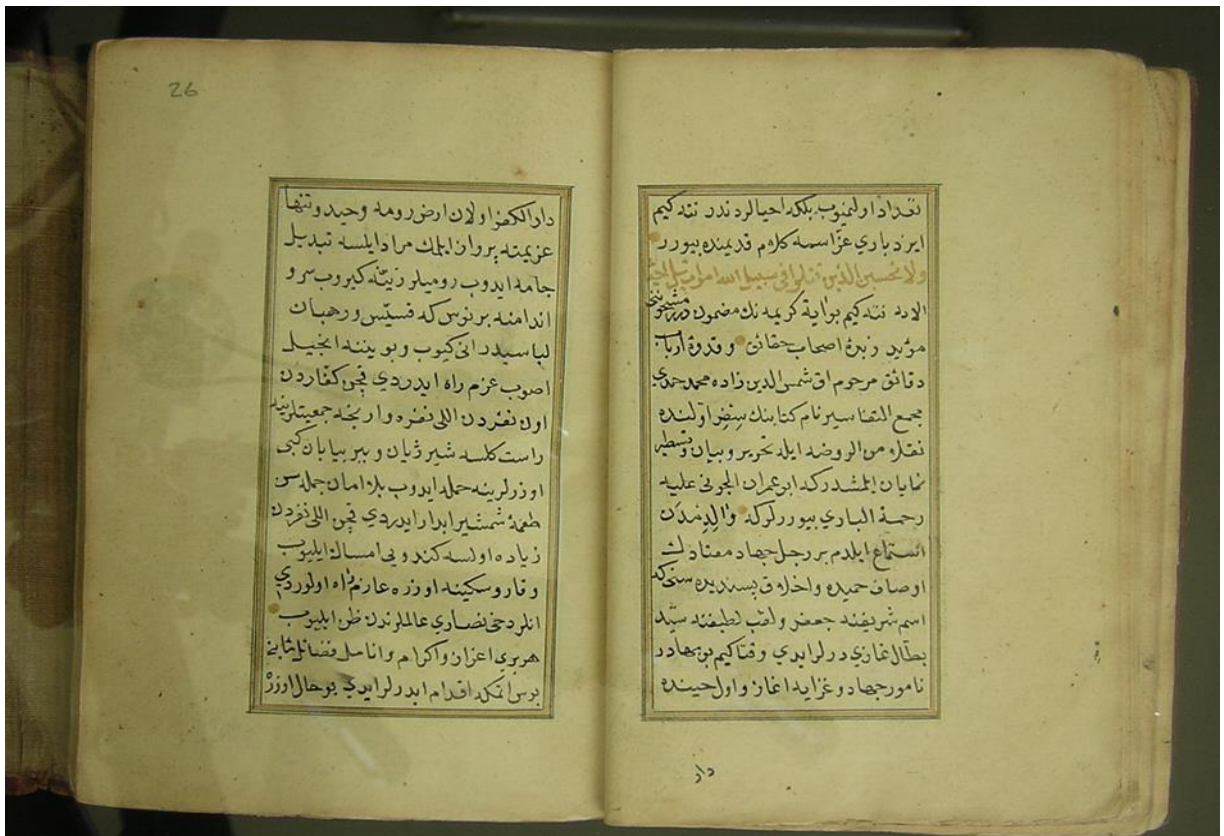
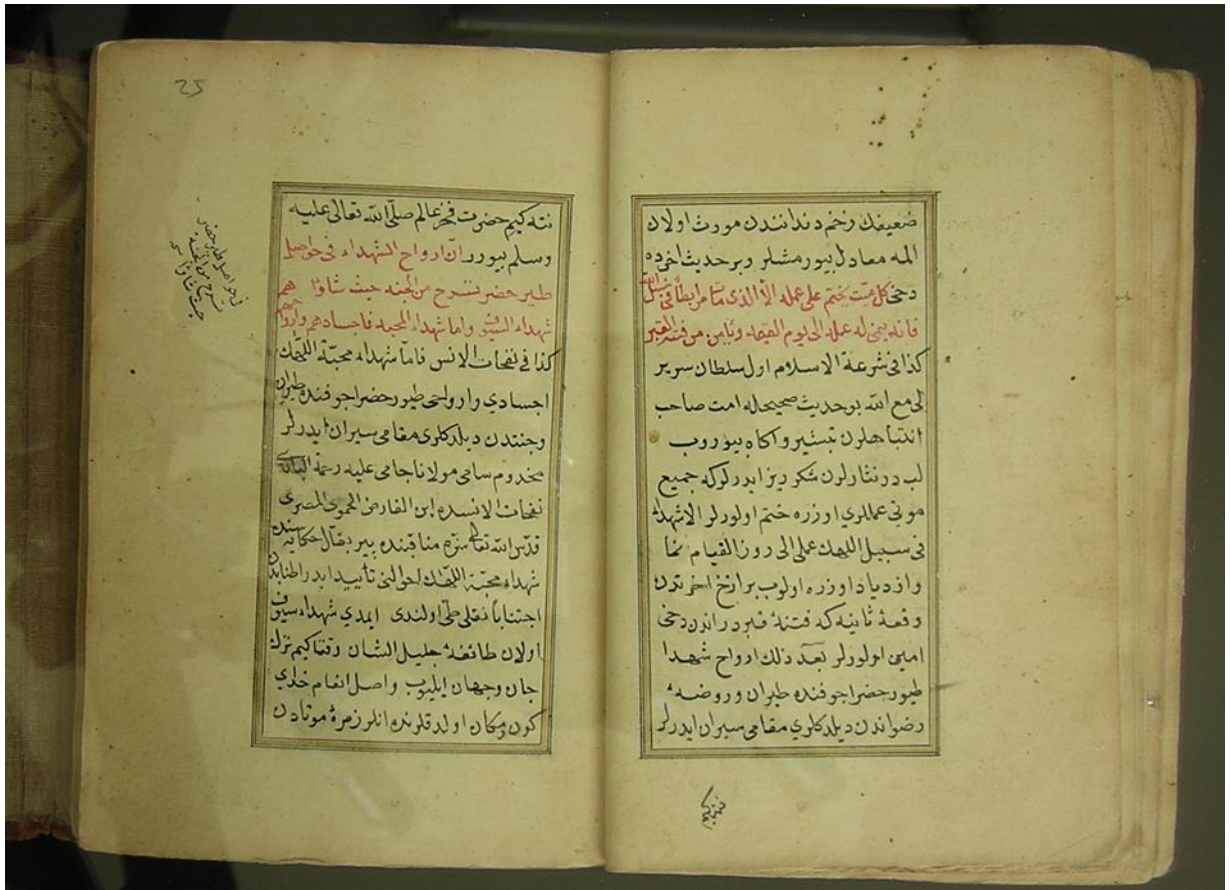
مسعود لطیفی اولی ولسیه مقاتله بود
 ای دی و دخی سستند ندر که غازی حرب
 قتال او زوینه جسور اولوب قلب چری
 محاربیه اقدام و کما یبغی اهتمام ایلیه
 که شده حرب و قتال دن عجز و فتور
 کوسو میوب دل بر نمکین مستحکم
 و وسوسه شیطانیته دن میرا و معتر
 طو نوب **الامکان** و خرمشید تایید
 کلام قدیم اول سبقتا و خرمشید تایید
 سعادت نذیر صدائیدن طالع و لامع
 اولان بیان ساطع البرهان الخفج
 ایدوب دانما قیامتیه مداوم و کدوبه
 ورد زبان ایلوب حقیقتا معارجی
 اوله که جیبان و جنت و ملک اجل تأخیر
 ایلر و مقدم و جسور اولوب دخی قدیم
 ایلر شرع الا سلامه مذکور که

جنگه اقدامه اصناف حیواناته تشبه
 ایلوب خوف و تحیر و فرار و جبا سبت
 بری و عاری قلبله دل بر نمکین شیره
 همسو و قواصی رفع ایدوب اغدایه
 کبرایله ده کند و بی نمیره برابر شاعندن
 دت اکبردن پیش بر حمله ده خوکدن
 بر تر نجب و غاوتن کرک خر خور دن
 بد اختر اوله و دخی سلاح سنگین بختلند
 موردش جسور اوله که اضعاف وزن
 وجودنک بختلند قادر در و دخی برند
 ثابت و قائم اولمه ده سنگ سنگینه
 معادل اولوب مکانشدن زائل اولمه
 صبرده جاوکی اولوب وجودنه واصل
 اولان زخم نیرو و تیغ و طعن و ماحد
 قطعاه واه ایلیه و دخی وفادارلندن

کلکچی اولوب سیدی تان دخی داخل
 اولور سه یوز چورمیه و القاس فرصت
 دیک مثابه سندن اولوب یوم زحضره
 صف چکوب مصطفی کی خشیوع خضوعه
 قائم و برندن ثابت و برقرار اوله امامه
 متابعتی صلواتن امامه متابعتی کی
 اوله و دخی از سر تا پا جمیع الات کارزار
 بر وجهله مستغرق اوله که بکولیل
 ز فافله نفسی شیا بله تر بین و جمیع
 وجودنی ستر و تعطیه ایلدی کی اوله
 و سلاح و مالی قلیل اولد بخی حاله
 عبادتی قلیل اولوب خلق عالمه اکنار
 و اراده و اشاعت بلین مرآتیک کی بخت
 سلاحه سعی ایلیه و بخت انضمام واقع
 اولسه کید و مکر و حیله رو باه حیل کد

سگ صیاد دن مضطر اولوب خار حلی
 ایچون ایلدی مخادعات مرتبه سی حیل
 خدعه و کید و مکر ایلیه صفین ها
 بیننده بختل اولمه ده عروس کی اوله
 خفتن و قتال پیشه ایلمه ده کودکان
 کی اوله بختل اعداسنه صیحه ایلسه
 صوفی رعد قاصص کی اوله جمیع الحاله
 سودظن ایلمه ده غراب ابقع کی اوله
 خراستن کرکی کی اوله و دخی قتالی
 تقویت ایچون خدعه و کدبه رخصت
 و برلسندر و دخی عساکر اسلام نصرت
 انجامه سردار سر قرار اولان سعادت
 او زوینه لازمه ده که جیشی قتال
 تحریر و تفصیل ایلیه قنده کیم خضر
 خرمشیرات علیه افضل الصلوات اندر کد

پنجه سنين واعوام كفار نيه روزگار
 في سبيل الله كام وانقام الرب بعد
 خلطاء عبا سته دن زمان هرون الرشيد
 ارض اسلمه مده هودت وخرنه مشار اليه
 ايله هم صحبت اولد قلنده اول خليفه عادل
 اكا الكرام وانسا طروي دل كوستور
 بيورد يلكه يا بطل **حدی باجج شیخ**
ذات فی ارض الروم یعنی ارض رومده كرده
 عجايبا نك اعجمندك بزه خبر وركه استغ
 خاطر خطير من نوير ودل خزنه الايش
 عند فطير اليسون ديدكن برحكا به غريبه
 الاناري نقل ونقره اغاز اليك يا امير
 المؤمنين ارض رومده دار الكفر اعجمند
 ميانت ايلد كچه دهن فسيس ورهبان
 صيورتند روم واديلنده بر واديه كه

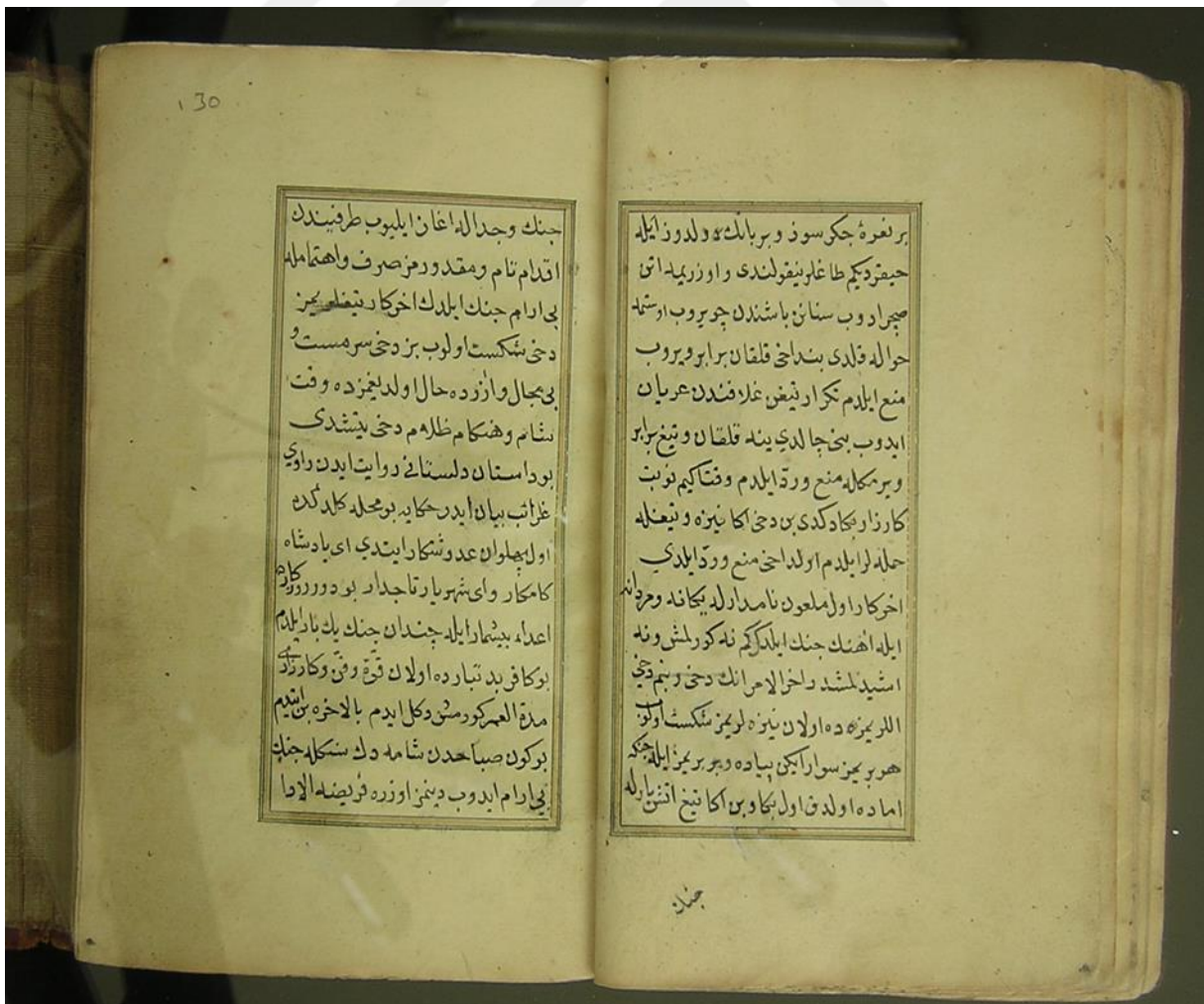
الذنه

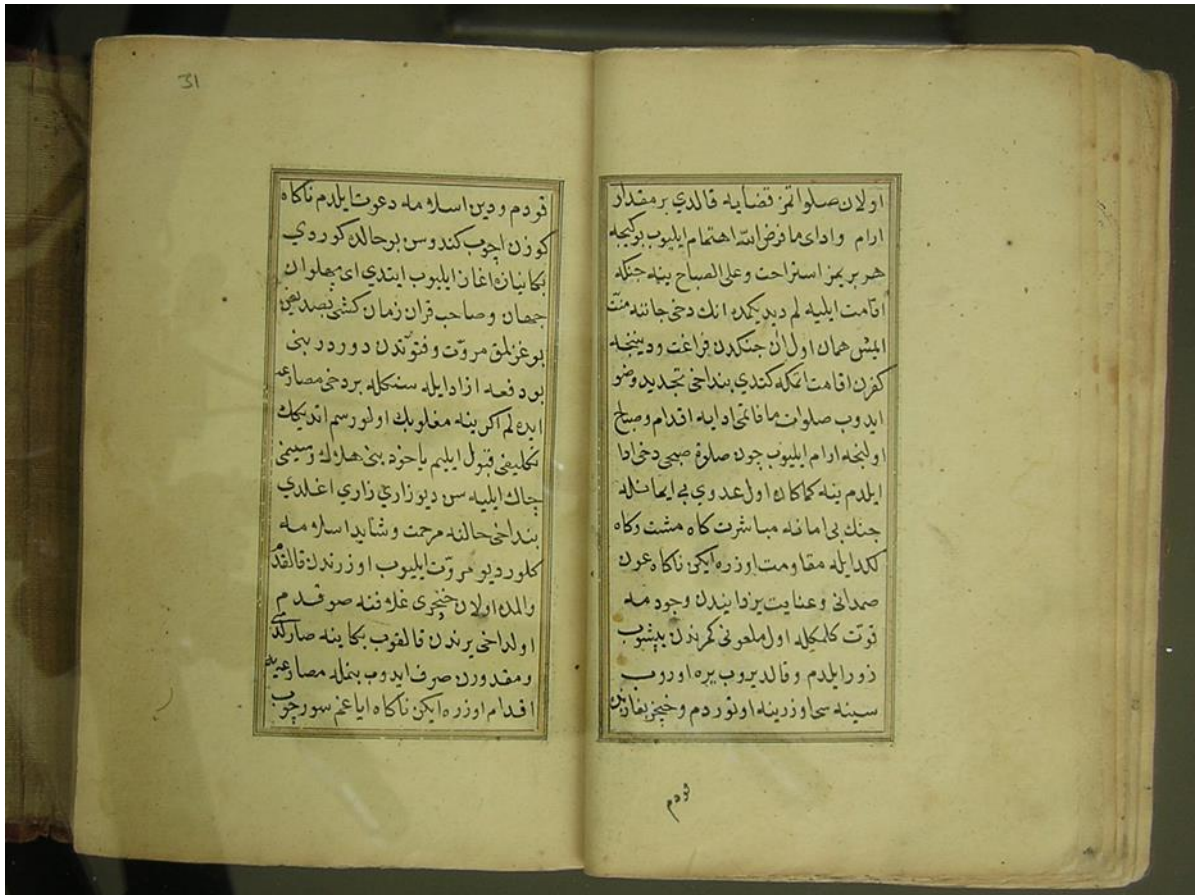
ابادانه قريب ايدري كيدردم ناكاه ورمده
 كوستمه بدر قذنه عال اسب اوژه كيدي
 در يوب نظرا ايلد كچه كورد مكر بر سوار صبا
 رفتا وچاپك كاد بلندن نبع ايلد والندن
 سنان چوشن كذار والماصل مستغفر
 جميع الات كادزار وقتا كيم بكا قريب اولد
 اهل اسلمه سله ميله سلام بردي
 پس لدمكه اول شخص رسنه نشان صميم لان
 وبنده سينا ندر فله جرم بند اخي سلاحي
 الدم اولافتح كلام ايدوب بكاد يديكه
يا صاحب البرق هل عرف بطل يعني
 برتن صاحب بطل الى زميس بنذلي ديكه
 اني سوالي نمدن ندمراد ايدرس بطل
 بتم وقتا كيم اول فارس بوجراي استغفر
 هان اسبندن نزول وبنيله معانقه ايدوب

دجا ايلد كچه مده العبر خدمت كده اولوب
 سكه معافه سبيل الله غزا وجهاد ايلد كچه
 بود نيای وفا الدين امر رعة الاحمره
 حق سجنه زواعنكاه عقبا د راميد وادم كه
 سعادت شهادت نائل و سيادت ابدية
 و سرمدية واصل اولد ديدكن بنذلي نكاه
 قبول و مراقت و موافقت مقبول كوردم
 ناكاه ابادانه قريب والمغلة كناه بكر دار
 قصودن برتم معامله و معافه من نكاه
 ايدر لايمن الات حربه و قتاله مستغفر
 دوت نقر كافي نامدار هروبي براسب
 صبادفتان سوار اولوب كلديرو اوزر كچه
 هجوم ايدوب لسا نكجه لغره لرجه و
 ات صلدي اول بار وفاد ايدندن طلب كاد
 اذن اولد كچه بولنه حمله ايليه بند اخي

اذن

اذن و برديكه المتك اولان سنده صبا
 وقتا رنده همون اوروب والندن اولان
 سنان چوشن كذار برنج دفعه چو پرو
 بونلوك اوزر نيه صاعقه وار و برق
 كردار ايرسندري كوا كه فهران زمان
 دنر يمان جهان ايد كيم دوزدي ايلد ديجي
 چنكه طور سندي اول كافر لرد محكمه
 اعجمند هروبي مانده عفرت مردم
 خور خنزير صاحب زور والملايه بود لار
 يكانه او تايه الرب دورت مر فذت
 اوزر نيه هجوم و نبع و نيزه و كركز
 ايله لك ساعت مقداري جنگ ايلد ايلد
 عاقبت الامر اول مهادر صاحب هجوم
 بوجار ملعون اللدن شربت شهادتي
 نوش ايلوب روح رواني روضه روضه

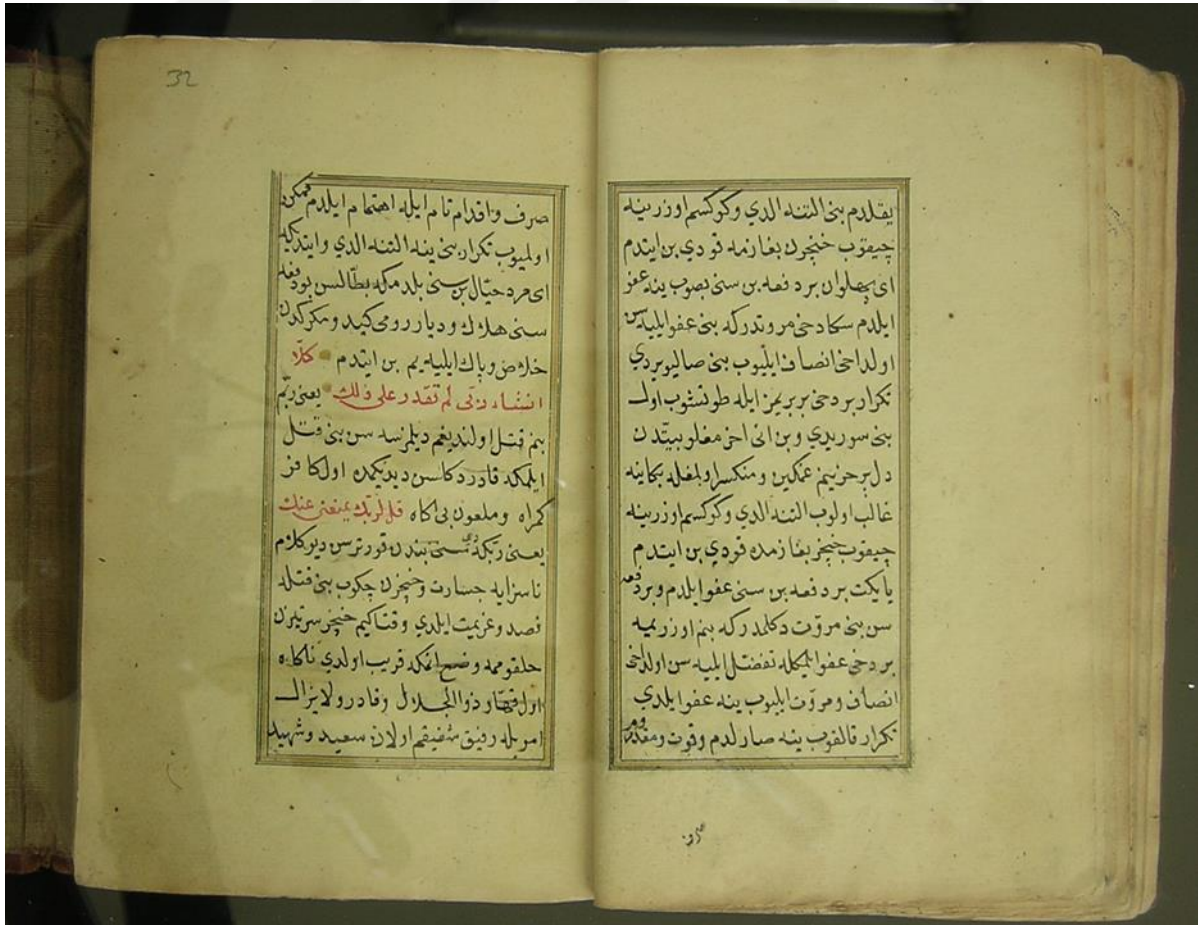

اولان صلواتم قضایه فالدی برمشدار
ارام وادی ما فضا ایتام ایلیوب بیکجه
هر بریز استراحت و علی الصباح بنده جنگله
اقامت ایلیه لم دیو بیکه انک دخی جانتد مت
ایس همان اولان جنگدن فراغت و دینجه
کرن اقامت ایله کنددی بندای بنجدید و نو
ایدوب صلوات ما فضا ایتام ایله ایدام و صبح
اولنجه ایدام ایلیوب چون صلوات صبحی دخی ادا
ایلدیم بنده کماکان اول عدوی به ایمانله
جنگ بی ما فضا مبارزت کاه مشیت دکاه
کدایله مقاممت او زره ایکن ناکاه عون
صدای و عنایت برزایندک وجود مه
قوت کلکله اول ملعون کمر بدن پیشوب
ذورا ایدم و فالدی یوب بره او دوب
سینه سخا و دینه اولو و دم و خیر بقا و ن

۳۱

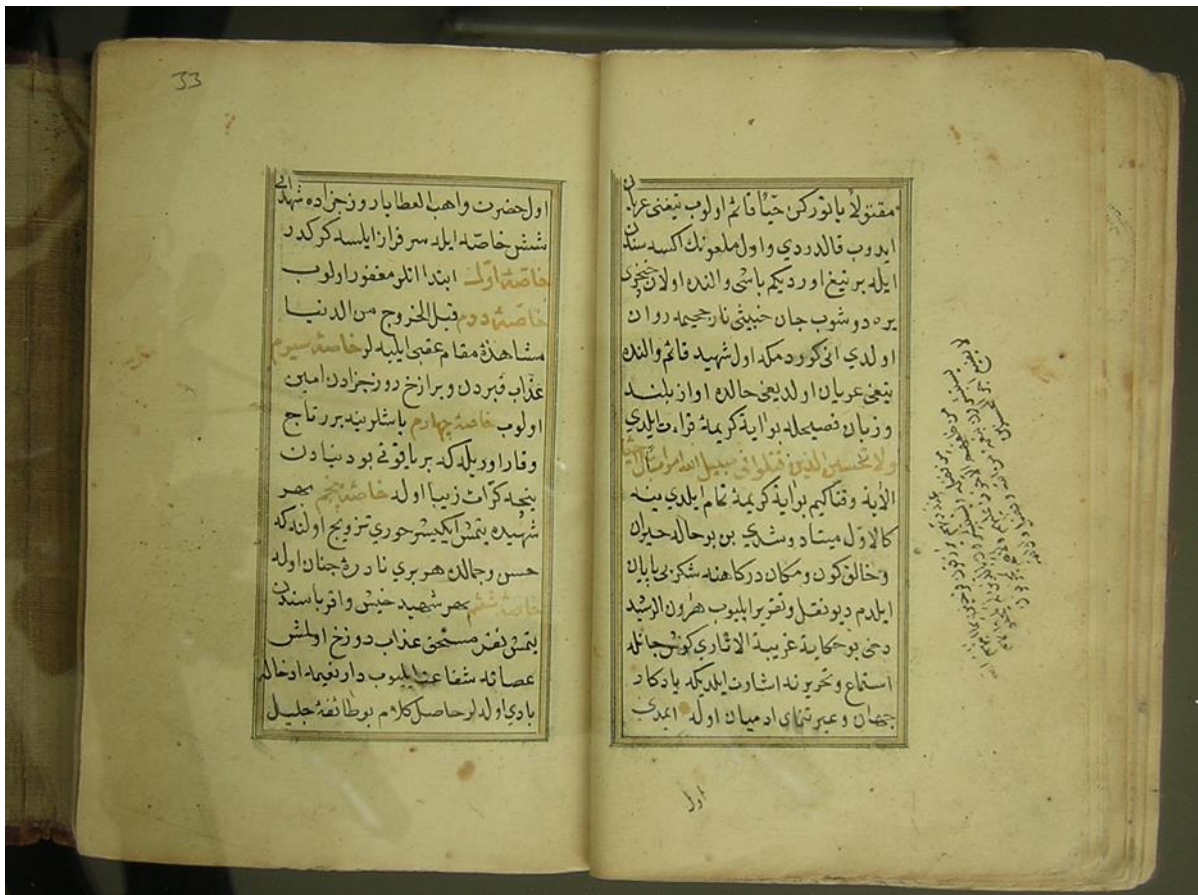
قودم و دین اسلامه دعوت ایدم ناکاه
کوزن ایوب کندوسن بوجالان کوردی
بکا بیان اغان ایلیوب ایندی ایی جلوان
جسمان و صاحب قران زمان کشنی بصدیق
بر غزلق مروت و فتوتدن دوردی
بود فضا ایدایله ستمکله بر دخی مصداق
ایدن لم اک بنده مغلوبک اولور سم اندیک
تکلیفی قبول ایدیم با حرد بی هلاک و سینی
بجاک ایلیه سن دیو زار تی زاری اعدای
بندای حالنه مرحمت و شایده اسلامه
کلور دیو مروت ایلیوب او زرنک فالقد
والله اولان خنجری غلغله صوفدم
اولدای برندن فالغوب بکا بنده صارکله
و مقدورن صرف ایدوب بنمکه مصداق
اقدام او زره ایکن ناکاه ایاعن سورجوب

ایقلام بنی المنته الی و کوسم او زرنه
چیقوب خنجرون بغارنه قودی بن ایدم
ای پهلوان برد فضا بن سنی بصوب بنده عمو
ایلدیم سکا دخی مروتدکله بنی عفو ایلیه سن
اولدای انصاف ایلیوب بنی صالیو بر دی
تکوار بر دخی بریز ایله طوشوب اول
بنی سوریدی و بنی اخ مغلوبیتدن
دل بر حریفیم تمکین و منکسر و بغله بکاینه
غالب اولوب المنته الی و کوسم او زرنه
چیقوب خنجرون بغارنه قودی بن ایدم
یا بکت برد فضا بن سنی عفو ایدم و بر دخی
سن بنی مروت دکلدکله بنم او زرنه
بر دخی عفو ایله نفضل ایلیه سن اولدای
انصاف و مروت ایلیوب بنده عفو ایدم
تکوار فالغوب بنده صارلدم و قوت و مقدور

۳۲

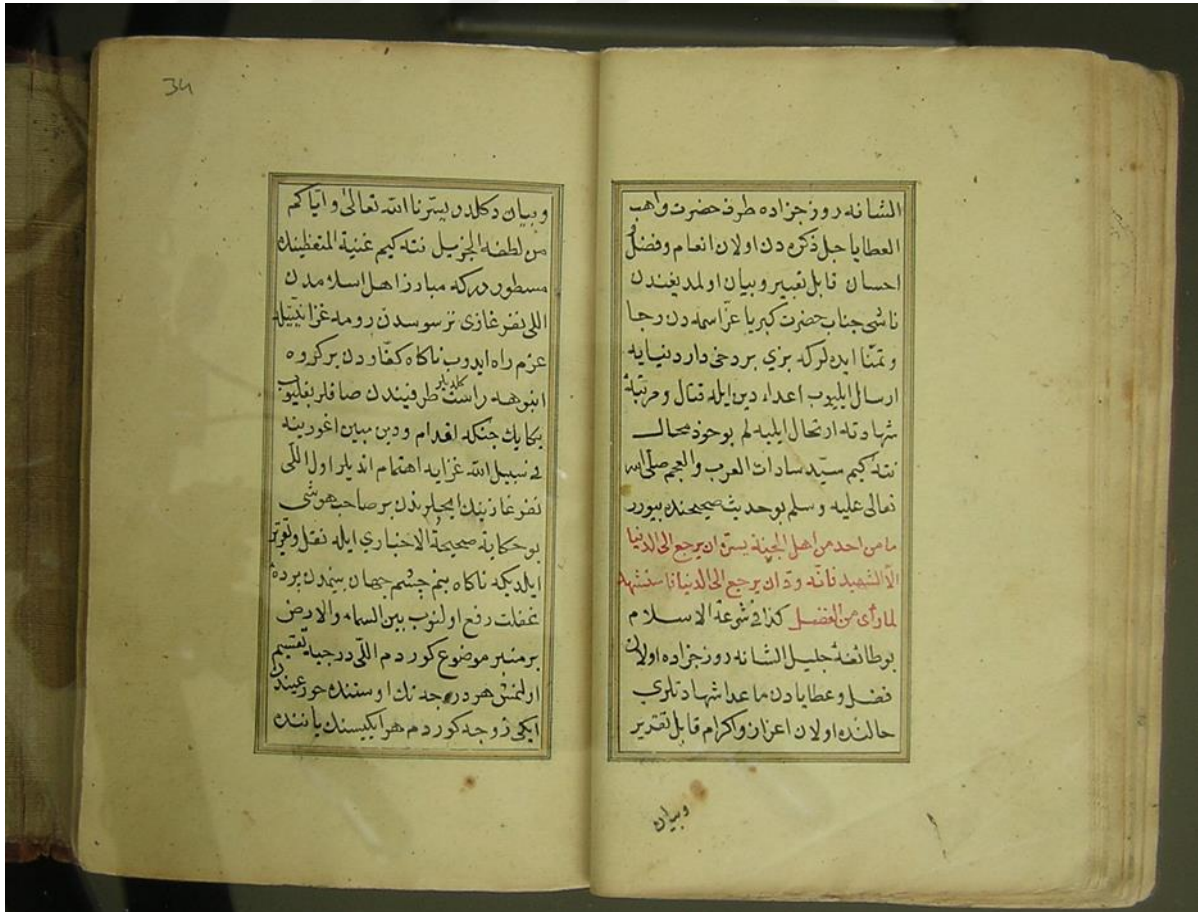
صرف و اقدام تام ایله اهتمام ایدم
اولیوب تکوار بنی بنده المنته الی و کوسم
ای مرد حیل بن سنی بلد مکله بطلان سن بود فضا
سنی هلاک و دیار روی کید و مکر کردن
خلاف و پاک ایلیه بنم بن ایدم **کلاه**
انشاء دینی لم تقدرو علو الله یعنی دینم
بنم قتل اولندیغم دیلم سن سنی بنی قتل
ایلمکله قاتوره کاسن دین بیکن اولکافز
کمره و ملعون بی کاه **قل لربک عفو عنک**
یعنی دیکله سنی بندن قود تر سن دیو کلام
نامزایه جسارت و خنجرون چکوب بنی قتل
فصد و غزیت ایدم و قشاکیم خنجرون
حلقومده وضعیم کله قریب اولدی ناکاه
اول قضا و ذوالجلال و قادر و لایزال
امر بکله رفیق شفیع اولان سعید و شهید

مقتولا با نور کن جفا فایم اولوب تیغی عیار
ایدوب قالدردی و اول ملعون کسید سینه
ایله بر تیغ اوردیم باغی و دندان اولان تیغی
یون دوشوب جان خبیثی نارحمیده روان
اولدی ای کو و دمه اول شهید فایم و دندان
تیغی عریان اولدی حاله اواز بلبلند
وزبان فصیحله بوا اید کرمه قرا و ایلدی
و لا تحسبن الذين قتلوا في سبيل الله امواتا
الایه و فاکیم بوا اید کرمه فایم ایلدی بینه
کالا اول میتاد و مشک بن بوحاله حیران
و خالق کون و مکان در کاهنه شکر بی باکان
ایلمد دیونقل و غور ایلوب هر کون ایشید
دخی بوحالید غریبه الاقاری کونش حاله
استماع و تحریقند اشارت ایلدی که یادگار
چکان و غیر تنهای اد میکان اوله ابدک

و لا تحسبن الذين قتلوا في سبيل الله امواتا
الایه و فاکیم بوا اید کرمه فایم ایلدی بینه
کالا اول میتاد و مشک بن بوحاله حیران
و خالق کون و مکان در کاهنه شکر بی باکان
ایلمد دیونقل و غور ایلوب هر کون ایشید
دخی بوحالید غریبه الاقاری کونش حاله
استماع و تحریقند اشارت ایلدی که یادگار
چکان و غیر تنهای اد میکان اوله ابدک

اول حضرت و اهابا لعطایار و زجراده شهید
نشنش خاصه ایلد سرفراز ایلد کورد
خاصه اوله ابتدا ایلد مغفور اولوب
خاصه دوم قبل الخروج من الدنيا
مشاهدت مقام عقی ایلد **خاصه سیم**
عذاب قبردن و براخ روز بیزادن امین
اولوب **خاصه چهارم** با شلو بید بر تاج
و قار او و لکه که بر ماقو بود مبادت
بنجید کرات زیبا اولد **خاصه پنجم** مصر
شهریدن بنشین اکیس حوری تزویج اولد که
حسن و جلاله هر بری ناد و جنان اولد
خاصه ششم مصر شهید خبیث و افر با سندن
بمقیق مصر مستحق عذاب دوزخ و زنج و املش
عصا فیه شفا عیال ایلوب دار فیه اذلاله
بادی اولد لر حاصل کلام بر طافه جلیل

الشانده و زجراده طرف حضرت و اهاب
العطایا جل ذکون اولان انعام و فضل
احسان قابل تغییر و بیان اولمیدیندن
ناشی جناب حضرت کبریا عز اسمعه دن و جا
و تمنا اید لر که بری بردخی دار دنیا یه
ارسال ایلوب اعداء دین ایلد قتال و مرتبه
شهادتده احوال ایلد لم بوحود محال
نته کیم سید سادات العرب و العجم صلی الله
عالی علیه و سلم بوحید بیت صحیحین بیور
ما من احد من اهل الجنة الا يرجع الى الدنيا
الا شهيد فانه و دان يرجع الى الدنيا فاستشهد
لما و اى من الفضل کذا فی شریعه الاسلام
بوطافه جلیل الشانده و زجراده اولان
فضل و عطایا دن ما عدا شهاد تلوی
حالتده اولان اعزاز و اکرام قابل تقدیر

و لا تحسبن الذين قتلوا في سبيل الله امواتا
الایه و فاکیم بوا اید کرمه فایم ایلدی بینه
کالا اول میتاد و مشک بن بوحاله حیران
و خالق کون و مکان در کاهنه شکر بی باکان
ایلمد دیونقل و غور ایلوب هر کون ایشید
دخی بوحالید غریبه الاقاری کونش حاله
استماع و تحریقند اشارت ایلدی که یادگار
چکان و غیر تنهای اد میکان اوله ابدک

و بیان دکلدن بسترنا الله تعالی و ایاکم
من لطفه الجزیل نشه کیم غنیة المغنیه دن
مسطور دهر که مباد و اهل اسلامدن
الی یضر غازی تر سوسدن و و مد غزائیه
عزم راه ایدوب ناکاه کفاد دن بر کوره
ابنیه راسنه کل فیندن صا فله بلیو
پکا یکن جنکه اعدام و دین بین اغور بینه
نه سبیل الله عزایه اهتمام اذ یلر اولی الی
لضر غازی نیک ایچیلر دن بر صاحب جوش
بر حکایت صحیحته الاخباری ایلد نقل و لغو
ایلدیکه ناکاه بهم چشم جهان سندن برده
نغفلت دفع اولوب بین السماء و الارض
بر منبر موضوع کورد م الی در جیه بستم
اولمش هر در جیه دن استنک حور و سندن
ایکی زوج کورد م هر اکیس دن با سندن

بخت حله لو ندن بر رکن و حجر کلا بدان
 کو رد و متاکیم بر دن بر میز شید اولسه
 یکی خورعین بر درجه دن نزول ایدوب
 اتی غسل و تطهیر و شفا من طبیانله تطیب
 شتمیم و تبخیر و تکفین ایدوب مقام علایه
 رنج ایدوب بر من خود اوله و کفار ایله
 بکا یک حکیم بر منادی اولوب موبته شهیدانه
 و اصل اوله بر بحال اوزده مقام عالییه
 نائل اولدی بر حتی رفیق مدن قون طغوز
 فخر کسند بر ربه عالییه احراز ایدوب
 اینجی یاکین نالدم بر درجه جه ده
 ایکی خورعین قالدی بر بحال مستشاهد ایدوب
 صفاسندن درونم سر و سورت و حوض
 و احاطه اولدی بوقت شهادت بکا کلامی
 دین منظر اولدم اوله عالیه اینک ناکاه

دیوبند

و میسارود بری هم او کیمه کلوب سلاخ
 القا و بندت تلقین شهادت طلب اندکی
 بندای احوال شهادت تلقین دین ملت
 ایلیب سبب اسلامدن سؤال ایلدم
 اول ایتمدی سؤال قال او زیننه صبریکو
 سبب اولدی بیکر و کر و انوع و سز سز زمه
 قلیله ایدیکر که بزه مقابل اولوب بنیان
 مرصوص کی بریکر و ثابت و قائم اولدی بیکر
 حتی جمله کو قتل اولمیده جنک ایروب فرار
 اندیکر بکاد حتی هدایت ازلیه یشدیک
 بلد مکه دینکر حتی دیندر و اخیزه مونه
 عالمی و مسکنیکر فردوس برین و زوجا بیکر
 حور عیند و انجمن اسلامه کلام دیکر
 و بسند اذن الوب کند و سن و دوم عسکر
 اوردی و المری تارما را الماری کرانیه جمع

اولوب عزت و حجت ایلد یلو و اولیما دین
اور دینه الوب شهید اندیاریس اول مقام
الید باقی قارون بر درجه دن اول الکی
حور و عین در حال ناز اولوب الوب غسل و نظیر
و رواج فواحطیا ناله تغلیب و بخیر و بهیمن
تکلیف الیوب مقام علاوید دفع اندیاریس
اول احسن ناله عالم و یکگون اولدی دیدی
ایدی شهادت سعادت ابدیه و سیادت
سرمدیه اولدی محققدر بنیت فی سبیل الله
اولجیق عبادا بانه تعالی نیت فاسد و خیال
باطلکه دیا و سعه و عجب و کبر عزور
و طلب جاه و ریاست و سرور کی اهل صالحه
ابطال اندوب مرتبه شهادت ابعال و ارتحال
مانع اولور نده کیم حضرت سرور ابنیاء صلوات
علیه و سلامه بدور اکثر شهیداه امتی

اصحاب

اصحاب الغرض وبث قتييل بين صفين انما علم
بدينته كما في عوارث المعارف **باب راجع**
باعت نصرت اولان دعوات ماثور في بيان
ايمدي عازم صراط مستقيم اولان غزوات
مسلية بعد تركية النفس لا بد ولا زهد
دعوات ماثور وان بعض ادعيه مدوات
وملازمت اليه لنتدكم رواية صحيحه او
فاخ الايات نام كابد مسطور ومنكورد
كاوى عرلى بن بطا لكرم الله وجهه
قال رأت الحضرة النام قبل بدر فقلت له
علني شيئا انصربه على الاعداء فقال
يا هو يا هو يا هو يا هو فلما أصبحت
فصصت على رسول الله صلى الله تعالى عليه
وسلم فقال لي يا علي علمت الاسم الاعظم
ورددتكم بدر **قل الله اجد** فلما فرغ

ننه کیم حضرت مناجلال الدین قدس سره
سره مشوق شریفین بیور در مشوق
از صفت وز نام چه زاید خیال **و** ان خیال
هست دلال وصال **و** بوبیت شریفک
معنا لطیف اولدور که صفتدک و نامدن
نه طوع خیال طوع مشاء الله جناب
علم کبیدر و صفتی لطیف و کرم کبیدر یعنی
برکته بر اسم صفتی که ذکر الیه اول
ذکره اندک بر خیال تولد ایدور که اول خیال
دلال وصال اولور ثلثت امل و دخی اسم
اعظم ایچون روایات کثیره و او دالمشده
ننه کیم نقیب و عیون بوایه کریمه ملت
نفسیون مذکور در که جناب کبریا صفت
بر حیا حقده بیور **قال الذی یخبر عن علی**
انا انیک به قبل ان یزیدک لطفک الیه

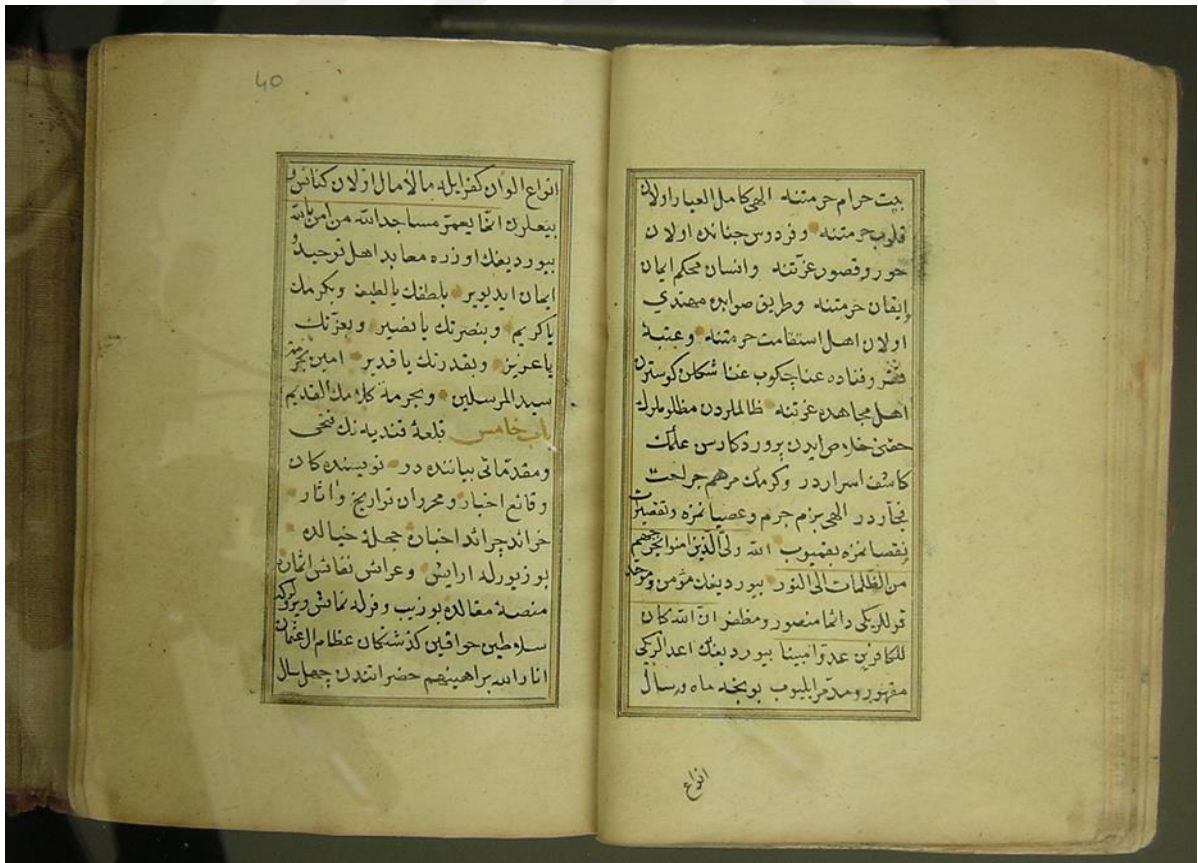
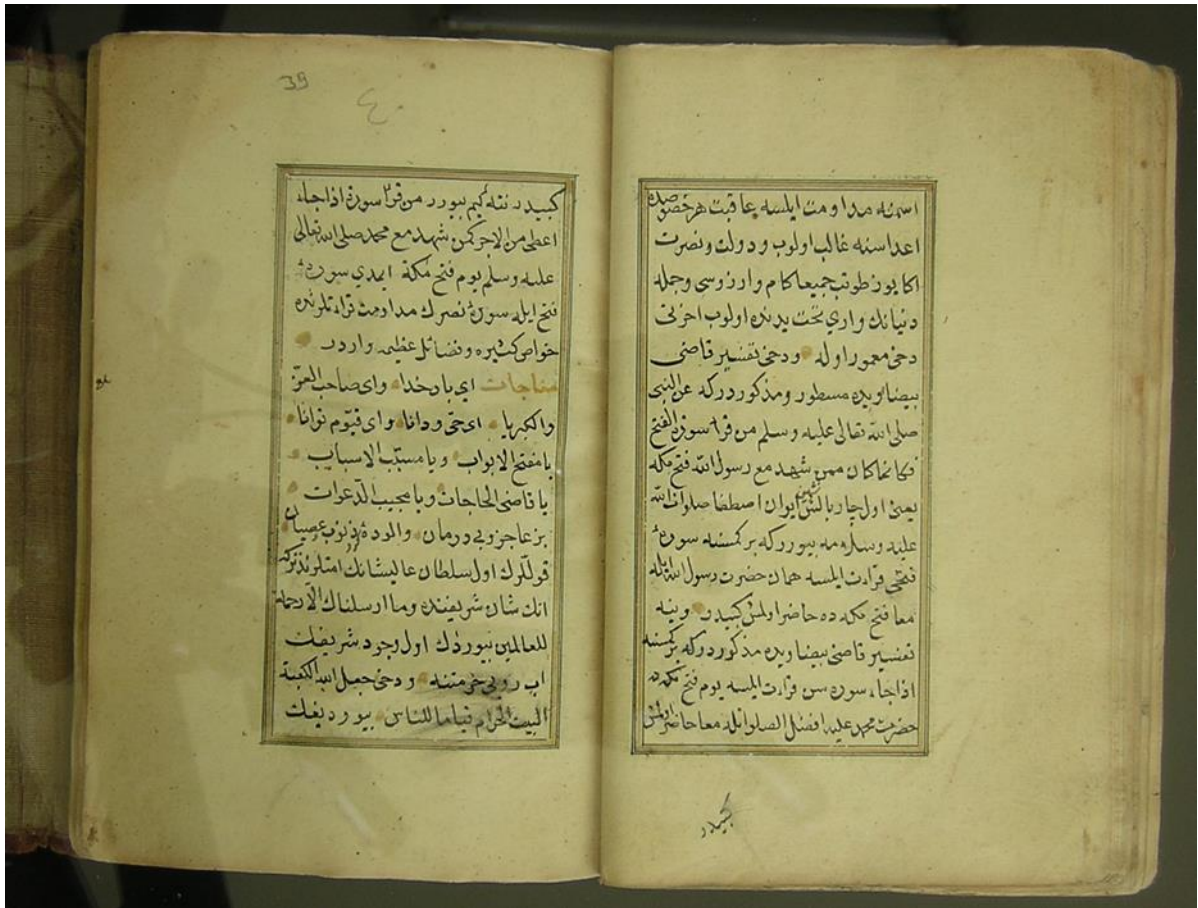
قال یا هو یا من هو یا من لا هو الا هو
انصرنا علی الهوم الکافیه ووری کان علی
کرمانده و حجه بقول ذلک یوم صفین نقی
له قایما امیر المؤمنین ماهذا الکتابات قال
اسم الله الاعظم و عباد التوحید ایضا الباسر
هو رب اکبر چه هر اسم اعظم رککن مجرد ملغوظ
اولان و لو هاد کل بلکه هو رب مطلقه به
اسم و اشادت اولدین اعتبار له پس من
ای ذکر هو هو رب العیة دن غافل اولد و عک
حاله نام هو به قانع اولسک و بر کئی حرفی
دائم ذکر نسک ندا فاده ایدر بلکه عز بنسک
بیانده کبیدر نعم من وجه ذکر لفظ فانی ایدر
اکرا اول سدن بر فکر و بر خیال تولد ایدوب
اول مذکور اولان اسمک مستحسینی طلب
فتیور سه و مستحسینا لیلده ذکر اولور سه

ننه

بودر **یا حی یا قیوم یا ذا الجلال و الاکرام** کذا فی
تفسیر العیون **و** دخی اسم الحسنی شریفین
مذکور در که برکته شریفیله بجز یوم
عظاره یا خوند مویج ساعتدن اسم الحسنی
یا مالک الملک اسم بر لینه طمسان برکوه
مداومت ایسه خاصه سی بودر که هفت
کشتورده قهرمان اولوب عالمده اولان
جمیع شاهان اکا مطیع و منقاد و امرینه
فرمان بر اولار و جمیع جفایه کفنه لده که
پادشاه اسلام و ظل الله فی الارض علی الانام
حضرت توبینه مناسبتد **و** دخی برکته
بجز یوم ساعت مرتبیدن اوچور النفس الیه
کوه یا قیما و اسمنه مداومت ایسه اعظم
دینی باجماع قهر اولد **و** دخی برکته بجز یوم
ساعت زهره ده بد بیور بیک دفعه یا واث

وقت کیم حضرت سلیمان بنی علیه السلام
واسطه هدهد یله کعبیت عرش بامیه
واقف اولدیه سبأ ملکندک طرفه العیندن
حضور عرفتله کلمه سبی مراد ایلدکن کبیدر
بهم اعوان و اتباعدن که عرش بلقیسی یوان
بهم حضوریه کتون درو خطاب ندکن کتاب
میبندن قشقه علم اولان اصف بن بر حیا
بن اولر عرش سکا طرفه العین ایچنده کتوریم
درب یوم کوزک دیری یومدی و اچ دیری
اچوب عرش بلقیسی حضور دن کورد بکد اول
حیندن ائولک مسکنی قدس شریف اولوب
سبأ ملکندک اول دیار قوق کونک و یلخود
بر روایتدن او نور کونک تولد اولد اصف بن
بر حیا نیکو خاوند عاده اولان فعلا ائولک
دایما اسم اعظمه مشغول ایدیکد اول اسم شریف

بودر

تحت ششین سلطنت علمانیان اولان جنگ
 فردوس اشکان مجرم و مغفوله غازی
 سلطان محمدخان علیه الرحمة والفضل انکه
 استانه اسمانه مدارن سلاطین نامان
 غلام خلیفه بکون و عتبه علیه کوردون
 اقتدارن عواقین کامکار خدام غاشیه
 بردوش و لشیدی **فرهون خشت**
 دارا صلابت سکندر شونک و جیشده هیت
 حاشیه بساط دولک و و افرونی
 هیسته و زرای صاحب رای و امرای لشکر
 ارانله اراسته و پای تحت آسمان پایده
 همایونی هوار فضیلت پرورد
 و حکمای عزم و نصیحت کسرتله پیراسته
 و خزانده سیاق جواهر و اجناس نفود
 و افولده مشعرون و لشکر جوار پر صلابت

حد و حسابدن و فذلک شماردن بیرون
 ایدی اول بادشاه صاحب انشا هک
 و شهنشاه فذلک بارگاهک درگاه ملک
 پناهندن ملک نهاد و اصف نژاد و عتبه
 بیرون و مرحمت کسرت پرورد چها کنیز
 و مشیر صاحب تدبیر و ارادیدی که
 عالم اراستی شمع شهبستان مملکت و فکر
 کسور کشتی حلال مشکلات سلطنت
 ایدی **فرهون** چو رای خنده دان درکارستی
 بیکن تدبیر صد لشکر شکستی **فرهون**
 باد صرصر سیاهی ایچ بنیاد ظلم و بیاد
 بر باد انشیدی و ند پیرامور و ضبط
 ثغور و قیام مصالح جمهور و حمایت
 رای اصف بر خیا بد خط خطا کسرت
 بیرون انک رای خجسته سبیل نظام کار

مالک النظامله رونق تمام و بازار محام
 خلافت و رواج مالاکلام بولمشیدی بر حسب
 الاسماء تامل من السماء فاضل احد پاشا
 اکا نام اولمشیدی اول شهنشاه بهشت
 اشکان اعنی غازی سلطان محمدخان کل
 امر دین بالک بلکه جزئی احوالک دای عالم
 ادای فاضل احد پاشا بد مراجعت بیورد
 نه اندن اجازتسر میل دیوان برنم و نه انکله
 مشورتسر عزم میدان رزم ایلر دیک
 و چون و ذرای صاحب رای مالک ارای
 موجبات فتح الباب و اهاب الهی و اما و
 دوام دولک شهنشاهی و دلالت اساس
 جها نداری و علامت ثبات خشت کامکار
 لاجرم سلاطین جها لکه فی الحقیقه
 اساطین بنیان زمین و زماندر و اجلا

حل معا قدمات مملکت و فتح مقابلید
 مبهمات سلطنت و هنگام نظام امور
 و قیام مهام جمهورده علماء خدیولک
 و وزراء نافذ قبولک تدبیر اصابت
 بد بر لوبنه مراجعت بیورد بجهت **مشاور**
فرهون قدم مشاورتی جاده
ما مشاور قوم الاهداهم الله تعالی
لارشاه امورهم نتایج افکار اصابت شعار
 و نتایج ارای مملکت ارا لوی متون صلاح
 اهل عالم و متضمن نظام احوال بنی آدم
 اول **مشاور** عليك المشور فی المعضلات
 فعتلان خیر من الواحد و لولا التعاون
 لم یستقم امور المعیشه للضاده
 و لاجرم اول شهریار کریم الخصال حضرت

خدای ذوالجلال و اهل بیت علیهم السلام
 درگاه عالیست در وصال بدو **فادای**
فادای علی **مستغنی** **مستغنی** **مستغنی**
 المصیبه و حضرت سید المرسلین
 علیه و سلمه و مجرات کثیره البرکات
 توسل ایله **الذین یحیون فی سبیل الله**
کافیه **عنایت** **مرصوم**
 نصیرینک فخری سعادت احتواست
 حصنه دارالملک امنیه سیاله **جاهد**
بما اوتی و انفسکم **فکم** **خیرکم** **امریه**
 امتثال غر و جهاد عزم و نیت ایدوب
 کفار و نجاد و ضایعه اشرار و دن
 حضرت سید الکونین انکار ایله مانوس
 وضد لک و طعنیا نله طریق هدایت دت
 مایوس جمهور و نوبت منجوسه منتسب

مقرب

مقدما حانیه و رسیونام ایکی قلعه
 اهل اسلامه نصیب و لوب جزیره کرب
 دشمن و سیاهان یقینه السیوفی تحصن
 ایله ایکی قلعه به قلعه ایکی دغده
 سردار صاحب و قارایله محاصره اولوب
 مراغه سبیل اللزقه قالمشیدی فتح و
 دستگیرنده عنان عزیمت شاهانه سن
 معطوف و حجت شرکت باد شاهانه سن
 مصر و قلوب متوکل علی الله الفتح
 رایات ظفر بخاج و المویه نصرت دیا
 ایله و وزیر مشاییده عسکرا بجم شمار
 عدو و شکار ایله دو نغای هادیون صفینه
 لرینه کبر و بیک بشی بدی جامه لای
 بختی کوی جزیره کرب و اصل و حایه
 قلعه سنه داخل اولوب هنگام شست

کدوان ایدینه اندک و ارام ایدوب
 متعمر و متعذر را بری طوبی و کرب
 محصور و لاجق قلعه مقابله سندن
 طوبی بختانه بنا اولوب و آلات محاصره
 بالتمام حاضر اولند و در بصره سندن
 مزبور ذی القعدة سنک بکرمی کوفی
 مشا و ایله و وزیر اعظم حایه دن قلوب
 سفیر هادیون مأمور اولان و زری عظام
 و میو میوان نغام و امرای کرام و انوار
 خلعت و درگاه عالی بکتر بری و عی ما فیر
 و بلبله ایالت روم ایلی و اناطولی عسکری
 و مأمور اولان مصر و شام قلوب ایله
 توغلو و سنجاق و علمار قالدوب طبل و
 زورنا و نفیر اوان سن پیوسته ایدولت
 فوج فوج بوریوب عزم راه اندیکر ندرده

کدوان

برکون لب دریا و واقع بجه شهر و سنین
 جنک بیکار و کارد اولاج حیل حرب کارایله
 دائر اما دار محکم و استوار بر طسم دشوار
 اولوب تدبیر استخیری حیرت قزاق عتول
 اولان قشیده قلعه سی مقابله سنه لای
 الای موج موج کلوب نزول اندیبرات سبلند
 و طبل و نفیر اوان سندن کوه هامون
 و لوله سنا و لوله کنارک دورنده و عب
 مستولی و لمبلی وجود لری ستملو و اذق
 صما و اولدی بومر قون و وزیر مشا و ایله
 دخی امر ایلی اوانغ و خیمه و سایا نار
 قوروب قوندیلر **بیوردی** **قوندیلر**
 بر خونی مکانه که زیبا لادن بکری جنت
 کوفته سراسر خنیا و سبیه
 همه کوه و صحرا دران عن صکاه بود استان

دستگاه را و بپوشد اعجاز ابدن مردی سوار
اول و در عاقل و تکیه او تا غنای نازل اول
روی شصتی بجاده نیاز به قریب درگاه
قاصد الحاحا به تصریح و زاری بایه ناله گمان
و ضرر جویان **مستطاب** نکند از نوحه ارض و سما
نعم و عزت که با که ایله دهفتا در مونا جان
صحن اموا بیلدی سینه مزبور دی الحاح سنا کچی
کونی ایدیکه اوج فولدن مازنیسه کیریلوب
محاصر و قلعه کومد و عد استوب طوب
برلورینه قولن ایله جنک و حربه مبارک
اولوب بختن اهنن طوب ایله در دره
حصا دی کفار که با شنه ننگ و قهر پاره و
تفتک ایله ایصال جام مرک این رک متری
بولوی بوریلوب دشمن بر حیل لغز
عمله کتور دوی محله و اردن قن میات

ایستاد

اسلامیانه اولان نقابان میهادن دخی
ابطال کیده شهن اچون لغز اعمال ابدن
ظرفیندن انلاجه و عرصه کارزار
فصل اول در حیل و مصلحت
نمودار اولدجه فی الحال عسکر فرخنده قال
ایستادن برلورینه برلورینه رک و کون کون اشتعا
نواخر حربه قتال ایله ایلر و کیده رک خندق
با شنه واقع قلعه مثال اولان تابییه
سنگ خندق و اولد قن خندق
و اکو تابییه مسئله ال او ریلوب اوزرینه
چشمک ارباب کیز و ضلوه ایله بی حد جنک
جدال اولد قن حیطه تعداد و دین و پروک
لغز اعمال اولد قن تابییه مدوم لاثر
اولوب زمین مستقر و قلعه خندق
دخول میسر اولد قن ایام حلول ابدن

درد و دیوار و وصول و بروج قلعه به و غل
منعش الوصول و لغزین اول بجا دجسته
اثان تاخیر اولوب فیضه تسخیر کلاه
برلورینه عسکر اسلام اقدام اوزر
قیام ابدن ایام بشتاده بلا حاکم اوزر
نازل اولان برف و باران و متری ساره روان
اولان سیل فراوان مشتعل بنه تحمیل
و برودت شتاد نیا کسب قزابه
توق ایدوب نصیب کفار اچون متری سارک
جانب یساری دخی که قلعه نل طرف
غریب سید دریا کنارینه و اریخه متری سار
ایله احاطه و لغز تدارکی کوریلوب زمینی
تازما سی ممکن و المار سنکستان اولد قن
جمال طهر اف طاشنوب و طاشناب طهر اف
متری بولوی ترتیب و استیفا و جابجا

نمود

قلعه و دریا به حواله طوب تابییه لرب
بنا اولوب جانب شرفین واقع کولل نام
محل این دخی دریا به سبیل متری ساره کولک
صواب ایدیم بروج عسکر و لغزین اند دخی سو
قلعه سی و لجان اغز کون در طوب و وضع
اولن اچون متین و محکم تابییه لوبایلوب
محاصر و قن حلول و میضات سغریه جزیره
وصول بولور و عیال عسکر طفر افتر اول
طرفدن دخی متری ساره کوریلوب جانب
غریبه قلعه به متصل اولان نزل تابییه
و عورت تابییه سنده و جانب شرفین
قلعه به متصل قوم تابییه سنده طهری
متری بولوی بوریلوب دشمن بر فعال
سدر راه تسخیر اچون اطلال ابدن کیشورانی
و ابری غا جلدن چانه خنیر بخانه لر

و متعدد تا بیه ل و دیوار شکلی انواع
 اقل ابله اماده اند یکی مثلی کورنما مش
 اصناف حیل خونی و زربنده و اردقن
 غزات موحدين غیبت دین مبین ایدوب
 قطعاً خوف و هراس اندیلر بود استان
 دلکبر و گفتار بی نظیری روایت ایدوب استاد
 صاحب درایت ایدوب و فتاکم مجاهدین مؤمن
 نابیه لره قویب اولدندن هر طرفدن دشمن
 بر فتن طوب و فتنک مستولی ایدوب و بیوک
 ها و نر ابله باران مثالی و زربنده خیره
 و طاشی میندرد بغداد ماعدا لا ینقطع
 ال خمیره سن انوب و وصفی تمی اولماز الاله
 ایلوی روان غزات اسلام و زربنده استار
 صاحب بهادران اسلامدن بنیه صاب
 سعادت شربت شهادتی فوئی اترکد مسکله

س

سائرسا کر نصرت کردان دخی بر خور دار
 ونعم جلیله نوز و ظفر دن هدیه بخت دار
 اولسونلو شش جغتاری اتنی آیین سمندر
 وار بدیان مرصوسی کی بر لوبن ثابت و قریب
 اولوب نازن جنک بیکارده مردانه و دلیر
 بجه هر کور کو سوزوب اتنی ایستار ابله
 شرا پیلورین طوشیدروب و خیزر خاندان
 او زربنده بی در پی ایری نزان خمیره لری
 دو مشیروب سائرسا حیل کاردلر بینه مدد
 اولان جای شخصلرن دخی کیمین طوب
 ایلد زربو زربو کیمین نقب ایلد خاله براب
 ایدوب کفاردن دخی بیقمار ملاعین دار
 جیمه کدوب شرقی و غربی طی فیلر دن
 قلعه تا بیه لری دیوارینه بعون الله
 ال اولوبلر ضرب طوب و لغال نقب ابله

حیل بری انصدام و انحار اولد بملغله عسکر
 دشمن بشکن سر دن کجده بلری اچیلر لک کارد
 علی التوالی طراد و نزال ایدوب عروس فتح ظفر
 منصبه ظهیر ده جلن کرم اولسنده مترتب
 ایکن ینده هیکام شتا کلوب قریب اولوب
 اهر فتح و شتیر سنه ثالثه ید فالق
 علام یلوی طبع شهر یاری ید لایخ و فایخ
 اولمغله های همت شتا نه سماعون
 همایوننده مین والام چکن مجاهدان
 اسلام و زربنده بسط جناح شفقت
 ایدوب نوادر ازمنه و قرون اولان
 اولی سفر ظفر و غر و نه بالذات جناب
 حالات ثاب شهر یاری قوت صورت و فتن
 کداری ابله حرکت و داد السلطنه محیه
 اورنه دن محضت بیور و ب شوکت و انبال

ایله

ایله ساحل بیم قریب کیشور قنار سبابه
 انذار اجل اولوب علی التوالی رسال عسکر
 و اعداد لوازم سفر ایلد غزات موحدين
 امداد و اعانت و ترعیب و انذار له نفوت
 و بر مکه عسکر نصرت قرین دخی رعایت
 غیبت دین مبین ایدوب ایام شتا و هنگام
 سرما ده اجرای مرسم غزاده اظهار شوق
 انمیبوب کفاد لثام ایام شتاده مترساره
 روان اولاسیل در اوانه غزات نصرت
 افتزان بوسنده بر و جلیله تاب و توان
 کتون مرز محمدان اولوب نزول باران نایاب
 اولد کجده مترساری بصق و عسکر چقرین
 قصد بله هجوم ایدوب هر جمله سندن جمله
 غزات ظفر انتقامی مانند مرکز داتره
 با برجا جنک و جریده حاضر و مظهر اولد

بود استان دستانك كسور و رابطن زبان
 نينج سربزله فتح ايدن اوستاد سمن ويزايد
 كفتار بدكر دار بياده و سوار عسك چنار
 ايله بر دنده سندن كوكلك طر فنه چينوم
 سترسوري لقمي قصديله يوروكن ستره
 اولان بياده اسلام دني هر طرفدن قوسون
 طر قيندن ناز حرب و فثال القهاب
 و اسفغال اوزده ستمادي اولمعلد عسك
 اسلامه دشمنان لثام مانند نور ظلام
 بربينه قاريسوب قانند يلوط و نفنك
 حيد اسندن ريشه زلزله و جهانده و لوله
 دوشوب بخار و خا نزن شمع افتاب
 مانند سنجاب كيو دوشوق اولوب كبد رنك
 چنك پوسنده اولد بيقن مشارايله صده اعظم
 و سمن ادا كرم مشاهده امله امرايلد ك

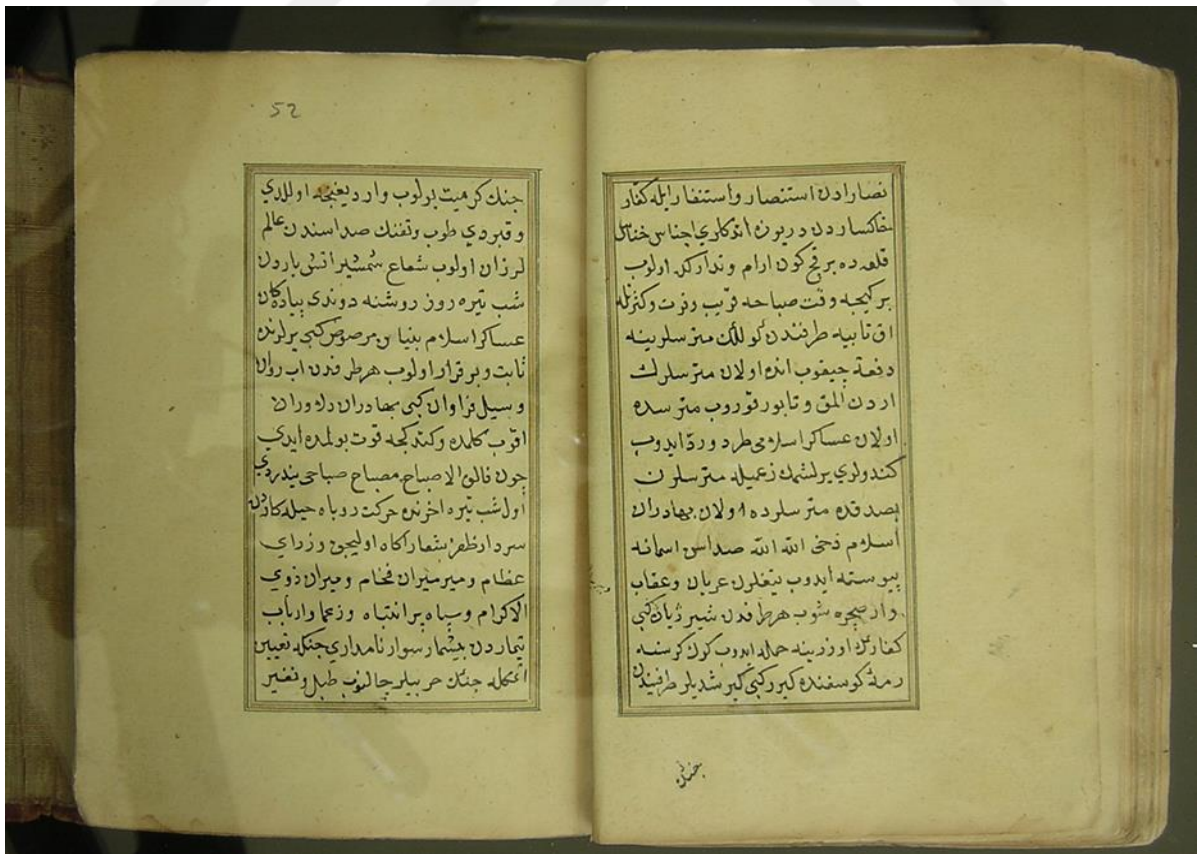
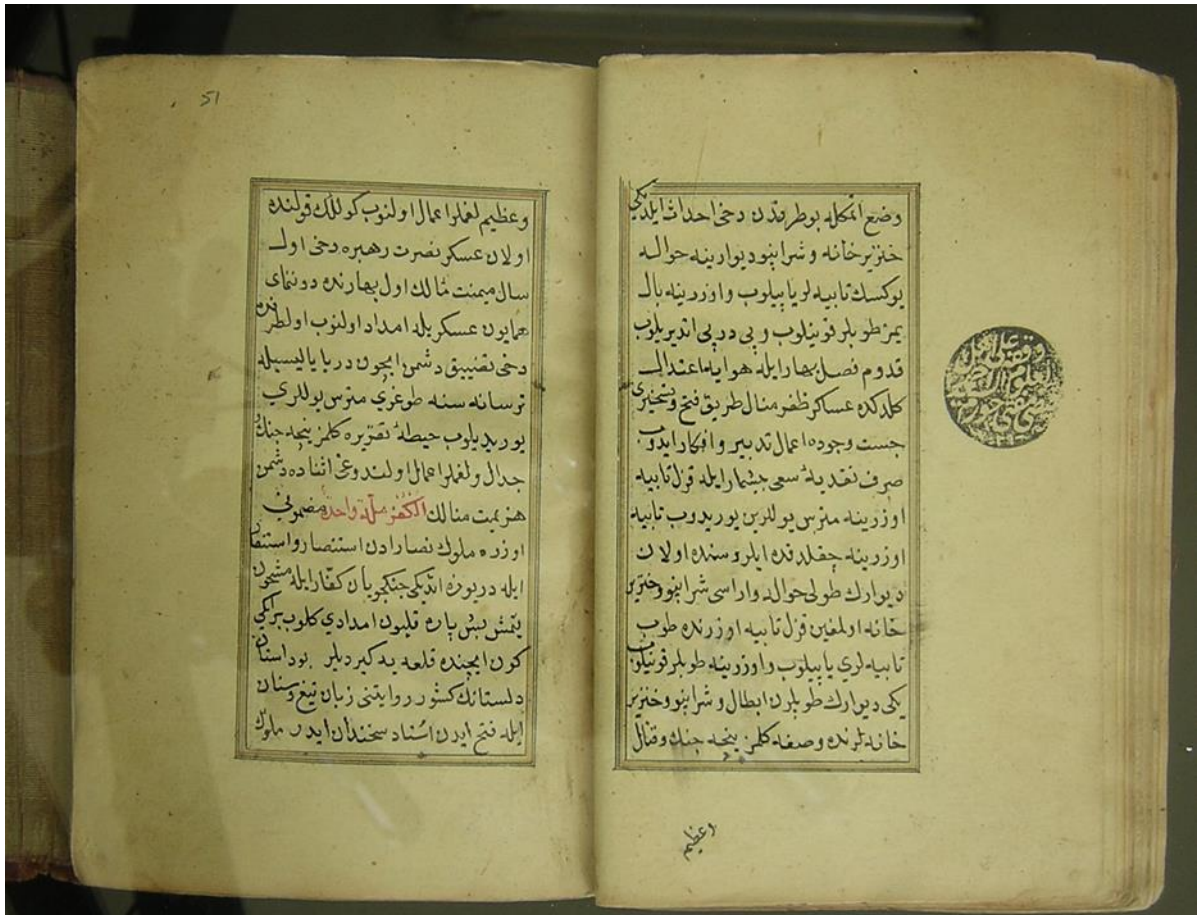
اردی

اردی حرايونه چنك حرم بار چالوب و زری
 عظام و مير مير ان تخام و امراي كرام و عظام
 ارباب بقارون چالك سوار عسك بيشار
 شير غزان و پير بيابان كبي اكزه شوم
 و كمره شوب كفتار چاكسار اوزرينه انضام
 و ايريشن كمد و سون كا فر عسك بینه اوروب
 كبد رنك چنك اولكدي و قيو دي خزان
 روان اعدايله اوزه و يادي طولدي
 طبل و نقره و اوز سندن عالم بنقولدي
 نينج و نيز و نفنك ايله ايصال جام
 مرگ ايدن و لك كفتار هزيت منالي كرونده
 سور دبلر غيرت و حيت ايلوب و وجهله
 چنك اهنگ ايله لوله هر ايجده فودند
 دركاد و از نده ستم نمودند اسفند بار
 مضمون اشعار و بيجا بياك بللوا

ملا عين ايله فذلك شماردن برون كفتار
 دوزخ قزار خاله هلاكه دوشوب
 نسيم طغر جانب اسلامه ندنم امكلاه
 كهزه و مجوه مغفور و منضم اولوب بونه
 السيوف اولنلوي دني بيم جانله قزار امكلاه
 بجا هدا ان اسلام جندق با سنده و ايجده
 قوب و نيزوب ستر رمة قليله سني نلعه
 كرمكلاه جان قورنروب بلجمله اول فنيش
 دشمن بد كيش عسك خطر ائوي وارد قلم
 يورون صند و راه جهاد لرين ستره بيه نايام
 جد و جهد و وار مقدورن صرف
 اند كيندن ناشي دريا كنادنه يوريدلين
 مونس يوللاري و نابيه لوكيان نسا
 اوزرينه غزات اسلام ارقه لويله طاشيد
 طبر افله يوريدلمش ايكن يكپان قيايي

بشر

بشر و الشئ آدم بوي دلوب و نعر زميندن
 بجه لغلو ايدوب طاعن كوي قيا لوي
 عسك اسلام اوزرينه دويروب
 بر حاله طاقت و مجال ايكن عنايت
 ملك متعال ايله غزات طغر ماله اصداد
 ملاه ليكلوب ثبوت قزاد اوزره هر فرد
 اداء نريضة جهاده اجتهاد ايله و كن
 دشمن دين مشاهد و بجه هجوم و انذار
 نصكن قلعه نك قد بيم اولان نابيه سن
 استخاره صاه مجال قالمد و عن معاينه
 ايد بيجك سدره بجا هدين ايجون جانب
 عز و رف و ارفع قول نابيه ايجو و سنده قات
 قات شرابنولور يروب و ارا رن خنير
 خا فله لود و زوب دني كير و سنده منين
 واستوار بر ديار چكوب اوزرينه طوير

اوانه سندن کوه وهامون ولوله سا
 اولوب کلکون و منقش سنجان دیر آملر
 چکوب مهر بری کفار شد روز کا اوزرینه
 بیل دمان و ببر بیابان کبی غرغز و حمله
 ایلدیر و اوردیغی جنگ پیوسته اولوب
 انش حرب و قتال المصاب و اشتعال اوزره
 متادی اولده ایدی ایلدیر جنگ دله ابراز
 و نبود شیرانه ایلدیر که دلاور لونه
 اسیدلور عد قاصص و بیغیر شعشعه
 کوزیلورق خالص صابور لردی چوق
 روز کار ایلدیر که فلک دوا بویله سرکا زار
 دشوار کورمکله یوزینه سجا بدن نقاب
 چکوب زار ااغلدی و فتاکیم سلطان
 خاور شعا عن اظهار و علم زین فای
 بام فلکله دیکوب نضعا نفا ده کند و فی

اسکار

اشکار ایلدی بهادران اسلام غیرت
 حیت و اهتامله کفار لثام هریبت لجام
 اوردینه غالم اولوب ان نصیر کم الله
 غالب انا و کرم نفاوی ظاهر و لمغله
 باشلرینه ارض و اسمعی طاو و نیغ قهر یله
 جمعیتلور تار مار ایلدیر کفار سینه کار
 فزاره یوز طوب اکوی طعه شمشیر
 ایدار و بغیة السیوف اولان مله عن
 قلعه به جان اتوب برنج کون قرار اندک
 زعم فاسد بجه غیرت جاهلیه و ملعت
 جبلیه سن اظهار ایدوب قلیون و ماوند
 و چکدیری و بلبله کیمیلور چکوب برنج
 کتار یقلسوب قیامت اشوب ولوله ایل
 ابکی یخی ساعت بخوی قدر جابت غریب
 اولان منبر ساری طوبیلوب منبر سلورن

در یایده خواله قونیلان طوبیلور دخی بی دخی
 ایلدیر کیمیلور بیک اکثری زخم اراولده و غند
 عیوی کوه پان مانندی غایان اولان
 بطور و نه سدن جبه خانه سنده عنایت
 المی ایلدیر طوب داند سنی صابت ایدوب
 ایچینه اولان مله عن ایلدیر دفعه احراق
 اولوب باقی کیمیلور شکسته و زخم اراولده
 بادیا کشتای اوبار اولوب غزلت نصرت
 کرد ادا یسه اوزر لینه طوب کله لری
 طولودانه سی کبی باغز ایکی و دشمن دین
 در یادن و قلعه دن بوکونه وضع مجیب ایلد
 هجوم تمشیک بر دلان غزات اسلام اصلا
 اظها و فتور و ارام ایتوب در کار اولان
 حرب کار زارده کالاقول بدلا افتدار
 ایدوب عون عنایت ملک ستار ایلدیر کی دیار

دایوب

واریلوب ضرب طوب و اعمال فتیله اند
 دخی منور یوللری اچیلوب وراسنه
 کیمیلد که الرغه ده دشمن بد تبارت
 یکی احداث اولمنس بر دیواری دخی ظاهر
 اولوب اوزرن طوبیلور و اراستدن کجای
 الا ول شرا بنو و خنجر خانه لری و لمغله
 طوبیلور کوزل اوکی تابید لردن ایلرک
 تابید لری یا بیلوب و اوزرینه طوبیلور قونیلور
 شرا بنو لریله مانند چکلستان اولان
 میدانک ایچینه اون بلی عدد متوس
 یوللری یوردیلوب هر بر قارش بری
 بنجه اشمن اعمال ایلدیر ایدی مشر کیندن
 انزع اولنده رف کیدیلوب توفیق عنایت
 مجیب ایلدیر متوس یوللری ایچینگی دیوان
 دخی قریب اولدیفی بحدن دشمن بر کشته

حال و ما کید **کافور** لا **کافور** کلام کری
 مصداقش بازاری جلیل و مفاسدی کا مسد
 اولدوغون کو روپ بوندر صکره اظہار باب
 نوان انکی صورتی مانی حنیف خیران
 اولدوغون رأی العین مشاهد وادعان
 اید بیک قلعه بی ویرمک اوزده طالب
 صلح و امان اولدوغون مشار الیه ویرمک
 و سر دار کوم دخی **العفو ذکی** **التطهر**
 مقتضا سبیل عمل ایکی معقول و مناسب
 کوروب و رجالی قبوله فرین و لغضه
 سندن نمازین و ان جمادی الی و لیسنک
 غرق سندن قلعه بی طوب و جبهه تحانی
 و ریز مشار الیه تسلیم ایدوب و نه اسجد
 قلعه منیعہ قندیه سیک مالک محرم
 المسالک داخل اولوب بو تخته ماه و سالی

نقش

انواع الوان کفر و ضلال ایله مال مال اولان
 کناشی و بیع **انما یومساجد الله** **من الله**
والیوم الآخر مجتنبه معا بداهل فرجید ایمان
 اولوب چون بو فتوحات جلیله البحوت
 ارباب معارفک هریری بر تار بخله کویا
 و فاتح موی الیه عرض و انشا انکون
 انلودخی بدیضه بو مصرع دعائیه نادین
 زیاده و شر دیلر **مصرع** **ایست نصر من الله**
 ایله فتح اولدی غنیم **نور** و اول شکر یار
 کامکار ایله اول فاضل روزگار بوفتح
 میمنت اناری صحافت اخلاق و اعمال الیه
 ثبت ایدوب تشدید مبانی عزرا و جهاد
 و تمجید نصر اعداده و تأیید نظام
 عسکر اسلامه بدل مقدور و سعی
 موفور الیوب صفحات روزگار ده نام

میدوح و ذکی محمود باد کار فود یلر
 و جبر حاصل عریست جبر و نام کور
 و ریز چه در کذری کل من علیها فان
 نباش در پی ازار و کام خلق برار
 که این دو کار بیایه سعادت و وجهان
سبح **سبح** الله و المنة بوجیه جدید و انقیاد
 و احاط بولدی **انما یومساجد الله** **من الله**
 قصه ایله که ای حدی بتر کشتار خطیبات
 و نوبت میکی ستر ایدر اول ستار غریق بحر
 عصیان غرقه عمان نسبیانش که درگاه
 خدایه ایله نالشی عفو ایدر عقاد که نفس
 اماره سوزد بوی و لماغه سبیل سنی دام
 هوا به پس کونار انست مکار که اعدا
 عدو کدر مجر نفس باندیشی بیان اندی
 بو گفتاری حدی سبیل گفتار رضا خانی

نقش
 کافور کلام کری
 مصداقش بازاری جلیل و مفاسدی کا مسد

نقش

بولماغه سعی بشمار ایله که تافین
 حقانیدن سکامکش اولدولر دفاقی بونه
 غواص اولوب توجبت دنیا ای علائقندن
 عوانقندن بر دیشان انست افکار خدا یا
 جرم مارا بشمار دونه عدد باید عفو کن
 جرم ما از لطف تو یا عالم الاسر که از دنیا
 و از دوزخ از من عطا کن استم حفظ کن ما
 عذاب الشار و احسن نامی الی و من اول
 پیشوی مبتلای نفس بوشوم سید روی
 تبه روز انیم و نادم غم خوار عجب بوجه
 خطایله بجه درگاهند وارم مکر فضل
 عطا سبیل عیوب ستر ایدر ستار بهای اعتبار
 اولم بهانه اسق اول عفو اگر فضل عطا
 مغفول من سم ایشم د شوار خداوند انیم
 کین عید کن بها اولم مکر بکه شفیع اوله

نقش
 کافور کلام کری
 مصداقش بازاری جلیل و مفاسدی کا مسد

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Rubeyza PORSUK
Doğum Yeri : Devrek- 03/11/1994

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Bartın Üniversitesi / Türk Dili ve Edebiyatı
Yüksek Lisans Öğrenimi : Bartın Üniversitesi/ Türk Dili ve Edebiyatı
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce
Bilimsel Faaliyetler/ Yayınlar : Porsuk, R. (2020). Ahmed Hilmî ve Gülzâr-ı Tabî’at Adlı Divançesi. *Yönetim Ekonomi Edebiyat İslami ve Politik Bilimler Dergisi* 5/1, 90-142.
Aldığı Ödüller : -

İş Deneyimi

Stajlar : Bartın Köksal Toptan Anadolu Lisesi
Projeler ve Kurs Belgeleri :-
Çalıştığı Kurumlar :Çaydeğirmeni Toki İlkokulu/ Özel Eğitim Öğretmenliği
Karşıyaka 100.Yıl Ortaokulu/ Özel Eğitim Öğretmenliği

İletişim

E-Posta Adresi : rubeysaporsuk@gmail.com
Tez Savunma Tarihi : 24/09/2020